

Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje:  
aštuoni atminties šimtmečiai  
2021 08 17 – 2022 01 29  
Bažnytinio paveldo muziejus

**Parodos katalogas**



# Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje

*Aštuoni atminties šimtmečiai*

Bažnytinio paveldo muziejus

2022

*Parodos kuratorė ir katalogo sudarytoja*

Birutė Valečkaitė

*Tekstų autoriai*

Darius Baronas, Sławomir Brzozecki OP,

Gita Drungilienė, Giedrė Jankevičiūtė,

Sigita Maslauskaitė-Mažylienė, Tojana Račiūnaitė,

Birutė Valečkaitė, Aušra Vasiliauskienė,

Dalia Vasiliūnienė

*Moksliniai redaktoriai*

Liudas Jovaiša, Dalia Vasiliūnienė

*Vertėjai*

Katarzyna Korzeniewska

(iš lenkų į lietuvių k.),

Martyna Cijūnėlytė, Seán O'Donnell

(iš lietuvių į anglų k.),

Vaiva Vasiliauskaitė

(iš lotynų į lietuvių k.)

*Kalbos redaktorė* Rita Markulienė

*Parodos architektė* Ieva Cicėnaitė

*Parodos dizainerė* Laura Grigaliūnaitė

*Katalogo dizaineris* Gedas Čiuželis

*Koordinatorės*

Violeta Indriūnienė, Kamilė Jagėlienė,

Indraja Kubilytė, Vidmantė Narvidaitė,

Rita Pauliukevičiūtė, Livija Salickienė,

Sandra Stonytė, Vaiva Vasiliauskaitė

*Projektą finansuoja*

Lietuvos kultūros taryba

*Rėmėjai*

Vilniaus arkivyskupija,

Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo

dominikonų vienuolynas,

UAB „Baltisches Haus“,

„BTA draudimas“,

„Renesans Trans International

Exhibitions“ Sp. z o.o.

*Informaciniai rėmėjai*

bernardinai.lt, žurnalas „IQ“,

UAB „JCDecaux Lietuva“, UAB „Media Traffic“,

žurnalas „Artuma“, žurnalas „Kelionė“,

VšĮ „Magnificat leidiniai“

© Bažnytinio paveldo muziejus, 2022

ISBN 978-609-8151-24-4

Bibliografinė informacija pateikiama

Lietuvos integralios bibliotekų informacinės

sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

# Turinys

Įvadas ... 7

## **Šv. Dominykas. Vaizdavimo įvairovė**

Sławomir Brzozecki OP. Šventasis Dominykas ... 13

Sławomir Brzozecki OP. Lietuvos dominikonų provincija ... 24

Birutė Valečkaitė. Šv. Dominyko atvaizdai Lietuvoje ... 41

## **Soriano atvaizdas. Legenda ir jos atgarsiai Lietuvoje**

Dalia Vasiliūnienė. Soriano šv. Dominyko atvaizdo legenda  
ir istorija ... 83

## **Šv. Dominykas ir šv. Pranciškus: legendos ir atvaizdai**

Gita Drungilienė. Jokūbo Voraginiečio „Aukso legenda“  
ir dominikonai ... 101

## **Rožinio Švč. Mergelė Marija ir šv. Dominykas**

Aušra Vasiliauskienė. Šv. Dominyko atvaizdas Rožinio Švč. Mergelės  
Marijos ikonografijoje ... 127

**Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas: Pamokslininkų ordino  
įkūrėjas ir Lietuvos globėjas**

Tojana Račiūnaitė, Birutė Valečkaitė. Šv. Dominyko ir šv. Hiacinto  
susitikimai Lietuvos ikonografinėje tradicijoje ... 191

**Šv. Hiacintas. Pamaldumo formavimasis ir sklaida**

Darius Baronas. Dominikonų misijos ir šv. Hiacinto pasiuntinystė ... 219

Sigita Maslauskaitė-Mažylienė. Šv. Hiacinto ikonografijos  
istorijos bruožai ir atvaizdai Lietuvos bažnytiniame mene ... 235

Giedrė Jankevičiūtė. Šv. Hiacinto koplyčia Šv. Pilypo ir Jokūbo  
bažnyčioje ir jos kūrėjas ... 288

Summary ... 307

Iliustracijos ... 321

Bibliografija ... 341

Asmenvardžių rodyklė ... 351

Vietovardžių rodyklė ... 357

# Įvadas

2021 m. rugpjūčio 6 d. buvo minimas Pamokslininkų ordino įkūrėjo šv. Dominyko (Domingo de Guzmán, de Caleruega, apie 1171/1173–1221) mirties ir *gimimo dangui* 800 metų jubiliejus. Dominikonų misijų Lietuvoje pradžia ilgainiui buvo susieta su legenda apie pirmojo lenkų kilmės dominikono šv. Hiacinto (Jacek Odrowąż, apie 1183–1257) apsilankymą. Abu šventieji Lietuvą pasiekė tik netiesiogiai: per savo mokinius ir jų pasakojimus, tapusius auksakalystės, tapybos, grafikos, skulptūros, tekstilės kūrinuose įamžintų atvaizdų pagrindu.

Knygoje pristatoma aštuonis šimtmečius besitęsianti šv. Dominyko ir šv. Hiacinto atminties tradicija ir jos apraiškos Lietuvoje. Tradicijos ištakos – šventųjų gyvenimo aprašymai, kuriuos papildė vėlesni pasakojimai apie vizijas ir stebuklus. Ilgainiui pagal juos susiformavę ir vietinėje dailėje paplitę šventųjų vaizdavimo tipai pristatomi šešiuose knygos skyriuose. Įsigilinti į kiekvieno skyriaus temą padeda istorikų ir menotyrininkų parengti straipsniai, pristatantys su šv. Dominyko ir šv. Hiacinto atmintimi susijusių tyrimų rezultatus. Pirmojoje dalyje dr. Sławomiras Brzozeckis OP pristato šv. Dominyką ir jo veiklos pratęsimą Pamokslininkų ordino Lietuvos Šv. Angelo Sargo provincijos veikloje, o Birutė



Parodos „Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje: aštuoni atminties šimtmečiai“ fragmentas

Valečkaitė – šv. Dominyko figūros vaizdavimą dabartinėje Lietuvos teritorijoje išlikusiuose kūriniuose. Antrasis skyrius skirtas Soriano atvaizdo legendai ir jos atgarsiams, pristatomiems dr. Dalios Vasiliūnienės straipsnyje. Dr. Gita Drungilienė apžvelgia Jokūbo Voraginiečio „Aukso legendos“ reikšmę Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir įtaką šv. Dominyko vaizdavimui kartu su šv. Pranciškumi. Ketvirtajame skyriuje dr. Aušra Vasiliauskienė pristato šv. Dominyko vaizdavimą su Rožinio Švč. Mergele Marija. Dr. Tojana Račiūnaitė ir Birutė Valečkaitė aptaria kūrinius, kuriuose abu dominikonų šventieji vaizduojami kartu, o šeštasis skyrius kviečia geriau susipažinti su Lietuvos globėju šv. Hiacintu. Dr. Darius



Baronas pristato šventojo misionierišką veiklą ir stebuklus, dr. Sigita Maslauskaitė-Mažylienė – ikonografijos formavimąsi ir Lietuvoje esančius jo atvaizdus, o prof. Giedrė Jankevičiūtė – Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčios puošybą 1944 m. ir darbams vadovavusį dailininką Jerzy Hoppeną.

Galima pastebėti, kaip stipriai šv. Dominyko ir šv. Hiacinto atmintis Lietuvoje susijusi su dominikonų ordino veikla. Vertingiausi mūsų dienas pasiekę šventųjų atvaizdai buvo sukurti Lietuvos Šv. Angelo Sargo provincijos klestėjimo laikais XVII–XVIII a. ir liudija gyvą to meto pamaldumo tradiciją. Nors visi provincijai priklausę vienuolynai buvo uždaryti XIX a., brolių dominikonų veiklos pėdsakai išliko. Tai XIX–XX a. pr. liaudies mene matomi gerbimo ženklai, ypač susiję su Rožinio brolių veikla, ir buvusiose dominikonų bažnyčiose skirtas dėmesys šventiesiems, jų atminimo puoselėjimas. Dominikonams atsikūrus Raseiniuose (1932–1940) ir Vilniuje (nuo 1992) sukurti atvaizdai liudija kartu su ordino veikla atgimusį šventųjų vaizdavimą.

Vilniaus arkivyskupijos Bažnytinio paveldo muziejaus kolektyvas dėkoja visiems vienuolynams, parapijoms, muziejams, privačioms kolekcijoms, bibliotekoms, archyvams, sutikusiems paskolinti saugomas vertybes parodai „Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje: aštuoni atminties šimtmečiai“, leidusiems fotografuoti ir naudoti kūrinių atvaizdus kataloge. Taip pat parodos ir katalogo rėmėjams, be kurių šis leidinys nebūtų pasirodęs, ir Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo dominikonų vienuolyno broliams už nuolatinę pagalbą. Ypač dėkojame tekstų autoriams, sutikusiems pristatyti savo tyrimus knygoje ir juos papildžiusiems naujomis įžvalgomis, padedančiomis geriau įvertinti šv. Dominyko ir šv. Hiacinto

atminties reikšmę. Jų straipsniai atskleidžia, kaip nuo pamaldumo ištakų pirmuosiuose gyvenimo aprašymuose keitėsi pasakojimai apie šventuosius, kaip šv. Dominyką ir šv. Hiacintą įsivaizdavo dabartinėje Lietuvos teritorijoje gyvenę žmonės, kaip aštuonis šimtmečius saugomas jų atminimas sukūrė turtingą vietinį paveldą, atskleidžiantį sąsajas su kitomis Europos krikščioniškomis šalimis. Tikimės, kad šis leidinys padės jį iš naujo atrasti ir įvertinti.

PIRMAS SKYRIUS

Šv. Dominykas.  
Vaizdavimo įvairovė



# Šventasis Dominykas

SŁAWOMIR BRZOZECKI OP

Dominykas gimė Kastilijoje, Osmos vyskupijoje, mažame Kaleruegos miestelyje Mesetos plokščiakalnyje (apie 1000 m virš jūros lygio). Jo gimdytojai – Feliksas ir Joana (gerbiama kaip palaimintoji) – susituokė 1170 metais. Dėl to istorikai mano, kad Dominykas gimė tarp 1171 ir 1173 metų. Yra žinoma, kad jis turėjo du brolius: vyresnįjį vardu Manés (tapo kunigu, įstojo į Pamokslininkų ordiną, gerbiamas kaip palaimintasis) ir dar vieną, kurio vardo nežinome. Tėvai paskyrė Dominyką kunigystei. Mokslus jis pradėjo pas savo dėdę – arkipresbiterį Gumielį de Isane, o būdamas trylikos ar keturiolikos metų pradėjo studijas Palensijos katedros mokykloje. 1198 m. Osmos vyskupas paskyrė jį katedros kanauninku.

1203 ir 1205 m. Dominykas kartu su Osmos vyskupu Diegu dalyvavo diplomatinėje misijoje, kurią Kastilijos karalius Alfonsas VIII (1158–1214) siuntė kažkur į „marką“. Nėra aišku, kokia tai konkrečiai šalis, nes šitaip viduramžiais buvo vadinami strateginės reikšmės pasienio kraštai, svarbūs gynybai prieš išorinius puolimus. Tai galėjo būti Danija, Akvitanija, o galėjo būti ir Opolės-Racibužo Silezija (nes egzistavo stiprūs ryšiai tarp ten valdančios Piastų dinastijos ir Kastilijos dvaro). Diplomatinė pasiuntinybė pasirodė nesėkminga, bet ir Diegui, ir Dominykui tapo lūžiu

jų pačių gyvenime. Jau per pirmą išvyką jie Tulūzoje susidūrė su nežinomomis Ispanijoje katarų ir valdiečių erezijomis. Suprato taip pat, kokių reikia Bažnyčios misijų „pasaulio pakraščiuose“.

Grįždami iš 1205 m. diplomatinės kelionės Diegas ir Dominykas nuvyko į Romą, kur vyskupas paprašė popiežiaus Inocento III priimti jo atsisatydinimą iš Osmos vyskupijos ordinaro pareigų ir leisti vykti į misijas, tačiau popiežius jam liepė grįžti į savąją vyskupiją. 1206 m. pavasarį būdami Monpeljė, Dominykas ir Diegas sutiko popiežiaus legatus, kurių veikla tarp katarų pasirodė visiškai bevaisė, todėl šie nusprendė savo misijos atsisakyti. Diegas jiems patarė pamokslauti kaip apaštalai: keliaujant pėsčiomis ir be pinigų. Jis pats kartu su Dominyku taip pat pradėjo pamokslininko veiklą pagal šiuos principus. Servjane, Bezjė ir Karkasone bei jų apylinkėse jie pamokslavo ir dalyvavo viešuose disputuose su katarais ir valdiečiais. Popiežius Inocentas III tokį jų darbo stilių leido ir tai patvirtino 1206 m. lapkričio 17 d. duotu dekretu. 1207 m. rudenį vyskupas Diegas grįžo į Osmą, kur mirė gruodžio 30-ąją. Dominykui tai buvo sunkus išgyvenimas, nes Diegas buvo jam kaip tėvas, o kartu – nepaprastai svarbus jo gyvenime autoritetas.

Po to, kai buvo nužudytas popiežiaus legatas, vykdęs misiją erezijos apimtoje Pietų Prancūzijoje, Inocentas III paskelbė 1209 m. kovo 10 d. kryžiaus žygį prieš eretikus ir juos palaikančius Langedoko didikus. Šiais sunkiais laikais Dominykas tęsė pradėtą veiklą, atramą radęs Prujilio moterų vienuolyne, kurį kartu su Diegu buvo įkūręs 1206 m. kaip prieglobstį iš erezijos atsivertusioms moterims. Šalia esantis Fanžo miestelis anuo metu buvo vienas katarų centrų, o Dominykas ten klebonavo. Jo veiklą sveikino katalikai, bet katarai dėl jos pyko, būta net pasikėsinimo į jį.



**1.1. Nežinomas autorius, Šv. *Dominykas***

Lietuva, XVIII a. II p., pertapytas XIX a. pab. – XX a. pr. (?)  
Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia



1.2. Motiejus Sluščianskis (?), *Popiežiaus Inocento III sapnas: šv. Dominykas ir šv. Pranciškus remia Laterano baziliką*  
Vilnius, apie 1756–1770 m.  
Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia



1215 m. pavasarį Dominykas su bendražygiais persikėlė į Tulūzą, o vietos vyskupas Fulkonas paskelbė juos savo vyskupijos pamokslininkais. 1215 m. lapkričio 11 d. Romoje prasidėjo IV Laterano susirinkimas, kuriame dalyvavo ir Fulkonas su jį lydiniu Dominyku. Tarp Susirinkimo nutarimų buvo ir tokių, kurie pasirodė esminiai būsimam Dominyko gyvenimo žygiui – Pamokslininkų ordino raidai. Laterano susirinkimo tėvai įsakė (gal besiremdami Tulūzos patirtimi) kiekvienoje vyskupijoje įsteigti pamokslininkų kolektyvą, organizuoti mokyklą kungams rengti, taip pat uždraudė kurti naujas vienuolijų regulas. Vyskupas Fulkonas ir Dominykas pristatė popiežiui Inocentui III sumanymą įkurti Pamokslininkų ordiną, kuriam pontifikas žodžiu pritarė. Besiremdamas Susirinkimo nutarimais paliepė jiems priimti vieną jau egzistuojančių regulų. Popiežiaus teigiamam sprendimui esą įtakos turėjo ir pranašiškas sapnas. Jame Inocentas III matė bevardį žmogų (Dominyką), prilaikantį virstančią popiežiaus katedrą ir prašantį patvirtinti regulą. Įdomu, kad panašus siužetas žinomas ir pranciškonų tradicijoje, tačiau aname Dievo žmoguje, kuris laiko katedrą, atpažįstamas šv. Pranciškus. Vėlesnėje tradicijoje, o ir ikonografijoje dažnai vaizduojami abu šventieji, prilaikantys Laterano baziliką [il. 1.2.].

Grįžęs iš susirinkimo vyskupas Fulkonas 1216 m. liepą paprašė katedros kanauninkų Dominykui perduoti Šv. Romano bažnyčią Tulūzoje. Dominykas pasirinko šv. Augustino regulą ir norbertinų (premonstratėčių) papročius. Jis puikiai šią regulą žinojo, nes ja rėmėsi Osmos kanauninkų gyvenimas, tačiau lemiamos reikšmės jo pasirinkimui turėjo šios regulos apaštališkasis aspektas. 1216 m. rudenį Dominykas vėl vyko į Romą. Po Inocento III mirties (tų metų liepos 16-ąją) Šv. Petro sostą



**1.3. Motiejus Slučianskis (?), *Pamokslininkų ordino patvirtinimas***

Vilnius, apie 1756–1770 m.

Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų vienuolynas

užėmė Honorijus III, kuris suprato Dominyko ordino siekius, jiems pritarė ir rėmė vienuoliją per visą savo pontifikatą. 1216 m. gruodžio 22 d. bule jis įsteigė Pamokslininkų ordiną prie Tulūzos Šv. Romano bažnyčios, nustatė jo narių teises ir priedermes. Dominikonų tradicija laiko šią dieną ordino pradžia, tačiau tik kitoje bulėje, duotoje 1217 m. sausio 21 d., popiežius apibrėžė jau įsteigtos vienuolijos pobūdį ir užduotis.

Iš pradžių atrodė, kad vienuolija veiks tik Tulūzos vyskupijoje, tačiau Dominykas siekė jos išplėtimo visoje Bažnyčioje, nes tikėjosi taip atsakyti į iššūkius ir poreikius, kuriuos gerai suprato dalyvaudamas Susirinkime ir viešėdamas Romoje. Tuo pat laikotarpiu planavo vykti misijų į Prūsiją. Po ilgų maldų ir mąstymų, 1217 m. rugpjūčio 15 d. paskelbė broliams sprendimą juos siųsti iš Tulūzos į Paryžių, Orleaną, Madridą, Segoviją, Boloniją. Tokiam žingsniui reikėjo didelio ryžto ir drąsos, nes Tulūzos bendruomenė tebebuvo negausi, o jos nariai, regis, bijojo kelionės į nežinomus kraštus. Tačiau Dominyko ryžtingumas greitai davė vaisių – vienuolija sparčiai augo.

Jis pats 1217 m. pabaigoje vėl leidosi kelionėn į Romą, o ten 1218 m. sausio 11 d. gavo pirmą popiežiaus bulę, kurioje ordinas buvo rekomenduojamas vyskupams. Toliau Dominykas vyko aplankyti ir padrąsinti brolius Bolonijoje ir Tulūzoje bei seseris Prujilyje. Vėliau nuvažiavo į Ispaniją, kur asmeniškai prisidėjo prie pirmojo brolių vienuolyno įsteigimo Segovijoje ir seserų Madride. 1218 m. liepą atvyko į Paryžių, kur irgi padėjo tvarkyti bendruomenę (jai priklausė 30 brolių, gyvenančių neturtingų studentų prieglaudoje prie Šv. Jokūbo bažnyčios). Ten susipažino su savo būsimu draugu ir įpėdiniu generalinio magistro poste – Jordanu Saksoniečiu. Dominykas užbaigė kelionę 1219 m. pabaigoje Bolonijoje, kur rado apie

trisdešimties brolių (daugiausia – universiteto studentų) bendruomenę. Bolonijos vienuolynas ir liko Dominyko nuolatine gyvenimo vieta, iš kur jis vykdavo pamokslininko tarnystei, tačiau neturėjo jame savo atskiros celės, nes naktis paprastai leisdavo besimelsdamas bažnyčioje. 1219 m. vėl iškeliavo, šįkart į Viterbą Italijoje, pas popiežių Honorijų III, iš kurio gavo kelias naujas bules, remiančias jo vienuolijos brolius (ypač – veikiančius Paryžiuje). Po to, nuo 1220 m. pradžios, Romoje popiežiaus pavedimu reformavo kelis mažus moterų vienuolynus. Visos vienuolės galiausiai išsikėlė į vienuolyną prie Šv. Siksto bažnyčios. Tam darbui Dominykas pasikvietė į talką kelias seseris iš Prujilio bendruomenės. Būdamas Romoje Dominykas stebuklingai prikėlė nuo žirgo nukritusį kardinolo Stefano di Fossanovos sūnėną Napoleoną Orsinį. Pasak lektoriaus Stanislovo Krokuviečio, šitą įvykį stebėjo būsimas šventasis Jackus (Hiacintas) ir būsimas palaimintasis Česlovas, anuomet lydėję Krokuvos vyskupą Ivoną Odrowążą. Dominykas juodu priėmė į vienuoliją ir išsiuntė į Krokuvą.

Dominykas grįžo į Boloniją. Vyko pamokslauti į Florenciją, Sieną, Milaną ir Romą. Matydamas vienuolijos augimą 1220 m. gegužės 20 d. sukviėtė kapitulą, į kurią atvyko visų bendruomenių atstovai. Dominykas pradėjo ją atsistatydinimu iš generalinio magistro pareigų nutaręs, kad jo, kaip įkūrėjo, užduotis atlikta. Broliai nepritarė šiam sprendimui ir perrinko jį visos vienuolijos vyresniuoju, tačiau Dominykas pasiekė, kad vyriausiąja valdžia vienuolijoje būtų pripažinta kapitula. Jis taip pat buvo ir kitų ordino veiklos principų priėmimo įkvėpėjas. Jais remiantis buvo organizuojama paskirų bendruomenių struktūra, veikla, valdymas, pamokslavimas, įtvirtinamas elgetavimu pagrįstas gyvenimo būdas ir vienuolynų formavimas teologijos mokyklų pavidalu.



**1.4. Gediminas Mykolas Pačkauskas, Šv. Dominykas**  
Vilnius, 2016 m.  
Bažnytinio paveldo muziejus

Kita kapitula įvyko Bolonijoje 1221 m. birželio 2-ąją. Tradicija teigia, kad būtent tada vienuolija pasiskirstė į aštuonias provincijas: Ispanijos, Provanso, Prancūzijos, Lombardijos, Romos, Vengrijos, Vokietijos ir Anglijos. Kapitulai pasibaigus Dominykas nuvyko į Veneciją. Jau tada pasireiškė jo liga. Dominykui grįžus į Boloniją, dėl didelių karščių mieste broliai persikėlė į benediktinų vienuolyną priemiestyje. Rugpjūčio 6 d. buvo jau matyti, kad Dominykas miršta. Su juo buvo tuo metu apie dvidešimt brolių, kuriems ordino įkūrėjas perdavė paskutinius savo pamokymus. Labai troško mirti tarp savųjų, todėl – jam širdingai prašant – buvo perkeltas į vienuolyną Bolonijoje, kur tos pačios dienos vakarą ir mirė. Laidotuvių iškilmėms vadovavo mirusiojo draugas – kardinolas Hugolinas. Dominykas buvo palaidotas taip, kaip norėjo: tarp brolių, vienuolių choro centre.

Nuo pat Dominyko mirties jo kapas imtas pamaldžiai lankyti Bolonijos gyventojų. 1233 m. gegužės 24 d. jo palaikai buvo perkelti į kitą bažnyčios vietą. Prasidėjo kanonizacijos byla. Liepos 3 d. popiežius Grigalius IX paskelbė bulę, kuria priskyre Dominyką prie šventųjų.

Vienas žinomiausių posakių, nusakančių Dominyko būdą, – „jis arba kalbėjo apie Dievą, arba kalbėjosi su Dievu“. Jis buvo nuolatinės maldos žmogus. Buvo pratęs pasilikti nakčiai bažnyčioje ir melsti žmonėms išganymo. Po jo mirties iš brolių prisiminimų buvo sudaryta knygelė „Devyni šv. Dominyko maldos būdai“. Maldą Dominykas siejo su Šventojo Rašto ir teologijos studijomis. Taip atrasdavo pamokslavimo šaltinius, o pamokslavimas buvo jam ne vien praktinis įgūdis, bet ir Dievo malonės dovana bei gyvenimas pagal Dievo Žodį. Dominykas ragino brolius atgailauti,

pasninkauti ir gyventi neturte, pats būtent taip gyvendamas. Visai tai – iš didžiulio rūpesčio dėl žmonių išganymo.

Jo santykį su Dievu atspindėjo bendravimas su žmonėmis. Jam buvo būdinga dvasios pusiausvyra, besireiškianti gerumu ir džiaugsmu. Sugėbėjo laimėti žmonių palankumą, o broliams buvo ne vien vyresnysis, bet visų pirma – brolis ir tėvas. Jo dvasingumas paliko ryškų pėdsaką jo gyvenimo žygdarbyje – Pamokslininkų ordine.

Bustos Tomás de, *Santo Domingo de Guzmán: predicador del Evangelio*, Salamanca:

Editorial San Esteban, 2000.

Festa Gianni, Laffay Augustin, *San Domenico, Padre dei Predicatori: La vita, la santità, l'eredità*, Bologna:

Edizioni Studio Domenicano, 2021.

Spiazzi Raimondo, *San Domenico di Guzman: Biografia documentata di un uomo riconosciuto dai suoi contemporanei come „Tutto evangelico“*, Bologna: Edizioni Studio Domenicano, 1999.

Spież Jan Andrzej, *Święty Dominik*, Poznań: W drodze, 2016.

Staid Ennio, *San Domenico. Il fascino di un profeta attuale*, Cinisello Balsamo: San Paolo Edizioni, 2013.

Stefaniak Piotr, *Święty ojciec Dominik de Guzmán. Apostoł prawdy*, Katowice: Księgarnia św. Jacka, 2021.

Vicaire Humbert, *Storia di san Domenico*, Cinisello Balsamo: San Paolo Edizioni, 2012.

# Lietuvos dominikonų provincija

**SŁAWOMIR BRZOZECKI OP**

Trys dominikonų provincijos (Danijos, Vokietijos ir Lenkijos) jau XIII a. viduryje ėmėsi misijinės veiklos Baltijos jūros rytinėje pakrantėje. Danijos vienuoliai apsiėmė globoti dabartinių šiaurės Estijos ir Suomijos teritorijas (Talino vienuolynas įsteigtas 1246 m., o Turku – 1248 m.). Vokietijos provincijai priklausė Ryga (vienuolynas įsteigtas 1244 m.) ir Tartu (įsteigtas XIII a. pabaigoje). Lenkijos provincijos dominikonai aktyviai reiškėsi prūsų žemėse ir kartu stipriai įsitraukė į veiklą Rusioje. Pradžioje misijų Prūsijoje bazės funkciją atliko Gdansko ir Plocko vienuolynai, įsteigti 1226 m., o vėliau – Kulmo (1233), Elbingo (1238) ir Torunės (1263/4). Broliai dominikonai pasiekdavo prūsų krašto gilumą, iki pat Žemaitijos paribio. Dėl to Žiemgalos vyskupas Balduinas 1233 m. net skundė juos Romos kurijai. Misijomis Prūsijoje asmeniškai rūpinosi šv. Hiacintas (Jackus). Pirmą kartą – kai 1226–1227 m. lankėsi Gdanske ir dalyvavo kuriant vietos vienuolyną. Antrą kartą Hiacintas atvyko į Prūsijos paribius grįžęs iš Kijevo – apie 1233-uosius. Tuomet greičiausiai buvo tapęs visos dominikonų misijinės akcijos Prūsijoje vadovu. Pamokslininkų ordino angažavimosi misijoms Prūsijoje mastą liudija tai, kad jo nariai tapo trijų iš keturių 1243 m. ten įsteigtų vyskupijų vyskupais.



1253 m. Lietuvos karalių Mindaugą karūnavo popiežiaus Inocento III delegatas, Kulmo vyskupas Heidenreichas – taip pat dominikonas. 1251 m. liepos 17 d. popiežius pavedė jam išrinkti ir įšventinti Lietuvai vyskupą, tiesiogiai pavaldų Apaštalų sostui. 1253 m. arkivyskupas Pelka Kozlovo kaime prie Sochačevo įšventino Vitą pirmuoju misijiniu Lietuvos vyskupu. Tuo pačiu metu Mindaugas, veikiamas Livonijos kryžiuočių, kreipėsi į popiežių prašydamas paskirti jo valdomam kraštui ganytoją iš kryžiuočių kunigų, o konkrečiai – Kristijoną. Jis gavo vyskupo šventimus taip pat 1253 metais. Dėl šios priežasties vienu metu Lietuvos vyskupiją valdė du legalūs vyskapai. Susiklosčius tokiai padėčiai, 1255 m. Vitas kreipėsi į popiežių prašydamas atleisti jį iš pareigų.

Valdant Gediminui (1316–1341) į visą Lietuvą, o ypač sostinę Vilnių, ėmė traukti daug vokiečių ir rusėnų amatininkų bei pirklių, o jų bendruomenės statė savo bažnyčias. Gediminas 1322 m. rašė popiežiui Jonui XXII, kad jo valstybėje veikia dominikonai ir pranciškonai, kad jie gali laisvai krikštyti, mokyti ir teikti sakramentus. Savo sostinėje Gediminas apie 1321 m. pastatė šioms vienuolijoms bažnyčias. Iš to laikotarpio žinomas tik vieno dominikono vardas – Mikalojaus, didžiojo kunigaikščio tarybos nario.

Didžiojo kunigaikščio Jogailos krikštas Krokuvoje 1386 m. tapo Lietuvos krikščioninimo pradžia. Per misijinę kelionę į Žemaitiją 1413 m. uolumu pasižymėjo karaliaus pamokslininkas – krovietis Mikalojus Wężykas. Padedamas vertėjo, jis pats rengė žmones krikšto sakramentui.

Pirmas LDK dominikonų vienuolynas atsirado XIV a. pabaigoje Lucke. Tai jau nebuvo etninės lietuvių žemės, o rusėniškoji Voluinė, kuri tuo metu priklausė LDK. Pats karalius Vladislovas Jogaila fundavo bažnyčią

su vienuolynu, o Vytautas užrašė jam žemės. Kitas brolių pamokslininkų vienuolynas LDK teritorijoje taip pat buvo įkurtas Voluinėje, Volodymyre, XV a. pabaigoje.

Lenkijos provincijos kapitula per pasitarimą Varkoje 1468 m. siuntė brolius į Naugarduką, tačiau fundacijos sumanymas nebuvo įvykdytas. Naugarduke dominikonų konventas atsirado tik 1623 m., Rusios provincijos sudėtyje. Kita provincijos kapitula (Seradze 1494 m.) patvirtino vietą prie Vilniaus vienuolynui kurti. Tai liudija, kad jau anksčiau vienuoliai buvo ten nuvykę ir kad ieškojo Vilniuje ar prie jo vietos vienuolynui bei bažnyčiai, taip pat galimo jų fundatoriaus. Dar kita kapitula Liubline 1496 m. aptarė didžiojo kunigaikščio Aleksandro pageidavimą suteikti dominikonams vietą konventui Vilniuje. Galiausiai didžiojo kunigaikščio fundacija buvo įgyvendinta 1501 m., kai dominikonams buvo perduota Šventosios Dvasios bažnyčia. Fundaciją patvirtino 1507 m. Sandomiere posėdžiaujanti kapitula, kuri vietoje šiam vienuolynui vadovavusio vikaro paskyrė priorą.

Greitai po Vilniaus vienuolyno įkūrimo Lenkijos ir Lietuvos kraštus pasiekė reformacija. Broliams pamokslininkams tai buvo itin sunkūs laikai. Daug vienuolynų panaikinta, o tie, kurie išliko, patyrė didelių materialinių sunkumų. Tai labiausiai paveikė bendruomenes Silezijoje, Pamaryje ir Prūsijoje, gerokai mažiau – rytuose. Bendrame suirutės fone būtent jie ėmė vaidinti vis svarbesnį vaidmenį provincijoje.

Nauji vienuolynai LDK teritorijoje atsirado tik XVII a.: 1603 m. funduotas vienuolynas Seinuose, 1605 m. – Merkinėje, 1618 m. – Derečine ir Astrave, 1629 m. – Aukštadvaryje, 1632 m. – Gardine ir Kaune, 1642 m. – Lukiskėse. Tais pačiais metais įsteigti vienuolynai Raseiniuose ir Žemaičių



**1.5. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Trakai, XIX a. I p.

Trakų dominikonų vienuolynas (dab. Trakų istorijos muziejus)

Kalvarijoje, o kitais – Virbalyje. Formaliai įkūrėja buvo Lenkijos dominikonų provincija, tačiau praktiškai bendruomenių branduolį sudarė vienuoliai, kilę iš Lietuvos, pagrindinį vaidmenį vaidino Vilniaus vienuolynas. Reikia dar pabrėžti, kad LDK žemėse vienuolynų įkūrė ir 1612 m. įsteigta Rusios provincija. Jai priklausė, pavyzdžiui, Minsko, Pinsko, Vitebsko ir Naugarduko vienuolynai.

Jau XVII a. pradžioje pasireiškė Lietuvos vienuolynų savarankiškumo siekiai. Pirmą Lietuvos dominikonų atskyrimo nuo Lenkijos provincijos projektą 1613 m. išsiuntė į Romą Adomas Piekarskis, vėliau tapęs Vilniaus bendruomenės prioru. Naujų namų steigimas buvo vienas iš etapų siekiant įkurti atskirą Lietuvos provinciją. 1629–1643 m. jų atsirado septyni. Lietuvos dominikonai dėl atskiros provincijos steigimo kreipėsi

tarpininkavimo į karalių Vladislovą IV Vazą ir į galingų šalies giminių atstovus, pirmiausiai į Albertą Stanislovą Radvilą ir Kazimierą Leoną Sapiegą.

1644 m. Romoje vyko Pamokslininkų ordino generalinė kapitula. Jos metu nuspręsta, kad nuo šiol dvylika vienuolynų (Vilniaus Šventosios Dvasios, Vilniaus Lukiškių, Seinų, Merkinės, Derečino, Astravo, Gardino, Aukštadvario, Kauno, Raseinių, Žemaičių Kalvarijos ir Virbalio) sudarys naują Šv. Angelo Sargo kongregaciją, nepriklausomą nei nuo Lenkijos, nei nuo Rusijos provincijos. Generalinės studijos ir noviciatas naujai kongregacijai turėjo atsirasti prie Šventosios Dvasios konvento Vilniuje. Kongregacijos vikaru tapo t. Petronijus Kamienskis, jį jungė apie 155 narius.

1647 m. Raseiniuose įvyko pirmoji kongregacijos kapitula. Ji sutvarkė vienuoliško gyvenimo reikalus ir parengė bei išsiuntė generolui ir generalinei dominikonų kapitulai skirtus prašymus pakelti Lietuvos kongregacijos statusą ir padaryti ją provincija. Tais pačiais metais susirinkusi Valensijoje, Ispanijoje, generalinė kapitula palaikė 1644 m. Romos kapitulos sprendimą ir egzistuojančio Lietuvos vikariato pagrindu įsteigė Šv. Angelo Sargo provinciją, o jos pirmuoju provincijolu paskyrė t. Petronijų Kamienskį. Po dvejų metų jis buvo nominuotas Žemaičių vyskupu pagalbininku (mirė nesulaukęs šventimų). Tuomet Lietuvos provincijos dominikonų kapitula pirmą kartą susirinko ir išrinko provincijolą – t. Alfonsą Kaznovskį.

Kelerius metus po provincijos įsteigimo buvo formuojamos jos struktūros, kūrėsi naujos bendruomenės. 1649 m. funduoti namai Paparčiuose, kur iki vienuolijos panaikinimo veikė studijų namai ir noviciatas. Tais pačiais metais dominikonai atidarė vienuolyną Oršoje (Vitebsko vaivadija), o 1654 m. – Choroščiuje.

Jaunos provincijos sklaidą nutraukė 1655 m. karas su Maskvos valstybe, kai maskvėnai užėmė didesnę Lietuvos dalį. Vilniuje jų kariuomenė masiškai žudė miesto gyventojus, grobstė turtą, griovė ir niekino bažnyčias bei vienuolynus. Tuoj po Vilniaus užėmimo dominikonų vienuolynas ir Šventosios Dvasios bažnyčia sudegė, o vienuoliai išsiblaškė. Jo prioras ir kartu generalinis vikaras t. Reginaldas Tiškevičius, taip pat generalinių studijų regentas t. Prudencijus Grosas laikinai išsikėlė į Lukiškių Šv. Pilypo ir Jokūbo konventą, tačiau 1658 m. ir jis buvo maskvėnų sugriautas. Dėl karo veiksmų sudegė Oršos ir Astravo vienuolynai. 1655–1661 m. 15 vienuolių dominikonų nužudė Maskvos kareiviai, o dar 27 susirgo ir mirė siaučiant epidemijoms šalyje.

Nepaisant tų sunkių išgyvenimų, vienuoliai stengėsi tęsti įprastą veiklą. Tai buvo įmanoma, nes dalis namų liko Maskvos neužimtose žemėse. 1656–1661 m. reguliariai rinkosi provincijos kapitula. Du susirinkimai įvyko Derečine, vienas – Raseiniuose. Provincijos generalinės studijos, karo metais iškeltos iš Vilniaus, nenutrūkstamai veikė Derečine. Neokupuotoje teritorijoje atsirado dar du vienuolynai: 1658 m. funduoti namai Vosyliškėse prie Gardino, o 1661 m. – Ružanistoke, šie vėliau tapo žinoma Švč. Mergelės Marijos šventove.

Po karo dominikonai stengėsi nukentėjusius vienuolynus atstatyti. Iki 1666 m. iš griuvėsių pakilo Vilniaus Šventosios Dvasios vienuolynas ir bažnyčia, kur kitais metais susirinko provincijos kapitula. 1678 m. prioras Mykolas Vainilavičius pradėjo naujos, puošnesnės bažnyčios statybą. Lukiškių vienuolynui atstatyti prireikė daugiau laiko. Tik XVII a. 8-ojo dešimtmečio pradžioje jis vėl ėmė normaliai veikti kaip konventas, su visu personalu. XVII a. 7-ojo dešimtmečio pabaigą galima laikyti

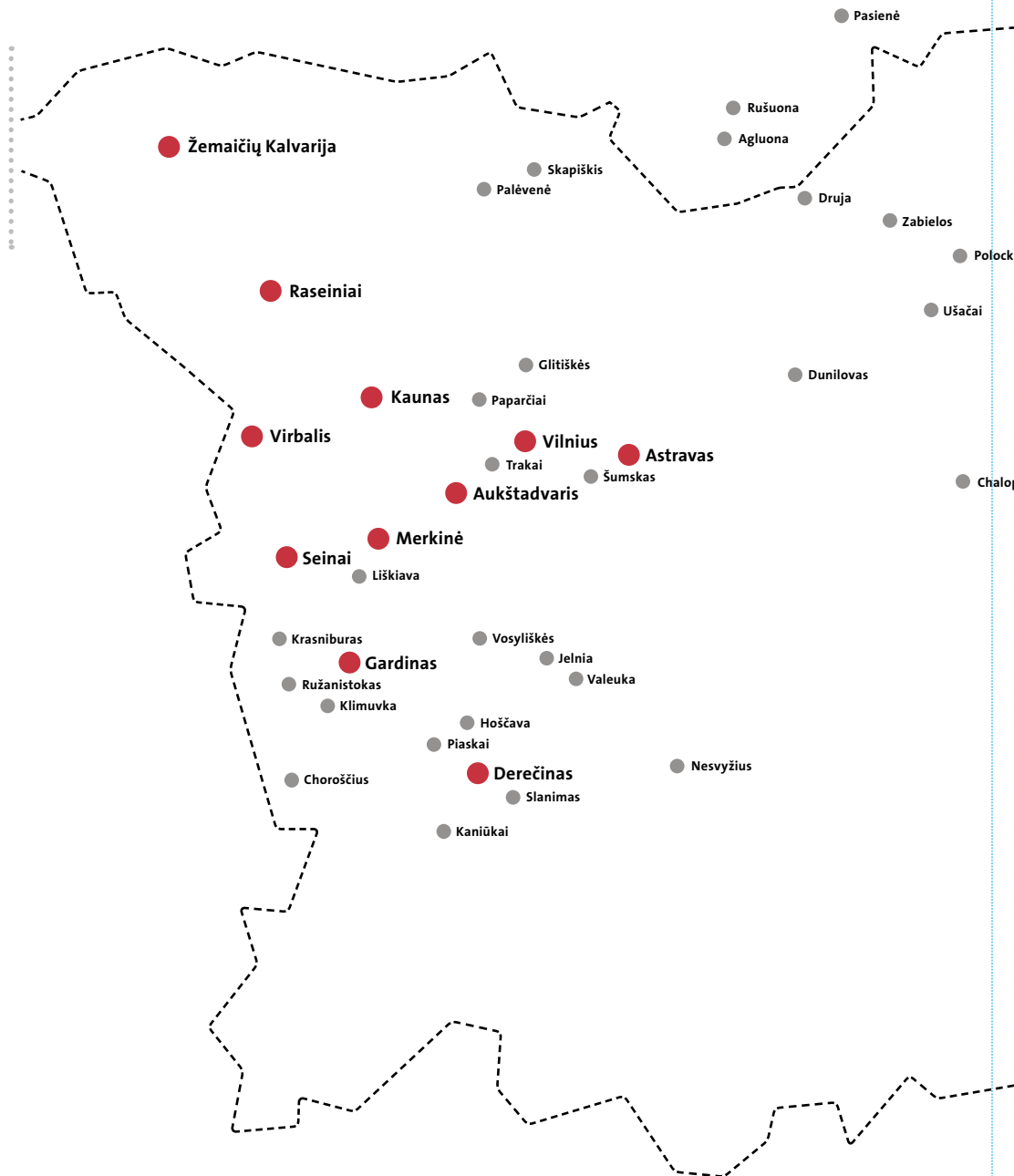
Lietuvos provincijos atstatymo po karo užsklanda. Nuo tol kas keleri metai atsirasdavo vis naujų dominikonų vienuolynų. Pirmojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo išvakarėse Lietuvos provincijai priklausė 43 namai. Žemėlapyje pažymėtos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sienos prieš Abiejų Tautų Respublikos padalijimą 1772 metais.

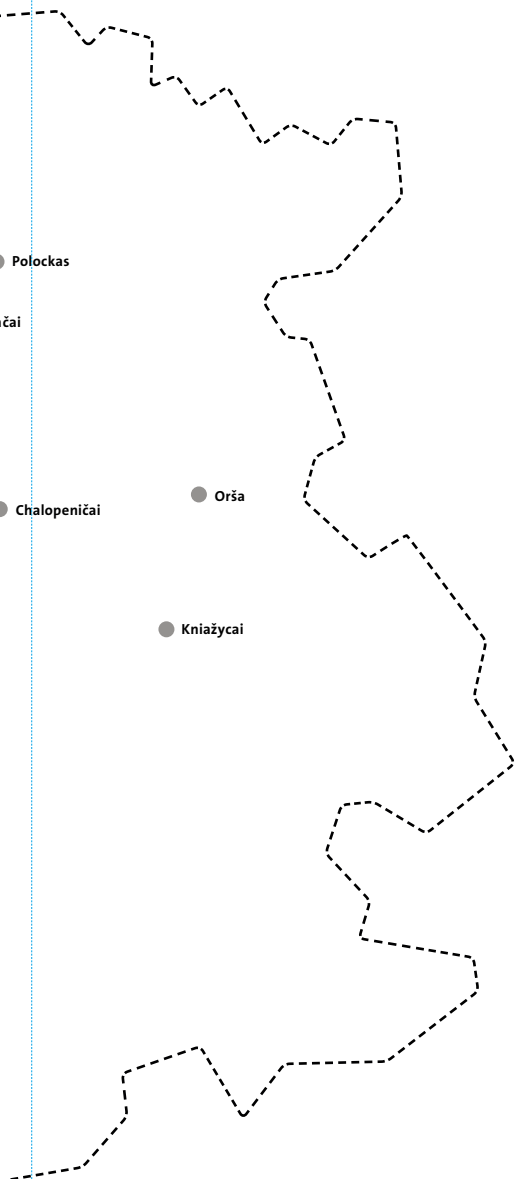
LDK teritorijoje 1647–1772 m. atsirado dar 13 vienuolynų, priklausančių Rusios provincijai, tad iš viso veikė 21 šios provincijos bendruomenė Lietuvoje. Administravimo palengvinimui buvo sukurtos tarpinės valdymo grandys – kontratos. Lietuvos provincija 1646 m. pradžioje buvo padalinta į dvi: Žemaičių ir Lietuvos, o 1681 m. išskirtos dar dvi: Palenkės (su centru Gardine) ir Lietuvos–Rusios (vienuolynams šiaurės rytuose).

Naujų namų kūrimas atspindėjo provincijos narių skaičiaus augimą. Šis procesas Lietuvos provincijoje buvo du kartus staigiai sustabdytas. Pirma, kaip jau minėjau, – 1655–1661 metais, dėl karo su Maskva ir epidemijų. Tuomet provincija neteko apie 100 narių, o šiuos nuostolius pavyko subalansuoti tik XVII a. pabaigoje. Antra, 1710 m. Lietuva patyrė dar vieną maro epidemiją ir dar didesnes netektis: per du mėnesius (nuo rugpjūčio 6 iki rugsėjo 17) mirė 125 vienuoliai. Didžiausius nuostolius patyrė šie vienuolynai: Vilniaus (mirė 19 vienuolių), Seinų (taip pat 19), Raseinių (mirė 11), Virbalio (mirė 11) ir Paparčių (mirė 9). Padalijimų išvakarėse Lietuvos provincijos narių skaičius pasiekė viršūnę: 1772 m. 43 namuose gyveno 679 vienuoliai (žr. 1 lentelę).

Dėl kunigų stokos Lietuvoje (jaučiamos daug stipriau negu Lenkijos Karalystėje) vienuolynai itin plačiai ėmėsi parapinės sielovados, aptarnaudami ne vien savo parapijas, bet ir filines bažnyčias bei koplyčias. 1772 m. dominikonų provincija turėjo 43 namus, o 18 iš jų (41 proc.) buvo parapijos,

## Lietuvos dominikonų provincijos vienuolynai





## ● **Vienuolynai, sudarę provinciją 1647 m.**

Vilnius (Šventosios Dvasios) 1501–1844  
Seinai (dab. Lenkija) 1603–1804  
Merkinė 1605–1832  
Derečinai (dab. Baltarusija) 1618–1832  
Astravas (dab. Baltarusija) 1618–1863  
Aukštadvaris 1629–1832  
Gardinas (dab. Baltarusija) 1633–1833  
Kaunas 1632–1845  
Vilnius (Lukiškės) 1642–1844, nuo 1992  
Raseiniai 1642–1886, 1932–1940  
Žemaičių Kalvarija 1642–1889  
Virbalis 1643–1814

## ● **Po provincijos įkūrimo įsteigti vienuolynai**

Paparčiai 1649–1864  
Orša (dab. Baltarusija) 1649–1847  
Choroščius (dab. Lenkija) 1654–1832  
Vosyliškės (dab. Baltarusija) 1658–1832  
Vilnius (Verkiai) 1669–1850  
Ružanistokas (dab. Lenkija) 1661–1845  
Jelnia (dab. Baltarusija) 1667–1832  
Polockas (dab. Baltarusija) 1671–1865  
Nesvyžius (dab. Baltarusija) 1672–1877  
Palevenė 1676–1863  
Slanimas (dab. Baltarusija) 1680–1845  
Kniažyciai (dab. Baltarusija) 1681–1832  
Trakai 1685–1864  
Valeuka (dab. Baltarusija) 1685–1832  
Dunilovas (dab. Baltarusija) 1683–1850  
Krasniburas (dab. Lenkija) 1684–1814  
Piaskai (dab. Baltarusija) 1685–1788  
Klimuvka (dab. Lenkija) 1686–1832  
Chalopeničai (dab. Baltarusija) 1690–1832  
Liškiava 1694–1814  
Pasienė (dab. Latvija) 1694–1832  
Šumskas 1696–1860  
Hoščava (dab. Baltarusija) 1696–1776  
Druja (dab. Baltarusija) 1697–1832  
Agluona (dab. Latvija) 1700–1893  
Gličiškės (Vilniaus r.) 1700–1744  
Zabielos (dab. Baltarusija) 1716–1858  
Kaniūkai (dab. Baltarusija) 1735–1832  
Ušačiai (dab. Baltarusija) 1740–1832  
Skapiškis 1752–1832  
Rušuona (dab. Latvija) 1766–1832

## **XIX a. įsteigti vienuolynai**

Sankt Peterburgas 1815–1892  
Ryga 1821–1868  
Kryčevai (dab. Baltarusija) 1824–1832



1 lentelė. Lietuvos provincijos vienuolių skaičius iki ATR padalijimų

Metai	Kunigai	Klierikai	Pasauliečiai	Novicijai	Iš viso
1644	—	—	—	—	155
1700	—	—	—	—	~ 500
1756	361 a	85	124	60 b	630
1772	425	109 c	145	—	679

- a Tarp jų: 7 teologijos magistrai, 9 bakalaurai, 22 generaliniai pamokslininkai, 71 lektorius, 36 studentai kunigai, 216 *non scholastici*
- b Tarp jų: 20 klierikų ir 40 konversų
- c Kartu su novicijais
- Nėra duomenų

be kurių vienuoliai kunigai aptarnavo dar keturias kitas bažnyčias (parapines ir filines). Po ATR padalijimų dominikonų veikla parapinėje sielovadoje dar labiau išsiplėtė. 1830 m. iš 43 dominikonų centrų buvusioje LDK teritorijoje net prie 27 veikė parapijos, o dominikonai aptarnavo dar 18 kitų parapiinių bažnyčių, prie kurių nebuvo jų vienuolynų.

Būdinga dominikonų sielovados kryptis buvo Švč. Mergelės Marijos šventovių kūrimas. Beveik visi Lietuvos provincijos vienuolynai buvo didesni ar mažesni marijinio kulto židiniai, o žinomiausi – Seinuose, Ružanistoke, Agluonoje ir Lukiškėse prie Vilniaus. Broliai pamokslininkai skleidė Marijos gerbimą steigdami Rožinio brolijas. Jos veikė prie kiekvieno jų vienuolyno ir prie kai kurių parapiinių bažnyčių. Anuo laikotarpiu išimtinai tik dominikonai turėjo teisę steigti Rožinio brolijas. Kiekviena brolija turėjo bažnyčioje savo altorių bei piniginį fondą, o be bendros maldos

vykdė ir labdaringą veiklą. Lietuvoje anuo metu buvo ir dvi kalvarijos, aptarnaujamos dominikonų: Žemaičių Kalvarijoje ir Verkiuose prie Vilniaus.

Po ATR padalijimų visoje jos teritorijoje buvę katalikų vienuolynai atsidūrė naujoje padėtyje. Apšvietos epochai būdingos mąstymo srovės juos vertino kaip visuomenei nenaudingus. Praėjus mažiau negu amžiui, valstybinis absoliutizmas bei politika religijos atžvilgiu (ypač protestantiškoje Prūsijoje ir stačiatikiškoje Rusijoje) privedė prie beveik visiško vienuolinio gyvenimo nunykimu buvusios ATR teritorijoje (išimtį sudarė katalikiškai Austrijai atitekusi Galicija).

Teritorijose, kurias po pirmojo padalijimo (1772) užėmė Rusija, atsidūrė 7 vienuolynai (juose gyveno 142 vienuoliai), priklausę Lietuvos dominikonų provincijai ir buvę palei Dauguvos upę: konventai Zabelose, Polocke, Oršoje, Kniažycuose, Pasienėje ir Agluonoje bei rezidencija Rušonoje. Dar 10 metų jie ir toliau priklausė Lietuvos provincijos vyresnybei, o provincijolo vardu juos valdė vikaras. Tačiau Baltarusijos vikariato brolių ryšiai su likusia provincijos dalimi nuo pat pradžių buvo labai riboti. Kotryna II, neskaitydama su Apaštalų sostu ir kanonų teise, visus katalikus, gyvenančius Lietuvos žemėse (kurios 1772 m. buvo prijungtos prie Rusijos imperijos), padarė bažnytiniu požiūriu pavaldžius naujai paskirtam Mogiliavo arkivyskupui Stanislovui Sestrencevičiui. Kitas carinės valdžios žingsnis – vienuolių atskyrimas nuo jų motininių provincijų buvusioje ATR teritorijoje. Dominikonams Rusijoje buvo sukurta nauja provincija, pavadinta Baltarusijos vardu. Ji buvo įkurta 1782 m. ir jungė 7 Lietuvos ir 9 Rusijos provincijų vienuolynus. Pirmą kartą jos kapitula susirinko Kniažycuose 1783 m. vasario mėn. ir provincijolu išrinko t. Adomą Šoluchą – ligtolinį vikarą. Nauja provincija įsteigė savo generalines studijas Zabelose.

1795 m. beveik visa buvusios Lietuvos provincijos teritorija atsidūrė Rusijos ribose, šeši jos vienuolynai (Seinų, Ružanistoko, Choroščiaus, Virbalio, Liškiavos ir Krasniburo) – Prūsijos teritorijoje. Pasaulietinei valdžiai spaudžiant jiems sukurta atskira Seinų Dievo Motinos kongregacija. 1797 m. ją patvirtino dominikonų generolas Balthasaras de Quinones'as, prie jos prijungdamas Plocko namus, priklausiusius Lenkijos provincijai. Tačiau kongregacija neilgai tegyvavo. 1804 m. Prūsijos administracijos sprendimu buvo panaikintas Seinų vienuolynas, o vėliau – metai po metų – Plocko, Liškiavos, Virbalio ir Krasniburo. Du vienuolynai (Ružanistoko ir Choroščiaus) buvo sugrąžinti Lietuvos provincijai 1807 m., po Tilžės taikos Balstogės apskritį prijungus prie Rusijos. 1797 m. Lietuvos provincijos provincijolo valdžion perėjo namai, iki tol sudarę vad. Baltarusijos provinciją. Nuo tada t. Hiacintas Staženskis oficialiai vadinosi Baltarusijos ir Lietuvos Angelo Sargo provincijos provincijolu. Laikotarpis po padalijimų Lietuvos provincijai atnešė dar vieną reikšmingą permainą: Astraunos ir Vitebsko konventai, iš pradžių priklausę Rusijos provincijai, dabar tapo prijungti prie Lietuvos. Sunkiais, netikrumo paženklintais laikais 21 metus provincijai vadovavo t. Hiacintas Staženskis – iki 1815 m. liepos, kai Paparčiuose susirinkusi kapitula išrinko provincijolu t. Joną Stripeiką.

Nepaisant carinės valdžios įvestų apribojimų, Lietuvos dominikonų provincija 1815–1832 m. rodė didelį gyvybingumą, o jos plėtra buvo sparčiausia ne tik tarp visų buvusios ATR teritorijos provincijų, bet ir Europos mastu. Iki 1830 m. sukilimo žlugimo Rusijos politika nebuvo vienuolių atžvilgiu tokia griežta kaip Prūsijoje ar Austrijoje. Tuo laikotarpiu net imperatorius Aleksandras I rodė dominikonams prielankumą. Tik 1832 m. prasidėjo nuoseklus ir beatodairiškas vienuolynų uždarinėjimas.

Tuo laikotarpiu Lietuvos provincija galėjo pasidžiaugti pašaukimų gausa. Kasmet stodavo apie 30 kandidatų, 1826 m. provincijoje buvo jau 520 vienuolių, kurių amžiaus vidurkis – 35 metai (žr. 2 lentelę).

Viena svarbių Lietuvos provincijos veiklos apraiškų, atsiradusi tik po padalijimų, – dėstymas viešosiose mokyklose ir vadovavimas joms. Iki padalijimų dominikonai viešąja edukacija užsiimdavo vien savo parapijose prie vienuolynų, kur turėdavo parapines mokyklas. XVIII a. pabaigoje šios mokyklos buvo vertinamos kaip geros, nes 1773 m. Edukacinė Komisija leido dominikonams turėti kelias mokyklas. Tuo laikotarpiu Lietuvos provincijos dominikonai prie savo vienuolynų Merkinėje, Seinuose, Virbalyje ir Žemaičių Kalvarijoje įsteigė pavieto lygio mokyklas (gimnazijas). XIX a. viduryje jie turėjo 9 viešąsias mokyklas prie vienuolynų Ušačiuose, Zabelose, Žemaičių Kalvarijoje, po jėzuitų – Gardine, Merkinėje, Nesvyžiuje, Naugarduke, Oršoje, Peterburge. Dominikonų mokykloje Naugarduke mokėsi Adomas Mickevičius. Apie 1825 m. Gardino mokykla gavo gimnazijos statusą, tačiau vienuoliams nepasisėkė (nors dėta pastangų) Zabelių gimnazijos pertvarkyti į akademiją su trimis fakultetais.

Provincijos gyvybingumą rodė ir sielovadinė veikla, vykdoma toli už buvusios ATR ribų, Rusijos imperijoje. Svarbus dominikonų užmojis – vienuolyno Peterburge įsteigimas. Jo įkūrimo iniciatyva kilo ne iš dominikonų. 1815 m. gruodžio 20 d. caro įsaku jėzuitams po penkiolikos metų darbavimosi sostinėje liepta išvykti. Greitai po to Mogiliavo arkivyskupas Sestrencevičius iškvietė Zabelių priorą – tėvą Justiną Sokulskį, kuris kaip tik tuo metu viešėjo Peterburge. Jam buvo pranešta, kad gruodžio 15 d. įsaku buvusi jėzuitų Šv. Kotrynos parapija perduota dominikonams. Jie ją valdė iki 1892 metų.

2 lentelė. Lietuvos provincijos vienuolių skaičius 1818–1864 m.

Metai	Kunigai	Klierikai	Pasauliečiai	Novicijai	Iš viso
1772	425	109 a	145	—	679
1818	263	98 a	52 (18 t)	—	413
1819	257 (18*)	82	46 (15 t)	55	440
1821	278 (15*)	143	48 (15 t)	12	481
1823	293 (25*)	122	50 (17 t)	34	499
1824	301 (22)	126	47 (18 t)	34	508
1825	332 (36*)	124	41 (7 t)	32	529
1826	340 (30*)	102	44 (5 t)	34	520
1827	345 (30*)	93	35 (2 t)	36	509
1828	357 (27*)	100	47 (6 t)	29	533
1830	385	80	41 (7 t)	8	514
1834	359 (17*)	39 a	31 (5 t)	—	429
1839**	—	—	—	—	583
1841**	466	37	25 (5t)	6	534
1864**	—	—	—	—	171
1878**	61	0	0	0	61
1882**	48	0	0	0	48

- a Kartu su novicijais  
t Tarp jų – gyvenantys vienuolyne tretininkai  
\* Įskaitant kunigus studentus  
\*\* Kartu su Rusijos provincija  
— Nėra duomenų

Dar vienas naujas vienuolynas buvo įsteigtas Rygoje. Viduramžiais dominikonai turėjo ten Šv. Jono vienuolyną, kuris per reformaciją buvo panaikintas. 1821 m. jie sugrįžo į Rygą, kai arkivyskupas Sestrencevičius perdavė jiems Sopulingosios Dievo Motinos katalikų parapiją ir bažnyčią (iš ten 1820 m. pašalinus jėzuitus). Paskutinė Lietuvos dominikonų provincijos fundacija – 1824 m. Kryčevo vienuolynas buvusioje Mstislavlio vaivadijoje. Be to, dominikonai visoje Rusijos imperijoje turėjo daugelį mažų (2–3 vienuolių) centrų, skirtų patarnauti katalikams. Tokie židiniai buvo Taline, Vyborge, Carskoje Selo, Odesoje, Saratove, Gruzijoje, Tomske. Jie taip pat patarnavo kapelionais Poltavos ir Tambovo kareivinėse.

Po 1831 m. sukilimo caro valdžia aiškiai pakeitė savo politiką vienuolijų atžvilgiu. Jau po Vienos kongreso 1815 m. pasireiškė Rusijoje unifikacijos tendencijos, siekiant trigubos vienybės: politinės, tikybinės ir tautinės. Vienodinimo politikos išdava – užimtų žemių gyventojų rusinimas ir stačiatikybės protegavimas kitų konfesijų (ypač – katalikybės) sąskaita. 1832 m. vasarį imperatorius Mikalojus I išleido dekretą, kurio pagrindu Rusijoje uždaryti 196 vienuolynai. Dėl to dominikonai Rusijos provincijoje neteko 35 vienuolynų, o Lietuvos – 23. Vienuoliai paprastai buvo perkelti į artimiausius veikiančius savos vienuolijos namus. Jau 1829 m. pasaulietinė valdžia dekretu apribojo novicijų priėmimą, o 1843 m. uždraudė visiškai. Vienuolijoms tai reiškė mirties nuosprendį. Dėl šių valdžios sprendimų 1839 m. abi provincijos buvo sujungtos į vieną – Lietuvos–Rusijos provinciją. Mikalojaus I 1841 m. įsakas praktiškai atėmė iš provincijos vyresnybės jurisdikciją vienuolynams. Vienuolynai ir toliau uždarinėti. 1844 m. panaikinti abu konventai Vilniuje: Šventosios Dvasios ir Šv. Pilypo ir Jokūbo. 1850 m. liepos 6 d. įsaku uždaryti dar 9 dominikonų vienuolynai (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Vienuolynų uždarymo procesas XIX a.

Metai	Vienuolynai
1804	Seinai
1814	Liškiava, Virbalis, Krasniburas
1832	Aukštadvaris, Merkinė, Skapiškis, Chalopeničai, Derečinas, Druja, Jelnia, Kaniūkai, Kniažyciai, Ušačai, Valeuka, Vosyliškės, Pasienė, Rušuona, Choroščius, Klimuvka
1833	Gardinas
1842	Podolės Kamenecas
1844	Vilnius (Šventosios Dvasios ir Lukiškių Šv. Pilypo ir Jokūbo)
1845	Kaunas, Slanimas, Ružanistokas
1847	Orša
1850	Vilnius (Verkių), Ašmena, Dunilovas, Naugardukas, Pinskas, Jalovičiai, Luckas, Murafa, Volodymyras
1858	Zabielos
1860	Šumskas
1863	Palėvenė, Astravas, Liubaras
1864	Trakai, Paparčiai
1865	Polockas
1868	Liachavičiai, Ryga
1877	Nesvyžius
1886	Raseiniai
1889	Žemaičių Kalvarija
1892	Sankt Peterburgas
1893	Agluona

XIX a. 7-ojo dešimtmečio pradžioje Lietuvos provincijoje buvo likę tik 44 vienuoliai, o jų amžiaus vidurkis – 74 metai. Dėl tokios vienuolijos padėties Rusijoje caro administracija nuo 1879 m. leisdavo dominikonams iš užsienio nuolat gyventi Peterburge ir patarnauti tikintiesiems prancūzų ir vokiečių kalbomis. Imperijos sostinėje Šv. Kotrynos vienuolyne 1892 m. gyveno trys Lietuvos provincijos dominikonai, du Austrijos, vienas Prancūzijos bei septyni dieceziniai dvasininkai. Tais pačiais metais Vidaus reikalų ministerijai leidus, vysk. Simonas Kozlovskis šios parapijos klebonu paskyrė Mogiliavo arkivyskupijos kunigą. Paskutinis Lietuvos provincijos vienuolynas liko Agluona. Ir jis ištuštėjo 1893 m. mirus paskutiniam dominikonui.

Brzozecki Sławomir, *Misje ludowe dominikanów prowincji litewskiej 1751–1826*, Lublin:

Oficyna wydawnicza EL-Press, 2009.

Petkus Viktoras, *Dominikonai Lietuvos kultūroje*, Vilnius: Petro ofsetas, 2004.

Wołyniak (Giżycki Jan Marek Antoni), *Wiadomości o dominikanach prowincyi litewskiej*, Kraków:

Nakładem oo. Dominikanów, 1917.



# Šv. Dominyko atvaizdai Lietuvoje

**BIRUTĖ VALEČKAITĖ**

Šv. Dominykas niekada nesilankė Lietuvoje, tačiau apie jo gyvenimą ir šventumo pavyzdį vietiniams gyventojams liudijo pasakojimuose ir atvaizduose išreikšta atmintis. Ji labiausiai puoselėta šv. Dominyko įkurtame Pamokslininkų ordine, tačiau atvaizdai buvo kuriami ne vien dominikonų bažnyčių ir vienuolynų dailėje. Šiame straipsnyje trumpai pristatomas šv. Dominyko ikonografijos formavimasis ir jo figūros vaizdavimo įvairovė Lietuvoje išlikusiuose kūriniuose.

Šv. Dominyko atminties ryšys su ordino veikla pastebimas nuo pat ikonografijos formavimosi pradžios. Po įkūrėjo mirties dominikonai, vykdydami mirusiojo valią, jo kulto neskatino. Tik praėjus dvylikai metų ir kūną radus nesuirusį pradėtas kanonizacijos procesas<sup>1</sup>. Tuo metu pal. Jordanas Saksonietis „Veikale apie Pamokslininkų ordino pradžią“<sup>2</sup>

- 1 *Sanctity Pictured: The Art of the Dominican and Franciscan Orders in Renaissance Italy*, edited by Trinita Kennedy, Nashville: Frist Center for the Visual Arts, 2014, p. 8–11.
- 2 Lot. *Libellus de principiis Ordinis Praedicatorum*. Manoma, kad Jordanas tekstą pabaigė 1233 m. balandį ar gegužę, nes dar nemini šv. Dominyko palaikų perkėlimo naktį iš gegužės 23 į 24-ąją. Didžioji veikalo dalis sukurta po 1231 m., tačiau kai kurie fragmentai parašyti daug anksčiau. (Gianni Festa, Augustin Laffay, *San Domenico, Padre dei Predicatori: La vita, la santità, l'eredità*, Bologna: Edizioni Studio Domenicano, 2021, p. 31.)

parengė pirmąjį šv. Dominyko gyvenimo aprašymą ir buvo sukurti pirmieji atvaizdai, kuriuose jis pristatomas visų pirma kaip ordino brolis<sup>3</sup>. Tokią tendenciją atskleidžia apie 1234–1240 m. Bolonijoje nutapytas ankstyviausias šventojo atvaizdas „Šv. Dominykas prie stalo su savo broliais“: jame ordino įkūrėjas sėdi tarp 48 dominikonų, tik kiek didesnis ir su aureole<sup>4</sup>. Išsamiausias išvaizdos apibūdinimas taip pat išliko ordino aplinkoje – prieš 1288 m. jį pateikė pal. Cecilija Čezarini<sup>5</sup>:

*Jis buvo vidutinio ūgio ir lieknas, jo veidas buvo gražus ir šiek tiek rausvas, plaukai ir barzda kaštono spalvos, o akys spindinčios. Iš jo kaktos [...] spinduliavo šviesa, kuri visiems įkvėpdavo pagarbą ir meilę. Jis visada buvo džiugus ir linksmas, išskyrus tuomet, kai užjausdavo kieno nors sielvartą. Jo rankos buvo dailios ir ilgos, o balsas – aiškus, kilnus ir skambus. Jis niekad nebuvo praplikęs, bet visuomet nešiodavo tonzūrą<sup>6</sup>, šen ir ten pajvairintą keliomis žilomis sruogomis.<sup>7</sup>*

3 Sanctity Pictured: The Art of the Dominican and Franciscan Orders in Renaissance Italy, p. 12–14.

4 Pagal XV a. įsitvirtinusių tradiciją teigiama, kad atvaizdas nutapytas ant Bolonijos Maskarelos Švč. Mergelės Marijos vienuolyno stalo lentų, todėl kartu yra ir relikvija, liudijanti apie vienuolyne šventojo padaugintos duonos stebuklą. (Eleonora Tioli, Giani Festa, „Il dipinto “San Domenico a tavola con i suoi frati”“, Gianni Festa, Augustin Laffay, *San Domenico, Padre dei Predicatori. La vita, la santità, l'eredità*, p. 216–218.)

5 Gianni Festa, Augustin Laffay, *San Domenico, Padre dei Predicatori. La vita, la santità, l'eredità*, p. 55–56.

6 Tonzūra (lot. *tonsura* – kirpimas) – viršugalvio apkirpimas ar išskutimas paliekant siaurą plaukų vainiką, pasišventimo Dievui simbolis.

7 Versta iš: „The Legend of St Dominic by Blessed Cecilia Cesarini, O.S.B.“, *Lives of the Brethren of the Order of Preachers 1206–1259*, translated by Placid Conway, O. P., edited by Bede Jarrett, O. P., London: Blackfriars Publications, 1955, Part III, Chapter XIV, *Dominican Central*. Žiūrėta 2022 m. birželio 14 d. <http://www.domcentral.org/trad/brethren/bretho3.htm>

Atpažinti šv. Dominyką dailės kūriniuose geriausiai padeda atributai. Patys svarbiausi – šuo su deglu nasruose ir žvaigždė šventojo kaktoje ar virš jos – atkeliavo iš pal. Jordano aprašytų pasakojimų:

*Prieš jo susilaukdama, motina vizijoje pamatė, kad savo įsčiose išnešios šuniuką, kuris su liepsnojančiu deglu nasruose [...] atrodė uždegsiantis visą žemę. Tai turėjo reikšti, kad jos vaikas bus iškilus pamokslininkas, kuris, lodamas šventą išmintį, pažadins sielas, apsnūdusias nuodėmėje, taip pat skleis po pasaulį ugnį, kurią Viešpats Jėzus Kristus atėjo įžiebti žemėje. [...] Jo krikšto motinai per krikštą atrodė, kad kūdikis Dominykas turėjo žvaigždę ant kaktos [...].<sup>8</sup>*

Vienoje iš biografijų, parengtoje Pietro Ferrandi iki 1240 m., šventasis vadinamas Vakare žvaigžde, užbaigiančia šv. Jono Krikštytojo (arba Aušrinės, *šviesos nešėjos*) pradėtą dieną. Taip viduramžių apokaliptinių idėjų kontekste šv. Dominyko ir jo ordino misija buvo prilyginta pranašų misijai<sup>9</sup>. Kaip ir žvaigždė, ordino simboliu tapo pamokslininko misiją nurodantis šuo, nešantis deglą. Kiti atributai būdingi ne vien šiam šventajam. Baltas abitas su juodu apsiaustu bendras visiems dominikonams<sup>10</sup>. Kryžius – krikščionybės simbolis, šv. Dominyko ikonografijoje dažnai vaizduojamas su ilgu stiebu ir simbolizuoja kovą prieš ereziją<sup>11</sup>. Knyga

8 Versta iš: Blessed Jordan, *The Libellus of Jordan of Saxony*, Hong Kong: Our Lady of the Holy Rosary Province OP, 2013, p. 9, 13–14. Žiūrėta 2022 m. birželio 14 d. <https://web.archive.org/web/20131215104706/http://www.holyrosaryprovince.org/2011/media/essencial/libellus.pdf>

9 Gianni Festa, Augustin Laffay, *San Domenico, Padre dei Predicatori: La vita, la santità, l'eredità*, p. 38–40.

10 Pal. Jordanas Saksonietis teigė, kad ordino abitą broliui Reginaldai vizijoje parodžiusi Švč. Mergelė Marija. (Blessed Jordan, *The Libellus of Jordan of Saxony*, p. 56.)

11 Dalia Vasiliūnienė, „Pamokslininkų ordino šventųjų reprezentacija Lietuvos bažnyčiose“, *Excellentia virtutum: šventieji Lietuvos kultūroje*, sudarytoja Asta Giniūnienė, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2019, p. 134.

nurodo Evangeliją ir išsilavinimui skiriamą reikšmę, lelija – skaistumą<sup>12</sup>. Rožinio vėrinys, nuo XV a. pab. tapęs šv. Dominyko atributu, primena tuo metu jam priskirtą rožinio maldos kūrėjo titulą<sup>13</sup>.

Seniausias žinomas šv. Dominyko atvaizdas Lietuvoje išliko Vilniaus pranciškonų observantų (bernardinų) Šv. Pranciškaus Asyžiečio ir Bernardino Sieniečio bažnyčios šiaurinėje navoje: viena iš XVI a. pr. freskų ciklo scenų perteikia legendą apie šventojo regėtą Viešpaties rūstybės permaldavimo viziją<sup>14</sup>. Šv. Dominyko figūrą atpažinti padeda abitas ir didelė žvaigždė virš galvos [il. 3.5]. Vėlesniuose atvaizduose įprastai komponuota daugiau atributų. Liškiavos dominikonų bažnyčios kupolo skliauto freskoje [il. 5.9] šventasis vaizduojamas visu ūgiu, su abitu, žvaigžde ir deglą nešančiu šunimi, laikantis leliją ir atverstą knygą<sup>15</sup>. Altoriniuose paveiksluose iš Rykantų [il. 1.9] ir Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčių [il. 1.1] be kitų atributų taip pat matomas ilgastiebis kryžius, atkurtas ir restauruojant XVIII a. skulptūrėlę iš Paparčių dominikonų bažnyčios [il. 1.11]. Kitoje skulptūrėlėje, siejamoje su Paparčių vienuolynu, išliko tik šventojo laikoma knyga ir prie jo kojų buvusios šuns figūrėlės

12 *Krikščioniškosios ikonografijos žodynas*, sudarė Dalia Ramonienė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997, p. 62; Laima Šinkūnaitė, Algimantas Kajackas, *Lietuvos šventieji globėjai*, Kaunas: Šviesa, 2010, p. 147; Hans Biedermann, *Naujasis simbolių žodynas*, vertė Vilius Gibavičius ir kt., Vilnius: Mintis, 2002, p. 201–202, 238–239.

13 „Dominican Order“, *The Grove Encyclopedia of Medieval Art and Architecture*, vol. I: *Aachen to Cecco di Pietro*, editor in chief Colum P. Hourihane, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 308–309.

14 Rūta Janonienė, *Bernardinų bažnyčia ir konventas Vilniuje: Pranciškoniškojo dvasingumo atspindžiai ansamblio įrangoje ir puošyboje*, Vilnius: Aidai, 2010, p. 110–111.

15 Dalia Klajumienė, „Liškiavos dominikonų bažnyčios interjero ikonografinė programa“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 25: *Paveikslas ir knyga: LDK dailės tyrimai ir šaltiniai*, sudarytoja Tojana Račiūnaitė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002, p. 130.



1.6. Pranciškus Ignotas Hoferis (?), Šv. Dominykas  
Vilnius, XVIII a. II p.  
Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia



**1.7. Nežinomas autorius, Šv. *Dominykas***  
Lietuva, Mažeikių r., XIX a. vid.  
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

fragmentas [il. 1.10]. Buvusiame Trakų dominikonų vienuolyne nutapytoje freskoje šventasis laiko vien kryžių [il. 1.5].

Dalia Vasiliūnienė yra pastebėjusi, kad Lietuvos dominikonų dailėje šv. Dominykas dažnai pristatomas „kaip Pamokslininkų ordino įkūrėjas ir netgi visos vienuolijos personifikacija“<sup>16</sup>. Toks vaidmuo gerai matomas kūriniuose, XVIII a. II p. papuošusiuose pagrindinį Lietuvos šv. Angelo Sargo provincijos vienuolyną ir jo bažnyčią. Lipdinyje Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčioje [il. 1.6] šventasis pavaizduotas su žvaigžde, šunimi ir atversta knyga, dešine koja pamynęs pasaulio rutulį ir rodantis į dangų. Ant sakyklos įkomponuota Pamokslininkų ordino

<sup>16</sup> Dalia Vasiliūnienė, „Pamokslininkų ordino šventųjų reprezentacija Lietuvos bažnyčiose“, p. 133.

įkūrėjo figūra turėjo priminti dominikonams jų misiją<sup>17</sup>. Vienuolyno koridoriuje nutapytą freskų ciklą, pasakojantį ordino istoriją per jo šventųjų, palaimintųjų, kankinių bei popiežių atvaizdus, pradeda „Pamokslininkų ordino patvirtinimo“ scena [il. 1.3]. Joje šv. Dominykas klūpo prieš soste sėdintį ir laiminantį popiežių bei keturis kardinolus, atstovaudamas kairėje matomai brolių grupei ir išreikšdamas viso Pamokslininkų ordino nuolankumą Bažnyčios hierarchijai<sup>18</sup>.

Šv. Dominykas vaizduotas ir pranciškonų dailėje, tiek kartu su šv. Pranciškumi Asyžiečiu (žr. III skyrių), tiek atskirai. Jo paveikslas pakabintas Šv. Pranciškaus altoriaus antrajame tarpsnyje Troškūnų bernardinų bažnyčioje [il. 1.13]. Nedidelis atvaizdas išliko bernardinams priklausios Dotnuvos bažnyčios zakristijoje<sup>19</sup> [il. 1.14]. Parapijų bažnyčiose sukurti šv. Dominyko atvaizdai dažnai susiję su pamaldumu Rožinio Švč. Mergelei Marijai (žr. IV skyrių). Pavyzdžiui, Simno bažnyčioje rokokinė šv. Dominyko skulptūra puošia Rožinio Dievo Motinos altorių [il. 1.12].

Dominikonų vienuolynų naikinimas XIX a. lėmė ir ordino įkūrėjo atvaizdų paklausos mažėjimą. Tuo laiku jų sukurta mažai, kiek dažnesni pavyzdžiai – asmeniniam pamaldumui skirti grafikos ar liaudies dailininkų ir skulptorių kūriniai. Maldynų paveikslėliai buvo spaudžiami pagal ankstesnius raižinius [il. 1.15] ir kuriami nauji – kelis šv. Dominyko atvaizdus išleido Juozapo Ozemblovskio spaustuvė Vilniuje [il. 1.16, 1.17].

17 Dalia Klajumienė, „Vilniaus Šv. Dvasios dominikonų bažnyčia ir vienuolynas“, *Lietuvos bažnyčios*, sudarytoja Laima Šinkūnaitė, Kaunas: Šviesa, 2009, p. 91–92.

18 Dalia Klajumienė, *XVIII a. sienų tapyba Lietuvos bažnyčių architektūroje*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2004, p. 137.

19 Asta Giniūnienė, „Dotnuvos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčios tapybos kūriniai“, *Menotyra*, t. 25, nr. 1 (2018), p. 21–22, 32.



**1.8. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Skulptūra, pastatyta prie Raseinių dominikonų vienuolyno 1934 m.  
Vilniaus regioninis valstybės archyvas

Ypač paplito į Jono Kazimiero Vilčinskio „Vilniaus albumą“ įtrauktas Gardino dominikonų bažnyčios paveikslo raižinys [il. 1.18], tapęs pirma-vaizdžiu naujiems kūriniams. Pagal jį nutapyti Plungės bažnyčios procesijų altorėlio<sup>20</sup> [il. 1.20], Kriukų bažnyčios procesijų vėliavos<sup>21</sup>, Palėvenės bažnyčios altoriaus paveiksłai [il. 1.19]. Rusijos ir Prūsijos imperijų valdžios sprendimu uždarius visus dominikonų vienuolynus dabartinėje

20 Liepa Griciūtė, „Plungė. Senasis bažnyčios procesijų inventorių“, *Plungės dekanato sakralinė architektūra ir dailė*, t. 1: *Plungė, Kuliai, Stalgėnai, Pakutuvėnai*, sudarytojas Adomas Butrimas, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2018, p. 86–88.

21 Skirmantė Smilingytė-Žeimienė, „Gyvojo Rožinio brolijos vėliava“, *Lietuvos sakralinės dailės katalogas*, t. 2: *Šiaulių vyskupija*, d. 1: *Joniškio dekanatas*, kn. 2: *Juodeikiai–Rudiškiai*, sudarytojos Dalia Vasiliūnienė, Skirmantė Smilingytė-Žeimienė, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2012, p. 266–267.



Lietuvos teritorijoje, pamaldumas ordino įkūrėjui išliko – miestelių bažnyčiose, kopyltstulpiuose, valstiečių namų aplinkoje buvę kūriniai liudija, kad ikonografinė tradicija buvo tęsiama. Šventasis vaizduotas su abitu, žvaigžde, šunimi, rožiniu, laikantis knygą, leliją, kryžių ar prieš jį suklupeš maldoje [il. 1.7, 1.21–1.36].

XIX–XX a. sandūroje šv. Dominykas grįžo į Vilniuje ir Kaune dirbusių profesionalių dailininkų akiratį. Juozapas Balzukevičius nutapė jo paveikslą 1898 m. [il. 1.40], Stanislovo Jarockio kūrinyse buvo užsakytas naujam altoriui Žemaičių Kalvarijos bažnyčioje 1905 metais<sup>22</sup> [il. 1.41]. Atmintis puoselėta ne tik dominikonams anksčiau priklausiusiose parapijose. Vabalninko bažnyčioje 1904 m. įrengti vitražai su šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus atvaizdais, sukurtais Kaune, Vladislovo Pšibitniovskio vitražo dirbtuvėse „Marija“ [il. 1.43]. Pirminis Šv. Dominyko figūros vaizdas liko įamžintas dirbtuvių išleistame atviruke [il. 1.42]. Be originalių autorinių kūrinių tuo metu plito pagal užsienietiškus grafinius pirmavaizdžius sukurti atvaizdai. Pavyzdžiui, pagal Vokietijos Limburgo vyskupijos išleistame šventųjų kalendoriuje esantį atvaizdą [il. 1.37] nutapytas paveikslas Rudnios bažnyčioje [il. 1.38], tas pats pirmavaizdis panaudotas 1938 m. Raseinių dominikonų vienuolyne parengtoje knygelėje Trečiojo ordino nariams [il. 1.39].

1934 m. Raseiniuose pastatytas paminklas 700-ajam šv. Dominyko kanonizacijos jubiliejui ir brolių sugrįžimui į Raseinius [il. 1.8] – kartu su dominikonų veiklos atkūrimu Lietuvoje (1932–1940) atgijusios ordino įkūrėjo atminties pavyzdys. Sovietų okupacijos laikotarpiu nutrūkusią vaizdavimo tradiciją bandė palaikyti t. Jonas Dominykas Grigaitis (1914–2012),

22 Dalia Vasiliūnienė, *Žemaičių Kalvarija: piligriminio centro istorija ir dailė XVII–XIX a.*, Vilnius: Aidai, 2010, p. 355.

vienintelis Lietuvoje tuo metu likęs dominikonas. Tarnaudamas anksčiau Pamokslininkų ordinui priklausiusioje Šumsko bažnyčioje, jis ją dekoravo dominikoniškais motyvais, užsakė nutapyti garsių ordino šventųjų paveikslų kopijas. 1992 m. jo iniciatyva atgaivinta Pamokslininkų ordino veikla Vilniuje. Vienas iš naujausių šv. Dominyko atvaizdų buvo sukurtas dominikono pasauliečio, skulptoriaus Gedimino Mykolo Pačkausko 2016 m., minint ordino įsteigimo 800 metų jubiliejų [il. 1.4]. Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės paveikslą „Šv. Dominykas“ [il. 1.44] įkvėpė Šv. Pilypo ir Jokūbo vienuolyno broliams grąžintas senasis altoriaus paveikslas.

Šių kūrinių atsiradimas dar kartą liudija šventojo vaizdavimo tęstinumo ryšį su paties ordino istorija. Nuo pat formavimosi pradžios XIII a. šv. Dominyko ikonografija pristatė jį kaip Pamokslininkų ordino atstovą ir pavyzdį vėlesnių kartų dominikonams. Taip jis vaizduotas ir Lietuvoje, ypač vienuolijų dailėje, kurios tradicija buvo beveik nutraukta XIX amžiuje. Tuo metu ikonografijos tęstinumą užtikrino nedidelio formato grafiniai ir liaudies meistrų kūriniai, o XIX–XX a. sandūroje sekimą šventųjų kalendorių iliustracijomis ir kitais pirmavaizdžiais papildė originalūs profesionaliosios dailės atvaizdai. Šv. Dominyko figūros vaizdavimo įvairovė Lietuvoje išlikusiuose kūriniuose parodo, kaip ikonografija prisitaikė prie skirtingų epochų pokyčių ir palankesnėmis ar labiau sudėtingomis sąlygomis sugebėjo perteikti tikintiesiems pasakojimus apie šventojo gyvenimą ir veiklą.



1.9. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas  
Lietuva, XVIII–XIX a.  
Rykantų švč. Trejybės bažnyčia



**1.10. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, XVIII a.

Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės parapijos muziejus

**1.11. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, XVIII a.

Kaišiadorių vyskupijos kurija

>

**1.12. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, XVIII a.

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia









**1.14. Jurgis Košovnas (?), Šv. Dominykas**

Lietuva, XVIII a. IV ketv. – XIX a. pr.

Dotnuvos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčia



**1.13. Petras Rozelinas, Šv. Dominykas**

Lietuva, apie 1795 m.

Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčia



1.15. Monogramistas N. C., Šv. Dominykas  
Raižinio plokštelė – XVIII a., atspaudas – XIX a.  
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka





**1.16. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Vilnius, Juozapo Ozemblovskio litografijos spaustuvė (1833–1863)  
Lietuvos nacionalinis muziejus

**1.17. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Vilnius, Juozapo Ozemblovskio litografijos spaustuvė (1833–1863)  
Lietuvos nacionalinis muziejus



**1.18. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Jonas Kazimieras Vilčinskis, „Vilniaus albumas“, 1854 m.  
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus



**1.19. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, XIX–XX a. pr.  
Palėvenės Šv. Dominyko bažnyčia





**1.20. Nežinomas autorius, procesijų altorėlis su paveikslais Šv. Dominykas ir Šv. Cecilija**  
Lietuva, XIX a. II p.  
Plungės Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia





EPISTOLA QUODDAM  
MODUM DE OMNIBUS  
SACRIS LITTE  
DOMINICI  
AD FRATRES PROFACTA  
POLONOS ET SALUTE  
SOLICITE



**1.21. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, XIX a. II p.

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

**1.22. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, Rietavo r., XIX a. I p.

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus



**1.23. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, XIX a.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus

**1.24. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, Plungės r., Drūkščiai, XIX a. pab. – XX a. pr.

Žemaičių muziejus „Alka“



1.25. Nežinomas autorius, Šv. *Dominykas*  
Lietuva, XIX a.  
Trakų istorijos muziejus



Visoje Lietuvoje išliko vos keliolika liaudies meistrų sukurtų šv. Dominyko skulptūrėlių, atspindinčių pamaldumo paplitimą tarp valstiečių. Jos mažesnės už puošias dominikonų bažnyčių altorius, skirtos koplytstulpiams, šalia sodybų ar kapinėse buvusioms koplytėlėms. Neretai meistro buvo prašoma sukurti sodybos šeimininkų ir šeimos narių šventųjų globėjų atvaizdus, todėl veikiausiai juos galima sieti ir su Dominyko vardo paplitimu. Tiek šv. Dominykas, tiek šv. Hiacintas dažniau vaizduoti buvusių dominikonų vienuolynų (ypač Žemaičių Kalvarijos) apylinkėse.

Seniausios medinės skulptūrėlės išliko iš XIX a. I pusės. Vieną po kito uždarius visus Lietuvoje veikusius dominikonų vienuolynus, jos buvo kuriamos ir toliau, gana tiksliai atkartojant tradicinę ikonografiją: abito ir apsiausto formą, spalvas, šventojo tonzūrą, knygą, rožinio vėrinį. Ypač tiksliai pavaizduotas Trakų istorijos muziejuje saugomas „Šv. Dominykas“, kurį puošia žvaigždė ir lydi šuo, rankose šventasis galėjo laikyti dabar jau prarastus kryžius ir leliją [il. 1.25]. Sablauskių kaimo kapinių koplytėlėje buvusi skulptūra atkartoja dar viduramžiais susiformavusią tradiciją vaizduoti šv. Dominyką suklupusį prie kryžiaus ir jį apsikabinusį [il. 1.30]. Skulptūrėlė iš Barstyčių atitinka kito garsaus dominikono, šv. Vincento Ferero vaizdavimą, tačiau muziejui ją perdavusioje šeimoje gerbta kaip šv. Dominyko atvaizdas [il. 1.36]. Kai kurios skulptūrėlės perdažytos neįprastomis spalvomis, įgavusios neįprastus atributus (pavyzdžiui, šventojo rankose laikomą deglę) ar išvis juos praradusios, todėl kartais atvaizdai nebegali būti atpažinti.



**1.26. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, Skuodo r., XX a. pr.  
Lietuvos nacionalinis muziejus

**1.27. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, Skuodo r., XIX a. II p.  
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus



**1.28. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**  
Lietuva, Telšių r., Kegai, XIX a. pab. – XX a. pr.  
Žemaičių muziejus „Alka“

**1.29. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**  
Lietuva, Žemaitija, XIX a. pab. – XX a. pr.  
Lietuvos nacionalinis muziejus



**1.30. Hipolitas Burneika, *Šv. Dominykas***  
Lietuva, Akmenės r., Sablauskiai, 1911 m.  
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus



1.31. Nežinomas autorius, Šv. *Dominykas*

Lietuva, XX a. I p.

Šiaulių „Aušros“ muziejus

1.32. Nežinomas autorius, Šv. *Dominykas*

Lietuva, XX a. pr.

Lietuvos nacionalinis muziejus



**1.33. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, XIX a. pab. – XX a. pr.

Lietuvos nacionalinis muziejus

**1.34. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**

Lietuva, Telšių r., Nevarėnai, XIX a. pab. – XX a. pr.

Lietuvos nacionalinis muziejus



**1.35. Adolfas Ivanauskas, Šv. Dominykas**  
Lietuva, Utenos r., Kaboriškės, XX a. pr.  
Utenos kraštotyros muziejus

**1.36. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**  
Lietuva, Skuodo r., Barstyčiai, XX a. pr.  
Žemaičių muziejus „Alka“





1.37. Fridolin (?) Leiber, *Šv. Dominykas*

Limburgo vyskupija, Vokietija, XIX a. pab. – XX a. pr. (iki 1912 m.)

Trakų istorijos muziejus



*Asmeniniam pamaldumui skirta paveikslo reprodukcija, saugoma Trakų istorijos muziejuje, buvo išleista XIX a. pab. – XX a. pr. Vokietijoje. Joje šv. Dominykas vaizduojamas suklupeš maldai kelyje, apšviestas iš dangaus krentančių spindulių [il. 1.37]. Šventasis apsirengęs baltu pamokslininkų ordino abitū ir juodu apsiaustu, prie krūtinės pridėtoje kairėje rankoje laiko rožinio vėrinį. Už jo nugaros – knyga raudonais viršeliais, prie ištiestos dešinės rankos – deglą nešantis šuo ir pasaulio rutulys su kryželiu. Įrašas apačioje, kairėje pusėje, nurodo šv. Dominyko vardo variantus vokiečių, italų, prancūzų, ispanų ir lotynų kalbomis (Hl. Dominicus. S. Domenico. St. Dominique. S. Domingo. St. Dominicus.), o dešiniame kampe (Imprimi permittitur. Ordinarius episcopalis Limburgensis) patvirtina Limburgo vyskupijoje duotą leidimą atvaizdą spausdinti. Netoli šio įrašo įkomponuota autoriaus signatūra (Leiber). Veikiausiai ji nurodo dailininką Fridoliną Leiberį (1853–1912), populiarių asmeniniam pamaldumui skirtų paveikslėlių autorių.*

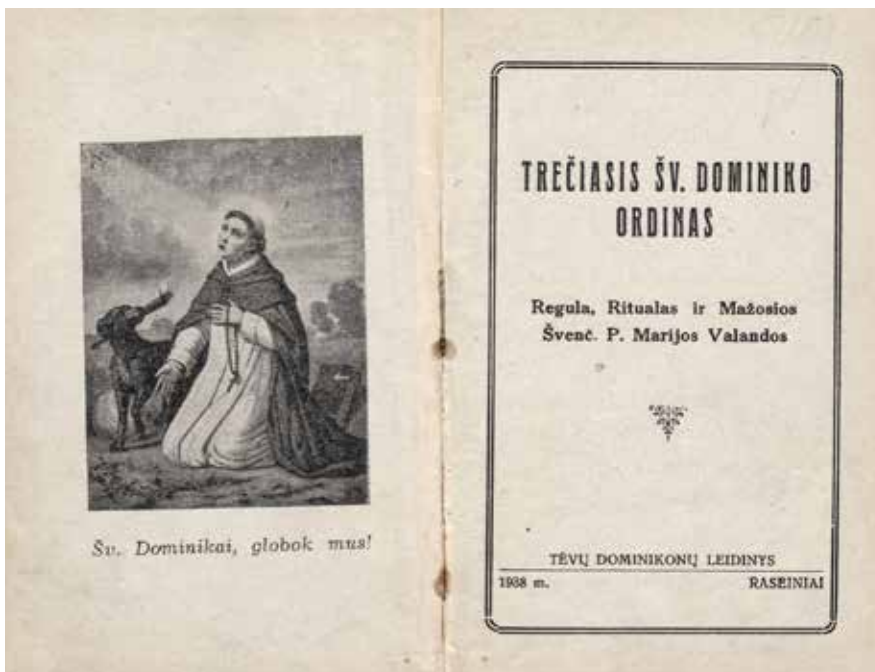
*Pagal reprodukciją nutapytas nežinomo autoriaus paveikslas saugomas Rudnios Švč. Mergelės Marijos Nuolatinės Globėjos bažnyčioje, dešinio šoninio altoriaus antrame tarpsnyje [il. 1.38]. Iliustracija taip pat buvo panaudota Raseinių dominikonų vienuolyne parengtoje ir 1938 m. Marijampolėje išleistoje knygelėje „Trečiasis šv. Dominyko ordinas: regula, ritualas ir Mažosios Švenč. P. Marijos valandos“ [il. 1.39].*



1.38. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas

Gardinas (?), XX a. pr.

Rudnios Švč. Mergelės Marijos Nuolatinės Globėjos bažnyčia



1. 39. Knygos „Trečiasis šv. Dominyko ordinas“ titulinis atvartas  
Marijampolė, „Šešupės“ spaustuvė, 1938 m.  
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka



**1.40. Juozapas Balzukevičius, Šv. Dominykas**

Vilnius, 1898 m.

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“



**1.41. Stanislovas Jarockis, Šv. Dominykas**

Vilnius, 1905 m.

Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika





**1.42. Vladislovas Pšibitnioviskis, Šv. Dominykas**

Atvirukas su Vabalninko Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios vitražo nuotrauka  
Varšuva, Boleslovo Viežbickio spaustuvė, apie 1905–1914 m.  
Kitoje pusėje – Tado Daugirdo laiškas Petruim Rimšai, 1909 m.  
Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus



**1.43. Vladislovas Pšibitnioviskis, Šv. Dominykas**

Kaunas, vitražo dirbtuvės „Marija“, 1904 m., restauruotas po 1944 m.  
Vabalninko Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia







1.44. Sigita Maslauskaitė-Mažyliienė, *Šv. Dominykas*  
Vilnius, 2020 m.  
Privatus rinkinys



ANTRAS SKYRIUS

Soriano atvaizdas.  
Legenda ir jos atgarsiai  
Lietuvoje



# Soriano šv. Dominyko atvaizdo legenda ir istorija

**DALIA VASILIŪNIENĖ**

Soriano šv. Dominyko atvaizdo legenda gyvavo palyginti neilgai. Ji atsirado dominikonų aplinkoje XVII a. pradžioje, populiarėjo kartu su augančia stebuklingojo paveiklo šlove ir pasitraukė į užmarštį XVIII a. pabaigoje, po Soriano vienuolyną ištikusios katastrofos.

Pamokslininkų ordino raštuose porą šimtmečių kartota istorija apie Pietų Italijoje, Kalabrijos regione esančiame Soriano dominikonų vienuolyne įvykusį stebuklą<sup>1</sup>. Pasakota, kad 1510 m. čia įkurta dominikonų bendruomenė buvusi neturtinga, jos bažnyčioje tebuvęs vienintelis atvaizdas – ant sienos nutapytas Nukryžiuotasis. Ir štai – 1530 m. rugsėjo 15 d. paryčiais į bažnyčią atėjęs brolis zakristijonas Lorenzas (Lorenzo da Grotteria) viduje išvydęs tris nuostabaus grožio moteris. Jos paklausinėjusios apie vienuolyną ir bažnyčią, o sužinojusios, kad čia nėra

1 Józef Tomasz Grzegorz Szymak, *Prerogatywa zakonu Kaznodziejskiego z Faworów, łask y dobrodziejstw osobliwszych, sobie od swej Matki y Opiekunki, Nieba y Ziemi Królowey SS. Maryi Panny dotąd świadczonych z Kronik domowych zebrana [...]*, Wilno: w druk. J. K. M. WW. XX. Franciszkanow, 1755, p. 411; Zygmunt Hilaryon Piskowski, *Żywoty SS. BB. y WW. Braci, y Siostr zakonu Kaznodziejskiego. Na Każdy dzień całego Roku, z Domowych Kronik, y różnych poważnych Pisarzów zebrane, y na Polski Język przetłumaczone [...]*, Wilno: Drukarnia J. K. M. Akademicka Soc. Jesu, 1760, p. 81–84.



**2.1. Šv. Dominyko šventovės didysis altorius**

Altorius – XVIII a. pab. (po 1783 m.), auksuotas bronzinis reljefas – Alessandro Monteleone, 1958 m.  
Sorianas, Italija

Pamokslininkų ordino įkūrėjo atvaizdo, įteikusios nustebusiam vienuoliui „ne rankų darbo“ šv. Dominyko paveikslą, kuriame šventasis buvęs pavaizduotas su knyga dešinėje rankoje ir lelija kairėje. Moteris liepusios dovaną atiduoti priorui, kad pakabintų didžiajame altoriuje. Brolis Lorenzas dovaną su didele pagarba paėmė. Po kurio laiko atėjus kitiems vienuoliams moterų jau nebebuvo. Zakristijonas papasakojo visiems apie įvykį, o prioras priėmė paveikslą, bet antgamtinė jo kilme nepatikėjo. Vėliau kitam vienuoliui pasirodžiusi šv. Kotryna Aleksandrietė pranešė, kad būtent ji kartu su ordino globėjomis Švč. Mergele Marija ir šv. Marija Magdalena tuomet įteikė įstabųjį atvaizdą. Po antrojo regėjimo dominikonų bendruomenė įvykdė liepimą – pakabino šv. Dominyko paveikslą bažnyčios didžiajame altoriuje.

Garsas apie stebuklingą Soriano paveikslo atsiradimą plačiai pasklido tik XVII a. – tuo pasirūpino 1608 m. ordino generolu išrinktas Agostino Galamini, pats nuvykęs į Sorianą ir vietos priorui tėvui Silvestrui (Silvestre Frangipane) liepęs registruoti visas prie šio atvaizdo patirtas malones<sup>2</sup>. Kalabrijos provincijolu vėliau išrinktas tėvas Silvestras 1621 m. išleido knygą, kurioje atpasakojo vienuolyne įvykusius stebuklus ir pateikė gana detalų šio paveikslo apibūdinimą<sup>3</sup>. Knygoje rašoma, kad Soriano drobėje šv. Dominykas „dešinėje rankoje laiko knygą, o kairėje leliją, yra vidutinio ūgio, malonios išvaizdos, bet garbus ir nuolankus, veidas šiek tiek aštrių bruožų, ereliška nosimi, plaukai, kaip ir barzda, rausvai rudi,

2 Mario Panarello, *La "Santa Casa" di San Domenico in Soriano Calabro*, Soveria Mannelli: Rubbettino, 2001, p. 12–13.

3 *Raccolta de' miracoli et grazie ad operate dall'immagine del Padre S. Domenico di Soriano. Descritte da Silvestro Frangipane [...]*, In Messina: Nella Stamperia di Pietro Brea, 1621.

pražilę, veidas labai baltas ir blyškus, akys ramios, tarsi sekančios tave ir keliančios lengvą baimės jausmą, jo rūbas ir abitas nesiekia pėdų, todėl matosi juodais batais apautos kojos; galiausiai visas paveikslas dvelkia dangiška ir dieviška meistryste“.

Istorija apie Soriano vienuolyne esantį dangišką, ne žmogaus rankų darbo atvaizdą (*acheiropita*) ir su juo susijusius stebuklus XVII–XVIII a. buvo atpasakota ir publikuota daugybę kartų<sup>4</sup>. Su paveikslo šlove ir malonių gausa augo ir Soriano konvento galios. Plūstančių piligrimų dėka vienuolynas labai praturtėjo ir išaugo – tapo vienu garsiausių ir turtingiausių dominikonų vienuolynų dabartinės Italijos teritorijoje. 1652 m. konventas netgi įsigijo aplinkines žemes, o jo prioras, tarpininkaujant pačiam Pilypui IV, Ispanijos (taip pat Neapolio ir Sicilijos) karaliui, tapo Soriano grafu<sup>5</sup>. 1659 m. stiprus žemės drebėjimas apgriovė vienuolyną ir bažnyčią, bet koplyčia su stebuklinguoju atvaizdu liko nepaliesta. Pagal architekto Bonaventuros Presti projektą konventas buvo atstatytas su dar didesniu užmoju<sup>6</sup>. Stebuklingo šv. Dominyko paveikslo garsinimui nuo pradžių pritarė ir Šventasis Sostas – teigiama, kad jau popiežius Urbonas VIII, 1641 m. šv. Dominyką skelbdamas Neapolio globėju, nurodė Soriano stebuklui

4 *Icon Thaumaturga, s. p. Dominici ordinis Praedicatorum et Sacratissimi Rosarii Autoris. Quam caeli suis coloribus expressam per magnam Dei Parentem Virginem inde in Sorianum Calabriae magno munere destinarunt [...]*, Coloniae, 1641; *Disquisitio historica de Celeberrima toto orbe Catholico S. Dominici OP fundatoris Imagine apud Sorianum Calabriae ulterioris oppidum religiosissime culta*, Romae, 1746.

5 M. Panarello, *La “Santa Casa” di San Domenico in Soriano Calabro*, p. 14–15; Nazzareno Davolos, „A Restoration and Conservation Project of the „Saint Dominic“ Monastery in Soriano Calabro, Italy“, *Conservation Science in Cultural Heritage*, Vol. 8, 2008, p. 168.

6 Nazzareno Davolos, „A Restoration and Conservation Project of the „Saint Dominic“ Monastery in Soriano Calabro“, p. 168.



**2.2. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas**  
Neapolio tapybos mokykla, XV–XVI a. (?)  
Šv. Dominyko šventovė, Sorianas, Italija

skirtą šventę minėti rugsėjo 15 dieną, o popiežius Inocentas XIII 1722 m. ją įtraukė į visuotinį Romos katalikų bažnyčios kalendorių<sup>7</sup>.

Tačiau 1783 m. vasario 7 d. naktį Kalabriją sukrėtė žemės drebėjimas ir vėliau du mėnesius trukusi stiprių požeminių smūgių serija. Jau pirmasis smūgis Soriano vienuolyną visiškai sugriovė. Tuo laiku regione kardinaliai pasikeitė ir dominikonams nepalankiai susiklostė politinės ir socialinės aplinkybės, tad po katastrofos garsusis konventas buvusio spindesio nebeatgavo. Ant jo griuvėsių tik 1839 m. iškilo nauja nedidelė, vėliau kiek

7 Liturginiame Katalikų bažnyčios kalendoriuje Soriano stebuklo šventė buvo panaikinta 1913 metais (Mario Panarello, *La "Santa Casa" di San Domenico in Soriano Calabro*, p. 16; Giovanni Calcara, O.P., *San Domenico in Soriano: Un tentativo di lettura in chiave sociologico-religiosa*, Vibo Valentia: Monteleone, 2004).

didesnė bažnyčia, o jos altoriuje pakabintas, kaip teigta – išlikęs, bet neabejotinai gerokai pasikeitęs, pertapytas šv. Dominyko paveikslas.

Menotyros mokslas, įtariai žiūrėdamas į legendinę Soriano atvaizdo atsiradimo versiją, nagrinėjo žemiškos jo autorystės klausimą. Atkreiptas dėmesys, kad paveikslas bendra kompozicija ir šventojo traktuote turėjo esminio panašumo su ankstyviausiais žinomais šv. Dominyko atvaizdais, kuriuose šventasis pavaizduotas stovintis, visu ūgiu, asketiško veido, tiesios nosies, rusvų plaukų, reta barzda, su knyga rankoje, o nuo 1300 m. – ir su nekaltybę simbolizuojančia lelija<sup>8</sup>. Keliama versija, kad būtent Soriano paveikslo archajiškumas, artimumas visafigūriams, statiškiems, ikoniniams atvaizdams galėjo turėti reikšmės jo, kaip „ne žmogaus rankų darbo“ atvaizdo, pripažinimui. Iki 1783 m. nelaimės (kaip rodo išlikusios to laikotarpio tapytos ir grafinės kopijos) Soriano paveikslo fone buvo nutapytas minimalistinis peizažas – žemame horizonte atsiveriantis dangaus plotas ir tarp dviejų tamsuojančių kalvų besidriekiantis kelias. Dabartinio Soriano šv. Dominyko atvaizdo fone esanti mūro siena ir langas, kaip manoma, atsirado iš esmės pertapius sunykusį paveikslą XVIII a. pab. – toks fonas pirmą kartą užfiksuotas tik 1791 m. graviūroje<sup>9</sup>. Spėjama, kad kūrinio atnaujinimo metu pašalinta ir barzda, būdinga ankstyviems šv. Dominyko

8 Kaip antai Duccio apie 1290 m. nutapytas Dievo Motinos altorius su šv. Dominyku ir šv. Aurėja Londono nacionalinėje galerijoje ar Pizos tapytojo Deodato Orlandi 1301 m. „Dievo Motina su šventaisiais“ (Marie-Humbert Vicaire, *Dominik i jego Bracia Kaznodzieje*, Poznan, W Drodze, 1985, p. 310; Laura Fenelli, „Creating a Cult, Faking Relics. The Case of St. Dominic of Soriano“, *Faking, Forging, Counterfeiting: Discredited Practices at the Margins of Mimesis*, Munich: Transcript Verlag, 2018, p. 186–187).

9 Bolonijos dvasininkas ir daugelio veikalų autorius Giovanni Battista Melloni, matęs atvaizdą po 1783 m., teigė atvirkščiai – kad už šventojo nutapyta mūro siena ir langas buvęs autentiškas kūrinio fonas, vėliau užtapytas ir tik per 1783 m. nelaimę vėl atsivėręs (Laura Fenelli, „Creating a Cult, Faking Relics“, p. 186).





### 2.3. Nežinomas autorius (inicialai M. S.), *Soriano stebuklas*

Raižinys iš Jono Damaskiečio Sokolovskio knygos „Dangiškų spalvų pasveikinimas žemiškosioms, arba dangiškasis Soriano šv. Domyko atvaizdas“

Vilnius, 1639 m.

Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskių biblioteka

atvaizdams ir senoms išlikusioms Soriano kartotėms. Keliama hipotetinė versija, kad autentiškojo paveikslo autoriumi galėjo būti XV ar XVI a. pr. Neapolio tapytojų rato atstovas. Galbūt – vienas iš Kalabrijoje kurį laiką dirbusio dailininko Antonello da Messina pasekėjų – XV a. vid. – XVI a. I p. tapytojai Marco Cardisco arba Paolo di Ciaccio di Mileto<sup>10</sup> [il. 2.2].

Maloningojo atvaizdo autorystės dilema (turint omenyje dabartinę paveikslo būklę) kažin ar kada nors bebus išspręsta. O štai legendinė jo

10 Pastarasis gana kuklių sugebėjimų autorius yra nutapęs Dievo Motiną su kriaušė Altomontės dominikonų bažnyčiai Kalabrijoje (Nazzareno Davolos, „A Restoration and Conservation Project of the „Sant Dominic“ Monastery in Soriano Calabro“, p. 181; Giovanni Calcara, O.P., *San Domenico in Soriano*, p. 48–51).

atsiradimo versija XVII a. pamaldumui buvo labai svarbi. Dangiško archetipo kartotės sparčiai sklido po Europos konventus. Teigiama, kad XVII–XVIII a. kiekviena dominikonų bažnyčia Italijoje ir Ispanijoje turėjo altorių, pašvęstą Soriano šv. Dominyko paveikslui<sup>11</sup>. Pačiame Soriano vienuolyne veikė dirbtuvės, kuriose buvo kopijuojamas stebuklingasis kūrinys, o po kopijomis dedamas užrašas, kad tai yra „tikrasis Soriano šv. Dominyko atvaizdas“ (*Vero Ritratto di S. Domenico in Soriano*), buvęs savotišku autentiškumo sertifikatu<sup>12</sup>. Daugelis iki mūsų dienų išlikusių XVII–XVIII a. atvaizdų iš tiesų labai panašūs: juose gana tiksliai atkartota figūros poza, atributai, minimalistinės peizažo apybraižos, kai kuriuose jų tebėra ir minėtasis įrašas.

Soriano vienuolyno legenda per dominikonų vienuoliją gana greitai pasiekė Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę ir Lenkiją. Bolonijoje studijavęs dominikonas, Rusios provincijos provincijolas Jonas Damaskietis Sokolovskis 1639 m. Vilniuje išleistoje knygoje „Dangiškų spalvų pasveikinimas žemiškosioms“ bene pirmą kartą Abiejų Tautų Respublikoje paskleidė žinią apie Soriano stebuklą ir įdėjo jį vaizduojančią iliustraciją<sup>13</sup> [il. 2.3]. Knygoje aprašė pagal garsųjį pavyzdį sukurtą Lvivo šv. Dominyko paveikslą. Minėtinas ir 1760 m. Vilniuje išleistas Lietuvos provincijos dominikono Hilariono Piskovskio veikalas apie dominikonų ordino

11 Mario Panarello, *La "Santa Casa" di San Domenico in Soriano Calabro*, p. 8.

12 Laura Fenelli, „Creating a Cult, Faking Relics“, p. 190.

13 *Niebieskich farb z ziemskimi przywitanie. Obraz niebieski Dominika S. Suriański od Naświętszey Bogarodzicy darowany [...] przez W. O. Jana Damascena Zakonu Dominika [...]*, w Wilnie, 1639; Maria Kałamajska-Saeed, „Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčios šv. Dominyko paveikslo ikonografinė kilmė“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 21: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės barokas: formos, įtakos, kryptys*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001, p. 89, 91, 92.



**2.4. Nežinomas autorius, Soriano šv. Dominykas**

XVII a.

Priklausė dominikonų Dievo Kūno bažnyčiai Lvive, Ukrainoje

Šv. Mikalojaus bažnyčia, Gdanskas, Lenkija

šventuosius – Neapolyje XVII a. vid. išleisto Domenico Maria Marchese's daugiatomio „Sagro diario domenicano“ sutrumpintas vertimas, papildytas Lenkijos dominikonų gyvenimo aprašymais. Šiame vertime visas skyrius skirtas Soriano atvaizdo legendai, gana smulkiai nupasakota įvykių priešistorė, pats stebuklo momentas, patirtos tikinčiųjų malonės ir netgi Lvivo šv. Dominyko paveiklo stebuklingumo įrodymai<sup>14</sup>.

Lvivo dominikonų konvente buvęs Soriano šv. Dominyko paveiklas – vienas ankstyviausių mūsų kraštuose [il. 2.4]. Jau 1635 m. šis atvaizdas buvo iškilmingai įneštas į dominikonų Dievo Kūno bažnyčią ir

14 Zygmunt Hilaryon Piskowski, *Żywoty SS. BB. y WW. Braci, y Sióstr zakonu Kaznodzieyskiego*, d. II, p. 81–84.



2.5. Nežinomas autorius, *Soriano šv. Dominykas*

Roma, 1642 m.

Šv. Dominyko (Miškovskių) koplyčia, Švč. Trejybės bazilika, Krokva, Lenkija

pakabintas jos altoriuje. Apeigose dalyvavo patys vienuoliai, Lvivo arkivyskupijos sufraganas, gausus dvasininkų, bajorų ir miestiečių būrys. Išskilmė ir jos metu mieste įvykę stebuklai smulkiai aprašyti jau minėtoje J. D. Sokolovskio knygoje. Po Antrojo pasaulinio karo Lvivo dominikonai, traukdamiesi iš miesto, paveikslą pergabeno į Gdansko dominikonų Šv. Mikalojaus bažnyčią, kurios šoniniame altoriuje jis kabo lig šiol. Šį atvaizdą beveik ištisai dengia XIX a. pab. – XX a. pr. Lvive padaryti aptaisai<sup>15</sup>, tačiau matomi tapybos plotai leidžia kelti versiją, kad po puošmenomis gali būti XVII a. paveikslas.

J. D. Sokolovskis teigė, kad 1637 m. dar trys Soriano šv. Dominyko paveikslai atsirado Rusios dominikonų provincijos vienuolynuose Kašyrų Kaminyje, Ovručė ir Lietuvos Brastoje (dab. Ukrainoje ir Baltarusijoje). Visi jie 1638 m. buvo aprobuoti kaip stebuklingi<sup>16</sup>. Tolesnis jų likimas nežinomas.

Ankstyva Soriano atvaizdo kartotė išliko Krokuvos Švč. Trejybės dominikonų vienuolyno bažnyčioje – ją 1642 m. iš Italijos atvežė tėvas Janas Waxmanas [il. 2.5]. Kaip ir Lvivo kūrinio atveju, tai, kad paveikslas yra tikslis, net ir matmenis atitinkanti originalo kopija, buvo puikiai žinoma ir propaguojama. Apie tai 1650 m. išleistame vadove po žymias Krokuvos bažnyčias rašė Piotras Hiacynthas Pruszczas<sup>17</sup>. Jis minėjo stebuklingojo

15 Catia Viegas Wesołowska, Anna Korzeniowska, *Dokumentacja prac konserwatorskich restauratorskich obrazu Świętego Dominika z bocznego ołtarza Św. Dominika, kościół Św. Mikołaja w Gdańsku*, Gdańsk, 2018.

16 M. Kałamajska-Saeed, „Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčios šv. Dominyko paveikslo ikonografinė kilmė“, p. 91–92.

17 *Kleynoty stoiecznego Miasta Krakowa abo Koscioly, y co w nich iest widzenia godnego y znacznego krotko opisane [...] przez Piotra Hiacyntha Pruszczza [...] w Krakowie*, 1650, p. 45.

Soriano atvaizdo legendą, tikino, kad stebuklai patiriami ir prie krovu-  
viškės kopijos. Šis vertingas paveikslas išgelbėtas per 1850 m. Krovuvos  
vienuolyno gaisrą, tik medinis altorius, kuriame jis kabėjo, sudegė<sup>18</sup>.  
Paveikslo foną slepia audinys, šv. Dominyko figūrą dengia XVII a. datuo-  
tini sidabriniai ir paaukuoti aptaisai.

Pinsko dominikonų konvento bažnyčia, vienintelė Lietuvos Didžiojoje  
Kunigaikštystėje, turėjo Soriano Šv. Dominyko (*S. Patris Dominici de  
Suriano*) titulą, o joje kabėjo 1661 m. nutapyta maloningojo paveikslo ko-  
pija su būdingu itališku įrašu *vero ritratto* („tikras atvaizdas“). Šventojo  
atributus – leliją, rožinį, žvaigždę kaktoje, aureolę – 1679 m. puošė sidabro  
aptaisai, o 1737 m. šias detales papildė sidabro rūbas<sup>19</sup>. Pinsko vienuoly-  
nas panaikintas 1845 m., jo pastatai rekonstruoti, bet manoma, kad šis  
šv. Dominyko paveikslas iki Antrojo pasaulinio karo dar kabėjo miesto ka-  
pinių koplyčioje.

XVII a. datuotinas ir Krovuvos Grudeko dominikonų vienuoly-  
ne esantis šv. Dominyko atvaizdas – taip pat Soriano paveikslo kartotė.  
Neabejotina, kad tokių kūrinių Abiejų Tautų Respublikos vienuolynuo-  
se turėta ir daugiau, tik ne visi išliko ir nebūtinai buvo tiksliai įvardijami  
dokumentuose.

Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonai taip pat turėjo Soriano  
šv. Dominyko atvaizdo kopiją. Iš Italijos į Vilnių ją atgabeno Jelnios vienuo-  
yno prioras tėvas Alfonsas Šlianka, 1686 m. dalyvavęs Pamokslininkų

18 Waldemar Komorowski, Iwona Kęder, *Ikongrafia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej  
w Krakowie*, Muzeum Narodowe w Krakowie, 2005, p. 175.

19 Dorota Piramidowicz, „Kościół i klasztor dominikanów p.w. św. Dominika w Pińsku“, *Kościóły  
i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa brzeskoliteńskiego*, t. 3, sud. D. Piramidowicz,  
Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury, 2016, p. 116, 118, 119, 122, 128, 131.



**2.6. Leonas Tarasevičius, *Soriano stebuklas***

Vilnius, apie 1680 m.

Lenkijos Nacionalinė biblioteka Varšuvoje

ordino generalinėje kapituloje Romoje<sup>20</sup>. Vilniaus paveikslas buvo papuoštas sidabrine aureole, lelija ir knyga, jo paties stebuklingumą liudijo altoriuje buvę votai. Gabrielius Šmiotanskis savo parašytoje Lietuvos dominikonų istorijoje teigė, kad atvaizdo malones patirdavo ne tik katalikai, bet ir stačiatikiai, atpasakojo istoriją, kaip bevaikė Vilniaus stačiatikių pora, paskatinta paties autoriaus ir Lietuvos provincijolo, Paparčių prioro Mykolo Ruževičiaus, aplankė šv. Dominyko paveikslą, gausiai jam paaukėjo ir

20 *Litua Militiae Angelico-Praedicatoriae per Magnum Ducatum Lituaniae, Samogitiae, Livoniae clangentia seu Provincia Lituaniae S. Angeli Custodis Sacri Ordinis Praedicatorum per Lituaniam, Samogitiam, Livoniam diffusa [...]. Fratrem Gabrielem Smiotański ad An. 1706 descripta, ab anno autem 1706 ad annum 1770 per Fratrem Gregorium Szymak S. Th. Praesentantum, socium Func. A. R. P. Mgrri Provincialis Fratris Domiani Jurkiewicz, Continuata, ad hui ab 1770 per Fratrem Cantium Bagiński S. Th. Mgrum in hoc Libro plurimum [...]. Aucta, Archiwum Polskiej Prowincji oo. Dominikanów w Krakowie, Li 581–583, l. 201.*





**2.7. Nežinomas autorius, Soriano stebuklas**

Lietuva (?), XVIII a. II p.

Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia



susilaukė palikuonio, nors „savo schizmos“ neatsisakė. Čia reikėtų paminėti iš Italijos konventų į mūsų kraštus atėjusį paprotį šventinti Soriano paveiklo dydį atitinkančias medvilnės juosteles su specialia malda – vadinamuosius „šventuosius matmenis“. Kaip antrinė relikvija jie turėjo padėti malonių prašantiems, ypač moterims, negalinčioms susilaukti vaikų. „Šventųjų matmenų“ (dar vadinamų „šv. Dominyko juostelėmis“) platini mo paprotys buvo žinomas taip pat Lenkijoje ir Lietuvoje<sup>21</sup>.

Deja, 1726 m. gruodžio 21 d. per Vilniaus miesto gaisrą maloningasis paveikslas sudegė. Jo vietoje buvo pakabintas kitas, „visais atžvilgiais“ toks pats, tikinčiųjų taip pat gerbtas atvaizdas<sup>22</sup>. Šis pakaitinis paveikslas kartu su visomis bažnyčios interjero puošmenomis sunaikintas per 1748 m. birželio 11 d. gaisrą. 1750–1770 m. iš pagrindų atkūrus Šventosios Dvasios bažnyčios interjerą, į šv. Dominykui skirtą mūro altorių įkeltas kitos ikonografijos kūrinys, vaizduojantis legendinius Soriano įvykius.

Patį Soriano stebuklo momentą perteikiantys paveikslai XVII–XVIII a. Europoje buvo taip pat labai paplitę. Sparčiai ikonografijos sklaidai įtakos turėjo pakartotiniai Silvestro Frangipane's knygos leidimai, kitų autorių tekstai ir tų leidinių iliustracijos. Žinomas ir Vilniuje 1680 m. grave rio Leono Tarasevičiaus sukurtas paveikslėlis, kuris savo ruožtu yra apie 1637 m. Cornelio Coeberchso spaustuvėje Antverpene atspaus tos nežino mo autoriaus graviūros kopija [il. 2.6].

Soriano stebuklą vaizduojančiuose kūriniuose paprastai būna nu tapytos trys šventosios moterys, teikiančios šv. Dominyko atvaizdą

21 Zygmunta Hilaryon Piskowski, *Żywoty SS. BB. y WW. Braći, y Siostr zakonu Kaznodzieyskiego*, d. II, p. 8.

22 *Litua Militiae Angelico-Praedicatoriae*, l. 201; Józef Tomasz Grzegorz Szymak, *Prerogatywa Zakonu...*, p. 420.

vienam ar keliems dominikonų vienuoliams<sup>23</sup>. Šventųjų ir vienuolių figūros komponuojamos įvairiai, tačiau svarbiausias kompozicijos akcentas visada būna Soriano šv. Dominyko paveikslas, kuriame šventasis nutapytas taip, kaip nurodoma stebuklą aprašančiose knygosė. Vienas gražiausių ir ankstyviausių šio siužeto paveikslų – Sevilijos Šv. Pauliaus bažnyčiai dailininko Francisco de Zurbaráno 1626 m. nutapytas kūrinys, dabar esantis Šv. Marijos Magdalenos bažnyčioje. Romos dominikonų *Santa Maria sopra Minerva* bažnyčios altoriuje yra dailininko Paolo de Matteiso de Salerno 1725 m. sukurta stebuklą vaizduojanti drobė, kurianti įstabią „paveikslo paveiksle“ iliuziją.

Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčioje esanti šio siužeto drobė didžiulė, beveik 5 metrų aukščio<sup>24</sup> [il. 2.7]. Jos centre nutapytas Soriano šv. Dominyko paveikslas, kurį laiko simetriškai sustojusios Dievo Motina, šv. Marija Magdalena ir šv. Kotryna Aleksandrietė. Atvaizdą jos rodo priklaupusiam dominikonui – broliui Lorenzui. Veiksmas vyksta tamsokame, tik keliais architektūriniais motyvais perteiktame šventovės interjere, užpildytame nežemiško švytėjimo ir dangišką sferą atveriančių debesų su aplinkui plevenančiais angelais. Pats šv. Dominyko atvaizdas perteiktas laikantis archetipo kompozicijos, su jam būdingais atributais, tačiau jo tapysena barokinė, gerokai besiskirianti nuo Gdansko ar Krokuvos vienuolynuose esančių *vero ritratto* kopijų. Apačioje įkomponuoti du angeliukai laiko banguojančią juostą – „šventuosius matmenis“. Tai vienintelis Lietuvoje šios temos atvaizdas. Jo autorystė lieka ateities tyrimų klausimas.

23 Bene pirmasis toks buvo Carlo Bononi paveikslas (1622 m.) Feraros vienuolyne.

24 1997 m. VDU magistrantė Rūta Samuolytė nagrinėjo šio paveikslo ikonografiją ir analogus Europoje, apie jį rašė Maria Kałamajska-Saeed (Maria Kałamajska-Saeed, „Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčios Šv. Dominyko paveikslo ikonografinė kilmė“, p. 87–94).

## TREČIAS SKYRIUS

# Šv. Dominykas ir šv. Pranciškus: legendos ir atvaizdai



# Jokūbo Voraginiečio „Aukso legenda“ ir dominikonai

GITA DRUNGILIENĖ

Palaimintąjį Jokūbą Voraginetį<sup>1</sup> (Jacopo da Varazze, Jacobus de Voragine, ~1230–1298) – Italijos dominikoną, garsų pamokslininką ir Genujos arkivyskupą – labiausiai išgarsino jo surašytas šventųjų „gyvenimų“ rinkinys, kuriam buvo lemta tapti vienu populiariausių kūrinių viduramžiais.

Apie 1260–1270 m. Jokūbas Voraginetis parašė „sutrumpintų“ legendų apie šventuosius rinkinį („Legendae sanctorum“ arba „de sanctis“) – pasakojimus apie šventųjų gyvenimą ir kankinystes, kurie buvo skirti skaityti (lotynų k. – *legere*) kiekvieną liturginių metų dieną ir ruošti pamokslams. Šis kūrinys dar vadintas „Lombardiškąja istorija“, „Pasionalu“ ir kitaip, o labiausiai žinomas amžininkų suteiktu „Aukso legendos“ pavadinimu<sup>2</sup>.

- 1 Daugiau apie Jokūbą Voraginetį ir pagrindinę literatūrą apie jį žr.: *Nomenclator literarius theologiae catholicae, theologos exhibens aetate, natione, disciplinis distinctos*, edidit et commentariis auxit H. Hurter S. J., t. 2, Oenipotentis: Libraria Academica Wagneriana, 1906, p. 432–434; Thomas Kaeppli, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, vol. 2, Romae: Typis Polyglottis Vaticanis, 1975, p. 348–350.
- 2 Lietuviškas kritinis knygos leidimas: Jokūbas Voraginetis, *Aukso legenda, arba šventųjų skaitiniai*, vertė Veronika Gerliakienė, Sigitas Narbutas, Vaidilė Stalioraitytė ir Tomas Veteikis, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2008, I-II knyga.



3.1. Nežinomas autorius, graviūra „Aukso legendos“ pasakojimo apie šv. Dominyką pradžioje

Lionas, Jokūbo Saccono leidykla, Jokūbo Huguetano spaustuvė, 1512 m.

Vilniaus universiteto biblioteka

Sprendžiant iš išlikusių nuorašų, „Aukso legenda“ sudarė 178 skyriai – šventųjų gyvenimo aprašymai, išdėstyti pagal liturginį kalendorių. Kūrinyje paprastu stiliumi, remiantis tradicine kompozicija (vardo etimologija, gyvenimo ar kankinystės aprašymas, šventojo užtarimu įvykę stebuklai), aprašyti visi svarbiausi katalikų šventieji, taip pat Kristaus, Švč. Mergelės Marijos šventės, liturginiai metų laikai, Bažnyčios istorijai svarbūs „nešventi“ asmenys. Stulbinamos sėkmės sulaukęs kūrinyje pasižymėjo kritiškumo stoka, bet puikiai atliepė viduramžių žmogaus mentalitetą: jame gausu žmonių vaizduotę jaudinusių detalių, išraiškingų apsimarinimo ir kankinysčių istorijų, neįtikėtinų stebuklų aprašymų. „Aukso legendoje“ panaudoti įvairūs šaltiniai: Šventasis Raštas, liturginiai tekstai, hagiografija, doktrininiai tekstai, istoriniai ir kompiliaciniai darbai bei

nekrikščionių autorių kūriniai<sup>3</sup>. Jokūbas Voraginetis tekstus beveik pažodžiui perrašė iš kitų šaltinių, juos pritaikydamas ar perkurdamas, kaip tuomet buvo įprasta, kartais pateikdamas po kelias to paties įvykio versijas. Todėl „Aukso legenda“, pasak Hippolyte'o Delehaye'o, laikytina populiariausių istorijų apie šventuosius kompiliacija, apibendrinančia visą viduramžių hagiografijos įdirbį<sup>4</sup>.

„Aukso legenda“ sulaukė didžiulės sėkmės ir pasklido po visą krikščioniškąją Europą. Kūrinį perrašinėjo, pildė, taisė, redagavo, vertė į tautines kalbas, dažnai pridėdavo ir vietos šventųjų „gyvenimus“, tad visi išlikę rankraščiniai nuorašai (vien lotynų kalba jų žinoma daugiau nei 1000)<sup>5</sup> yra skirtingi. Pirmą kartą išspausdinta 1470 m. Bazelyje, „Aukso legenda“ vien XV a. susilaukė net 173 leidimų ir buvo nuolat spausdinama iki XVII a. pradžios.

Jokūbo Voraginiečio surašyti šventųjų „gyvenimai“ kartu su kitais krikščioniškosios kultūros elementais pasiekė krikštą priėmusią Lietuvą<sup>6</sup>. „Aukso legenda“ buvo bene pirmasis hagiografijos kūrinys Lietuvoje,

3 Alain Boureau, *La légende dorée: Le système narratif de Jacques de Voragine*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1984, p. 78–83.

4 Hippolyte Delehaye, *Les légendes hagiographiques*, Bruxelles: Bureaux de la Société des Bollandistes, 1906, p. 216.

5 Barbara Fleith, „Le classement des quelque 1000 manuscrits de la *Legenda aurea* latine en vue de l'établissement d'une histoire de la tradition“, „*Legenda aurea*: sept siècles de diffusion. Actes du colloque international sur la „*Legenda aurea*“: texte latin et branches vernaculaires à l'Université du Québec à Montréal 11–12 mai 1983, ouvrage publié sous la direction de Brenda Dunn-Lardeau, Montréal: Éditions Bellarmin, Paris: Librairie J. Vrin, 1986, p. 19–24. Jų dalinį sąrašą žr.: Thomas Kaeppli, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, vol. 2, p. 350–359.

6 Kūrinio sklaida Lietuvoje aptarta: Gita Drungilienė, „Vieno kūrinio istorija: Jokūbo Voraginiečio „Aukso legenda“ senajoje Lietuvos kultūroje“, *Senoji Lietuvos literatūra*, 34, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2012, p. 15–58.

paminėtas jau 1398 m. Vilniaus vyskupo Andriejaus testamente kaip karališkosios poros – Jogailos ir Jadvygos – dovana. XIV a. pab. – XV a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (toliau – LDK) funkcionavo dar bent keli šio kūrinio rankraščiai, atskirų jo fragmentų (pasakojimas apie Kristaus kančią, šv. Aleksijaus ir Judo legendos) vertimai į rusėnų kalbą<sup>7</sup>. „Aukso legenda“ buvo ir garsioje didiko Alberto Goštauto bibliotekoje (minima kaip „Historia Lombardica“, 1510), ją turėjo Rokiškio klebonas Jonas Lipovskis (rankraštis „Lombactyka“, 1563), o Vilniaus vyskupas Valerijonas Protasevičius (m. 1579) „Lombardiškąją istoriją“ padovanojo savo funduotam Šv. Kryžiaus altoriui Vilniaus katedroje. XVI–XVII a. sandūroje „Aukso legenda“ aptinkama pagrindinių Vilniaus vienuolynų bibliotekose. Apiplūsusią knygą „Lombardica“ turėjo pranciškonai konventualai (įrašyta 1597 m. vizitacijoje), XVI a. pabaigoje bernardinų vienuolyne dirbęs knygrišys įrišo vienuoliams priklausiusią knygą, o dominikonai turėjo bent tris kūrinio egzempliorius (paminėti XVII a. pradžios bibliotekos sąrašė<sup>8</sup>). Vėliau knygą galima rasti benediktinų, misionierių, jėzuitų ir kitų vienuolijų bibliotekose.

Knygos sklaidą Lietuvoje liudija ir senieji, XV–XVI a. spausdinti „Aukso legendos“ leidiniai<sup>9</sup>. Iki šiol mūsų šalies bibliotekose saugoma daugiau nei dvidešimt tokių knygų (iš jų 9 inkunabulai ir 12 paleotipų). Tik kelios iš jų turi ankstyvus nuosavybės ženklus (proveniencijas), atskleidžiančius pirmuosius savininkus. Vienas iki šiol išlikęs „Aukso legendos“ inkunabulas

7 Sergejus Temčinas, „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos rusėniškoji literatūra kaip kultūrinės integracijos modelis“, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos tradicija ir tautiniai naratyvai*, sudarė Alfredas Bumblauskas, Grigorijus Potašenko, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009, p. 70, 76–77.

8 Archiwum Polskiej Prowincji oo. Dominikanów w Krakowie, Wd. 1.

9 Apie „Aukso legendos“ spaudinius Lietuvoje ir jų savininkus plačiau žr.: Gita Drungilienė, „Vieno kūrinio istorija: Jokūbo Voraginiečio „Aukso legenda“ senojoje Lietuvos kultūroje“, p. 26–41.





**3.2. Paparčių dominikonų vienuolynui priklausiusi „Aukso legenda“**

Niurnbergas, Antano Kobergerio spaustuvė, 1496 m.

Vilniaus universiteto biblioteka

(1490, saugomas Vilniaus universiteto bibliotekos Retų spaudinių skyriuje (toliau – VUB RSS), sign. Ink. 261) buvo naudojamas LDK jau XVI a. pradžioje: jį įsigijo ir 1514–1516 m. apipavidalino Jonas Gardiniškis – greičiausiai tas pats, kuris studijavo Krokuvos universitete, o 1537–1538 m. minimas kaip Vilniaus katedros zakristijonas<sup>10</sup> (vėliau knyga atiteko Vilniaus katedros pamokslininkui Albertui Plocharskiui bei Vilniaus bernardinams).

Senuosiuose spaudiniuose likusios proveniencijos (dažniausiai iš XVII–XVIII a.) atskleidžia, kad anuomet „Aukso legenda“ paprastai priklausė religinių institucijų ir dvasininkų bibliotekoms (šių savininkų nuosavybės ženklai sudaro apie 75 proc. proveniencijų), tarp jų – Vilniaus

<sup>10</sup> Apie jį žr.: Vytautas Ališauskas, Tomasz Jaszczolt, Liudas Jovaiša, Mindaugas Paknys, *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a.*, Vilnius: Aidai, 2009, p. 150, nr. 862.



### 3.3. „Aukso legendos“ priešlapis su proveniencijomis

Hagno, Henriko Grano spaustuvė, 1497 m.

Vilniaus universiteto biblioteka

vyskupijos kunigų seminarijai (3 egzemplioriai), Vilniaus stačiatikių dvasinei seminarijai, Vilniaus evangelikų reformatų sinodui, Raguvos, Daugų ir Perlojos klebonams ir kt.

Daugiau kaip pusė Lietuvoje saugomų „Aukso legendos“ leidinių savininkų buvo įvairūs LDK vienuolynai ar vienuoliai, o didesnioji jų dalis buvo broliai dominikonai ir jų vienuolynai. „Aukso legendą“ savo bibliotekose turėjo Lukiškių (Vilniaus) Šv. Pilypo ir Jokūbo, Gardino vienuolynai, bent po du egzempliorius žinoma Derečino ir Paparčių vienuolynuose (Vilniaus Šventosios Dvasios vienuolyno dominikonai, kaip minėta, jau XVII a. pradžioje turėjo tris egzempliorius). Išlikę nuosavybės ženklai rodo, kad Jokūbo Voraginiečio kūrinių savo asmeniniuose rinkiniuose turėjo dominikonai Dominykas Lukaševičius, Ambraziejus Pliuščius,

Vincentas Steckevičius, Viktorinas Vaitiekavičius, garsūs XVIII a. bibliofilai Dominykas Sivickis ir Juozapas Tomas Grigalius Šimakas.

„Aukso legendos“ knygos dovanojimo ir kitais keliais keitė savininkus, „migravo“ tarp asmeninių vienuolių rinkinių ir vienuolyno bibliotekų. Antai vienas išlikęs kūrinio inkunabulas (1492, VUB RSS, sign. Ink. 239) skirtingu laiku priklausė net trims dominikonams, o galiausiai atiteko Gardino dominikonų bibliotekai. Kitą inkunabulą (1497, VUB RSS, sign. Ink. 121), turintį Derečino dominikonų vienuolyno nuosavybės įrašus, dominikonas J. T. G. Šimakas padovanojo pagrindinei Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų vienuolyno bibliotekai [il. 3.3], o šio kūrinio paleotipą (1516, VUB RSS, sign. II-3044a) Raguvos klebonas Lukas Vaitiekavičius padovanojo dominikonui Viktorinui Vaitiekavičiui, kurio dėka kūrinys atiteko Lukiškių Šv. Pilypo ir Jokūbo dominikonų vienuolynui, o galiausiai pateko į Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų biblioteką. Lietuvos bibliotekose išlikusių „Aukso legendos“ knygų proveniencijos rodo bene didžiausią būtent dominikonų domėjimąsi kūriniu: daug dėmesio skirdami studijoms ir pamokslavimui, perteikdami šventųjų gyvenimo istorijas ir sektinas dorybes, jie labiausiai galėjo populiarinti bendrabrolio veikalą ir skleisti jame užrašytus pasakojimus.

Dominikonų santykis su Jokūbo Voraginiečio „Aukso legenda“ nuo pat pradžių nebuvo vienareikšmis. Labiau išsilavinę dominikonai knygą vertino atsargiai ir net bandė (nesėkmingai) parengti jai alternatyvą<sup>11</sup>, tačiau neabejotinai jai buvo teikiama didelė reikšmė. Dominikonams ji buvo svarbi ir dėl šv. Dominyko „gyvenimo“, kuris buvo įtrauktas į

11 Sherry L. Reames, *The Legenda aurea: A Reexamination of Its Paradoxical History*, Madison-London: The University of Wisconsin Press, 1985, p. 39–41.

kūrinį. Šv. Dominykas (miręs 1221 metais) buvo vienas iš nedaugelio amžininkų šventųjų, įtrauktų į knygą. Anot Jacques'o Le Goffo, skyrius apie Dominyką yra vienas panašiausių į istorinį naratyvą, o jį rašydamas Jokūbas Voraginetis naudojo kitų parengtais darbais ir biografijomis<sup>12</sup>. Tarp jų – Ordino niekada oficialiai nesankcionuotu Humberto Romansiečio (Humbertus de Romanis) šv. Dominyko „gyvenimu“ (1254), Konstantino Orvietiečio (Constantinus Urbevetanus) darbu „Vita et miracula Dominici“ bei, Ordino generalinio vyresniojo patartas, dominikono Gerardo Frašiečio (Gerardus de Frachet) medžiaga iš jo rašomo „Vitae fratrum ordinis praedicatorum“. Šių šaltinių panaudojimą Jokūbo Voraginiečio surašytoje šv. Dominyko legendoje tyrinėjo André Vauchezas, išskyręs 52 šio šventojo „gyvenimo“ epizodus ir analizavęs minėtų šaltinių panaudojimą juose<sup>13</sup>.

Jokūbo Voraginiečio teiktą svarbą jo vienuolijos įkūrėjui rodo ir didelė šio skyriaus apimtis. Šv. Dominyko „gyvenimas“<sup>14</sup> perteiktas chronologine seka, jo gyvenimo įvykius ir dominikonų ordino kūrimąsi nuolat palydint stebuklų aprašymais. Ne kartą pabrėžiama brolių pamokslininkų reikšmė. Dar prieš vienuolijos steigimą vieno vienuolio vizijoje Kristus pažadėjęs Švč. Mergelei Marijai, kad žmonijai kaip paskutinę galimybę atsivertimui duos „savo pamokslininkus, kurie galės juos

12 Jacques Le Goff, *In Search of Sacred Time: Jacobus de Voragine and the Golden Legend*; translated by Lydia G. Cochrane, Princeton, NJ: Princeton University Press, 2014, p. 144–145.

13 André Vauchez, *Jacques de Voragine et les saints du XIIIe siècle dans la „Légende Dorée“*, „*Legenda aurea*“: sept siècles de diffusion. Actes du colloque international sur la „*Legenda aurea*“: texte latin et branches vernaculaires à l'Université du Québec à Montréal 11–12 mai 1983, ouvrage publié sous la direction de Brenda Dunn-Lardeau, Montréal: Éditions Bellarmin, Paris: Librairie J. Vrin, 1986, p. 32–37 ir kt.

14 Jokūbas Voraginetis, *Aukso legenda, arba šventųjų skaitiniai*, II knyga, p. 63–89.



3.4. „Aukso legendos“ pasakojimas apie šv. Dominyką su marginalijomis

Hagno, Henriko Grano spaustuvė, 1497 m.

Vilniaus universiteto biblioteka

apšviesti ir apvalyti“. Pats šv. Dominykas maldoje taip pat gavo šventųjų Petro ir Pauliaus paraginimą: „Eik ir skelbk pamokslus, nes šiai tarnystei esi išrinktas Dievo!“. Jokūbo Voraginečio „Aukso legendoje“ aprašytas garsusis popiežiaus Inocento III sapnas, atvėręs kelią Pamokslininkų ordino patvirtinimui (popiežius susapnavo griūvančią Laterano bažnyčią, kurią savo pečiais parėmė ir išgelbėjo šv. Dominykas). Plačiai paplitusi ir puikiai žinoma kita „Aukso legendoje“ aprašyta legenda<sup>15</sup>, susiejanti garsiuosius elgetaujančių vienuolių įkūrėjus – šv. Dominyką ir šv. Pranciškų. Anot jos, Romoje siekdamas gauti iš popiežiaus patvirtinimą savo ordinui, melddamasis šv. Dominykas vizijoje išvydo Kristų,

15 Ten pat, p. 69–70.

užsimojusį prieš pasaulio ydas (puikybę, gašlumą ir godumą) trimis ietimis. Jį sulaikiusi Švč. Mergelė Marija Kristui pristatė Dominyką ir Pranciškų, kurie padės žmonijai pasitaisyti („Aš turiu ištikimą tarną ir atkaklų kovotoją, kuris pereis per visus pašalius, užkariaus pasaulį ir pajungs Tavo viešpatijai. Be to, jam į pagalbą aš duosiu kitą tarną, kuris panašiai kausis su juo“). Pats šv. Dominykas maldos regėjime matytą šv. Pranciškų kitą dieną atpažino bažnyčioje ir apsikabinęs tarė: „Tu esi mano bendražygis, tu su manim lygiai keliausi per pasaulį, mes kartu kausimės, ir joks priešas mūsų neįveiks!“. Tad būtent su „Aukso legenda“ siejama ikonografinė tradicija vaizduoti šv. Pranciškaus ir šv. Dominyko apsikabinimą. Populiarieji Jokūbo Voraginiečio šventųjų „gyvenimai“ padarė didžiulę įtaką<sup>16</sup> religinei literatūrai, poezijai, o ypač šventuosius vaizdavusiai tapybai ir skulptūrai, tad be jos neįmanoma suprasti daugelio siužetų.

Dėl savo naivios viduramžiškos dvasios, kritiškumo stokos „Aukso legenda“ ilgainiui tapo kritikos ir pašaipų objektu. LDK skaitytojai „Aukso legendos“ knygų paraštėse paliktose pastabose taip pat išsakė ne tik susižavėjamą kūriniu, bet ir abejones ar neigiamus įvertinimus, knygą aštriai sukritikavo ir evangelikas reformatas Andriejus Volanas<sup>17</sup>. Nepaisant to, Lietuvoje knygos sklaida ir jos poreikis XVI–XVII a. nemažėjo.

16 Kūrinio įvairiaplanius tyrimus, jo reikšmės analizę skirtinguose Europos regionuose žr.: „*Legenda aurea*: sept siècles de diffusion. Actes du colloque international sur la „*Legenda aurea*“: texte latin et branches vernaculaires à l'Université du Québec à Montréal 11–12 mai 1983, ouvrage publié sous la direction de Brenda Dunn-Lardeau, Montréal: Éditions Bellarmin, Paris: Librairie J. Vrin, 1986.

17 Andriejus Volanas, „Vilniaus lojolininkų stabmeldystės pasmerkimas“, *Rinktiniai raštai*, sudarė Marcelinas Ročka ir Ingė Lukšaitė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, p. 231.

„Aukso legenda“ – ne tik viena populiariausių knygų viduramžių Europoje, bet ir ankstyviausias žinomas katalikiškos hagiografijos kūrinys LDK. Iki XVI a. pabaigos, kai pasirodė jėzuito Petro Skargos lenkų kalba parašyti „Šventųjų gyvenimai“ (1579), Jokūbo Voraginiečio kūrinys čia buvo vienas labiausiai paplitusių šventųjų „gyvenimų“ rinkinių. Po truputį sklisdama Lietuvoje, „Aukso legenda“ skleidė ir stiprino krikščionių tikėjimą bei pamaldumą šventiesiems.



3.5. Nežinomas autorius, Šv. Pranciškus ir šv. Dominykas – Viešpaties rūstybės permaldautojai  
Vilnius, XVI a. pr.  
Vilniaus šv. Pranciškaus Asyžiečio ir šv. Bernardino Sieniečio bažnyčia







3.6. Gottfried Bernhard Göz, Johann Baptist Klauber, Joseph Sebastian Klauber,  
Šv. Dominykas (Šv. Dominyko vizija)  
Augsburgas, apie 1737–1742 m.  
Trakų istorijos muziejus

Pasakojimas apie šv. Dominyko viziją ir kitą dieną įvykusį jo susitikimą su šv. Pranciškumi, pirmą kartą užrašytas apie 1260 m. Gerardo Frašiečio veikale „Pamokslininkų ordino brolių gyvenimai“, įtrauktas ir į Jokūbo Voraginiečio „Aukso legendą“. Pagal šį tekstą XVI a. pr. Viešpaties rūstybės permaldavimo vizija pavaizduota Vilniaus pranciškonų observantų (bernardinų) bažnyčios šiaurinės navos freskų cikle [il. 3.5]. Scenos viduryje į besilinksminančių žmonių ratelį nukreiptos ietys su puikybės, gašlumo ir godumo nuodėmių pavadinimais. Kairėje nutapytas šv. Pranciškus ir kitas pranciškonas, dešinėje – šv. Dominykas ir dominikonas šv. Petras Kankinys.

XVIII a. vid. ta pati vizija nutapyta Vilniaus dominikonų Šventosios Dvasios bažnyčios skliaute virš šv. Dominyko altoriaus [il. 3.7]. Kairėje matomas Kristus su kryžiumi ir trimis strėlėmis, centre – pasigailėjimo žmonijai maldaujanti Švč. Mergelė Marija, dešinėje – šv. Dominykas, stebintis dramatišką sceną ir metantis rožinio vėrinį link Žemės rutulio. Freskos pirmavaizdis – graviūra iš kalendoriaus su šventųjų atvaizdais „Annus dierum Sanctorum“, pirmą kartą išleisto Augsburgėje apie 1737–1742 m. [il. 3.6].

Viešpaties rūstybės permaldavimą vaizduojantis liaudies dailininko kūrinys saugomas Paberžės Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčioje, Tėvo Stanislovo (Algirdo Mykolo Dobrovolskio, 1918–2005) kolekcijoje [il. 3.8]. Paveikslo centre nutapytas krėsle sėdintis šv. Dominykas, aprašantis regėtą viziją: kryžių ir tris strėles laikantį Kristų, jo pasigailėjimo maldaujančią Švč. Mergelę Mariją ir nežinomą fundatorių ar patį dailininką, suklupusį prie Jėzaus.





**3.7. Motiejus Sluščianskis (?), Šv. Dominykas (Šv. Dominyko vizija)**

Vilnius, apie 1756–1770 m.

Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia



3.8. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas (Šv. Dominyko vizija)

Lietuva, 1804 m.

Paberžės Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia







**3.10. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas**

Lietuva, XVII a. II p.

Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia



**3.9. Motiejus Sluščianskis (?), Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas**

Vilnius, apie 1756–1770 m.

Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia



**3.11. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas**

Lietuva, XVIII a. II p.

Priklausė Trakų dominikonų Šv. arkangelo Mykolo koplyčiai

Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika

Bažnytinio paveldo muziejus



**3.12. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas**

Palėvenė, XVIII a. II p.

Palėvenės Šv. Domininko bažnyčia







**3.13. Motiejus Sluččianskis (?), Šv. Dominykas ir šv. Pranciškus**  
Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios kupolo freskos  
„Šventosios Dvasios apoteozė“ fragmentas  
Vilnius, apie 1756–1770 m.







**3.14, 3.15. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas ir Šv. Pranciškus**  
Skulptūros iš Kauno bernardinių vienuolyno varpinės bokšto nišų  
Lietuva, XVII a. II p.  
Kauno arkivyskupijos muziejus

KETVIRTAS SKYRIUS

Rožinio Švč. Mergelė Marija  
ir šv. Dominykas





# Šv. Dominyko atvaizdas Rožinio Švč. Mergelės Marijos ikonografijoje

**AUŠRA VASILIAUSKIENĖ**

Šv. Dominyko atvaizdas užima svarbią vietą Rožinio Švč. Mergelės Marijos ikonografijoje. Tai susiję su legenda, pasakojančia apie šio šventojo viziją, kurioje Dievo Motina įteikė jam sakramentaliją kaip veiksmingiausią priemonę kovoje su albigiečių erezija. Šią legendą XV a. II p. įtvirtino teologas, Rožinio maldos ir to paties titulo brolių platintojas Alanas de la Roche'as (apie 1428–1475)<sup>1</sup>. Rožinio brolių steigimas ir veikla turėjo didelės reikšmės skleidžiant Rožinio maldą Europoje, taip pat ir Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Kartu su malda plito ir

1 Manoma, kad maldas, panašias į rožinį, pasiūlė kartūzas Dominykas iš Prūsijos: sujungiant „Sveika, Marija“, kartojamas laikant karoliukų vėrinį, su Kristaus ir Švč. Mergelės Marijos gyvenimo apmąstymais remiantis Šventuoju Raštu. Tokiam meldimuisi išplitus Prancūzijoje, Nyderlanduose, ten gyvenęs dominikonas Alanas de la Roche'as greičiausiai supainiojo Dominyką iš Prūsijos su Pamokslininkų ordino įkūrėju šv. Dominyku ir pradėjo skelbti apie Rožinio maldos tradiciją kaip atkeliaujančią iš šv. Dominyko laikų. Karl Joseph Klinkhammer, „Die Entstehung des Rosenkranzes und seine ursprüngliche Geistigkeit“, *500 Jahre Rosenkranz, 1475 Köln 1975. Kunst und Frömmigkeit im Spätmittelalter und ihr Weiterleben*, Köln: Erzbischöfliches Diözesan-Museum Köln, 1975, p. 37–41. Tekstas parengtas taip pat remiantis šiomis publikacijomis: Aušra Vasiliauskienė, „Rožinio Švč. Mergelės Marijos ikonografija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės baroko dailėje“, *Logos*, t. 49, 2007, p. 161–171; *Logos*, t. 51, 2007, p. 143–152; *Logos*, t. 52, 2007, p. 163–173; Aušra Vasiliauskienė, „Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizdai XVII–XVIII a. Vilniaus vyskupijoje“, *Sveika, Mergelė! Vilniaus arkivyskupijos marijinės ikonografijos aspektai*, sudarytoja Tojana Račiūnaitė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, Bažnytinio paveldo muziejus, 2018, p. 155–182.



**4.1. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko vizija**

Raižinys iš Mikalojaus Jansenijaus knygos „Šv. Dominyko, Pamokslininkų ordino  
įkūrėjo, gyvenimas“

Krokuva, Andriejaus Piotrkovičiaus spaustuvė, 1626 m.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Rožinio brolijų narių knygelės, medalėliai, iliustruoti maldynai, asmeni-  
niam pamaldumui skirti paveikslėliai [il. 4.7, 4.34, 4.35, 4.40–4.45].

Krikščioniškoje dailėje susiformavo keletas ikonografinių tipų – Roži-  
nio maldos idėją perteikiančių kompozicinių variantų. Pirmiausia minėti-  
na legendos turinį tiesiogiai perteikianti Šv. *Dominyko vizija*. Europos dai-  
lėje ikonografinis tipas susiformavo XVI–XVII a. sandūroje. Ankstyviausi  
kūriniai aptinkami italų dailėje, o baroko epochoje tapo ypač populiariūs.  
Kūrinių šia tema sukūrė Federico Barocci, Cristofano Allori, Abrahamas  
van Diepenbeeckas, Gasparas de Crayeris, Danielis Hallé ir kiti<sup>2</sup>.

2 Krystyna S. Moisan, „Matka Boska Różańcowa“, Krystyna S. Moisan, Beata Szafraniec, *Ikonografia  
nowożytnej sztuki kościelnej w Polsce*, t. 2: *Nowy Testament. Maryja orędowniczka wiernych*, Warszawa,  
1987, p. 63.



*Šv. Dominyko vizijos* atvaizdams būdinga tokia apibendrinta schema: Švč. Mergelė Marija su Kūdikiu, stovinti arba sėdinti debesyje, įteikia rožinio vėrinį žemiau klūpinčiam šv. Dominykui. Rožinį vienuoliui perduoda Marija arba Kūdikis. Dievo Motinos vaizdavimas debesyse simbolizuoja dangiškos ir žemiškos erdvių atskyrimą bei nurodo vizijinį kūrinio pobūdį. Šv. Dominykas tradiciškai yra vaizduojamas vilkintis dominikonų ordino abitą, škaplierių<sup>3</sup> ir apsiaustą, kartais su žvaigžde ant kaktos ar virš galvos. Jo atributai yra lelija (skaistumo simbolis), Evangelija ar duonos kepaliukas, kryžius, rožinis. Dažnas šventojo palydovas yra šuo su deglu: pasakojama, jog prieš šv. Dominyko atėjimą į pasaulį jo motina sapne regėjo šunį, nasruose turėjusį deglą, kuriuo apšvietė visą pasaulį (žr. I skyrių). Baroko dailėje šv. Dominyko atvaizdams įtakos taip pat turėjo „Soriano portretas“ (žr. II skyrių).

Vienas seniausių žinomų *Šv. Dominyko vizijos* pavyzdžių, išlikusių dabartinėje Lietuvos teritorijoje – raižinys iš knygos „Šv. Dominyko, Pamokslininkų ordino įkūrėjo, gyvenimas“, išleistas Krokuvoje 1626 metais<sup>4</sup> [il. 4.1]. XVII–XVIII a. *Šv. Dominyko vizijos* pavyzdžių altoriuose, altorėliuose

- 3 Škaplierius turi dvigubą reikšmę. Tai yra kai kurių vienuolių aprangos dalis – ilgas stačiakampis krūtinės pločio audeklo gabalas, dengiantis krūtinę ir nugarą, dėvimas ant abito. Škaplierius gali būti ir sakramentalija – du juosteles sujungti audeklo gabalėliai su Jėzaus Kristaus ir Švč. Mergelės Marijos atvaizdais, nuo XIII a. nešiojami kai kurių vienuolių ir pasauliečių brolių narių. Pagal: *Krikščioniškosios ikonografijos žodynas*, sudarytoja Dalia Ramonienė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997, p. 293.
- 4 Nicolaus Janssenius, *Zywoť wyznawce świętego Dominika, zakonu kaznodziejskiego fundatora*, W Krakowie: w drukarni Andrzej Piotrkowczyka, 1626. Leidinytas parengtas pagal Antverpene (dab. Belgija) gyvenusio dominikono Mikalojaus Jansenijaus (Nicolaas arba Nicolaus Janssenius-Boy, 1592–1634) parašytą šv. Dominyko biografiją, pirmą kartą išleistą lotyniškai 1612 metais. Leidimas lenkų kalba buvo parengtas garsaus pamokslininko, dominikono Fabijono Birkovskio (1566–1636). Už nuorodą dėkoju Birutei Valečkaitei.



**4.2. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko vizija**

Lietuva, XVIII a.

Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilika

ar paskirų paveikslų yra, pavyzdžiui, Vandžiogalos Švč. Trejybės, Vilniaus Šventosios Dvasios, Karvio Šv. Juozapo, Kantaučių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo, Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčiose [il. 4.11–4.16], Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilikoje<sup>5</sup> [il. 4.2]. Pastarajame paveiksle nutapytas vienas išraiškingiausių šv. Dominyko atvaizdų. Šventasis pavaizduotas paveikslo kairėje pusėje, pirmame plane, pagarbiai priimantis iš Dievo Motinos vėrinį, kuris gražiai skleidžiasi tarp jo pirštų. Virš šv. Dominyko galvos yra žvaigždė. Dėmesį patraukia šventojo veido išraiška, kurią dailininkas itin subtiliai perteikė: čia atsispindi nuoširdus susižavėjimas ir nuolankumas.

<sup>5</sup> Paveikslas šiandien kabo Jono Pauliaus II piligrimų namuose.

Ilgainiui Švč. Mergelės Marijos, įteikiančios rožinį šv. Dominykui, siužete pradėta vaizduoti ir šv. Kotryna Sienietė, XVII a. italų dailėje susiformavo ir išplito naujas ikonografinis tipas – *Rožinio Dievo Motina su šv. Dominyku ir šv. Kotryna Sieniete*. 1461 m. kanonizuota šventoji buvo dominikonų Trečiojo ordino vienuolė, Bažnyčios mokytoja, turėjusi regėjimų dovaną. Dailėje vaizduojama su baltu dominikonų ordino abitū, individualūs atributai – kryžius, lelija ir erškėčių vainikas. Šv. Kotryna Sienietė yra Sienos miesto globėja. Vieną žymiausių ir gražiausių rožinio paveikslų su šv. Dominyku ir šv. Kotryna Sieniete, esantį Šv. Sabinos bazilikoje Romoje (it. *Basilica di Santa Sabina all’Aventino*), apie 1643 m. nutapė Giovanni Battista Salvi da Sassoferrato [il. 4.3]: simetriškos kompozicijos paveiksle pavaizduota sėdinti sosto Marija su Kūdikiu. Dievo Motina įteikia rožinį šv. Dominykui, Jėzus – šv. Kotrynai Sienietei, Kūdikis šventajai taip pat deda erškėčių vainiką. Abu šventieji klūpi abipus Marijos sosto. Prie Švč. Mergelės kojų guli rožių vainikas bei lelijos žiedai, virš sosto sklando *putti*. Dailininkas meistriškai perteikė šventųjų vidinę nuotaiką – jie vaizduojami dvasiškai pakylėti, šv. Dominykas atviru, nuoširdžiu žvilgsniu žvelgia į Dievo Motiną, šv. Kotrynos erškėčiais vainikuojama galva nuleista, jos akis slepia vienuolės gobtuvo šešėlis, tačiau pamaldžią vidinę būseną išduoda išraiškingi rankų gestai.

Sassoferrato atvaizdas reprezentuoja tipinį *Rožinio Dievo Motinos su šv. Dominyku ir šv. Kotryna Sieniete* pavyzdį. Šios kompozicijos buvo labai populiarios bei dominuojančios ir XVII–XVIII a. LDK dailėje. Gali skirtis figūrų padėtis – Marija gali būti sėdinti arba stovinti, šventųjų figūros dažniausiai klūpančios, vaizduojamos profiliu arba iš priekio (*en*

face). Šv. Dominykas paprastai komponuojamas kairėje (Švč. Mergelei Marijai iš dešinės), šv. Kotryna Sienietė – dešinėje<sup>6</sup> (Dievo Motinai iš kairės). Lietuvoje šios kompozicijos atvaizdų yra, pavyzdžiui, Vievio Šv. Onos, Veliuonos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų, Užuguosčio Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus, Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo, Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų, Kėdainių Šv. Jurgio, Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo, Pavoverės Šv. Kazimiero, Šilėnų Švč. Mergelės Marijos, Maišiagalos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų ir kitose bažnyčiose [il. 4.4, 4.18–4.25, 4.27–4.30]. Atidžiau pažvelkime į Vievio bažnyčios paveikslą [il. 4.24], kuriame kontraposto poza nutapyta Dievo Motina, vilkinti raudona suknele ir mėlynu apsiaustu. Jos galvą puošia rožių vainikas. Tai vienintelis šiuo metu žinomas pavyzdys dabartinėje Lietuvoje, kuriame Rožinio Švč. Mergelė Marija vaizduojama su rožių vainiku ant galvos. Virš Marijos ir Kūdikio galvų taip pat pridėtos metalinės karūnos. Paveiksle nutapytas vienas išraiškingiausių LDK dailėje šv. Kotrynos atvaizdų: šventoji pavaizduota priklausiusi, prie širdies glaudžianti Kūdikio perduodamą rožinio vėrinį, švelnių bruožų veide išreikštas nuolankumas ir atsidavimas. Per kūno kalbą Vievio paveikslo dailininkui pavyko išreikšti giliausius, akimis neregimus šventosios sielos virpesius. Jos galvą vainikuoja erškėčių vainikas – kančios simbolis, kurį iš meilės Kristui šventoji pasirinko vietoj auksinės karūnos. Šv. Dominykas taip pat pavaizduotas giliai paliestas vykstančio stebuklo, jo žvilgsnis nukreiptas į Mariją, tarp jų tarsi vyksta nebylus dialogas. Šventieji sakramentaliją priima ne simboliniu

6 Rečiau, tačiau esama atvejų, kai šv. Kotryna Sienietė komponuojama kairėje pusėje (Marijai iš dešinės).



4.3. Giovanni Battista Salvi da Sassoferrato, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*  
Roma, 1643 m.  
Šv. Sabinos bazilika, Roma, Italija

gestu, būdingu daugeliui pasimokiusių meistrų kūrinių šia tema, bet rožinio vėriniai lengvai sruvena juos pagarbiai priimančiose rankose. Stebuklingo įvykio dalyvius jungia pakylėta dvasinė būseną, šiltas emocinis ryšys. Šiame paveiksle šv. Dominyko ir šv. Kotrynos Sienietės figūros labai panašios į nutapytas Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizde, buvusiam Vilniaus dominikonų Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje<sup>7</sup> [il. 4.27]. Pagal jį arba tą patį pirmavaizdį taip pat galėjo būti sukurti procesijų atorėlių paveiksliai iš Vilniaus Šventosios Dvasios ir Pavoverės bažnyčių [il. 4.28, 4.29].

Nepaprastai įdomus, savitas yra Maišiagalos bažnyčios paveikslas, kuriame rožinio įteikimo sceną šventiesiems Dominykui ir Kotrynai Sienietei papildo visų penkiolikos maldos slėpinių medalionai su turinį atspindinčiomis scenomis, puslankiu išdėstyti apatinėje kompozicijos dalyje [il. 4.4]. Slėpinių vaizdavimas medalionuose yra dar vienas rožinio maldos išraiškos dailėje variantas, plitęs ir Lietuvoje, tačiau dažnesni atvejai, kai slėpiniai išdėstomi aplink ir rėmina Dievo Motinos su Kūdikiu figūras, kaip, pavyzdžiui, Troškūnų Švč. Mergelės Marijos Rožinio Karalienės paveiksle [il. 4.5]<sup>8</sup>. Įdomu, kad bendrų LDK galiojusių Rožinio brolių taisyklių, surašytų dominikono Valerijono Andriejavičiaus parengtoje knygelėje „Rožių sodas“,<sup>9</sup> aprašyme, kaip turėtų atrodyti Rožinio

7 Sovietmečiu paveikslas perkeltas į Žvėryno Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčią Vilniuje. Už nuorodą dėkoju B. Valečkaitei.

8 Apie paveikslą žr.: Laima Šinkūnaitė, Aušra Vasiliauskienė, „Švč. Mergelės Marijos Rožinio Karalienės paveikslas iš Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčios“, *Logos*, t. 38, 2004, p. 147–156; *Logos*, t. 39, 2004, p. 155–169.

9 Walerian Andrzejowicz, *Ogród różany, abo opisanie porządkne dwu szczepów wonney rozey Hierychuńskiey*, Kraków, 1627. Antrą kartą knyga išleista Vilniuje 1646 m.



**4.4. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietai***  
Lietuva, XVIII a. II p.  
Maišiagalos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia





4.5. Nežinomas autorius, Švč. *Mergelė Marija Rožinio Karalienė*

XVII a. 7 deš.

Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčia

brolijos altorius ir paveikslas jame, nurodomas būtent slėpinių vaizdavimas: „Šventojo Rožinio brolijos altoriuje turi būti nutapyta Švč. Mergelės Marijos figūra ir penkiolika slėpinių, uoliai apmąstomų maldoje. Toliau, iškart po slėpiniais, turi būti pavaizduotas šv. Dominykas, imantis iš Mergelės Marijos rožinio vėrinius ir dalinantis juos įvairių luomų žmonėms, klūpintiems kiek žemiau.“<sup>10</sup> Taip pat minima, kad ant kapų, dėvimų per procesijas, turi būti nutapytos arba išsiuvinėtos trys rožės – rožinio simbolis, o vėliavos turi būti su Švč. Mergelės Marijos atvaizdu<sup>11</sup>. Vis dėlto, nepaisant šios rekomendacijos, labiau paplitusios buvo kompozicijos su šv. Dominyku ir šv. Kotryna Sieniete, be rožinio slėpinių.

<sup>10</sup> Ten pat, p. 10.

<sup>11</sup> Ten pat, p. 11–12.



Originali Maišiagalos paveikslo detalė – šventiesiems įteikiamų rožinio vėrinių kryželiai, primenantys šakeles su trimis pumpurais galuose, simbolizuojantys tris rožinio maldos dalis. Dailėje randama Švč. Mergelės Marijos su trižiede šakele atvaizdų – pavyzdžiui, Trakų Dievo Motinos paveiksle (ir jo sekiniuose) pavaizduota Dievo Motina dešine ranka prilaiko sėdintį Kūdikių, o kairėje turi trižiedės rožės šakelę, Jėzus atitinkamai vienoje rankytėje turi Evangeliją, o kita ne laimina, kaip įprasta, bet žaismingai siekia žiedo [il. 4.6]. Kūdikis, laikantis trižiedę šakelę, nutapytas ir anksčiau aptartame Šiluvos bažnyčios paveiksle [il. 4.2]: jis laiko gėlę kairėje rankytėje. Čia akcentuotos žiedų spalvos – balta, simbolizuojanti skaistumą, rausva, bylojanti apie Dievo meilę, kankinių kraują, Kristaus žaizdas, ir geltona, išreiškianti amžinybę bei pastovumą. Šios reikšmės atitinka tris rožinio maldos dalis – Džiaugsmingąją, kai per Apreiškimą įvyko Įsikūnijimas, Skausmingąją, kai Jėzus Kristus, patyręs patyčias ir kankinimus, miršta ant kryžiaus, ir Garbingąją, kai mirtį nugalėjęs Išganytojas triumfuoja amžinosios dangaus karalystės spindesyje. Simbolinė rožinio šakelė pavaizduota *Šv. Dominyko vizijoje*. Tai nėra dažnas motyvas šiame siužete, kaip ir kompozicijose su šv. Dominyku ir šv. Kotryna Sieniete.

Tarp simbolinių atvaizdų taip pat aptinkami Švč. Mergelės Marijos rožių žiedų vainike variantai, kai tiesioginį, iliustratyvų maldos slėpinių vaizdavimą pakeičia rožių žiedų vainikas, kuriame penkiolika slėpinių atspindi didesnieji apvalūs žiedai, o „Sveika, Marija!“ – dešimt mažesniųjų. Toks vainikas taip pat dažniau supa tik Švč. Mergelės Marijos su Kūdikiu figūras, tačiau jas gali papildyti ir šv. Dominykas bei šv. Kotryna Sienietė, kaip, pavyzdžiui, Lietuvos meno pažinimo centro



4.6. Nežinomas autorius, *Trakų Švč. Mergelė Marija Lietuvos Globėja*

XV a. I p. – XVII a. pr.

Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika

„Tartle“ rinkinyje saugomame dvipusiame procesijų vėliavos paveiksle [il. 4.17].

Rožinio malda gali būti simboliškai vaizduojama ir kaip *Rožinio medis*. Keliuose LDK baroko dailės pavyzdžiuose žinomas retas ir gražus Rožinio medžio motyvas. Vienas iš jų yra Aleksandro Tarasevičiaus vario graviūra, puošianti titulinį maldyno „Rosarium et officium B. Mariae Virginis...“<sup>12</sup> puslapį [il. 4.7]. Rožinio Švč. Mergelė Marija vaizduojama saulės spindulių mandorloje, abipus jos, žemiau, klūpi šv. Dominykas ir šv. Pranciškus. Figūros įkomponuotos klasikinių formų triumfo arkoje, kuri simbolizuoja Dangaus vartus. Tai simboliniai vartai ir į knygos turinį. Dievo Motina yra rankas sudėjusi maldai, iš jų sklaidžiasi rožės medis, tarp jo šakų įkomponuoti penkiolika medalionų su slėpinių pavadinimais. Kitas pavyzdys, kuriame vaizduojamas aptariamas motyvas, yra XVII a. pab. – XVIII a. Švč. Mergelės Marijos paveikslas iš Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus rinkinių<sup>13</sup>, kuriame Rožinio medis pavaizduotas originaliai išaugantis iš Marijos tėvų – Joakimo ir Onos – širdžių. Augalo šakos susijungia ties Dievo Motinos kojomis ir gražiai ją apgaubia. Čia vietoj slėpinių medalionų pavaizduoti barokui būdingi vešlūs,

12 *Rosarium et officium B. Mariae Virginis aliaequae variae devotiones combinatae in honorem SS. Trinitatis, augustissimaeque Reginae Coelorum cultum*. Vilnae: Typis Academicis, apie 1672, 1678.

Žr. Jolita Liškevičienė, „Aleksandro Tarasevičiaus iliustracijos A. Palubinskio „Rožynui“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 8: *Lietuvos grafikos istorijos šimtmečiai*, sudarytojas Vidmantas Jankauskas, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1996, p. 43–60; Aušra Vasiliauskienė, „Aleksandro Hilarijaus Palubinskio sudarytos knygos „Rosarium et officium B. Mariae Virginis...“ iliustracijos: nauji faktai ir aspektai“, *Logos*, t. 45, 2006, p. 116–134.

13 Kūrinys gautas 1941 m. iš nacionalizuotų Jono Obsto rinkinių. Pagal: *Lietuvos sakralinė dailė. XI–XX a. pradžia*, t. 1: *Tapyba, skulptūra, grafika. XIV–XX a. pradžia*, sudarytoja Dalia Tarandaitė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2003, p. 128.

realistiški rožių žiedai. Šis kūrinys yra lyginamas su A. Tarasevičiaus graviūros schema<sup>14</sup>.

LDK baroko dailėje retai aptinkami atvaizdai, kuriuose jungiami du ikonografiniai tipai – *Rožinio Švč. Mergelės Marijos* ir *Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės*. Pastarasis ikonografinis tipas, kaip ir *Šv. Dominyko vizija*, remiasi mistiniu regėjimu, kuriame vienuolis karmelitas šv. Simonas Stokas išvydo angelų apsuptą Mariją, o ši įteikė jam škaplierių kaip išganymo, apsaugos nuo pavojų, ramybės ir amžinosios sutarties ženklą<sup>15</sup>. *Rožinio Švč. Mergelės Marijos* ir *Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės* junginiui būdinga tradicinė trikampė kompozicija: centre, dangiškoje erdvėje, vaizduojama stovinti arba sėdinti Dievo Motina su Kūdikiu, jie abu įteikia sakramentalijas ant žemės priklaupusiems šventiesiems: šv. Dominykui – rožinį, šv. Simonui Stokui – škaplierių. Tokio vaizdavimo pavyzdys yra Trakų altorėlio atvaizdas [il. 4.8], kurio ikonografija savita tuo, jog šiuo atveju Dievo Motinai iš dešinės pavaizduotam šv. Simonui Stokui įteikiama dvigubos formos sakramentalija – rudasis škaplierius, kaip vienuolių drabužio dalis, ir brolijos škaplierius<sup>16</sup>. Škaplierius dėvi ir abu vienuoliai: šv. Simonas Stokas – rudą, šv. Dominykas – baltą. Pastarasis klūpi Dievo Motinos kairėje ir rankose laiko rožinio vėrinį, dar vieną jam tiesia Marijos prilaikomas stovintis Jėzus.

Rožinio temos kompozicijų randama ir taikomojoje dailėje – liturginiuose induose, tekstilėje. Puikus pavyzdys yra Pakuonio Švč. Mergelės

14 Ten pat.

15 Aurelija Rusteikienė, „Švč. Mergelė Marija Škaplierinė Lietuvos XVII–XVIII a. bažnytinėje dailėje“, *Logos*, t. 26, 2001, p. 160.

16 Ten pat, p. 169.





**4.8. Nežinomas autorius, Švč. Mergelė Marija teikia škaplierių šv. Simonui Stokui ir rožinį šv. Dominykui**  
Dvipusis procesijų altorėlio paveikslas, kitoje pusėje – „Trakų Dievo Motina“  
Vilnius, XVIII a. I p.  
Bažnytinio paveldo muziejus

Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios monstrancija, sukurta XVII a. III ketvirtį. Manoma, kad ji priklausė Seinų dominikonų vienuolynui [il. 4.9]. Subtilių formų kompozicijos viršuje matome Dievo Motiną spindulių mandorloje, abipus rezervakulio įkomponuotos šv. Dominyko ir šv. Kotrynos Sienietės figūros. Monstrancijos viršų vainikuoja karūna. Kitas pavyzdys – Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilikos monstrancija, datuojama 1778 m. ir priskiriama auksakaliui Kristijonui Juozapui Štapeleriui [il. 4.10]: čia rožinio įteikimo scena komponuojama stilizuotų augalinių ir ornamentinių motyvų glorijoje aplink širdies formos rezervakulį – viršuje matome Dievo Motiną su Kūdikiu, teikiančius rožinio vėrinius šv. Dominykui kairėje ir šv. Kotrynai Sienietei dešinėje. Žemaičių Kalvarijoje taip pat yra XVIII a. pab. procesijų

altorėlis su iškalinėtu aptaisu, kuriame rožinio įteikimo dominikonų šventiesiems sceną papildo originalus kalvoto peizažo fragmentas su bažnytėle [il. 4.32], bei pagal bažnyčioje esančio XVII a. altorinio paveikslą [il. 4.30] kompoziciją išsiuvinėta procesijų vėliava, datuojama 1897-aisiais<sup>17</sup> [il. 4.31].

Apibendrinant matyti, kad šv. Dominyko atvaizdas aptinkamas beveik visuose Rožinio maldos vaizdavimo variantuose, visuomet su Dievo Motina, kuriai gerbti ir melstis išskirtinai ir skirta ši malda. Vienur šventasis vaizduojamas kaip tiesioginis legendoje pasakojamo įvykio dalyvis, kitur papildo ir išryškina rožinio simboliką. Dailėje, taip pat ir Lietuvos, plačiausiai plito *Rožinio Dievo Motinos su šv. Dominyku ir šv. Kotryna Sieniete* bei *Šv. Dominyko vizijos* atvaizdai, iliustruojantys legendos naratyvą, tačiau ikonografinį šios temos kontekstą papildo neįtikėtinais įdomios, išradingos, simbolinę reikšmę turinčios interpretacijos.

17 Apie Žemaičių Kalvarijos kūrinius žr.: Dalia Vasiliūnienė, *Žemaičių Kalvarija: piligriminio centro istorija ir dailė XVII–XIX a.*, Vilnius: Aidai, 2010, p. 327–344.







**4.9. Nežinomas autorius, monstrancija**

Lietuva, XVII a. III ketv.

Pakuonio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia  
Vilkaviškio vyskupijos istorijos ir bažnytinio meno muziejus





Rožinio įteikimo šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei ikonografija originaliai perteikta dviejose monstrancijose, sukurtose Lietuvos dominikonų provincijos klestėjimo laikais. Pirmoji, datuojama XVII a. trečiuoju ketvirčiu, anksčiau galimai priklausė Seinų dominikonų vienuolyno Švč. Mergelės Marijos bažnyčiai, vėliau buvo perkelta į Pakuonio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčią [il. 4.9]. Liturginio indo viršuje matoma angelų gerbiama ir spinduliais apsupta Švč. Mergelės Marijos figūrėlė. Kiek žemiau, atkartojant Rožinio Dievo Motinos paveiksluose įprastą schemą, įkomponuotos šv. Dominyko ir šv. Kotrynos Sienietės figūros, stovinčios abipus rezervakulio ir išreiškiančios pagarbą į jį įdedamai Eucharistijai – Kristaus Kūnui.

1778 m. Žemaičių Kalvarijos dominikonų vienuolynui sukurtoje monstrancijoje [il. 4.10] virš širdelės formos rezervakulio įkomponuota Švč. Mergelė Marija su Kūdikieliu Jėzumi, teikiantys rožinius šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei. Lotyniškos nuorodos į Šventąjį Raštą (Vulgatos tekstą) pristato juos kaip Kristaus ir apaštalų sekėjus, tapusius pavyzdžiu kitiems dominikonams ir visai žmonijai. Indo pėdoje, po ordino emblema su šv. Dominyko atributais, randama nuoroda į pasakojimą apie Nojų („Rastas tobulus, teisus, ir rūstybės metu iš jo padaryta susitaikinimas“, Sir 44, 17), greta Kristaus Kančios įrankių – šv. Pauliaus raginimas („Būkite mano sekėjai pagal mūsų pavyzdį“, Fil 3, 17). Angelo laikomame skyde įrašytas apaštalų misijos apibūdinimas („Padėjo mumyse sutaikinimo žodį. Taigi, mes einame pasiuntinių pareigas Kristaus vietoje“, 2 Kor 5, 19–20).





**4.10. Kristijonas Juozapas Štapeleris, monstrancija**  
Lietuva, 1778 m.  
Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika





**4.11. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko vizija**

Lietuva, XVII a.

Vandžiolgos Švč. Trejybės bažnyčia



**4.12. Motiejus Sluččianskis (?), Šv. Dominyko vizija**

Vilnius, apie 1756–1770 m.

Vilniaus dominikonų Šventosios Dvasios vienuolynas











**4.14. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko vizija**

Lietuva, XVIII a. II p. – XIX a. pr.

Karvio Šv. Juozapo bažnyčia



**4.13. Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios**

**Rožinio Švč. Mergelės Marijos altorius**

Pranciškus Ignatas Hoferis, lipdinys „Šv. Dominyko vizija“; Vilnius, XVIII a. II p.

Nežinomas autorius, paveikslas „Šv. Dominyko vizija“; XVIII a. II p.





**4.15. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko vizija**

Lietuva, 1771 m. (?); aptaisai – XVIII a. pr.

Kantaučių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia



**4.16. Nežinomas autorius, Šv. Dominyko vizija**

Lietuva, XVII a. II p.; pertapytas ir papuoštas aptaisu XIX a. (?)  
Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia



**4.17. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***

Dvipusis procesijų vėliavos paveikslas,  
kitoje pusėje – „Prisikėlęs Kristus nugali nuodėmę ir mirtį“; 1659 m.  
Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“





Antonio

ANTONIO T  
FRATE





4.18. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*  
Lietuva, XVII a. (po 1630 m.); aptaisai – XVII a. pab. – XVIII a.  
Manoma, iš Aukštadvario dominikonų vienuolyno Šv. Dominyko bažnyčios,  
vėliau perkeltas į Trakų dominikonų vienuolyno koplyčią  
Vievio Šv. Onos bažnyčia

*Seniausi Rožinio brolių altoriniai paveikslai Lietuvoje išliko iš XVII amžiaus. Vandžiogalos Švč. Trejybės bažnyčioje saugomas kūrinys [il. 4.11] vaizduoja šv. Dominyko viziją: paveikslo viršuje, dešinėje, matoma Dievo Motina su Kūdikėliu Jėzumi, kiek žemiau kairėje – iš jų rankų rožinio vėrinį imantis šv. Dominykas. Kituose to laikotarpio altoriniuose paveiksluose Rožinio Dievo Motina teikia vėrinius šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei. Seniausias žinomas šio tipo atvaizdas saugomas Vievio Šv. Onos bažnyčioje, didžiojo altoriaus antrajame tarpsnyje [il. 4.18]. Manoma, kad jis nutapytas 1629 m. įsteigto Aukštadvario dominikonų vienuolyno Šv. Dominyko bažnyčiai. 1832 m. ją uždarius kūrinys perkeltas į Trakų dominikonų vienuolyną, kuris veikė vos 32 metais ilgiau, o vėliau atsidūrė Vievyje. Veliuonos bažnyčios paveikslas [il. 4.19] savo vietos nekeitė – veikiausiai jis sukurtas apie 1668 m., kai parapijoje įsteigta Rožinio brolija. Taip pat XVII a. nutapyti Užuguosčio [il. 4.20] ir Simno [il. 4.21] bažnyčiose saugomi kūriniai; pastarasis ypač išsiskiria stambesne Dievo Motinos figūra ir kur kas mažesniais dominikonų šventaisiais, įkomponuotais jai iš šonų. Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilikos Rožinio Dievo Motinos altoriuje esantis paveikslas [il. 4.23] taip pat galimai sukurtas XVII a., o vėliau pertapytas. Restauruojant paaiškėjo, kad anksčiau jame šv. Dominykas ir šv. Kotryna Sienietė buvo pavaizduoti suklupę prieš garšųjį Trakų Dievo Motinos atvaizdą.*





**4.20. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***  
Lietuva, XVII a.; aptaisai – Vilnius, XVIII a.  
Užguosčio Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčia



**4.19. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***  
Lietuva, apie 1668 m.  
Veliuonos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia







**4.22. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***

Lietuva, XVIII a.

Kėdainių Šv. Jurgio bažnyčia



**4.21. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***

Lietuva, XVII a. II p.; aptaisai ir karūnos – XVIII a. pab. – XIX a. pr.

Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia





**4.23. Nežinomas autorius, Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei**  
Lietuva, XVII a. (?), XIX a.; aptaisai – XVIII a. pr., pritaikyti XIX a.  
Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika



**4.24. Nežinomas autorius, Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei**  
Lietuva, apie 1772 m.  
Vievio Šv. Onos bažnyčia





**4.25. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***

Altoriaus retabulo paveikslas, antrajame tarpsnyje – „Šv. Juozapas“

Lietuva, XVIII a. vid.

Šilėnų Švč. Mergelės Marijos bažnyčia







4.26. Francesco Solimena, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*  
XVII a. pab. – XVIII a. pr.  
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

*1643 m. Romos Šv. Sabinos bazilikai nutapyta rožinio įteikimo scena tapo labai populiari, jos kartotės paplito įvairiuose kraštuose. Garsųjį kūrinių kiek primena inicialais D. S. pasirašiusio dailininko paveikslas, 1716 m. sukurtas Vilniaus (Lukiškių) Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriui [il. 4.27]. Abiejuose kūriniuose soste ant postamento sėdinti Dievo Motina teikia rožinį į ją žvelgiančiam šv. Dominykui, Kūdikėlis Jėzus – nusilenkusiai šv. Kotrynai Sienietei. Savo dinamiškumu, Dievo Motinos figūra, fone matomomis kolonomis ir sceną atidengiančia draperija Lukiškių paveikslas artimas nedidelio formato drobei, nutapytai žymiausiu XVIII a. pr. Neapolio mokyklos dailininku vadinamo Francesco Solimeno [il. 4.26]. Šis kūrinys, nežinomo Rožinio brolijos altoriaus paveikslo eskizas, dailininko Boleslovo Mykolo Rusecko buvo padovanotas Vilniaus mokslo bičiulių draugijai, o nuo 1941 m. saugomas Lietuvos nacionaliniame dailės muziejuje.*

*Lukiškių Rožinio Švč. Mergelę Mariją lydinčios dominikonų figūros panašios į pavaizduotas kiek vėlesniame kūrinyje iš Vievio bažnyčios [il. 4.24]. Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios procesijų altorėlyje [il. 4.28] galima rasti Lukiškių paveikslo kartotę, o altorėlyje iš Pavoverės bažnyčios [il. 4.29] – jos liaudiškąjį variantą.*





**4.27. Nežinomas autorius (inicialai D. S.), *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***  
1716 m.; buvęs Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Rožinio Švč. Mergelės Marijos  
altoriaus paveikslas  
Vilniaus (Žvėryno) Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia



**4.28. Nežinomas autorius, procesijų altorėlis su paveikslais  
„Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei“ ir „Švč. Jėzaus Vardas“**

Paveikslai – Vilnius, 1771 m.; altorėlis – Vilnius, 1819–1830 m.;

žvakidės (angelai) – Vilnius, XVII a. pab. – XVIII a. pr.

Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia

Bažnytinio paveldo muziejus

**4.29. Nežinomas autorius, procesijų altorėlis su paveikslais  
„Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei“ ir „Švč. Jėzaus Vardas“**

Lietuva, XVIII a. II p.

Pavoverės Šv. Kazimiero bažnyčia







**4.30. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***

Lietuva, XVII a. vid.; aptaisai – Kristijonas Juozapas Štapeleris (?),

Lietuva, XVIII a. II p.

Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika





4.31. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*  
Dvipusis procesijų vėliavos atvaizdas, kitoje pusėje – „Šv. Marcijona“  
Lietuva, 1897 m.  
Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika

Rožinio brolija Žemaičių Kalvarijoje veikė nuo dominikonų vienuolyno įkūrimo 1642-aisiais. Maždaug tuo metu nutapytas šoniniame altoriuje esantis Rožinio Švč. Mergelės Marijos, su Kūdikėliu Jėzumi teikiančios vėrinius šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei, paveikslas [il. 4.30]. Įdomų jo sekinį nežinoma tekstilininkė išsiuvinėjo XIX a. pab. procesijų vėliavoje [il. 4.31].

1681 m. Jurgio Kasakauskio parengta knygelė, skirta tarp lietuviškai kalbančių tikinčiųjų platinti rožinio pamaldumą ir piligrimystę Žemaičių Kalvarijoje, sulaukė daug pakartotinių leidimų. Su jais plito ir tradicinės rožinio įteikimą vaizduojančios graviūros [il. 4.34]. Knygelėje buvo pristatomi du maldos variantai: Švč. Mergelės Marijos ir Švč. Jėzaus Vardo rožinis. Rožinio brolija rūpinosi abiejų titulų altoriais, o juos atitinkantys atvaizdai įkomponuoti ir procesijų altorėlyje, XVIII a. IV ketv. sukurtame auksakalio Kristijono Juozapo Štapelerio [il. 4.32]. Rožinio įteikimo scenoje šv. Kotryna Sienietė pavaizduota kairėje, o šv. Dominykas – dešinėje, nes atvaizdas kaltas iš blogosios pusės, taip gautas jo veidrodinis atspindys. Gali būti, kad altorėlis tapo pirmavaizdžiu procesijų vėliavos paveikslui, saugomam Lietuvos meno pažinimo centre „Tartle“ [il. 4.33].

Rožinio įteikimo ikonografijos tąsa galima vadinti ir XIX a. II p. Paryžiuje išleistą Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio panoramą su Švč. Mergelės Marijos paveikslo, šv. Dominyko ir šv. Kotrynos Sienietės atvaizdais [il. 4.36] ar medalėlius, kuriuose Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelė Marija komponuota su šv. Dominyku [il. 4.35].





**4.32. Kristijonas Juozapas Štapeleris, procesijų altorėlis su reljefais  
„Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei“ ir „Švč. Jėzaus Vardas“  
Lietuva, XVIII a. IV ketv.  
Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika**









**4.34. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***

Raižinys iš Jurgio Kasakauskio knygos „Rozancius Szwęciansios Maryos Pannos,  
yr Saldziausy Warda“

Vilnius, Vilniaus akademijos spaustuvė, 1791 m.

Vilniaus universiteto biblioteka



**4.33. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei***

Dvipusis procesijų vėliavos paveikslas,

kitoje pusėje – „Nukryžiuotasis su Švč. Mergele Marija ir šv. Marija Magdaliete“

Lietuva, XVIII–XX a.

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“









4.37. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Rozalijai (šv. Kotrynai Sienietei)*

Lietuva, XIX a.

Šiaulių „Aušros“ muziejus



**4.38. Nežinomas autorius, Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir  
šv. Kotrynai Sienietei**

Dvipusis procesijų vėliavos paveikslas, kitoje pusėje – „Kristaus krikštas“

Lietuva, Telšių r., 1861 m.

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

**4.39. Nežinomas autorius, Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir  
šv. Kotrynai Sienietei**

Dvipusis procesijų vėliavos paveikslas, kitoje pusėje – „Dievas Tėvas laimina Šventąją Šeimą“

Lietuva, XIX a. pr.

Šiaulių „Aušros“ muziejus



4.40. Luigi Banzo, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*  
Roma, apie 1840 m.  
Lietuvos liaudies buities muziejus Rumšiškėse

*Graverio Luigi Banzo sukurtame ir apie 1840 m. Romoje atspaustame oforte rožinio įteikimo šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei sceną supa penkiolika medalionų su maldos slėpiniais [il. 4.42]. Nedidelis asmeniniam pamaldumui skirtas paveikslėlis Vilnių jau buvo pasiekęs 1842 m. pradžioje – įrašas kitoje atvaizdo pusėje nurodo, kad sausio 6 d., per Trijų Karalių šventę, grafiene Marija Pliaterienė tų metų globėju išrinko šv. Vincentą Fererą. Veikiausiai tai nuoroda į Vilniaus dominikonų Šventosios Dvasios bažnyčios ar joje veikusios Rožinio brolijos tradiciją gerbiamam bendruomenės nariui leisti išrinkti metų globėją. Itališkas ofortas buvo panaudotas kaip loterijos kortelė, kurią ištraukė Pranciškaus Ksavero Broel-Pliaterio, 1831 m. sukilimo dalyvės Emilijos Pliaterytės tėvo, antroji žmona, kilminga našlė ir Šventosios Dvasios vienuolyno rėmėja. Jos sūnus Mykolas Tomas valdė Degulių dvarą Utenos rajone, vėliau sudegintą už šeimininkų dalyvavimą 1863 m. sukilime prieš Rusijos imperiją. Iš tremties grįžęs Marijos Pliaterienės anūkas Mykolas Justinas Ksaveras dvarą susigrąžino, tačiau jis dar kartą prarastas sovietinės okupacijos laikotarpiu. Degulių dvare kadaise buvusi itališka graviūra buvo išsaugota – atsidūrusi gretimame Rokavalkių kaime, 1969 m. ji perduota Lietuvos liaudies buities muziejui Rumšiškėse.*



4.41. Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui*  
Paryžius, L. Turgis ir sūnaus dirbtuvė, XIX a. I p.  
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka





**4.42. Rožinio arkibrolijos nario knygelė**

Vilnius, Abelio Syrkinio spaustuvė, 1861 m.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

**4.43. Rožinio arkibrolijos nario knygelė**

Lietuva (?), 1878 m. (?)

Kretingos muziejus





**4.44. Nežinomas autorius, medalionas su šv. Dominyko ir  
Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizdais**  
Italija, XIX a. II p.  
Kretingos muziejus

**4.45. Nežinomas autorius, medalionas su šv. Dominyko ir  
Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizdais**  
Italija, XIX a. pab. – XX a. pr.  
Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika  
Bažnytinio paveldo muziejus

PENKTAS SKYRIUS

Šv. Dominykas ir  
šv. Hiacintas: Pamokslininkų  
ordino įkūrėjas ir Lietuvos  
globėjas



# Šv. Dominyko ir šv. Hiacinto susitikimai Lietuvos ikonografinėje tradicijoje

**TOJANA RAČIŪNAITĖ, BIRUTĖ VALEČKAITĖ**

1594 m. paskelbus šventuoju Hiacintą, pirmąjį lenkų kilmės dominikoną, įsteigusį Krokuvos Švč. Trejybės vienuolyną ir pasišventusį misijoms Europos šiaurėje ir rytuose, jį pradėta vaizduoti kartu su Pamokslininkų ordino įkūrėju šv. Dominyku. Po šv. Hiacinto kanonizacijos bendri abiejų dominikonų atvaizdai paplito Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir ypač išpopuliarėjo XVII a., pasklidus legendai apie šv. Hiacinto lankymąsi Lietuvoje ir 1686 m. šį šventąjį paskelbus Lenkijos ir Lietuvos globėju. Straipsnyje atskleidžiama šv. Dominyko ir šv. Hiacinto ikonografijos specifika remiantis dabartinėje Lietuvos teritorijoje išlikusiais jos pavyzdžiais – įvairiais laikotarpiais sukurtais tapybos, skulptūros, auksakalystės, tekstilės kūriniais.

## Istoriniai šventųjų Dominyko ir Hiacinto susitikimai ir Pamokslininkų ordino genealogija

Ikonografinė tradicija kartu vaizduoti du dominikonų šventuosius Dominyką ir Hiacintą susiklostė remdamasi jų istorinių susitikimų faktu. Lydėdamas savo dėdę, Krokuvos vyskupą Ivoną, piligriminėje kelionėje

į Romą, šv. Hiacintas tapo stebuklo liudininku. Pamatęs, kaip šv. Dominykas prikėlė nuo žirgo nukritusį kardinolo Stefano di Fossanovos sūnėną Napoleoną Orsinį<sup>1</sup>, jis pasiprašė priimamas į Pamokslininkų ordiną. Vėliau iš ordino įkūrėjo priėmė vienuolinį abitą, o kartu su juo šv. Dominykas patikėjo naujam broliui nepaprastą pareigą – misijinę kelionę į Lenkiją ir kitus Šiaurės ir Rytų Europos kraštus. Vienas iš ankstyviausių bendros abiejų šventųjų ikonografijos pavyzdžių Vakarų Europoje – freska „Šv. Dominykas apvelka šv. Hiacintą dominikonų abitu“, apie 1594–1600 m. nutapyta Federico Zuccari (1542/1543–1609) Šv. Sabinos bazilikoje Romoje įrengtoje Šv. Hiacinto koplyčioje<sup>2</sup>.

Apie dominikonų veiklos pradžią Lenkijoje ikonografijoje įprastai pasakojama per sceną, vaizduojančią šv. Dominyką, išsiunčiantį šv. Hiacintą į misiją. Šis įvykis buvo aprašomas po šv. Hiacinto kanonizacijos

- 1 Šis įvykis aprašytas jau 1233 m. pal. Jordano Saksoniečio parengtame „Veikale apie Pamokslininkų ordino pradžią“. Nei Jordanas, kuris rėmėsi brolio Tankredžio pasakojimu, nei pal. Cecilija Čezarini, kuri pati buvo stebuklo liudininkė, nemini šv. Hiacinto, tačiau pasakojimas apie tuo metu jo, pal. Česlovo ir kitų Krokuvos vyskupą lydėjusių vyrų priimtą sprendimą įstoti į Pamokslininkų ordiną tapo ypač populiarus ruošiantis šv. Hiacinto kanonizacijai. Žr.: Blessed Jordan, *The Libellus of Jordan of Saxony*, Hong Kong: Our Lady of the Holy Rosary Province OP, 2013, p. 84–85. Žiūrėta 2022 m. birželio 28 d. <https://web.archive.org/web/20131215104706/http://www.holyrosaryprovince.org/2011/media/essencial/libellus.pdf>; „The Legend of St Dominic by Blessed Cecilia Cesarini, O.S.B.“, *Lives of the Brethren of the Order of Preachers 1206–1259*. Translated by Placid Conway, O.P., edited by Bede Jarrett, O.P., London: Blackfriars Publications, 1955, Part III, Chapter II, *Dominican Central*. Žiūrėta 2022 m. birželio 28 d. <http://www.domcentral.org/trad/brethren/bretho3.htm>
- 2 Koplyčios freskų ciklas, užsakytas kardinolo Girolamo Bernieri da Correggio (1540–1611) po šv. Hiacinto kanonizacijos, buvo baigtas jubiliejiniais 1600 metais. Freskose, nutapytose ant koplyčios šoninių sienų, vaizduojamos šventojo įvilktuvės ir kanonizacijos iškilmės, skliaute – apoteozė. Žr.: „*Santo Giacinto, decorazione pittorica, 1594–1600*“, *Catalogo generale dei Beni Culturali*. Žiūrėta 2022 m. birželio 28 d. <https://catalogo.beniculturali.it/detail/HistoricOrArtisticProperty/1200232782>



### 5.1. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas priima abitą iš šv. Dominyko ir yra išsiunčiamas į Lenkiją

Raižinio „Šv. Hiacintas ir dvylika jo gyvenimo scenų“ fragmentas

Teksto autorius Martynas Baronijus, leidėjas Peteris Overraddas, Kelnas, 1605 m.

Lenkijos Menų ir mokslų akademijos (PAU) ir Lenkijos mokslų akademijos (PAN)

mokslinės bibliotekos Spaudinių kabinetą Krokuvoje

pasirodžiusiose biografijose<sup>3</sup> ir įtraukiamas į pirmuosius jo gyvenimo scenas vaizduojančius raižinius [il. 5.1] (žr. VI skyrių). Vienintelis žinomas

- 3 Pavyzdžiui, 1594 m. dominikono Inocento Cybo Ghisi parengtame ir Veronoje išleistame veikle „Šv. Hiacinto, Pamokslininkų ordino išpažinėjo, gyvenimas ir stebuklai“ šv. Hiacinto išsiuntimas į misiją pristatomas taip:

*[...] šventasis tėvas [Dominykas] nusprendė, kad jau laikas [...] jį išsiųsti į tą labai gausiai gyvenamą kraštą, kad sėtų šventąjį Dievo Žodį ir augintų savo šventojo ordino vynuogę; ir pradėjo su juo tai aptarinėti. Hiacintas [...] leidosi išsiunčiamas ir lydimas brolio Česlovo, brolio Germano ir brolio Henriko, šventojo tėvo jam paskirtų palydovų, išvyko [...]. Pirmiausia prisistatė Popiežiui, iš kurio priėmęs palaiminimą ir savo tikslui reikalingą brevę, su švelnumo ašaromis atsiskyrė nuo šventojo Patriarcho [Dominyko], kuris taip pat jį palaimino ir pamokė. Ir, pasivedęs jo maldoms, [Hiacintas] pagaliau leidosi į kelią.*

*Vita e miracoli di san Giacinto confessore dell' Ordine de Predicatori / descritta da F. Innocentio Cybo Ghisi dell'istesso ordine, In Verona: nella stamparia di Girolamo Discepolo, 1594, p. 64–65.*

Citatą iš italų kalbos vertė Vaiva Vasiliauskaitė ir Liudas Jovaiša.





5.2. Jerzy Hoppenas, *Šv. Dominykas išsiunčia šv. Hiacintą į misiją*

Vilnius, 1944 m.

Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia, Šv. Hiacinto koplyčia

istorinio šv. Dominyko ir šv. Hiacinto susitikimo atvaizdas Lietuvoje yra išsiuntimą į misiją vaizduojanti freska, nutapyta Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčioje [il. 5.2]. 1944 m. Jerzy Hoppeno vadovaujamos dailininkų grupės sukurtame koplyčios skliauto deko-  
re (žr. VI skyrių) ši freska pradeda keturių šv. Hiacinto gyvenimo ir ste-  
buklų scenų ciklą. Ordino įkūrėjas laiko prieš jį pagarbiai priklaupusį  
jaunesnįjį brolių už rankos ir jį laimina. Scena naratyvi, tarytum sustab-  
dytas filmo kadras. Visgi istorinio įvykio vaizdavimas freskoje papildy-  
tas ją tarytum peržengiančiais ir interpretuojančiais simboliais: greta  
šv. Dominyko, pavaizduoto freskos dešinėje, nutapytas šuo, nešantis de-  
glą, o virš šv. Hiacinto galvos – du angeliukai, lankantys kaspiną su įrašu  
„AVE FLORVM FLOS HYACINTHE“ (lotynų k. „Sveikas, gėlių gėle Hiacintai“).

Tai šventajam skirtos ir dominikonų vienuolynuose giedamos antifonos pirmoji eilutė. Kurdamas freską, Hoppenas stengėsi ne tik laikytis tradicinės šventųjų ikonografijos taisyklių, bet ir praturtinti ją šia dominikoniško pamaldumo šv. Hiacintui nuoroda.

Nuo viduramžių dominikonų šventieji ir palaimintieji buvo pristatomi kartu su šv. Dominyku Pamokslininkų ordino genealoginio medžio ikonografijoje. Šio tipo atvaizduose ordino įkūrėjo figūra vaizduojama kaip medžio šaknys, iš kurių išauga kiti vienuolijos nariai. Ikonografiją įkvėpė Mažesniųjų brolių ordino generalinio ministro šv. Bonaventūro (Giovanni di Fidanza, vėliau – Bonaventura di Bagnoreggio, 1221–1274) veikalas „Gyvenimo medis“ („Lignum vitae“), kuriame Rojaus Gyvybės medis lyginamas su Kristaus kryžiumi. Pranciškonų dailėje pirmieji ordino genealoginio medžio, susiliejančio su kryžiumi, atvaizdai buvo sukurti XIV a. pr., dominikonų – kiek vėliau. Vienas iš ankstyviausių pavyzdžių – freska Florencijos *Santa Maria Novella* dominikonų vienuolyne, sukurta XIV a. II pusėje<sup>4</sup>. Pamokslininkų ordino genealoginio medžio motyvas buvo pritaikytas ir monstrancijoje, 1726 m. padovanotoje naujai statomam Švč. Trejybės dominikonų vienuolynui, manoma, Liškiavoje [il. 5.11]. Garsiam Vilniaus auksakaliui Jonui Frydrichui Šemnikui priskiriamas kūrinys po vienuolyno uždarymo atsidūrė Ukmergės Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje. Liturginio indo rezervakulį, skirtą Eucharistijai – Kristaus Kūnui – įdėti, supa spindulių glorijs, kurios viršuje įkomponuota Dievo Tėvo pusfigūrė, o apačioje – Šventąją Dvasią simbolizuojantis balandis. Taip nurodomi visi Švč. Trejybės asmenys, o kartu primenamas

4 „Albero genealogico dell'Ordine domenicano“, *Catalogo generale dei Beni Culturali*. Žiūrėta 2022 m. birželio 28 d. <https://catalogo.beniculturali.it/detail/HistoricOrArtisticProperty/0900285269>

vienuolyno bažnyčios titulas. Švč. Trejybę adoruoja angelai gloriijos šonuose ir žemiau matomi dominikonų šventieji. Pamokslininkų ordino įkūrėjas šv. Dominykas, laikantis knygą ir leliją, įkomponuotas indo kojelėje. Iš jos išaugančias šakas puošia dvi figūrėlės: šv. Hiacintas, nešantis monstranciją ir Švč. Mergelės Marijos skulptūrėlę, ir jo pusbrolis pal. Česlovas, vaizduojamas su lelija ir liepsnojančiu rutuliu<sup>5</sup>. Per įkūrėjo ir pirmųjų lenkų dominikonų atvaizdus indo kompozicija atskleidžia Pamokslininkų ordino šventųjų hierarchiją.

### Švč. Mergelės Marijos adorantai

Šv. Dominyko ir šv. Hiacinto ikonografija skirta perteikti pamokslininkų ordino pasišventimą Švč. Mergelei Marijai, išreikšti pagarbą stebuklais garsėjantiems Jos atvaizdams ir šventoms, piligrimus traukiančioms kulto vietoms. Vienas tokio pobūdžio šv. Dominyko ir šv. Hiacinto ikonografijos pavyzdžių Lietuvoje – paveikslas „Gidlių Švč. Mergelė Marija“ iš Traupio šv. Onos bažnyčios<sup>6</sup> [il. 5.3]. Tai votyvinio pobūdžio kūrinys, jungiantis į vieną visumą stebuklingojo atvaizdo kartotę, reprezentuojančią jo garbinimo ir globos „dabartį“, ir jo stebuklų istorijos rėmus. Gidlių Švč. Mergelė Marija – stebuklais pagarsėjusi 9 cm dydžio akmeninė statulėlė, 1923 m. karūnuota popiežiaus Pijaus XI. Ji saugoma Lenkijoje, netoli Čenstakavos esančioje Gidlių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų

5 [Dalia Vasiliūnienė], „Monstrancija“, *Lietuvos sakralinė dailė. XI–XX a. pradžia*, t. 4: *Auksakalystė. XIII–XX a.*, kn. 2: *Pavieniai metalo dirbiniai*, sudarytoja Jolita Liškevičienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2007, p. 117.

6 Saulius Mikėnas, „Gidlių stebuklingasis Marijos atvaizdas“, *Kultūros paminklų enciklopedija. Rytų Lietuva*, t. 1, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, p. 92; Robertas Gedvydas Skrinskas, *Piligrimo vadovas po stebuklingas Marijos vietas*, Kaunas: Judex, 1999, p. 256.



5.3. Nežinomas autorius, *Gidlių Švč. Mergelės Marijos stebuklingasis atvaizdas*

XVIII a. I p.

Traupio šv. Onos bažnyčia

bažnyčioje, nuo 1615 m. priklausančioje dominikonams. Traupio paveikslo vidurinėje dalyje pavaizduoti statulėlę garbinantys šv. Dominykas ir šv. Hiacintas, o žemiau komponuojamas tekstas, pasakojantis atvaizdo kilmę ir svarbiausius stebuklus. Paveikslo viršuje ir abiejose pusėse pateikiami stebuklų atvaizdai ir apie juos pasakojantys tekstai. Taigi šis paveikslas perkeltine ir tiesiogine prasme perima knygos paskirtį.

Šventosios istorijos ar hagiografinį įvykį vaizduojantį naratyvaus siužetinio pobūdžio kūrinį Hansas Beltingas prilygino *istorijos simboliui*, o portretinį šventojo atvaizdą *imago* traktavo kaip *dalyvavimo simbolį*<sup>7</sup>. Paveiksle „Gidlių Švč. Mergelė Marija“ kartu sukomponuoti abiejų tipų atvaizdai. Centre – *stebuklingasis atvaizdas*, kurio stebuklingumo dabarčiai palaikyti ir stebuklingumo (galimo stebuklo pažado) statusui užtikrinti yra būtina atmintis. Aplink jį išdėstyti *stebuklų atvaizdai* – atminties įrankiai, gimę iš pasakojimo arba su pasakojimu, nurodantys jame fiksuotą istoriją, konkretaus asmens, jo patirties erdvėlaikio apibrėžiamą prisiminimą<sup>8</sup>. Jų vieta neatsitiktinė, susieta su centrinio atvaizdo zonomis. Viršuje pasakojama apie Gidlių Švč. Mergelės Marijos skulptūrėlės atsiradimą jai tinkamoje vietoje: dešinėje valstietis jaučiais ardamas lauką suranda skulptūrėlę, kairėje procesija ją perneša į Adomo Gidelskio funduotą bažnyčią. Žemiau matome tėvus su nelaimės ištiktais kūdikiais ir Marijos figūrėlę: vienur pakibusią ore, kitur – ant stulpo. Kompozicinis judesys abiejuose kadruose nukreiptas į viršų, palaikantis

7 Hans Belting, *Likeness and Presence: A History of the Image before the Era of Art*, translated by Edmund Jephcott, Chicago: The University of Chicago Press, 1994, p. 9.

8 Tojana Račiūnaitė, „Stebuklingas atvaizdas ir stebuklo atvaizdas“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 27: *Vaizdas ir pasakojimas*, Vilnius: VDA leidykla, 2002, p. 137–157.



**5.4. Gidlių Švč. Mergelės Marijos skulptūrėlė (gerbiama šv. Dominyko ir šv. Hiacinto)**

Švč. Mergelės Marijos koplyčios altorius, 1796 m.

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bazilika, Gidliai, Lenkija

tame pačiame centrinio paveikslo lygmenyje karūną keliančių angelų judesį. Žemiau esančios kompozicijos lygiuojasi su statulėlę laikinčiais dominikonais: tai fundatorių ir vienuolių sritis, kurios scenas jungia grotuoto lango motyvas, leidžiantis matyti plastines ar prasmines analogijas (statulėlė ir bažnyčia, altorius ir kalnas). Apačioje esančių pasveikimo ir išsigelbėjimo scenų erdvė pati uždariausia ir tamsiausia, įvykiai vyksta patalpose, kuriose nėra net langelio. Kompozicinis judesys simetriškas, įstrižinis, į viršų kylančios krypties. Viso kūrinio kompozicijos centras – Švč. Mergelės Marijos skulptūrėlės pagrindas, laikomas dominikonų šventųjų<sup>9</sup>.

9 Ten pat, p. 150–157.





5.5. Nežinomas autorius, *Gidlių Švč. Mergelė Marija*

XVIII a. II p.

Varšuvos arkivyskupijos muziejus

Gidlių Švč. Mergelės Marijos stebuklai buvo registruojami stebuklų knygoje<sup>10</sup>. Nuo 1637 m. minimi ir votyviniai paveikslėliai Gidlių bažnyčios Švč. Mergelės Marijos koplyčioje. Šiuo metu joje saugomi 85 stebuklų atvaizdai, tapyti ant pušies aliejumi, be grunto (formatas apie 28×43 cm). Paveikslėliai su įrašytomis datomis nuo 1612 iki 1794 m. tapyti viena ranka, vėliausias stebuklas 1813 m. pavaizduotas kito autoriaus, kai kurie kūriniai pertapyti XIX amžiuje. Lyginant to paties regėjimo gražinimo stebuklo vaizdavimą ir aprašymą Traupio bažnyčios paveiksle ir votyviniame paveikslėlyje iš Gidlių bažnyčios, galima pastebėti panašią kompoziciją, aprangos stilių. Traupio paveiksle mažiau detalių, kompozicija modifikuota kitam formatui, įrašo šriftas ankstyvesnis, o tekstas kiek skiriasi. Kūrinio dalių palyginimas su Gidlių bažnyčioje esančiais stebuklų atvaizdais rodo, kad Traupio bažnyčios paveikslas tapytas remiantis kitais votyviniais paveikslėliais, greičiausiai sukurtais prieš jų pertapymą XIX amžiuje. Paveikslų viršuje nutapyta procesija primena to paties siužeto sceną iš Gidlių bažnyčioje saugomo paveikslų, sukurto 1669 metais.

Vidurinėje paveikslų dalyje angelų karūnuojamą Gidlių Švč. Mergelės Marijos statulėlę garbina šv. Dominykas, šalia kurio figūros pavaizduotas deglą nešantis šuo ir pasaulio rutulys, ir šv. Hiacintas. Nors Švč. Mergelės Marijos skulptūrėlė gali priminti šv. Hiacinto patirtą stebuklą Kijeve, Traupio bažnyčios paveiksle ji nėra šventojo atributas, bet

10 [Jerzy Trebnic], *Historia o Cudownym Obrazie Przenajświętszej Panny Mariey, który iest w Gidliach, w kościele Braciej zakonu Kaznodzieyskiego świętego Dominika. Pisana przez iednego z braciej tegoż zakonu [...]*, 1635, Kraków, 1636; [Tomasz z Pilzna], *Historia y pozytki Skarbu znalezionego w Roley, to iest obrazy cudownego Panny Maryey gidzielskiej [...]*, Kraków, 1645; Ambroży Zagaiowski, *Skarb wielki woiewodztwa sieradzkiego na Roli Gidelskiej znalezione, każdemu potrzebiuqcemu wspomozenia otwarty [...]*, Kraków, 1724.

savarankiškas kulto objektas. Šios paveikslų dalies ikonografinė struktūra primena skulptūrėlės saugojimo vietą jai skirtame altoriuje Gidlių bažnyčioje, įrengtame senojo vietoje 1796 metais. Jame statulėlę supa spindulių glorijs, virš kurios įtaisyta karūna, apačioje – skulptūrėlės atradimą vaizduojantis reljefas, o šonuose – šv. Dominyko ir šv. Hiacinto figūros [il. 5.4]. XVIII a. II pusės raižinys atkartojė altoriaus ikonografiją: jame Gidlių Švč. Mergelė Marija pavaizduota po karūną puoštą baldakimu, garbinama šv. Dominyko ir šv. Hiacinto; apačioje pristatoma skulptūrėlės atradimo istorija [il. 5.5]. XIX a. raižinyje iš Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės parapijos muziejaus [il. 5.6] išlaikoma ta pati XVIII a. pabaigoje susiformavusi ikonografinė struktūra. Lyginant šias Gidlių Švč. Mergelės Marijos grafines kartotes su Traupio bažnyčios paveikslu, išsiskiria šv. Dominyko ir šv. Hiacinto gestas: dominikonų šventieji vaizduojami laikantys statulėlę.

Abiejų Tautų Respublikoje šv. Dominyko ir šv. Hiacinto figūros vaizduotos garbinančios ne tik Gidlių, bet ir kitus garsius Švč. Mergelės Marijos atvaizdus. Pristatydamas Tikrąjį Dievo Motinos Maloningosios atvaizdą iš Lvivo Dievo Kūno bažnyčios, Jonas Juozapas Filipovičius (?–1767/1770) abu šventuosius įkomponavo po Švč. Mergelės Marijos skraiste kitų dominikonų priekyje. 1753 m. sukurtame raižinyje angelų laikomą stebuklingąjį Borzo prie Krasnobrodo dominikonų Švč. Mergelės Marijos atvaizdą taip pat garbina šv. Dominykas ir šv. Hiacintas. XVIII a. metalo raižinys su karalienės karūna pasipuošusia Švč. Mergelė Marija, laikančia Kūdikelį Jėzų ir skeptrą, buvo panaudotas komponuojant XIX a. relikvijorių [il. 5.14], veikiausiai priklausiusį vienam iš Vilniaus dominikonų vienuolynų. Jame kiek žemiau už Dievo Motinos figūrą įdėtos į ją žvelgiančių šventųjų



5.6. Nežinomas autorius, *Gidlių Švč. Mergelės Marijos stebuklingasis atvaizdas*

XIX a. (?)

Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės parapijos muziejus

iškarpos: šv. Dominykas su šunimi, nešančiu deglą, ir šv. Hiacintas su monstrancija. Kitoje iškarpų pusėje pritvirtintos kitų šventųjų relikvijos.

Atskirą ikonografinę grupę sudaro šv. Dominyko ir šv. Hiacinto figūros, komponuotos Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizduose. Įprastai šios ikonografijos kūriniuose rožinio vėrinius iš Dievo Motinos su Kūdikiu gauna šv. Dominykas ir dominikonė šv. Kotryna Sienietė (žr. IV skyrių). XVII a. II pusės siuviniuose, papuošusiuose dvi dalmatikas iš nežinomam dominikonų vienuolynui priklausiusio liturginių drabužių komplekto [il. 5.12], kartu su ordino įkūrėju pavaizduotas šv. Hiacintas – jo figūrą galima atpažinti iš rankoje laikomos monstrancijos<sup>11</sup>. Švč. Mergelė Marija rožinius

11 *Lietuvos sakralinė dailė. XI–XX a. pradžia*, t. 3: *Bažnytinė tekstilė. XV–XX a. pradžia*, sudarytojos Gražina Marija Martinaitienė, Eglė Pinkutė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2004, p. 152–153.



**5-7, 5-8. Šv. Dominykas ir Šv. Hiacintas**

Skulptūros Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios fasado nišose  
Vilniaus regioninis valstybės archyvas

šventiesiems teikia viena. Kristaus figūrėlė įkomponuota dalmatikos viršuje išsiuvinėtoje emblemoje, nurodančioje dominikonų populiarintą Švč. Jėzaus Vardo rožinį<sup>12</sup>. Nors XIX a. viduryje liaudies dailininko sukurtame Rožinio Švč. Mergelės Marijos paveiksle<sup>13</sup> trūksta specifinių atributų, galinčių padėti tiksliai įvardinti kartu su šv. Dominyku prieš Dievo Motiną priklaupusį šventąjį, galima teigti, kad čia taip pat pavaizduotas šv. Hiacintas [il. 5.13]. Abi figūros – su dominikonų abitais ir juodais apsiaustais, prie jų kojų padėtos knygos, šv. Dominykas rankoje laiko leliją. Kaip

12 *Dangaus miestas: Vilniaus vienuolynų palikimas Bažnytinio paveldo muziejuje*, sudarytoja Dalia Vasiliūnienė, Vilnius: Bažnytinio paveldo muziejus, 2020, p. 63.

13 *Muziejus ir kolekcininkas*, t. 6: *Jauniaus Gumbio Lietuvos dailės kolekcija*, Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2016, p. 136–137.

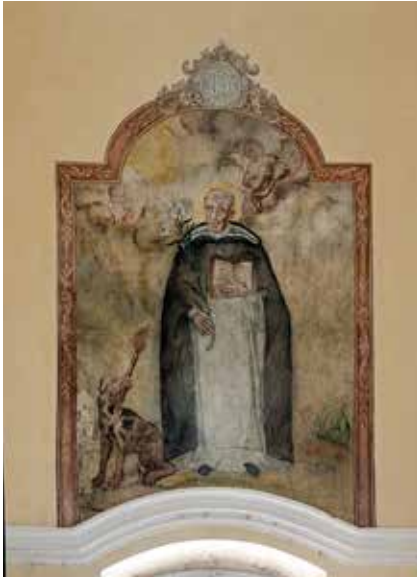
įprasta Lietuvoje ir Lenkijoje, būtent šv. Hiacintas galėjo būti pasirinktas jo porininku išreiškiant viso Pamokslininkų ordino pagarbą Dievo Motinai.

Šv. Dominyko ir šv. Hiacinto figūros aptinkamos ir dominikonų šventovių fasadų ikonografinėse kompozicijose. Fasadas – architektūriškai funkcionali reprezentacinė šventovės dalis – tarytum savita scenos (vidinės pastato struktūros) uždanga ir kartu vidinio turinio santrauka ar deklaracija. Fasadas, kaip pastato fragmentas ir kaip kompozicinė visuma, į savo architektūrinės logikos ir reikšminės hierarchijos struktūrą įjungia skirtingų medijų (tapybos, skulptūros) figūras, simbolius, kartais net juos paaiškinančius ar papildančius tekstus. Vilniaus dominikonų Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios fasadas – vienas tokių vaizdinės iškalbos galimybes išnaudojusių pavyzdžių: jo šoninėse nišose, abipus Lukiškių Dievo Motinos ikoną vaizduojančios freskos, stovėjo šv. Dominyko ir šv. Hiacinto skulptūros<sup>14</sup>. Pamokslininkų ordino įkūrėjas buvo pavaizduotas su knyga, šunimi ir veikiausiai laikė kryžių dešinėje rankoje [il. 5.7, 5.15]. Šv. Hiacintas kairėje laikė Švč. Mergelės Marijos skulptūrą, o dešinėje – veikiausiai monstranciją [il. 5.8, 5.16]. 1970 m. nuotraukose abi figūros dar užfiksuotos bažnyčios fasado nišose; šiuo metu jos saugomos Šv. Hiacinto koplyčioje.

Manoma, kad abipus Švč. Mergelės Marijos arba Jėzaus atvaizdo galėjo būti įkomponuotos ir dvi XVII a. pab. datuojamos barokinės Pamokslininkų ordino šventųjų skulptūros, išlikusios Alksnėnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje [il. 5.17, 5.18]. 1673–1815 m. Alksnėnai priklausė Virbalio dominikonų vienuolynui, todėl senųjų vienuolyno bažnyčios altorių dalys galėjo būti pervežtos čia. Apranga, ankstesnės jos spalvos

14 *Lukiškių Dievo Motina. Atvaizdo istorijos studija, stebuklų knyga ir jos vertimas*, sudarytoja Tojana Račiūnaitė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2017, p. 77.





5.9, 5.10. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas ir Šv. Hiacinto vizija

Liškiava, XVIII a.

Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčia

(baltas abitas ir juodas apsiaustas) bei dailėje nusistovėjusi šventųjų charakteristika leidžia identifikuoti šv. Dominyko ir šv. Hiacinto figūras<sup>15</sup>. Abu šventieji buvo pavaizduoti ir Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčios kupolo freskose [il. 5.9, 5.10]. Greta jų įkomponuotas šv. Tomas Akviniėtis, pamynęs ereziją, ir Švč. Mergelė Marija, savo skraiste apgaubusi dominikonus, dominikones ir didikus<sup>16</sup>.

15 Regimanta Stankevičienė, „Alksnėnai: Senojo altoriaus fragmentai ir skulptūros“, *Lietuvos sakralinės dailės katalogas*, t. 1: *Vilkaviškio vyskupija*, kn. 2: *Vilkaviškio dekanatas*, sudarytoja Teresė Jurkuvienė, Vilnius: Gervė, 1997, p. 30–37; Regimanta Stankevičienė, „Alksnėnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios dailės vertybės“, *Lietuvos valsčiai*, t. 41: *Pilviškiai*, sudarytojas Venantas Mačiekus, Vilnius: Versmė, 2020, p. 1087–1088.

16 Dalia Klajumienė, „[Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčios] Sieninė tapyba“, *Lietuvos sakralinės dailės katalogas*, t. 1: *Vilkaviškio vyskupija*, kn. 3: *Lazdijų dekanatas*, Vilnius: Gervė, 1998, p. 213–216.

Istoriniai šventųjų Dominyko ir Hiacinto susitikimai liko įamžinti ne tik pasakojimuose, bet ir ikonografijoje. Lietuvoje išlikusi vienintelė naratyvaus pobūdžio scena vaizduoja šv. Hiacinto išsiuntimą į Lenkiją ir pradeda vaizdinių pasakojimų apie šio šventojo misiją ciklą. Jerzy Hoppeno freskoje šventųjų susitikimas išreiškia ir jų bendrystę veikloje, ir Pamokslininkų ordino įkūrėjo bei vieno iš jaunesniųjų brolių hierarchinį ryšį. Abi sąsajos matomos ir ordino genealoginio medžio ikonografijoje, pritaikytoje Liškiavos dominikonų vienuolynui priklausiusios monstancijos kompozicijai. Joje šventųjų dvasinis ryšys apmąstomas kilmės, giminytės požiūriu, kartu aiškiai parodant hierarchinį skirtumą tarp Ordino įkūrėjo, jo narių ir pačiai šventybei atstovaujančių simbolių.

Daugeliu atvejų šv. Dominyko ir šv. Hiacinto ikonografija nurodo ne tik Pamokslininkų ordino šventųjų tarpusavio ryšį, bet ir jų pamaldumo pobūdį: santykį su Švč. Trejybe, Švč. Mergele Marija. Tad šventieji dažnai įjungiami į išplėtotą ikonografinę struktūrą. Kitais atvejais jie reprezentuojami kaip Pamokslininkų ordino atstovai ir jo istorijos etapų simbolinės figūros, kurias apsupa kiti pasakojimai, pavyzdžiui, Gidlių statulėlės istorija, rožinio įteikimo legenda, ar nušviečia kitos reprezentacijos – kaip antai Lukiškių Dievo Motinos kartotė Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios fasade. Dvi istorinės asmenybės ikonografijoje tapo stabiliais ir belaikiais ordino atstovais ir globėjais, primenančiais Pamokslininkų ordino pradžią ir įsikūrimą Lenkijoje ir Lietuvoje, rodančiais pagarbą Švč. Trejybei ir Dievo Motinai bei pavyzdį vėlesnių kartų broliams.





**5.11. Jonas Frydrichas Šemnikas (?), monstrancija**

Vilnius, XVIII a. I ketv. (iki 1726 m.)

1726 m. padovanota Liškiavos (?) Švč. Trejybės dominikonų vienuolynui

Ukmergės Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčia





**5.12. Nežinomas autorius, dalmatika**

Siuvinėtos puošmenos, tapyba – Lietuva, XVII a. II p.; audiniai, pasiuvimas – XIX a.

Vilniaus arkikatedra bazilika

Bažnytinio paveldo muziejus









5.13. Nežinomas autorius, *Rožinio Švč. Mergelė Marija*

Lietuva, XIX a. vid.

Jauniaus Gumbio kolekcija



**5.14. Nežinomas autorius, relikvijorius su Švč. Mergelės Marijos,  
šv. Dominyko ir šv. Hiacinto atvaizdais**  
Lietuva, XIX a.; atvaizdai iškirpti iš XVIII a. leidinių  
Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčia  
Bažnytinio paveldo muziejus



**5.15, 5.16. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas ir Šv. Hiacintas**  
Lietuva, XVIII a.  
Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia







**5.17, 5.18. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas (?) ir Šv. Hiacintas (?)**

Alksnėnų koplyčios senojo altoriaus skulptūros

Lietuva, XVII a. IV ketv.

Manoma, anksčiau buvo Virbalio dominikonų vienuolyno bažnyčioje

Alksnėnų švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia



## ŠEŠTAS SKYRIUS

# Šv. Hiacintas. Pamaldumo formavimasis ir sklaida



# Dominikonų misijos ir šv. Hiacinto pasiuntinystė

**DARIUS BARONAS**

Dominikonų ordinas nuo pat savo ištakų žinomas Pamokslininkų ordino vardu (*Ordo Praedicatorum*). Iš pirmo žvilgsnio nepretenzinga vienuolio aspiracija būti viso labo *pamokslininku* žymėjo genialią įžvalgą, kurios autorystę galime priskirti šv. Dominykui. Būsimasis šventasis – Domingo de Guzmán arba de Caleruega – gimė apie 1171–1173 m. dabartinės Ispanijos Kastilijos provincijoje. Po studijų jis tapo vienu iš Osmos katedros kapituolos kanauninkų (apie 1196 m.). Tarp tenykščio vyskupo Diego ir Dominyko užsimezgė gražus bendradarbiavimas. Proga jiems pažinti platesnį pasaulį pasitaikė, kai Kastilijos karaliaus dvaras jiems patikėjo diplomatinę misiją į šiaurę 1203 ir 1205 metais<sup>1</sup>. Keliauti teko per Pietų Prancūziją, kur siautėjo eretikai katarai, o pasiekus Šiaurės Europą beveik iš pirmų lūpų patirti apie netoliese vis dar esantį pagonių pasaulį<sup>2</sup>. Kaip šiame kontekste

1 Jerzy Kłoczowski, *Krikščionių bendruomenės besikuriančioje Europoje*, Vilnius: Aidai, 2006, p. 233.

2 Daugiau apie tai žr. Berthold Altaner, *Die Dominikanermmissionen des 13. Jahrhunderts: Forschungen zur Geschichte der kirchlichen Unionen und der Mohammedaner- und Heidenmission des Mittelalters*, Habelschwerdt: Frankes Buchhandlung, 1924, S. 4–5; prūsus akcentuoja Dariusz A. Dekanski, *Początki zakonu dominikanów prowincji polsko-czeskiej*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 1999, p. 85; kumanus mini *Storia del Cristianesimo: Religione–Politica–Cultura*, t. 5: *Apogeo del papato ed espansione della Cristianità (1054–1274)*, a cura di A. Vauchez, Roma: Borla, 1997, p. 737.

neprisiminti: „Pjūtis didelė, o darbininkų maža“ (Mt 9, 37). Vis dėlto jų troškimui skelbti Gerąją Naujieną šiaurės pagonims nebuvo lemta išsipildyti. Popiežius nesuteikė jiems pageidauto leidimo, nes manė, kad tokie vyrai Bažnyčiai bus kur kas naudingesni kituose jos veiklos baruose. Žvelgiant iš vėlesnės perspektyvos, nesunku pastebėti, kad tokia popiežiaus Inocento III (1198–1216) įžvalga pasiteisino su kaupu. Juk būtent pietvakarių Prancūzijoje Dominyko laukė sunki dvasinė kova su katarais, o pačioje Romoje jo suburtas bendraminčių būrys pavirto dominikonų ordinu, kurio 800 metų jubiliejų ne taip seniai šventė katalikiškasis pasaulis (1216–2016). Lygia greta su dominikonais susikūrę pranciškonai – tai dar vienas nuostabus viduramžių epochos kūdikis, rodantis, kaip vaisingai gali skleistis užsidegimas skelbti Gerąją Naujieną visai žmonijai, visai kūrinijai iki pat pasaulio pakraščių. Reikia pabrėžti, kad ir dominikonai, ir pranciškonai buvo pirmosios vienuolijos, kurios į visą pasaulį žvelgė kaip į vieną didelę parapiją, reikalingą skubios sielovadinės pagalbos<sup>3</sup>. Dėl tokio požiūrio ir tokio užsidegimo iš jų kilusius misionierius netrukus išvydo praktiškai visi tuo metu europiečiams žinomo pasaulio kraštai. Savo užmoju ir sparata dominikonų ir pranciškonų XIII a. misijų kelionės neturėjo sau lygių<sup>4</sup>.

- 3 Daugiau apie tai žr. Darius Baronas, *Vilniaus pranciškonų kankiniai ir jų kultas XIV–XX a. (istorinė studija ir šaltiniai)*, Vilnius: Aidai, 2010, p. 32–71; Darius Baronas, „Lietuvių žemės dominikonų ir pranciškonų misijų į Rytus kontekste XIII a.“, *Šviesa ir šešėliai Lietuvos evangelizacijos istorijoje*, sudarytojai Jonas Boruta, Vacys Vaivada, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2011, p. 88–115.
- 4 Daugiau apie europiečių geografinius atradimus viduramžiais žr. John R. S. Phillips, *The Medieval Expansion of Europe*, Oxford: Oxford University Press, 1998 (2nd ed.). Apie Vakarų krikščionių misijas vėlyvaisiais viduramžiais žr. Jean Richard, *La Papauté et les missions d'Orient au Moyen Âge (XIII<sup>e</sup>–XV<sup>e</sup> siècles)*, Rome: École Française de Rome, 1998 (2<sup>me</sup> éd.). Apie dominikonų ordino misijas Juodosios ir Viduržemio jūrų ir Artimųjų Rytų regionuose žr. Claudine Delacroix-Besnier, *Les dominicaines et la Chrétienté grecque aux XIV<sup>e</sup> et XV<sup>e</sup> siècles*, Rome: École Française de Rome, 1997.

Jas drąsiai galime lyginti su dar platesniais, dabar jau tikrai globaliais evangelizavimo užmojais, kuriems naują erdvę – Naująjį Pasaulį – atvėrė Didžiųjų geografinių atradimų epocha. Ankstyvųjų naujųjų amžių epochoje (XVI–XVIII a.) veržliausiai reiškėsi jėzuitų ordinas<sup>5</sup>, bet nuo jų stengėsi neatsilikti ir senesnieji vienuoliniai ordinai, tarp jų ir mums labiausiai čia rūpintys dominikonai.

### Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas

Pabaigęs diplomatinės misijos, būsimo šventasis Dominykas veiklą perkėlė į pietvakarių Prancūziją. Savo gyvenimo pavyzdžiu jis patraukė nedidelį būrelį sekėjų, kurie, kaip ir jis, siekė tikėjimo skelbimą derinti su jų pačių gyvenimu pagal Evangeliją. Šiuo atveju glaudžiau nei anksčiau persipynė dvi iki tol autonomiškai gyvavusios bažnytinės tarnystės: pamokslavimas ir regulinių kanauninkų praktikuotas bendruomeninis gyvenimas. Pamokslavimas žodžiu ir pavyzdžiu tapo svarbiausia naujojo ordino charizma. Įdomiai sutapo, kad Dominyko užsidegimas pamokslauti kuo puikiau derėjo prie popiežiaus Inocento III Bažnyčios atnaujinimo pastangų, kurios įgavo dokumentinę išraišką Ketvirtojo Laterano susirinkimo (1215) nutarimuose, nubrėžusiuose sielovadinės veiklos gaires keliems amžiams į priekį<sup>6</sup>. Baigiantis šiam susirinkimui dominikonai buvo galutinai patvirtinti kaip vienuolių ordinas. Jie priėmė

5 Žr., pvz., Duc Ha Nguyen, *Polscy misjonarze na Dalekim Wschodzie w XVII–XVIII wieku*, Warszawa: Wydawnictwo Neriton, 2006.

6 P vz., Laterano IV susirinkime buvo priimta speciali konstitucija Nr. 10, kuria vyskupai buvo įpareigojami prie savo katedrų telkti pamokslams, išpažintims ir kitoms sielovadinėms pareigoms eiti tinkamus vyrus (žr. *Dokumenty Soborów Powszechnych*, t. 2 (869–1312), uklad i opracowanie ks. A. Baron, ks. H. Pietras SJ, Kraków: WAM, 2007, p. 244–246).





**6.1. Baltazaras Fontana, Šv. Hiacinto koplyčios altorius su šventojo sarkofagu  
1695–1703 m.  
Švč. Trejybės bazilika, Krokva, Lenkija**

šv. Augustino regulą, bet išskirtinumą įgijo ją papildę šv. Dominyko 1220–1221 m. parašytomis konstitucijomis<sup>7</sup>.

Dominikonų virsmas didžiuoju ordinu tarsi potvynis prasidėjo nuo rizikingo 1217 m. priimto šv. Dominyko sprendimo. Tais metais jis savo dar labai negausų sekėjų būrį išskleidė ir išsiuntė nedidelėmis pamokslininkų ekipomis į pagrindinius universitetinius Vakarų Europos miestus: Orleaną, Paryžių, Madridą, Segoviją, Boloniją. Toks miestų parinkimas perteikia tą reikšmę, kurią Dominykas teikė Pamokslininkų ordino narių dvasinei ir intelektinei formacijai. Taip pat šiam ordinui ypač reikšmingi buvo ir 1221 m. Bolonijos generalinės kapitulos sprendimai, kuriuose buvo įrašyta tarsi viso pasaulio evangelizavimo programa. Taip buvo sukurta dominikonų ordino teritorinė organizacija. Atsirado Ispanijos, Provanso, Prancūzijos, Lombardijos, Romos, Vokietijos, Vengrijos bei Anglijos provincijos. Buvo išskirti trys ar keturi misijų regionai, esantys anapus krikščioniškų kraštų „Europos šiaurėje ir rytuose, taip pat Azijoje“<sup>8</sup>. Dominikonų misijų į Baltijos kraštus atramos tašku turėjo tapti Lenkija, kur jau 1222 m. šv. Hiacintas įsteigė pirmąjį dominikonų vienuolyną lenkų žemėse – Krokuvoje<sup>9</sup>.

Tad kas gi buvo šv. Hiacintas, liaudiškai dar vadinamas šv. Jackumi? Daugiausia duomenų apie šį šventąjį pateikia jo gyvenimo aprašymas ir negausūs dokumentiniai šaltiniai. Jais ir kai kuriais istorikų darbais ir pasiremsime, siekdami pateikti šv. Hiacinto portretinį eskizą. Yra žinoma, kad būsimasis šventasis gimė apie 1183 m. Silezijos Kamenyje, Vroclavo

7 *Storia del Cristianesimo*, t. 5: *Apogeo del papato*, p. 737.

8 Dariusz A. Dekanski, *Początki zakonu dominikanów*, p. 46–47.

9 Ten pat, p. 55–65, 69.

vyskupijoje. Jis buvo Krokuvos vyskupo (1218–1229) Ivono sūnėnas. Dėdės dėka Hiacintas įgijo universitetinį teologijos ir kanonų teisės išsilavinimą, gavo vietą tarp Krokuvos kanauninkų. Ir dėdė, ir sūnėnas labai palankiai ir entuziastingai sutiko žinią apie naujai atsirandantį dominikonų ordiną. Juos abu pribloškė šv. Dominyko stebuklas Romoje, kai iš mirusių buvo prikeltas vieno kardinolo sūnėnas. Hiacintas religiniu entuziazmu persiėmė taip giliai, kad galime jį laikyti pirmuoju lenkų dominikonu, jų tikroju tėvu-steigėju. Duodamas vienuolinius įžadus jis atsisakė diecezinio dvasi-ninko karjeros galimybių ir pasišventė aštresnių pavojų ir didesnės rizikos kupinam keliaujančio pamokslininko gyvenimui. Tęsdamas savo ankstes-nį mėginimą Lietuvos skaitytojui pristatyti šv. Hiacinto asmenybę<sup>10</sup>, šia-me tekste santykinai daugiau dėmesio skirsiu jo gyvenimo aprašymui – biografijai, kuri anaip tol nesibaigė peržengus kūniškos mirties slenkstį.

Brolio lektoriaus Stanislovo XIV a. viduryje surašyto „Šv. Hiacinto gy-venimo“ pradžia alsuoja dramatišku patosu. Šventojo ir pirmųjų domini-konų atvykimas į Krokuvą perteikiamas sekant pranašo Izaijo žodžiais (Iz 9, 2): „Tauta, kuri vaikščiojo tamsybėje, išvydo didelę šviesą.“<sup>11</sup> Visatos Kūrėjas, pradžioje sukūręs dangų ir žemę, paliko tamsybes viršum gel-mių. Kad jas išsklaidytų, tarė: „Tepasidaro šviesa! Ir pasidarė šviesa.“ Taip, sukūrus šviesą, nušvito pasaulis. Kas atsitiko su tamsybėmis nušvi-tus pasauliui, atsikartojo palaimintajam Jackui kaip naujos saulės spin-duliui išsklaidžius nuodėmių tamsybes Lenkijoje ir tikėjimo šviesa ap-švietus lenkų širdis. Tada įvyko tai, ką seniai Izaijas buvo išpranašavęs,

10 Ankstesnis mano bandymas pristatyti šv. Hiacinto asmenį yra šis: Darius Baronas, „Šv. Hiacintas – brangus tikėjimo perlas“, *Naujasis Židinys-Aidai*, 2007, Nr. 8–9, p. 381–384.

11 Čia ir toliau Šv. Rašto citatos perteikiamos pagal arkiv. J. Skvirecko vertimą.



### 6.2. Šv. Hiacinto galvos relikvijorius

Karaliaus Zigmanto III Vazos votas, paaukotas Krokuvos dominikonų vienuolynui  
Lenkija, apie 1611 m.  
Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės vienuolynas

sakydamas: „Tauta“, ta, kuri gyveno Lenkijos ribose ir vaikščiojo pažinimo tamsybėse, „išvydo didelę šviesą“, t. y. šventąjį Jackų, skelbėją aiškiojo mokymo. Kaip brėkstant aušrai sklaidosi rūškana nuotaika, žmonės keliasi iš miego, paukščiai ima giedoti, o žvėrys sprunka savo urvuosna, taip palaimintajam Dominykui pasiuntus į Lenkiją šventąjį Jackų lenkai ėmė vaduotis iš ydų, pakirdo nuo apsileidimų, užsidegė dangiškųjų dalykų troškimu, išsivadavo iš demonų valdžios taip, kad jau ėmė rodytis, jog lenkams patekėjo nauja šviesa, o visus žmones apėmė džiaugsmas, garbė ir linksmybės.<sup>12</sup>

12 „De vita et miraculis sancti Iacchonis (Hyacinthi) Ordinis Fratrum Praedicatorum auctore Stanislao lectore Cracoviensi“ [toliau – *De vita*], ed. Ludwik Ćwikliński, *Monumenta Poloniae Historica*, t. 4, Lwów: W Komisie Księgarni Gubrynowicza i Schmidta, 1884, p. 842–843.

Lektorius Stanislovas pasidavė to meto madai simboliškai aiškinti žmonių vardus. Jam Hiacinto vardas priminė taip pat vadinamą gėlę, anksti pavasarį išskleidžiančią purpuro žiedą. Būsimasis šventasis autoriui buvo panašus į gėlelę dėl jo nuolankumo kupinos širdies. Pats hiacinto žiedas jam simbolizavo Hiacinto disciplinotą kūną, o jo savanorišką neturtą liudijo purpurinė žiedo spalva. Stanislovas nepamiršo, kad hiacintas – tai ir skaidrus, žaižaruojantis gintaro spalvos kristalas, panašus į auksą, pasižymintis nepaprastu tvirtumu. Toks buvo ir šv. Hiacintas: jis žaižaravo evangelinio mokymo skleidimu, savo šventu gyvenimo būdu buvo tarsi gintaras, o platinant katalikų tikėjimą buvo pats tvirčiausias<sup>13</sup>.

Aprašęs pirmųjų lenkų dominikonų – Hiacinto ir Česlovo – atvykimą ir įsikūrimą Krokuvoje, lektorius Stanislovas savo dėmesį sutelkė į stebuklus. Toks antgamtinės malonės ženklas buvo tarsi nuopelnas už ilgą asketinę kovą, kuri šiuolaikiniam žmogui suprantamiau skambėtų pavadinta „darbu su savimi“. Hiacinto atveju tai buvo nuolankumas, skaistumas, karšta Dievo ir artimo meilė (*Dei et proximi fervens caritas*), malda, pasninkas, budėjimas. „Visą laiką arba studijuodavo, arba pamokslaudavo, arba klausydavo išpažinčių, arba meldavosi, arba lankydavo ligonius, žodžiu ir pavyzdžiu ugdė artimuosius.“<sup>14</sup> Pirmasis jam dovanotos dangiškos malonės ypatingas ženklas buvo Švč. Mergelės Marijos vizija, ištikusi jį Krokuvos dominikonų bažnyčioje, priešais didįjį altorių, Marijos Ėmimo į dangų iškilmės išvakarėse. Jam Palaimintoji Mergelė tarė: „Sūnau Jackau, džiūgauk, tavo maldos yra malonios mano sūnaus

13 Ten pat, p. 842.

14 Ten pat, p. 849.



**6.3. Šv. Hiacinto rankos relikvijorius**

Lenkija, XVII a.

Krokuvos dominikonų švč. Trejybės vienuolynas



Išganytojo akyse, ir ko tik prašysi per mane, išprašysi pas Jį.<sup>15</sup> Kaip dera, apie šią viziją Hiacintas papasakojo tik dviem broliams, ragindamas juos dar labiau gerbti Šlovingąją Mergelę bei mokydamas, kad ji yra ypatingoji palaimintojo Dominyko sūnų globėja ir guodėja.

Šv. Hiacinto gyvenime surašyta gan ilga seka stebuklų, įvykusių šio šventojo užtarimu. Šie stebuklai leidžia mums išvysti kasdienes Krokuvos ir tolimesnių vietovių gyventojų gyvenimiškas situacijas, į kurias įsiverždavo dangiškoji pagalba. Dėl tikinčiųjų ir Hiacinto bendradarbiavimo ta nematoma, bet tikra siena tarp šiapusinio ir anapusinio pasaulio tarsi trumpam sugriūdavo, bet palikdavo ilgalaikius, dangiškąja malone pažymėtus pėdsakus.

Bene dramatiškiausi yra prikėlimo iš mirusiųjų stebuklai. Kartą keliaujantis pamokslininkas ant Vyslos upės kranto išvydo minią žmonių, susirinkusių apverkti skenduolio Petro. Skausmo palaužta jo motina Falislava metėsi Hiacintui į kojas, meldama prikelti jos vienturtį sūnų. Gailestingumo apimtas ir ašaromis apsipylęs Hiacintas pasitraukė atokiau nuo minios ir priklaupė ant kelių maldai. Po kurio laiko jis gedinčios motinos paklausė: „Kada paskendo tavo sūnus?“ – „Vakar vakare, bet tik šiandien jį rado, todėl, mylimas tėve, paguosk mane, vargšę.“<sup>16</sup> Tada šventasis priėjo prie skenduolio, paėmė jį už rankos ir tarė: „Petrai, Viešpats Jėzus Kristus, kurio šlovę aš skelbiu, užtariant Mergelei Marijai, tegul prikelia tave ankstesniam gyvenimui.“ Petras staiga atsistojo ant kojų, dėkodamas Dievui ir jo tarnui, šventajam Jackui. Galime tik įsivaizduoti, kokia turėjo būti nuostaba ir džiaugsmas tiek motinai, tiek kitiems gedėjusiems.

15 Ten pat, p. 850.

16 Ten pat, p. 851.

Dar Hiacintui vaikščiojant šios žemės keliais jo užtarimu visas būrys tikinčiųjų sulaukė antgamtinės pagalbos pasveikstant iš savo negalavimų. Tai išgydymo stebuklai. Viena kilminga ponija vardu Juta jo dėka išgijo nuo kalbos dovaną atėmusio paralyžiaus. Kita ponija, dėl ligos komplikacijų atsidūrusi prie mirties slenksčio, šaukėsi Jackaus, prašydama jo užtarimo maldos ir rankų uždėjimo. Jos karštas tikėjimas ir Hiacinto nuopelnai netrukus padėjo jai susigrąžinti kuo geriausią sveikatą. Dar viena kilminga ponija vardu Felicija, niekaip negalinti susilaukti vaikų, stipriai išgyveno tiek dėl savo vyro, tiek dėl visos savo giminės jai rodomos nepagarbos. Hiacintui užtarus ji netrukus pagimdė sūnų, pratęsusį giminę, iš kurios, kaip numatė Hiacintas, kilo „vyskupai ir daug baronų“<sup>17</sup>. Dar vienos motinos skausmas ir kančia pavirto džiaugsmu, kai Hiacinto užtarimu nuo įgimto aklumo buvo išgydyti du jos septynmečiai sūnūs dvyniai.

Dar vieną antgamtinį poveikį liudijančių įvykių rūšį galime vadinti gamtos stichijos suvaldymo stebuklais. Keliaudamas į Mazoviją, Hiacintas ištvinsią Vyslą perėjo vandens paviršiumi. Ne tokiu dideliu tikėjimo stiprumu pasižymėjusiems broliams Florijonui, Godinui ir Benediktui Hiacintas patiesė savo apsiaustą, ant kurio stovėdami jie sėkmingai pasiekė kitą krantą. Visa tai matydami vietiniai gyventojai šlovino Viešpatį, per savo šventuosius darantį stebuklingus darbus. Dar kartą Dievo galia gamtos pasauliui nuostabiai pasireiškė, kai dėl Hiacinto maldos vėl atsigavo krušos išguldyti javai. Tam, žinoma, padėjo ir valstiečių uolumas melstis per visą naktį, kaip jiems patarė Hiacintas.

17 Ten pat, p. 86o.



**6.4. Pasakojimas apie šv. Hiacintą Petro Skargos knygoje  
„Senajo ir Naujojo Testamento šventųjų gyvenimai“**

Vilnius, Mikalojaus Kristupo Radvilos spaustuvė, 1799 m.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

Kiekvienas žmogus savo kelyje prieina lemtingą kryžkelę – mirties slenkstį. Pajutęs artinantis mirties valandą, Hiacintas apaštalo Pauliaus žodžiais galėjo tarti: „trokštu mirti ir būti su Kristumi“ (Fil. 1, 23)<sup>18</sup>. Numatydamas, kad rytoj jam jau teks atsisveikinti su šiuo pasauliu, sukviestus savo brolius dominikonus Hiacintas mokė, ko buvo išmokęs iš šv. Dominyko: „Kad puoselėtumėte nuolankumą, turėtumėte tarpusavyo meilę ir laikytumėtės savanoriško neturto.“<sup>19</sup> Hiacinto gimimo dangui diena buvo Žolinė – 1257 m. rugpjūčio 15-oji. Jo sielai persikėlus ten, kur

18 Plg. ten pat, p. 863: „... divina raptus dulcedine, toto mentis desiderio concupuit dissolvi et esse cum Christo“ ir „Coarctor autem e duobus; desiderium habens dissolvi et esse cum Christo, multo magis melius, permanere autem in carne, necessarium propter vos (Phil. 1, 23–24)“.

19 Ten pat, p. 863.

visą gyvenimą troško būti, jo veikimas žemėje nesiliovė. Tęsėsi jo pomirtinė biografija. Šį veikimą liudija daugybė neįprastų įvykių arba stebuklų, panašių į tuos, kuriuos trumpai referavome kiek anksčiau. Dalis jų įvyko Hiacinto mirties dieną, dalis vėliau. Lektorius Stanislovas 1257–1290 m. stebuklų užfiksavo daugiau kaip tris dešimtis. Vėlesnio laikotarpio stebuklų jis negalėjo pateikti ir dėl to priekaištavo savo konfratrams dėl apsileidimo. Ir tai suprantama, nes tokie neįprasti įvykiai nebuvo fiksuojami kaip kokia įdomybė ar vien tik pamokslams tinkama medžiaga. Toks darbas turėjo dar vieną tikslą: ruošti ir siekti Hiacinto kanonizacijos – oficialaus pripažinimo šventuoju. Kiek toks dalykas rūpėjo dominikonams, liudija toks atsitikimas.

Šeima iš Cešyno miesto, susirūpinusi, kad vieną iš jų moterų apsėdo piktoji dvasia, nutarė ją atvedinti prie šventojo kapo. Toks jų sumanymas didžiai nepatiko ją užvaldžiusiam demonui, kuris niekaip neleido jai įeiti į bažnyčią. Prasidėjo dvasinis mūšis tarp dominikonų ir velnių pasaulio atstovo. Parblokštą demoną lektorius Boguslovas privertė išduoti, ką jis žino apie tai, bus ar nebus Hiacintas oficialiai paskelbtas šventuoju? Suirzęs demonas verksmingu balsu bylojo: „Brolis Jackus bus kanonizuotas, o jo kanonizacija mums atneš didesnių nuostolių negu šv. Stanislovo kanonizacija.“<sup>20</sup> – „Kada tai atsitiks?“, – paklausė dominikonas. „Žinau tik tiek, kad tai atsitiks, bet kada, man iš aukščiau neduota apie tai žinoti“, – paaiškino demonas. Toks dialogas vyko 1329 metais. Mes, vėlesnių amžių žmonės, žinome, kad šv. Hiacinto kanonizacija įvyko 1594-aisiais. Tiek iki jos, tiek ir po jos šio šventojo veikimas tikintiesiems buvo apčiuopiamas

20 Ten pat, p. 891.

per stebuklingus įvykius ir stebuklus. Kaip antai, XVII a. viduryje gyvenęs Vilniaus dominikonas Paulius Rušelis liudijo, kad šv. Hiacinto užtartinu buvo prikelti iš mirusiųjų 54 asmenys, dar 76 merdintys išplėšti iš giltinės nagų<sup>21</sup>. Ir tai – dar negalutinis stebuklų sąrašas.

## Šv. Hiacintas ir Mindaugo Lietuva

Baigiant šį rašinį galima klausti, o kokios yra sąsajos tarp Hiacinto ir Mindaugo Lietuvos? Nors žinių apie tai, kad Jackus būtų lankęsis lietuvių žemėse, nėra, neabejotina, kad jo bendradarbiai ir mokiniai jau Mindaugo laikais ieškojo, o gal ir turėjo progų skelbti lietuviams Gerąją Naujieną. Gali būti, kad 1237 m. Vengrijos dominikonai, leidęsi į ekspediciją link Uralo kalnų, bus perėję ir lietuvių žemes<sup>22</sup>. Prūsų žemėse Hiacintas lankėsi 1236 ir 1238 metais<sup>23</sup>. Patį geriausią pavyzdį apie Lenkijos dominikonų ir Mindaugo laikų Lietuvos kontaktą mums teikia vyskupas pal. Vitas, šv. Jackaus bendražygis. Lietuvių vyskupu jis buvo išventintas veikiausiai tais pačiais metais, kai dar vienu Lietuvos vyskupu tapo glaudžiai su karaliumi Mindaugu bendradarbiavęs Vokiečių ordino kunigas Kristijonas (1253)<sup>24</sup>. Vito misijinei veiklai veikiausiai buvo numatytas Pietų Lietuvos regionas, kuriame anuomet pramaišiu gyveno lietuviai ir jotvingiai. Tuokart dominikonų

21 Paweł Ruszel, *Tryumf na dzień chwalebny Jacka świętego, wielkiego patrona y apostoła polskiego, księstwa litewskiego, ruskiego, pruskiego, inflanckiego, żmuydzkiego, szerokiego państwa moskiewskiego, tatarskiego y greckiego etc. z przedziwnych y wielce cudownych spraw iego*, Vilnius, 1641.

22 Darius Baronas, *Vilniaus pranciškonų kankiniai*, p. 49–50.

23 Dariusz A. Dekański, *Początki zakonu dominikanów*, p. 164.

24 Daugiau apie tai žr. Edvardas Gudavičius, *Mindaugas*, Vilnius: Žara, 1998, p. 248–252; Darius Baronas, Stephen C. Rowell, *The Conversion of Lithuania: From Pagan Barbarians to Late Medieval Christians*, Vilnius: Institute of Lithuanian Literature and Folklore, 2015, p. 88–96.



6.5. Nežinomas autorius, *Pirmasis Lietuvos vyskupas pal. Vitas*

Lietuva, XVII a.

Bažnytinio paveldo muziejus

misijai sėkmė nenusišypsojo. Vyskupas Vitas ir jo bendražygiai patyrė persekiojimų, o nesulaukę pasaulietinės valdžios paramos turėjo trauktis iš nesvetingo krašto. Tikėtina, kad dalį savo įspūdžių vyskupas Vitas užfiksavo apie 1254 m. surašytame tekste „Apie apverktiną krikščionių padėtį Lietuvoje...“ (*De christianorum in Lithonia conditione deplorabili, ad sanctissimum et beatissimum patrem dominum Innocentium papam quartum, fr. Viti de Ordine Praedicatorum, episcopi Lithoniensis, epistola*). Spėjama, kad šis rankraštinis tekstas išliko Krokuvos dominikonų vienuolyne iki 1850 m. gaisro. Net jeigu šiuo atveju nepasiteisino dažnai istorikų paieškoms optimizmo teikianti sparnuota frazė apie „nedegančius rankraščius“, vis dėlto yra šiokia tokia viltis, kad dar gali būti išlikęs koks nors iki šiol neatrastas ar neidentifikuotas šio veikalo nuorašas ar bent išrašai.



Grįžęs iš Pietų Lietuvos vyskupas Vitas maždaug nuo 1255 m. iki pat savo mirties (1268/1269) arba rezidavo Krokuvos vienuolyne, arba eidavo vyskupo sufragano pareigas Olomouco, Vroclavo ir Poznanės vyskupijose<sup>25</sup>. Užbaigęs savo palaimingą gyvenimą vyskupas Vitas buvo palaidotas šalia šv. Hiacinto. Dalis „Šv. Hiacinto gyvenime“ aprašytų stebuklų įvyko taip pat ir pal. Vito užtarimu.

Lietuvos karalystės metais (1253–1263) Mindaugo dvare buvo ir pranciškonų, ir dominikonų. Sprendžiant pagal jų vardus, jie turėjo būti vokiečiai, atvykę Lietuvon per Rygą. Jų, kaip ir užsienio krikščionių, buvimą Mindaugo dvare galime datuoti maždaug iki 1261 m., kai vėl atsinaujino karinė konfrontacija tarp Mindaugo Lietuvos ir Livonijos ordino. Po Mindaugo nužudymo radikaliai pasikeitė Lietuvos geopolitinė padėtis. Šv. Hiacinto ir jo bendražygių pasėtoms tikėjimo sėkloms tuo metu nebuvo lemta suleisti gilesnių šaknų lietuvių tautos širdyje. Tačiau šv. Hiacinto, vėlesniais amžiais gyvenusių dominikonų ir jų rėmėjų rūpesčiu įsteigti vienuolynai Lenkijoje, Prūsijoje, Livonijoje, Rusioje<sup>26</sup> leido puoselėti ir palaikyti prisiminimą apie pirmųjų dominikonų misijas Rytų Europos platybėse kaip sektiną pavyzdį vėlesnių kartų dominikonams. Su nauja jėga dominikonų apaštalavimas lietuvių žemėse prasi-veržė jau visai kitoje epochoje, kurios pradžios atskaitos tašku galime laikyti dominikonų vienuolyno įsteigimą prie Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios 1501 metais.

25 Daugiau apie vyskupą Vitą žr. Adam Szweda, „Problem biskupa litewskiego Wita“, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 2002, t. 3, p. 327–343.

26 Walery Koszewierski, *Dominikanie klasztorów ruskich: połowa XV–XVI wiek*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2006.

# Šv. Hiacinto ikonografijos istorijos bruožai ir atvaizdai Lietuvos bažnytniame mene

**SIGITA MASLAUSKAITĖ-MAŽYLIENĖ**

Šv. Hiacintas (Jacek Odrowąż, apie 1183–1257) viduramžių krikščionims įkūnijo puikiai atpažįstamą uolaus misionieriaus, Evangelijos skelbėjo, Dievo žodžio sėjėjo atvaizdą. Pamokslininkų ordino brolio, nešančio Gerąją Naujieną į plačius pagonių kraštus nuo Baltijos iki Juodosios jūros, evangelizacinis darbas labiausiai sietas su Lenkijos ir Kijevo Rusios žemėmis. 1240 m. dėl mongolų-totorių antpuolių iš Kijevo Rusios į Krokuvą grįžęs šv. Hiacintas organizavo misijas Prūsijoje, pasišventė pamokslavimui ir ligonių slaugymui. Nuo 1243 m. daugiau iš Krokuvos neišvyko, čia ir mirė.

Ir nors pamaldumas prie Hiacinto kapo Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės bažnyčioje įsiplieskė ir Lenkijoje paplito tuoj pat po jo mirties, o ši vieta tapo piligrimų traukos centru, jo garbei skirta literatūra išpopuliarėjo tik XVI amžiuje, ruošiantis kanonizacijos iškilmėms. Todėl nieko keista, kad tuo metu užgimusi šv. Hiacinto hagiografija labiausiai akcentavo herojaus kaip stebukladario galias ir užtarimą, stebuklus, vykstančius prie šventojo kapo. Stebuklai buvo registruojami ir rašomi į *Liber miraculorum* – neišlikusį dokumentą, telkusį ankstyvąją 1257–1290 m. Hiacinto hagiografiją, kuri vėliau pasitarnavo 1352 m.

Stanislovo Krokuviečio parengtam „Šv. Hiacinto gyvenimui“: *De vita et miraculis sancti Iacchonis*<sup>1</sup>. Iš čia kyla ir visi vaizdingiausi šv. Hiacinto stebuklai, persikėlę į ikonografijos istoriją: 1224 m. mistinis šventojo pokalbis su Dievo Motina Žolinės šventės išvakarėse Krokuvos Švč. Trejybės vienuolyne, taip pat stebuklingas pabėgimas per Dnieprą iš totorių padegto Kijevo su Ostija ir Švč. Mergelės Marijos skulptūra<sup>2</sup>.

Dėl istorinių aplinkybių, reformacijos konteksto šv. Hiacinto kanonizacijos procesas užsitęsė ir, karaliui Zigmantui Vazai aktyviai tarpininkaujant, iškilmingu Hiacinto paskelbimu šventuoju baigėsi 1594 m. balandžio 17 d.: popiežius Klemensas VIII (tas pats popiežius, kuris 1602 m. lapkričio 7 d. patvirtino šv. Kazimiero kultą) vadovavo kanonizacijos iškilmėms Romos Šv. Petro bazilikoje. Ta proga Romoje buvo išleisti jo gyvenimo ir stebuklų aprašymai, sukurti hagiografiniai raižiniai, vaizdžiai pranešantys apie naują Bažnyčios šventąjį, jo stebuklus ir užtariamąją galią. 1594 m. išleistas šv. Hiacinto kanonizacijos proceso postulatoriaus Severino Krokuviečio (Seweryn Lubomlczyk) keturių dalių veikalas „De vita, miraculis, actis canonizationis Sancti Hyacinthi Confessoris

- 1 *De vita et miraculis sancti Iacchonis (Hyacinthi) Ordinis Fratrum Praedicatorum auctore Stanislao lectore Cracoviensi [eiusdem Ordinis]*. Plg.: Roberto Fusco, „Modelli iconografici giacintiani nelle pale d'altare in Italia fra tardo-manierismo e la prima età barocca“, *Seminatore della parola. San Giacinto Odrowąz apostolo del Nord Europa. Atti del Convegno Internazionale. Pontificia Università San Tommaso d'Aquino „Angelicum“, Roma, 16 ottobre 2007*, a cura di Roberto Fusco e Arcadiusz Nocoń, Roma: Tau Editrice, 2009, p. 52, išnaša Nr. 1.
- 2 Apie šv. Hiacinto stebuklus hagiografijoje ir ikonografijoje: Sigita Maslauskaitė, „Šv. Hiacintas. Stebuklai ir atvaizdai XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios hagiografijoje“, *Naujasis Židinys-Aidai*, 2007, Nr. 8–9, p. 385–390; Sigita Maslauskaitė, „Quod vel lapidis virtutem, vel floris pulchritudinem designat. L'iconografia di san Giacinto e i suoi riflessi sull'arte sacra in Lituania“, *Seminatore della parola. San Giacinto Odrowąz apostolo del Nord Europa*, p. 91–106.



### 6.6. Nežinomas autorius, Šv. *Hiacintas*

Medžio raižinys iš Severino Krokuviečio knygos „Apie šv. Hiacinto gyvenimą, stebuklus ir kanonizaciją“

Roma, 1594 m.

Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskių biblioteka

ordinis fratrum Praedicatorum“<sup>3</sup> [il. 6.6]; po metų į lenkų kalbą knygą išvertė Krokuvos Švč. Trejybės dominikonų vienuolyno prioras Antanas Grodzickis<sup>4</sup>. Pirmuoju veikalu remiantis išėjo šv. Hiacinto „gyvenimai“ italų kalba Romoje<sup>5</sup> ir Veronoje<sup>6</sup> [il. 6.7]. Pastarasis ir „oficialusis“ Severino Krokuviečio „Šv. Hiacinto gyvenimas“ buvo puošti raižiniais, padariusiais esminę įtaką šventojo atvaizdo istorijai ir sklaidai. Šv. Petro bazilikoje

3 Severinus Cracoviensis, *De vita, miraculis, actis canonizationis Sancti Hyacinthi Confessoris ordinis fratrum Praedicatorum libri quatuor*, Romae, 1594.

4 Antoni Grodzicki, *O żywocie, cudach w postępku kánonizáciej Błogosławionego Hiacincta, fundatora pierwszego w Polsce braciey zakonu kaznodzieyskiego Dominika świętego czworo kśiąg*, Kraków, 1595.

5 *Della vita, miracoli et canonizatione di S. Iacinto pollacco dell'ordine di S. Domenico, quale si celebra alle 17 d'Aprile 1594*, Roma, 1594.

6 Innocentio Cybo Ghisi, *Vita e miracoli di san Giacinto confessore dell'Ordine de Predicatori*, Verona, 1594.

vykusiame šv. Hiacinto *Theatrum canonizationis* iškilmių ikonografinė programa buvusi tikra baroko epochos naujojo šventojo atvaizdo manifestacija<sup>7</sup>: buvo sukurti paveikslai, vėliavos, kitos puošmenos, vėliau prazuvę, išskyrus vieną – šv. Hiacinto kanonizacijos vėliavą [il. 6.8].

## Šv. Hiacinto kanonizacijos vėliava

Šią relikviją, kuri laikoma seniausia išlikusia kanonizacijos iškilmių vėliava, nuo XVII a. I pusės saugo Krokuvos dominikonai. Vėliavoje pavaizduotas klūpantis šv. Hiacintas priešais jam apsireiškusią Švč. Mergele Mariją su Kūdikiu. Scena nutapyta ant raudono damasto ir papuošta aukso bei sidabro ornamentais<sup>8</sup>.

Apie šio kūrinio egzistavimą buvo žinoma iš Federico Zuccari freskos, nutapytos praėjus keleriems metams po kanonizacijos (1600 m.) Šv. Sabinos bazilikos Šv. Hiacinto koplyčioje: tai tam tikra prasme šv. Hiacinto kanonizacijos iškilmių reportažas, kruopščiai perteikiantis įvairias šio įvykio detales. Viena iš jų – kompozicijos gilumoje pavaizduota purpurinė vėliava su klūpančios šventojo figūros kontūrais. Po iškilmių Romos Šv. Petro bazilikoje vėliava buvo perkelta į dominikonų Šv. Sabinos bažnyčią ant Aventino kalvos, o iš čia lenkų delegacija ją parsivežė į Krokuvą<sup>9</sup>. Į miestą šventenybė įvežta su iškilminga procesija, įvykį lydėjo (kaip ir 1604 m. į Vilnių

7 Roberto Fusco, „Modelli iconografici giacintiani“, p. 54.

8 Kanonizacijos iškilmių vėliavos pradėtos naudoti XIII a., jų išliko labai nedaug. Žinoma išlikusi dar viena, panašiu laiku sukurta šv. Pilypo Nerio (1622) kanonizacijos iškilmių vėliava.

9 Marek Walczak, „Obraz Wizja św. Jacka w Odrowążu, jako *vera effigies* pierwszego polskiego dominikanina“, *Studia i źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Kraków: Dominikański Instytut Historyczny w Krakowie, 2013, p. 567–569.



### 6.7. Nežinomas autorius, Šv. Hiacinto vizija

Graviūra iš Innocento Cybo Ghisi knygos „Šv. Hiacinto, Pamokslininkų ordino išpažinėjo, gyvenimas ir stebuklai“

Verona, Girolamo Discepolo spaustuvė, 1594 m.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

įnešamą šv. Kazimiero vėliavą) Hiacinto garbei skirtos iškilmės. Vėliava buvo iškabinta Švč. Trejybės bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčioje ir kartą per metus, šventojo dienos proga, būdavo nuleidžiama žemyn, kad tikintieji galėtų ją paliesti. Šie gi, norėdami parsinešti šventenybės relikvijų, neretai traukdavo iš jos siūlus, krapštydavo auksavimą. XIX a. atvaizduose matyti, kad vėliava buvo perkelta į bažnyčios presbiteriją, ten, kur pagrindinė nava pereina į vienuolyno chorą. Tačiau ir pakeitus vėliavos vietą nepavyko jos apsaugoti nuo drėgmės ir temperatūros svyravimų, jos, kaip ir daugelio kitų paminklų, nepasigailėjo karai ir gaisrai. Paskutinis didelis gaisras, nusiaubęs bažnyčią ir vienuolyną, kilo 1850 metais. Šį įvykį aprašę to meto autoriai vėliavos išgelbėjimą laikė stebuklu ir manė, kad ji apsaugojusi Šv. Hiacinto koplyčią nuo sunaikinimo. Po gaisro vėliava į bažnyčią





**6.8. Nežinomas autorius, šv. Hiacinto kanonizacijos vėliava**

Roma, 1594 m.

Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės vienuolynas

veikiausiai negrįžo. Paskutinė žinia apie jos egzistavimą gauta XX a. 8-ajame dešimtyje, vėliau apie vėliavą nieko nebuvo girdėti<sup>10</sup>.

2008 m. mirus vienuolyno rinkinių saugotojui tėvui Adamui Stuzińskiui OP, tarp vertybių buvo rastos dvi baldakimo lazdos su audinio stogeliu. Iš pradžių restauratoriai manė, kad tai artefaktai iš dominikono karo metų gyvenimo. Ir tik menotyrininkui Marekui Walczakui pradėjus kanonizacijos iškilmių vėliavos paieškas, paaiškėjo, kad „audinio stogelis“ ir yra 1594 m. sukurta šv. Hiacinto vėliava. Nuo 2019 m. restauruota vėliava eksponuojama Krokuvos Švč. Trejybės dominikonų vienuolyne<sup>11</sup>.

### Šv. Hiacinto ikonografijos istorijos bruožai

Hagiografai sako, kad šv. Hiacintas buvo pakrikštytas Jokūbo vardu („Jacko“ – „Jacobus“ deminutyvas), tačiau 1352 m. „gyvenimo“ autorius brolis Stanislovas Jokūbo vardą pakeitė Hiacintu, nes herojus lyginamas su bendravardžiu brangakmeniu. Vėlesni hagiografai, pastebėję šį prasmių žaismą, šventąjį vadino tik Hiacintu: vardas reiškė akmens tvirtumą arba gėlės gražumą. Hiacintas tapo gilaus tikėjimo, ištikimybės, vienuolinio gyvenimo, asketiškumo simboliu, nes ugnis jį išbalina ir nei aistrų, nei kančių liepsnos jo spindesio užgesinti negali, jos tik nuskaistina. Hiacinto vardas derėjo šventajam, jo uolumui ir misionieriaus šlovei<sup>12</sup>.

10 Marek Walczak, „Chorągiew kanonizacyjna św. Jacka Odrowąza“, *Kraków, pl.* Paskelbta 2022 m. vasario 8 d. [https://www.krakow.pl/\\_krakowheritage/256925,2135,komunikat,\\_krakowheritage\\_\\_choragiew\\_kanonizacyjna\\_sw\\_\\_jacka\\_odrowaza.html?\\_ga=2.127594825.517127063.1643952977-768685504.1643952977](https://www.krakow.pl/_krakowheritage/256925,2135,komunikat,_krakowheritage__choragiew_kanonizacyjna_sw__jacka_odrowaza.html?_ga=2.127594825.517127063.1643952977-768685504.1643952977)

11 Ten pat. Buvo prašyta paskolinti vėliavą parodai Vilniuje, tačiau švęsdami šv. Dominyko jubiliejų Krokuvos dominikonai taip pat rengė parodą savo vienuolyne.

12 Abraham Bzovius, *Thaumaturgus Polonus seu de vita et miraculis S. Hyacinthi confessoris Ordinis FF. Praedicatorum*, Venetiis, 1606, p. 3.

Kaip ir hagiografijoje, atvaizduose šv. Hiacinto gyvenimas prasideda ne šventojo gimimu, bet įvilktuvėmis. Vienuolio gyvenimo pradžia – vienuoliniai įžadai, tai tarsi krikštas (naujas vardas ir naujas drabužis), gimimas naujam gyvenimui. Pats ordino įkūrėjas šv. Dominykas jį apvelka abitu: šv. Hiacintas pristatomas kaip vienuolis dominikonas, šv. Dominyko „draugas ir mokinys“, uolus pamokslininkas ir misionierius. Šv. Hiacinto pažintis su šv. Dominyku prasideda nuo stebuklo: Romoje Hiacintas tampa liudininku įvykio, kurio metu šv. Dominykas maldomis prikėlė jaunuolį. Iškart po šio stebuklo Hiacintas pasiprašė priimamas į dominikonų ordiną, šv. Dominykas jį „aprengė abitu“ ir „metus laikė prie savęs“<sup>13</sup>. Po metų Hiacintas davė įžadus ir šv. Dominykas jį išsiuntė į misijas, į Lenkiją arba, kaip rašoma raižiniuose, „į Šiaurę“. Kelionėje misionierius steigė vienuolynus, statė bažnyčias, kol atvyko į Krokuvą, kur vyskupas (jo giminaitis) atidavė jam ir jo draugams Švč. Trejybės bažnyčią, joje „ilgainiui įsikūrė gražiausias vienuolynas“<sup>14</sup>.

Šv. Hiacinto atvaizdo istorijos pradžioje matome grakštaus paprastumo graviūras, kuriomis iliustruotas XVII a. pradžios leidinys „Catalogus Sanctorum ac Beatorum Regni Poloniae Patronorum“. Jo autorius, lenkų hagiografas Martynas Baronijus, istoriografijoje tituluojamas antruoju pagal svarbą po Petro Skargos. Dar būdamas Romoje ir laukdamas popiežiaus leidimo išspausdinti kūrinį, jis, tikėtina, paties karaliaus Zigmanto Vazos prašymu prižiūrėjo kai kurių vario raižinių, skirtų lenkų šventiesiems, gaminimą, įskaitant vieną, skirtą šv. Hiacintui, pavadintą „Sanctus

13 *Della vita, miracoli et canonizatione*, p. 2.

14 Ten pat, p. 3. Daugiau apie stebukladario hagiografiją: Sigita Maslauskaitė, „*Quod vel lapidis virtutem* [...]“, p. 91–99.



lacinctus Polonus. De familia comitum Odrovons, sancti Dominici socius et discipulus et Ordinis Praedicatorum primus in septentrione fundator“. Šv. Hiacinto ir kitų devynių Lenkijos šventųjų globėjų grafinius atvaizdus Ravos vaivados Piotro Wilkanowskio užsakymu Romoje 1601 m. sukūrė Giacomo Lauro<sup>15</sup>. Jo raižinį kiek vėliau, 1605 m., panaudojo leidėjas Peteris Overradtas Kelne<sup>16</sup> [il. 6.9]. Siekdamas didesnės vertės, Martynas Baronijus vėliau graviūras sujungė į literatūroje žinomą 13 graviūrų hagiografinį rinkinį, pavadintą „Icones et miracula Sanctorum Poloniae“.

Visuose XVI a. pab. – XVII a. pr. hagiografiniuose spaudiniuose atkartotas tas pats išdėstymas: puslapio centre yra Švč. Mergelės Marijos ir Kūdikių apsireiškimo klūpančiam šv. Hiacintui scena, šventojo dešinė ranka ant krūtinės ir atversta knyga, padėta ant lelijos, o tradicinis ritinys su malonių pažadu „Gaude fili Iacincte, quia orationes tuae gratae sunt filio meo, et quicquid ab eo per me petieris impetrabis“ („Džiūgauk, sūnau Hiacintai, nes tavo maldos yra malonios mano Sūnui, ir visa, ko jį mano vardu prašysi, bus išklaudyta“)<sup>17</sup> vingiuoja tarp dviejų figūrų. Aplink įkomponuota 12 vinječių su užrašais, vaizduojančių šventojo gyvenimo įvykius ir stebuklus. Pagal laikrodžio rodyklę iš apačios: 1. Šv. Hiacintas gauna abitą iš šv. Dominyko ir yra siunčiamas į Lenkiją įsteigti vienuolyno ir pamokslauti; 2. Šventasis, bėgdamas nuo totorių su Švenčiausiuoju

15 Ryszard Knapiński, Aleksandra Witkowska, *Polskie niebo. Ikonografia hagiograficzna u progu XVII wieku*, Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2007, p. 178–181; Paweł Grabowski, „Grafika a cykle przedstawieniowe ze św. Jackiem w kościołach dominikańskich w Poznaniu i Klimontowie“, *Czasopisma.pan.pl*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 2 d. <https://journals.pan.pl/Content/113882/PDF/document%20-%202019-09-17T123423.729.pdf>.

16 Ryszard Knapiński, Aleksandra Witkowska, *Polskie niebo*, p. 230–233.

17 Severinus Cracoviensis, *De vita*, p. 31.



**6.10. Raffaello Guidi, Šv. Hiacintas**

Roma, apie 1594–1595 m.

Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskių fondas

Sakramentu ir Mergelės statula, eidamas vandeniui sausomis kojomis pereina Dniepro upę; 3. Dėl šventojo maldos atsigauna audros nuniokoti javų laukai; 4. Šventasis atgaivina du nuskendusius jaunuolius; 5. Šventasis prikelia tris tikinčiuosius, mirusius skirtingu laiku ir skirtingose vietose; 6. Šventasis išgydo 76 mirstančius tikinčiuosius; 7. Šventasis išgydo daugiau kaip 134 ligonius; 8. Šventasis išpranašauja nevaisingoms moterims, kad jos susilauks vaikų, ir joms padeda pastoti, o gimdyvėms – pagimdyti; 9. Šventasis peržegnodamas gražina regėjimą dviem akliems nuo gimimo žmonėms; 10. Krokuvos vyskupas ir kiti liudininkai mato, kaip šventojo siela kyla į dangų Švenčiausiosios Mergelės, šv. Stanislovo ir angelų draugijoje; 11. Šventajam užtarus, pasveiksta daug žmonių: aborto būdu pašalintam vaikui sugražinama siela ir gyvybė; 12. Bajorė, nuėjusi prie



šventojo kapo, išgyja nuo epilepsijos; prie jo kapo įvyksta daug kitų stebuklų. Ankstesnėse versijose pavaizduota 18 vinječių [il. 6.10, 6.11], tačiau Abiejų Tautų Respublikoje labiau plito Martyno Baronijaus variantas, užsakytas ir parengtas karaliaus ir Lenkijos dominikonų.

Hagiografijoje malone laikyta ir tai, kad šv. Hiacintas išpranašavo savo mirties datą – per Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų šventę. Iškart po mirties pasipylė stebuklai. Be Martyno Baronijaus įvardintųjų, taip pat minima, kad „jo laidotuvių dieną nukritęs negyvas nuo arklio jaunuolis vardu Zegala atgijo priliestas prie jo kūno“, „besimeldžianti vienuolė išvydo šv. Hiacintą kartu su Švč. Mergele Marija ir angelais kylantį į dangų“, „išgydė vandenlige sergantį Sventoslavą“, „Margaritos Grudekietės negyvas gimęs sūnus po to, kai buvo duotas įžadas, atgijo“, „išgydė agonijos ištiktą moterį“, „išgydė trejus metus nuo epilepsijos kentėjusią moterį“, „kažkoks žmogus vardu Hinko, pavojingiausiai plėšikų sužeistas, davęs įžadą, tobulai pasveiko“. Hagiografams įspūdį darė „prikeltų mirusiųjų“ skaičius, stebuklus būtinai lydėdavo žmogaus atsivertimas, t. y. tikrasis prisikėlimas.

Kanonizacijos iškilnių proga pasirodę leidiniai išskėlė šv. Hiacinto kaip ypatingo stebukladario, šią malonę gavusio iš pačios Dievo Motinos, vaidmenį tikinčiųjų gyvenime. Dangaus Karalienė šiam dominikonui suteikė išskirtinę dovaną: anksčiau minėtoje Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų šventės išvakarių dvasios pagavoje Hiacintas išvydo Švč. Mergelę Mariją, kuri pažadėjo per jį tikintiesiems teikti gausias malones. Nesunku suprasti, kodėl ši scena tapo kanoniniu šventojo atvaizdu: jis puošė ir kanonizacijos iškilmes, ir „gyvenimus“. Įvykis iškeliamas kaip dominikoniškojo pamaldumo tradicijos į vienuolijos globėją Mergelę Mariją tęstinumas: Dangaus dovana per Dievo Motiną išmelsti malonių buvo suteikta ir šv. Dominykui,



#### 6.11. Johann Sadeler, Šv. Hiacintas

Venecija, iki 1600 m.

Lenkijos nacionalinis muziejus Krokovoje, Kunigaikščių Čartoriskių fondas

ir šv. Tomui Akviniečiui<sup>18</sup>. Marija užtikrina, kad visos Hiacinto maldos bus išklausytos, vadinasi, tikintiesiems tereikia į šventąjį kreiptis ir maldos bus išgirstos: „Nuo tos dienos nebuvo taip, kad Švč. Mergelė Marija jo neišklausytų“<sup>19</sup>, „todėl taip ir tapoma“<sup>20</sup>.

Taigi šventojo gyvenimo įvykių ir ikonografijos tipologinės schemas kyla iš pirmųjų raiziniųų. 1594 m. Lodovico Carracci „Šv. Hiacintas“ [il. 6.12], nutapytas Bolonijos Šv. Dominyko bazilikos Šv. Hiacinto koplyčiai (dabar paveikslas Luvre) kanonizacijos iškilnių proga, yra idealus pavyzdys

18 Diego Mas, *Historia della vita, miracoli et canonizatione del B. Padre S. Giacinto di natione pollacco del Sacro Ordine dei predicatori ripartita in tre libri*, Napoli, 1601, p. 84–85, 87–89.

19 *Della vita, miracoli et canonizatione*, p. 4.

20 Diego Mas, *Historia della vita, miracoli et canonizatione*, p. 86.



6.12. Lodovico Carracci, Švč. *Mergelė Marija ir Vaikelis Jėzus pasirodo Šv. Hiacintui*

Bolonija, 1594 m.

Luvro muziejus, Paryžius

kontrreformacinio šventojo atvaizdo, kaip jo paskirtį apibūdino Gabriele Paleotti 1592 m. išleistame traktate „Discorso sopra le immagini sacre e profane“. Lodovico Carracci, naudodamas natūralistinę baroko manierą, įtaigią paveikslo personažų gestų kalbą, šviesos kontrastus ir tekstą, įgyvendina tiesiog tobulą Hiacinto – naujojo šventojo – prisistatymą žmonėms Bolonijoje, kurioje Šv. Hiacinto koplyčia dominikonų bažnyčioje tapo lenkų pamaldumo „mauzoliejumi“ Italijoje<sup>21</sup>. Kanonizacijos išskilmės vyko daugelyje svarbiausių dominikonų bažnyčių Romoje, Bolonijoje, Sienoje. Todėl šią viziją po iškilmių nutapė ne tik Lodovico Carracci, bet ir Ottavio Leoni (1598, Romos *Santa Maria sopra Minerva* bazilika), Lavinia Fontana (1600, Romos Šv. Sabinos bazilika), Ventura Salimbene (apie 1600, Sienos Šventosios Dvasios bažnyčia)<sup>22</sup>.

O monstrancija su Švenčiausiuoju ir Marijos atvaizdas šv. Hiacinto rankose nuolatiniais atributais tampa XVII a. pradžioje ir primena mirtą stebuklingą Hiacinto pabėgimą iš totorių apsupto Kijevo. Legenda byloja, kad šv. Hiacinto misiją Kijeve 1240 m. nutraukė totorių antpuolis. Užpuolikai įsiveržė į miestą tuo metu, kai vienuolis aukojo šv. Mišias. Šv. Hiacintas, baimindamasis Švenčiausiojo profanacijos, jį išėmė iš tabernakulio ir puolė bėgti iš bažnyčios. Tačiau jį sulaikė balsas: ant altoriaus stovėjusi alebastrinė Dievo Motinos skulptūra paprašė, kad ją jis taip pat pasiimtų. Hiacintas suabejojo, ar pakels statulą, tačiau jo nerimą išsklaidė Kristus, užtikrindamas, jog palengvins naštą. Vėliau pasakojimas buvo

21 Roberto Fusco, „Modelli iconografici giacintiani“, p. 58–59.

22 Vladimir Koudelka, „Giacinto di Polonia“, *Bibliotheca Sanctorum*, t. 6: *Gale-Giusti*, edita a cura dell'Istituto Giovanni XXIII della Pontificia Università Lateranense, Roma: Città Nuova, 1996, p. 330.

pakartotas ir išplėstas Abraomo Bzovijaus knygoje apie šv. Hiacintą<sup>23</sup>. Šiuo metu žinoma keletas Švč. Mergelės Marijos atvaizdų, kuriuos, pasak tradicijos, šv. Hiacintas išsinešė iš priešų apsupto Kijevo: tokią alebastroinę Dievo Motinos skulptūrą turėjo Lvivo dominikonai, 1945 m. ji atkeliavo į Krokuvos Švč. Trejybės vienuolyną [il. 6.13]; tokį pat atvaizdą gerbia Peremislio dominikonai<sup>24</sup>. Nors šaltiniai dažniausiai mini skulptūrinį Dievo Motinos atvaizdą, yra ir keletas tapytų atvaizdų, kurių legenda remiasi čia aptariamu įvykiu. Pavyzdžiui, tokiu laikomas Torunės dominikonų vienuolyne gerbtas Švč. Mergelės Marijos paveikslas<sup>25</sup>.

### Šv. Hiacinto atvaizdai Lietuvos bažnytniame mene

Yra žinių, kad XIII a. Lietuvoje darbavosi Pamokslininkų ordino misionieriai ir kad „Gniezno arkivyskupas Fulkonas lietuvių vyskupu įšventino dominikoną Vitą, šv. Hiacinto sekėją, kurį Lenkijos Bažnyčios tradicija laiko pirmuoju Lietuvos vyskupu“<sup>26</sup>; 1253 m. Kulmo vyskupas dominikonas Heidenreichas vainikavo Mindaugą Lietuvos karaliumi. XIV a. Vilniuje Gediminas dominikonams turėjo būti pastatęs bažnyčią, tačiau mieste jie įsitvirtino gerokai vėliau: 1501 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras skyrė papildomą fundaciją Vilniuje jau stovėjusiai Šventosios Dvasios bažnyčiai ir atidavė ją dominikonams<sup>27</sup>. Dominikonų bažnyčių ikonografinėje

23 Abraham Bzovius, *Thaumaturgus Polonus*, p. 37–39.

24 Žr. Grażyna Jurkowlaniec, „Kult obrazów a kult świętych w nowożytnym Krakowie“, *Barok*, 11 (2004), Nr. 2, p. 72–73.

25 Ten pat, p. 73.

26 *Krikščionybės Lietuvoje istorija*, sudarytojas Vytautas Ališauskas, Vilnius: Aidai, 2006, p. 31.

27 Dalia Vasiliūnienė, „Pamokslininkų ordinas“, *Dangaus miestas. Vilniaus vienuolynų palikimas Bažnytninio paveldo muziejuje*, sudarytoja Dalia Vasiliūnienė, Vilnius: Bažnytninio paveldo muziejus, 2020, p. 55.



**6.13. Šv. Hiacinto Dievo Motinos statulėlė**

Pasak legendos, 1240 m. šv. Hiacinto išgelbėta iš Kijevo  
Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės vienuolynas

programoje, suprantama, ryškiausiai skleidžiasi šv. Dominyko atvaizdai, tačiau galima pamatyti ir kitų šventųjų dominikonų Vincento Ferero, Kotrynos Sienietės, Tomo Akviniečio, Rožės Limietės, Pijaus V atvaizdus. Šv. Hiacinto paveikslas taip pat neatsiejamas nuo dominikonų vienuolijos veiklos. Legenda apie šv. Hiacinto lankymąsi Lietuvoje ypač išpopuliarėjo XVII a., o 1686 m. jis paskelbtas Lenkijos ir Lietuvos globėju. Ta proga Krokuvoje išspausdintas leidinys pristato šv. Hiacintą kartu su kitais Abiejų Tautų Respublikos šventaisiais globėjais [il. 6.14]. Šis įvykis turėjo skatinti pamaldumą šv. Hiacintui ir jo vaizdavimą, tačiau, neatlikus šv. Hiacinto atvaizdo istorijos tyrimų archyvuose, tenka kalbėti tik apie išlikusius ir 2021 m. rengiant parodą „Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje: aštuoni atminties šimtmečiai“ į šviesą iškeltus Lietuvos globėjo atvaizdus. Pastebėta, kad



šv. Domykas ir šv. Hiacintas kartais vaizduoti kartu – kaip Pamokslininkų ordino įkūrėjas ir pirmasis lenkų kilmės dominikonas, Lenkijos ir Lietuvos globėjas. Seniausi šios ikonografijos pavyzdžiai išliko iš XVII a. II pusės. Jie nėra gausūs, bet svarbūs (žr. V skyrių).

Mūsų dienas pasiekę šv. Hiacinto altoriniai paveikslai datuojami XVIII a. II puse – XX a. pradžia ir vaizduoja šv. Hiacinto pabėgimą iš Kijevo su šventenybėmis rankose. Menine prasme įspūdingiausi yra Žemaičių Kalvarijoje [il. 6.24], Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios tituliniam šv. Hiacinto altoriuje ir vienuolyno koridoriaus freskoje [il. 6.19, 6.20], taip pat greičiausiai Trakų šv. arkangelo Mykolo dominikonų koplyčioje [il. 6.21] esantys arba buvę tapybos kūriniai. Apie 1857 m. Antanas Rodzevičius Vilniaus Kalvarijų šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčios altoriui taip pat nutapė „Pabėgimą iš Kijevo“ [il. 6.23], Vilniaus šv. Teresės bažnyčios prieangyje kabo XIX a. pab. – XX a. pr. Juozapo Balzukevičiaus tos pačios ikonografijos paveikslas [il. 6.28]. Į parodą buvo atvežta nuostabi procesijų vėliava su šv. Hiacinto ir šv. Lauryno paveikslu, sukurta 1884 m. Žemaičių Kalvarijos švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčiai [il. 6.25].

Lietuvoje yra dvi šv. Hiacinto bažnyčios – Skapiškyje ir Antašavoje. Nors titulinės bažnyčios – tikrai nemenkas šventojo pagerbimas, globėjo atvaizdai [il. 6.26, 6.27] jose kuklūs: portretai su atributais antruosiuose šoninių altorių tarpniuose. Ir Antašavos, ir Skapiškio šv. Hiacinto atvaizdai, manytina, nutapyti XVIII a. pabaigoje, daug kartų pertapyti ir blogos būklės. Vėlesni Lietuvoje turimi atvaizdai, pavyzdžiui, Palėvenės šv. Domyko bažnyčios (XX a. pr.), šventąjį vaizduoja toje pačioje kompozicijoje: nešantį monstranciją ir švč. Mergelės Marijos skulptūrėlę [il. 6.29]. Kanoniniu atvaizdu tapusią Europos menininkų itin mėgtą

šventojo regėtą Švč. Mergelės Marijos viziją Lietuvoje galime išvysti tik XVIII a. Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčios kupolo freskoje [il. 5.10]. Ši scena stokoja ikonografijai svarbaus įrašo, tačiau švelnus Marijos prisilietimas prie šventojo peties ir jo rankos atliepimas greičiausiai bylotų apie bendrystę ir visų tikinčiųjų prašymų išklausymą. Keturias šv. Hiacinto gyvenimo scenas (išsiuntimą į misiją, dominikonų vienuolyno įkūrimą Krokuvoje, Švč. Sakramento ir Švč. Mergelės Marijos skulptūros išnešimą iš degančio Kijevo ir šv. Hiacinto apoteozę) 1944 m., minint 350-ąsias šventojo kanonizacijos metines, Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčioje nutapė Jerzy Hoppenas (1891–1969). Trys iš jų – vieninteliai šios ikonografijos pavyzdžiai Lietuvos bažnyčiose [il. 6.46].

Atrodytų, kad visi dominikonų vienuolynai galėjo turėti šv. Hiacintui dedikuotų kūrinių, tačiau išlikusi ikonografija Lietuvoje nėra nei gausi, nei įvairi. Liaudies meno kūryba šv. Hiacintui taip pat nėra dosni, rengiant parodą liaudiškų atvaizdų Lietuvos muziejuose rasti vos aštuoni [il. 6.31–6.38]. Vienas retas šv. Hiacinto su Šventąja Šeima atvaizdas žinomas privačioje kolekcijoje. O šv. Hiacinto relikvijoriai, nors ir byloja apie šį šventąjį, neretai yra tapę kitų šventųjų relikvijų saugotojais [il. 6.15–6.17]. Galima tik paspėlioti, kodėl taip nutiko. Pirma, katalikiškam paveldui, ypač vienuolių, nepalankios istorinės aplinkybės lėmė, kad šv. Hiacinto atvaizdų išliko nedaug, uždarius dominikonų vienuolynus nebebuvo kam rūpintis pamaldumo dominikonų šventiesiems sklaida, o kartu ir jų atvaizdų užsakymais. Antra, galbūt šv. Kazimiero kultas ilgainiui užgožė dominikonų šventąjį, nors jų kanonizacijos procesas vyko vienu metu. Čia galima prisiminti Pauliaus Rabikausko aprašytą istoriją, kad XVI a. pradžioje pradėjus ruošti šv. Kazimiero kanonizacijos procesui, „kilo



6.14. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas

Graviūra iš Dominyko Frydrychovičiaus knygos „Šv. Hiacintas Odronvonžas, pagrindinis, hierarchinis, visuotinis Lenkijos Karalystės globėjas“ Krokuva, Krokuvos universiteto spaustuvė, 1688 m. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

mintis prie jau vedamos bylos prijungti kitą kandidatą į šventuosius“ – šv. Hiacintą<sup>28</sup>. Gniezno arkivyskupo Jono Laskio paragintas, karalius kreipėsi į popiežių Leoną X, prašydamas ištirti šv. Hiacinto gyvenimą ir stebuklus, lygiai kaip ir karalaičio Kazimiero<sup>29</sup>. Karalius prašė, kad abi bylos būtų vedamos drauge, o Leonas X 1518 m. liepą šį karaliaus prašymą patenkino. Po įvairių peripetijų, įtraukusių ir sukrotusius Krokuvos dominikonus, šv. Hiacintas buvo kanonizuotas anksčiau negu šv. Kazimieras. Taigi Kazimiero kanonizacijos bylos pradžia paskatino Hiacinto bylos eigą, ir 1594 m. balandžio 17 d. dominikonas Hiacintas buvo iškilmingai paskelbtas šventuoju<sup>30</sup>. Pralenkęs šv. Kazimierą XVI a. kanonizacijos procese, Lietuvoje šv. Hiacinto kultas nusileido karalaičiui – valstybės globėjui. Šv. Kazimiero kulto patvirtinimas 1602 m. ir valstybinio globėjo statusas (1636) jo kultui ir atvaizdui buvo palankesnis: atitiko valstybę saugančio narsaus globėjo paveikslą, jo stebuklai siejosi su Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių pergalėmis prieš Maskvą, jo relikvijos buvo gerbiamos valdovo funduotoje ir išpuoštoje koplyčioje Vilniaus katedroje, kultą skatino karališkoji dinastija ir didikų giminės, šv. Kazimiero kulto sklaida rūpinosi jėzuitai, atvaizdo ir ikonografijos naudojimo evangelizacijos darbe virtuožai. Be to, pamaldumas Rožinio Marijai ir Rožinio Marijos atvaizdai su šv. Dominyku ir šv. Kotryna Sieniete (retkarčiais ir su šv. Hiacintu) kiekiu ir įvairove visiškai užtemdė kitų „pavienių“ dominikonų šventųjų atvaizdus, nes ir bažnytinių Rožinio brolių veikla,

28 Paulius Rabikauskas, *Krikščioniškoji Lietuva: istorija, hagiografija, šaltiniotyra*, sudarytojas Liudas Jovaiša, Vilnius: Aidai, 2002, p. 205.

29 Ten pat.

30 Ten pat, p. 206.

ir šios maldos populiarumas Lietuvoje iki Antrojo pasaulinio karo buvo neįtikėtinais gyvybingas<sup>31</sup>.

Aiščiausiai matomas paminklas šv. Hiacintui sostinėje – Šv. Pilypo ir Jokūbo parapijai priklausiusi Šv. Jackaus koplyčia J. Basanavičiaus ir Jovaro gatvių sankryžoje [il. 6.42, 6.43]. Rengiant parodą identifiukuota medinė skulptūra, kurią Boleslovas Stanislovas Balzukevičius (1879–1936) greičiausiai kaip modelį naudojo iš bronzos 1901 m. nulietam koplyčią vainikuojančiam Šv. Jackaus atvaizdai [il. 6.41]. Medinė skulptūra veikiausiai nuo 1901 m. iki bažnyčios uždarymo 1948 m. buvo išstatyta Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčios altoriuje [il. 6.45]. Sovietams uždarius bažnyčią, ji perkelta į Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčios eksterjero nišą, kur yra iki šiol [il. 6.44]. XX a. pab. – XXI a. pr. Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia ir joje esanti Šv. Hiacinto koplyčia restauruotos, koplyčios altoriuje pastatyta šv. Hiacinto skulptūra, 2006 m. sukurta Jano Sieko (1936–2018). Iki 2012 m. Lukiškių dominikonų bažnyčios fasado nišose stovėjusios šv. Hiacinto ir šv. Dominyko XVIII a. II p. skulptūros [il. 5.15, 5.16] perkeltos į šią koplyčią.

2007 m. rugpjūčio 17 d. nuo Vilniaus Šv. Jackaus koplyčios J. Basanavičiaus ir Jovaro gatvių sankryžoje prasidėjo procesija į Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčią, skirta šventojo Šiaurės misionieriaus garbei<sup>32</sup>. O 2022 m. kovo 26 d. tuo pačiu keliu ėjo procesija, meldžiant Ukrainos apaštala išgelbėti Rusijos invazijos niokojamą šv. Hiacinto misijų kraštą.

31 Aušra Vasiliauskienė, „Jericho rožė. Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizdai XVII–XVIII a. Vilniaus vyskupijoje“, *Sveika, Mergelė! Vilniaus arkivyskupijos marijinės ikonografijos aspektai*, sudarytoja Tojana Račiūnaitė, Vilnius: Bažnytinio paveldo muziejus, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2018, p. 155–182.

32 2007 m. buvo švenčiamas šv. Hiacinto 750 metų mirties jubiliejus, vyko renginiai ir parodos ne tik Romoje, Krokuvoje, bet ir Vilniuje.



**6.15. Mykolas Frydrichas Griutneris (?), šv. Hiacinto relikvijorius**  
Vilnius (?), 1684 m.; perdarytas XVIII a. pab. – XIX a. I p.  
Priklausė Kauno Dievo Kūno dominikonų vienuolynui  
Bažnytinio paveldo muziejus







**6.16. Jonas Frydrichas Šemnikas (?), šv. Kazimiero relikvijorius  
(su šv. Hiacinto ir pal. Česlovo figūrėlėmis)**

Vilnius, XVIII a. pr.

Manoma, buvo skirtas saugoti šv. Hiacinto arba šv. Dominyko relikviją  
Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika







**6.17. Nežinomas autorius, šv. Kryžiaus relikvijorius (su šv. Hiacinto giminės herbu)**

Lietuva, XVIII a. II ketv.; kojelė, kryželis, relikvijų kapsulė – XIX a.

Manoma, buvo skirtas saugoti šv. Hiacinto relikviją

Smilgių Šv. Jurgio bažnyčia





**6.18. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas**

Raižinio plokštelė – XVIII a.; atspaudas – XIX a.  
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka



**6.19. Motiejus Slučianskis (?), Šv. Hiacintas**

Vilnius, apie 1756–1770 m.  
Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų vienuolynas







6.20. Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas*  
Lietuva, XVIII a. II p.  
Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia

*XVIII a. II pusėje naujai įrengtam Šv. Hiacinto altoriui Vilniaus dominikonų Šventosios Dvasios bažnyčioje buvo nutapytas nežinomo dailiniko paveikslas (il. 6.20). Veikiausiai tas pats autorius sukūrė šv. Hiacinto paveikslą, priklausiusį Trakų dominikonų Šv. arkangelo Mykolo koplyčiai, o vėliau perkeltą į Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo baziliką [il. 6.21]. Abiejų kūrinių kompozicija identiška (šventasis per Dniepro upę neša monstranciją su Švč. Sakramentu ir Švč. Mergelės Marijos skulptūrą, dešinėje bėga kitas dominikonas), skiriasi tik altoriaus nišai pritaikytų rėmų forma.*

*Vilnietiškojo paveikslo dešinė kraštinė įžiūrima liaudies dailininko nutapytame šv. Hiacinto atvaizde [il. 6.22]; panašu, kad jis sukurtas žvelgiant į altoriaus paveikslą iš apačios, tačiau figūrų proporcijos prarastos, nebėra antrojo dominikono figūros. Jos nebėra ir kitoje Vilniaus arba Trakų paveikslo kartotėje – dailininko Antano Rodzevičiaus kūrinyje, nutapytame altoriui anksčiau dominikonams priklausiusioje Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčioje apie 1857 m., minint 600 metų nuo šv. Hiacinto mirties [il. 6.23].*



6.21. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas

Lietuva, XVIII a. II p.

Priklausė Trakų dominikonų Šv. arkangelo Mykolo koplyčiai  
Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika  
Bažnytinio paveldo muziejus



**6.22. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas**

Dvipusis paveikslas, kitoje pusėje – „Švč. Jėzaus Širdis“

Lietuva, 1807 m.

Jauniaus Gumbio kolekcija

**6.23. Antanas Rodzevičius, Šv. Hiacintas**

Apie 1857 m.

Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia







**6.24. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas**

Lietuva, XVIII a. vid. – II p.

Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika





**6.25. Nežinomas autorius, procesijų vėliava su paveikslu Šv. Hiacintas ir šv. Laurynas, kitoje pusėje – Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelė Marija**

Lietuva, 1884 m.

Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika











**6.27. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas**

Lietuva, XVIII a. II p. (?), aptaisai – XIX a. I p.

Skapiškio Šv. Hiacinto bažnyčia



**6.26. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas**

Lietuva, XVIII a. II p. (?)

Antašavos Šv. Hiacinto bažnyčia







**6.29. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas**

Lietuva, XX a. pr.

Palėvenės Šv. Dominyko bažnyčia



**6.28. Juozapas Balzukevičius, Šv. Hiacintas**

Vilnius, XIX a. pab. – XX a. pr.

Vilniaus Šv. Teresės bažnyčia





*Giesmės „Pulkim ant kelių“ autoriaus, kunigo ir poeto Antano Strazdo (1760–1833) sukurtas lietuviškas „Himnas apie šv. Jackų O. P.“ vaizdingai perpasakoja šventojo stebuklus ir ragina tikinčiuosius pasitikėti jo globa. Lankstinukas su giesme ir šv. Hiacintui skirta litanija, išleistas Vilniuje 1816 m., veikiausiai dalintas tikintiesiems per atlaidus ar kitas bažnytines šventes [il. 6.30].*

*1937 m., praėjus kiek daugiau nei šimtmečiui, Lietuvių tautosakos archyvo darbuotojai įrašė perdarytą šios giesmės variantą. Iš Pienionių kaimo Anykščių rajone kilęs pateikėjas Adomas Kavoliūnas (g. 1857) prisiminė, kad perdarytą kūrinį juokais giedodavę atlaiduose, ypač nuvykus į Vilnių per Sekmines. Abu giesmės variantai prasideda taip pat, tačiau tolesni Antano Strazdo žodžiai buvo pakeisti pasakojimu apie kelionę į atlaidus:*

Šventas Jackau, skarbai brungus,  
Tavo ratai, mano drungos.  
Paskinkysiu kumelėlį,  
Nuvažiuosiu į ulyčių.  
Trečias kiemas nuo ulyčios  
Davė duonos ir bulvyčių [...].





**6.31. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus)**

Lietuva, XIX a. pab. – XX a. pr.

Žemaičių muziejus „Alka“

**6.32. Dominykas Šideikis, Šv. Hiacintas (šv. Jackus)**

Lietuva, Skuodo r., Barstyčiai, apie 1881 m.

Žemaičių muziejus „Alka“



**6.33. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus)**

Lietuva, Plungės r., 1892 m.

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

**6.34. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus)**

Lietuva, Telšių r., XIX a. pab.

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus



**6.35. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus)**

Lietuva, XIX a.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus

**6.36. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus)**

Lietuva, XIX a.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus





**6.37. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus)**

Lietuva, XIX a.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus

**6.38. Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus)**

Lietuva, XX a. pr.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus



6.39. Šv. Hiacinto koplytėlės ir statulos Vilniuje pašventinimo 1843 m. rugpjūčio 22 d.  
atminimo knygelės titulinis puslapis  
Varšuva, Misionierių spaustuvė prie Šv. Kryžiaus bazilikos, 1844 m.  
Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka



6.40. Nežinomas autorius, Šv. Jackus Odrovonžas.

Pagal Vilniaus priemiesčio kopytėlės skulptūrą

Jonas Kazimieras Vilčinskis, „Vilniaus albumas“, 1850 m.

Lietuvos nacionalinis muziejus





FIGURA ŚW. JACKA W WILNIE (na Pohulance). Posąg ten wystawiono w r. 1762 na pamiątkę 2-miesięcznej misji, odbytej w kościele św. Ducha, podczas ogłotającego się trybunału głównego W. Ks. Litewskiego. Przedtem stał is słupek, wystawiony w roku 1469. (Fotografja ze zbiorów A. Szulcmana)



#### **6.42. Šv. Jackaus skulptūra Vilniuje**

E. Novickio nuotrauka iš A. Šutino kolekcijos, Vilnius, 1912 m.  
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

#### **6.43. Vilnius. Šv. Jackaus skulptūra**

D. Visoune meninė leidykla, Vilnius, 1911–1912 m.  
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka



**6.41. Boleslovas Stanislovas Balzukevičius, Šv. Hiacintas**  
Vilnius, 1901 m.

Bronzinė skulptūra virš Šv. Hiacinto koplytėlės Vilniuje,  
J. Basanavičiaus ir Jovaro gatvių sankryžoje







Šv. Jacek apostoł Rusi.  
(Według statuy, stojącej w ołtarzu kaplicy kościoła Św. Jakōba  
w Wilnie).

**6.45. Nežinomas autorius, Šv. Jackus, Rusios apaštalas**  
*Pagal statulą, stovinčią koplyčios altoriuje Šv. Jokūbo bažnyčioje Vilniuje*

Vilnius, XX a. I p.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka



**6.44. Boleslovas Stanislovas Balzukevičius, Šv. Hiacintas**  
Medinė skulptūra, buvusi Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo  
bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčios altoriuje

Vilnius, 1901 m.

Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia

# Šv. Hiacinto koplyčia Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje ir jos kūrėjas

## GIEDRĖ JANKEVIČIŪTĖ

Šv. Hiacinto koplyčia Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje – proginis kūrinys. Jos dekoras, sukurtas 1944 m. pirmoje pusėje, ruošiantis rugpjūčio 17 d. paminėti 350-ąsias šventojo kanonizacijos metines<sup>1</sup>, atitinka būsimo įvykio nuotaiką: tai puošnus, iškilmingas, šventiškas barokinės dvasios sienų tapybos ansamblis. Reljefinėmis nerviūromis sudalinto skliauto segmentuose, tirštos ornamentikos fone išsiskiria keturi medalionai su svarbiausiomis šv. Hiacinto gyvenimo scenomis: šv. Dominykas išsiunčia šv. Hiacintą į misijas, šv. Hiacintas atvyksta į Krokuvą, šv. Hiacintas iš degančios Kijevo bažnyčios išgelbsti monstranciją ir Švč. Mergelės Marijos statulą, šv. Hiacinto apoteozė [il. 6.46]. Neįgudusiai akiai gali pasirodyti, kad tapyba vienalaikė su bažnyčia, nebent kiek parestauruota XX ir XXI amžiuje, bet iš tiesų tai modernaus menininko, tarpukario Vilniuje garsaus dailininko, fotografo, restauruotojo ir pedagogo Jerzy Hoppeno (1891–1969)

1 Gali būti, kad Hoppenas projektuodamas ir kurdamas koplyčios dekorą naudojo ankstesnės polichromijos pėdsakais. Tikėtina, kad koplyčios įėjimo sienos dekore greta 1944 m. išraižyta 1744 m. data žymi Šv. Hiacinto koplyčios statybų ir puošybos pabaigos datą, tad naujai ji buvo išpuošta praėjus 200 metų nuo įrengimo, bet šiai hipotezei rimčiau pagrįsti kol kas trūksta įrodymų.



**6.46. Jerzy Hoppeno vadovaujama dailininkų grupė, Šv. Hiacinto koplyčios skliauto freskos  
Vilnius, 1944 m.  
Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia**





**6.47. Jerzy Hoppen, Šv. Jokūbo ir Pilypo bažnyčia Lukiškėse**  
Vilnius, 1924 m. Raižinys iš ciklo „Senasis Vilnius“, I sąsiuvinis  
Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

kūriny<sup>2</sup>. Dar labiau nei griežtai istoristinis dekoro pobūdis nustebina ansamblio atsiradimo aplinkybės. Ciklas gimė nacių okupuotame Vilniuje, prie miesto sparčiai artėjant frontui. Nuostabu, kad parapijiečiai ir jiems atstovavęs kun. Pawełas Piekarskis nerimo ir baimės apimtame nuskurdusiame mieste ryžosi imtis tokio ambicingo ir brangaus sumanymo. Koplyčios dekoro dokumentų, išskyrus Hoppeno eskizus [il. 6.53–6.59], kol kas nepavyko aptikti, tad sunku pasakyti, kaip užsakovas atsiskaitė su dailininku ir jo padėjėjais. Tikėtina, kad už darbą buvo atsilyginama daik-

2 Apie Hoppeną plačiau žr.: Jan Kołowski, *Jerzy Hoppen rytownik*, Toruń: Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Muzeum Okręgowe w Toruniu, 1991; Agata Rissmann, Szymon Jan Stenka, *Jerzy Hoppen (1891–1969): artysta–konserwator–profesor*, Toruń: Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Okręgowego, 2018.



tais ir maisto produktais, pakeitusiais vis labiau nuvertėjančias reichsmarkes. Deficitas buvo ir medžiagos bei įrankiai: kalkės, cementas, smėlis, pigmentai, pastolių lentos ir vinys, tinkavimo įrankiai, šepėčiai, teptukai. Kažkaip sugebėta rasti visas reikalingas priemones darbams atlikti, dailininkui ir jo padėjėjams už darbus atsilyginta. Deja, numatytos iššikilmės greičiausiai buvo itin kuklios ir visai nelinksmos. Sovietai įžengė į Vilnių dar liepą, tad rugpjūčio viduryje gatvėse tebesmilko griuvėsiai, neseniai buvo įvykusi garsioji Ivano Černiachovskio kviestinė vakarienė, kurioje suimti ir po to nužudyti arba įkalinti Armijos Krajovos vadai. Miestą smaugė įtampa ir nežinomybė. Kita vertus, būtent tokiose situacijose sustiprėja pusiausvyrą, viltį, blaivų mąstymą padedantis atgauti tikėjimas žemiškos valdžios galią, o juo labiau vieno žmogaus sugebėjimus pranokstančiomis jėgomis. Dėl tokios pačios priežasties – šaukiantis dangiškojo globėjo užtarrimo ir pastiprinimo – 1943 m. pavasarį vyskupo Kazimiero Paltaroko iniciatyva įvyko ir Lietuvos globėjo šv. Kazimiero kanonizacijos 340-mečio minėjimas. Ta proga surengtas dailės kūrinių konkursas, bet jame dalyvavo išimtinai lietuvių dailininkai. Tačiau šis pavyzdys taip pat perteikia religinio gyvenimo ir religinės dailės, apskritai meno poreikį kritinėmis aplinkybėmis, o būtent – nacių okupacijos metais.

Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje Hoppenas jau buvo dirbęs: 4-ajame dešimtmetyje jis atnaujino pagrindinės šventovės dalies sienų puošybą. Ši bažnyčia dailininkui buvo ypač svarbi ir artima, nes gyvendamas Kaštonų gatvėje jis joje lankydavosi ir kaip eilinis parapijietis. Susižavėjęmą išlakia šventovės architektūra dailininkas dar 1924 m. perteikė vario raižinyje iš ciklo „Senasis Vilnius“ (1924–1927) [il. 6.47], vėliau ne kartą fotografavo pamėgtą bažnyčią ir kaip išskirtinį Vilniaus architektūros paminklą, ir



6.48. Jerzy Hoppen, Šv. Kazimiero mugė Lukiškėse. Prekyba statinėmis

Vilnius, 1936 m.

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

kaip Lukiškių aikštėje bei jos apylinkėse kasmet vykstančios vilniečių pamėgtos Kaziuko mugės nuolatinį foną<sup>3</sup> [il. 6.48].

Vilniuje Hoppenas apsigyveno 1921 metais. Galbūt pasirinko šį tuometinės Lenkijos miestą, nes taip atsidūrė arčiau gimtojo, kad ir nepasiekiamo Kauno. Su Vilniumi jį siejo ir šeiminiai ryšiai: čia jis praleido paauglystę, baigė gimnaziją, čia Antakalnio Šv. Petro ir Povilo parapijos kapinėse atgulė jo mama Eufrozina Michałowska-Hoppen. Kad ir kaip būtų, atvykęs į Vilnių, Hoppenas iš karto įsiliejo į vietinių dailininkų,

3 Ilona Mažeikienė, „Miesto motyvai Jurgio Hoppeno fotografijose bei „Senajo Vilniaus“ ciklo ofortuose“, *Vilniaus fotografijos mokykla: tęstinumo ir naujų strategijų problemos. Wileńska szkoła fotograficzna: kwestie ciągłości i nowych strategii*, sudarytoja Margarita Matulytė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2008, p. 128–139.

susibūrusių apie Ludomirą Sleńdzińskį, gretas. Sleńdzińskis – tapytojas, dailės gyvenimo organizatorius, kultūros bendruomenės autoritetas, pedagogas – buvo trečios kartos vilnietis dailininkas. Jo tėvas Vincentas ir senelis Aleksandras sūnui ir anūkui įskiepijo buvusios miesto didybės ilgesį, kuris lenkiškame Vilniuje virto šios didybės atkūrimo programa. Būtent tokius siekius deklaravo ir stengėsi praktiškai įgyvendinti tarpukario Vilniaus kultūros ir meno žmonės. Hoppenas, kaip ir kiti jo amžininkai, pasinėrė į miesto istorijos studijas, gilinosi į paveldosaugos problemas, svajodamas apvalyti nuo žaizdų caro valdžios laikais sužalotą Vilniaus architektūros kūną, o naujai kuriamą vietinę dailę pakreipti „didžiojo stiliaus“ linkme. Jis tapo vienu ištikimiausių ir nuosekliausių Sleńdzińskio šalininkų ir sekėjų. Įstojęs į Sleńdzińskio įkurtą Vilniaus dailininkų draugiją, greitai pelnė kitų jos narių pasitikėjimą ir 1925 m. buvo išrinktas draugijos viceprezidentu. Sistemingo meninio išsilavinimo Hoppenas neturėjo, todėl užsirašė į tik ką įsteigto Stepono Batoro universiteto Dailės fakultetą. Mokėsi nenuosekliai, daug metų, tad vienu tarpu buvo ir studentas, ir dėstytojas.

Apsisprendęs gyvenime rinktis dailininko profesiją, Hoppenas 1913 m. išvyko į Krokuvą. Ten kelis mėnesius lankė dailės akademiją, patyrė Krokuvoje, kaip ir visoje Austrijos-Vengrijos imperijoje, įsitvirtinusio *art nouveau* įtaką. Šį stilių plėtojo iki pat atvykimo į Vilnių, nors Pirmojo pasaulinio karo nublokštas į Rusiją matė ir visai kitokių meno formų. Vis dėlto giliausią įspūdį jam padarė Europos dailės klasikos šedevrai Sankt Peterburgo Ermitaže. Kol nebuvo pašauktas į kariuomenę, mėgo juos kopijuoti, meistriškumo mokydamasis tiesiogiai iš didžiausių renesanso ir baroko meistrų. Įsikūręs Vilniuje, autentišką „vietos dvasią“ dailininkas

įžvelgė pirmiausia baroko architektūroje ir dailėje. Amžininkai dėl to jį net vadino „barokistu“, juolab kad Hoppenas ne tik vaizdavo baroko paminklus, bet ir adaptavo šį stilių savo sienų tapybai. Baroku jis grožėjosi kaip dailininkas, studijavo šį stilių ir „moksliniais pagrindais“. Ypač žavėjosi Vilniaus baroko mokyklos ryškiausio architekto Jono Kristupo Glaubico kūriniais, stengėsi identifikuoti šio architekto nežinomus darbus, 1937 m. net paskelbė savo tyrimų duomenis vietiniame dienraštyje „Słowo“, su kuriuo jau ir anksčiau bendradarbiavo. Pavyzdžiui, 1935 m. „Słowo“ publikavo jo kultūrinių esė ciklą „Wilno, które ginie“ – „Nykstantis Vilnius“, skirtą žūstančiam, į nebūtį žengiančiam miestui. Šiuose tekstuose Hoppenas liejo apmaudą dėl caro laikais prarastų pastatų, architektūros fragmentų, urbanistikos elementų, kitaip sakant, unikalios „vietos dvasios“ sunaikintų ženklų. Būdamas Vilniaus apskrities restauravimo komisijos narys, jis turėjo galimybę giliai ir detaliai pažinti miesto architektūrą ir fiksuoti jos būklę.

Už Vilniaus ribų Hoppeną išgarsino iš meilės Vilniui gimę kūriniai, o tiksliau – 1924–1927 m. sukurtas ir į tris aplankus sugrupuotas 18 ofortų ciklas „Senasis Vilnius“. 1928 m. už šį ciklą dailininkas buvo apdovanotas Varšuvoje surengtame Lenkijos grafikos salone, o 1929 m. pelnė didįjį sidabro medalį Poznanėje, šalies nepriklausomybės dešimtmečio proga surengtoje Lenkijos pasiekimų parodoje. Ciklo aplankus įsigijo Varšuvos universiteto bibliotekos Grafikos kabinetas ir stambiausios grafiką kaupiančios Europos institucijos: Britų muziejus Londone, Paryžiaus Nacionalinė biblioteka, Prado muziejus Madride ir kt. Ne veltui recenzuodamas 1928-ųjų Vilniaus dailininkų draugijos parodą vilnietis Eugenijus Schummer-Szermentowskis rašė: „Hoppenas. O, Hoppenas!



**6.49. Jerzy Hoppen, *Autoportretas***

1920 m., Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka

**6.50. Jerzy Hoppen, *Moters portretas (dailininko žmonos Marijos)***

1921 m., Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka

Šis vardas Vilniuje ne tik garsus, bet ir nusipelnęs. Kas nežino Hoppeno ofortų Vilniaus motyvais, tas – galima sakyti – nepažįsta Vilniaus dailės.“<sup>4</sup>

Nepaisant savo daugiašakės veiklos, Hoppenas pirmiausia buvo universiteto aplinkos žmogus. Universiteto veikloje jis reiškėsi ne tik kaip pedagogas, bet ir kaip institucijos meninio pavidalo restauruotojas ir gausintojas. Su tapytoju Kazimierzu Kwiatkowskiu 1929 m. universiteto 350 metų iškilmėms jis atkūrė Pranciškaus Smuglevičiaus salės tapybą, po to ėmėsi sienų tapybos Joakimo Lelevelio salėje. Pastarosios patalpos dekoro kompozicija – figūrinės scenos gausiai ornamentuotame fone įkomponuotuose medalionuose – primena Šv. Hiacinto koplyčios

4 E. M. Schummer, „Z wystawy plastyków wileńskich“, *Świat*, 1928, no. 26, p. 11.



skliautus. Savo įgūdžius, skonį, požiūrį į sienų dekorą jis aktyviai diegė Stepono Batoro universiteto Dailės fakulteto studentams, dalindamasis su jais paties įvairiausio pobūdžio žiniomis – nuo ornamentikos studijų iki technologijos ir tapybos technikos subtilybių. Hoppenui vadovaujant, jo mokiniai ištapė Józefui Piłsudskui dedikuotą SBU Dailės fakulteto salę – buvusį bernardinų vienuolyno refektorijų pirmajame aukšte, mokinius jis pasitelkdavo ir įgyvendindamas įvairius užsakymus. Dėl to net kyla autorystės problemų: pavyzdžiui, ilgą laiką žymiausiu Hoppeno monumentaliosios tapybos kūriniu Vilniuje laikytą sgrafitą Šv. Vaitiekaus knygynui Dominikonų gatvėje iškilus naujiems tyrimų duomenims teko priskirti jo mokiniui Edwardui Kuczyńskiui, kuris dirbo vadovaujamas kito Hoppeno mokinio ir ištikimo sekėjo Leonardo Torwirto<sup>5</sup>.

Katedros atstatymo darbai po didžiojo 1931 m. potvynio, paplovusio šventovės pamatus, suartino Hoppeną su Katalikų bažnyčia. Sgrafito technika jis dekoravo net keturias katedros pietinės navos koplyčias, sukūrė ornamentinių puošmenų dviem iš šiaurinės navos koplyčių. Užsakovai jo darbu buvo patenkinti, dailininko autoritetą ir gerą vardą dar labiau sustiprino jam suteikta išskirtinė teisė vaizduoti Karališkosios kriptos radinius. Be Hoppeno, ši privilegija teko trims didžiausiems Vilniaus meno autoritetams – fotografui Janui Bułhakui, tapytojams Ferdynandui Ruszczycui ir Ludomirui Sleńdzińskiui, o iš jaunųjų pasirinktas Kazimierz Kwiatkowskis<sup>6</sup>. Paradoksalu, bet du

5 J., „Księgarnia św. Wojciecha w odświeżonej szacie“, *Słowo*, 1936 10 01, Nr. 269 (4475) – už nuorodą dėkoju Nijolei Bulotaitei, taip pat žr.: Darius Pocevičius, *100 istorinių Vilniaus relikvijų*, Vilnius: Kitos knygos, 2016, p. 710–715.

6 Algė Andriulytė, *Ferdynandas Ruszczycas: Civis Vilmensis sum*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2018, p. 156–173.



**6.51. Jerzy Hoppen, *Autoportretas***

1945 m., Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka



**6.52. Jerzy Hoppen, *Žmonos Liucijos portretas***

1945 m., Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka

didžiausius bažnytinės dailės užsakymus Hoppenas atliko lenkus iš viešojo dailės gyvenimo išstūmusių nacių okupacijos metais, remiant lietuvių verslininkams ir lietuvių bei lenkų kunigams. 1942 m. jis su mokiniais, tarpininkaujant lietuviškai bendrovei „Statyba“, gavo užsakymą išpuošti Lentvario bažnyčią, o iš Lentvario su padėjėjų grupe persikėlė į Perloją<sup>7</sup>.

Hoppenas buvo nuoširdus ir aistringas Vilniaus, savo šalies ir savo kultūros patriotas. Norint suprasti ir adekvačiai įvertinti šio dailininko kūrybą, svarbu tai prisiminti, nes iš pirmo žvilgsnio ji gali pasirodyti

7 *Lentvario bažnyčia ir jos dekoras / Kościół w Landwarowie i jego wystrój / The Lentvaris Church and its Décor: 1905–1945*, sudarytoja Giedrė Jankevičiūtė, Vilnius: Bažnytinio paveldo muziejus, 2012; Dalia Vasiliūnienė, „Sienų tapyba Perlojos bažnyčioje“, *Menotyra*, 2004, Nr. 3(36), p. 41–49.

pernelyg sausa, nepakankamai moderni, neypatingai išradinga. Tačiau Hoppenui labiau imponavo ne radikalus kultūros atnaujinimas, jam rūpėjo gerai apgalvoti, lėti, bet gilūs pokyčiai, derinantys paveldo atkūrimą ir reaktualizavimą su modernybės refleksija ir prasmingų naujienų diegimu.

Gilus patriotizmas nulėmė ir kai kuriuos Hoppeno veiksmus, kurie ilgą laiką lietuvių muziejininkų, istorikų, senųjų vilniečių buvo vertinami griežtai neigiamai. Pirmiausia tai, žinoma, susiję su jo veikla, dirbant Lenkijos vyriausiojo įgaliotinio įstaigos Kultūros skyriuje, kuris po Antrojo pasaulinio karo organizavo kultūros vertybių išvežimą iš Vilniaus ir Vilnijos į Lenkiją<sup>8</sup>. Meilė savo miestui, šaliai ir tautai jam taip pat įkvėpė drąsos ir ryžto įsitraukti į aktyvią kovą su sovietų ir nacių okupantais. Jau nuo 1939 m. rudens Hoppenas prisijungė prie pogrindžio kovotojų. Kovėsi savomis priemonėmis: konsultavo pogrindžio spaustuvės darbuotojus ir dokumentų padirbinėtojus įvairiais techniniais klausimais, susijusiais su grafika ir spauda.

Apie asmeninį Hoppeno gyvenimą žinoma ir rašoma labai menkai. Jis pats apie tai nemėgo kalbėti, tad informaciją tenka rankioti po trupinėlių. Padeda ikonografinė medžiaga. Pavyzdžiui, apie romantišką dailininko jaunystę liudija 1920 m. akvarele nulietas autoportretas [il. 6.49] ir pirmosios žmonos Marijos Zarembaitės – tamsiaplaukės ir tamsiaakės gražuolės – portretas iš Torunės universiteto bibliotekos Grafikos kabineto rinkinio [il. 6.50]. Porinius portretus – autoportretą [il. 6.51] ir antrosios žmonos Liucijos, su kuria susituokė 1945 m.,

8 Vitalija Stravinskienė, *Tarp gimtinės ir Tėvynės: Lietuvos SSR gyventojų repatriacija į Lenkiją (1944–1947, 1955–1959)*, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2011.

portretą [il. 6.52] – akvarele Hoppenas nuliejo prieš pat išvykdamas iš mylimo Vilniaus. Ir savo, ir žmonos veide jis pabrėžė sunkių išgyvenimų paliktus pėdsakus, nors tuo metu jam tebuvo penkiasdešimt ketveri – šių dienų standartais pati branda. Su grupe vilniečių dailininkų įsikūręs nepažįstamoje Torunėje Hoppenas dėjo pastangas atkurti vilniško Stepono Batoro universiteto Dailės fakultetą. Kaip ir Vilniuje, pedagoginį darbą dailininkas derino su menine kūryba, įsitraukė ir į paveldosauginę veiklą, miesto ir apylinkių katalikų bažnyčiose atkūrino sunykusią senąją tapybą. Didžioji Hoppeno meninio palikimo dalis – tarp kitų kūrinių ir vilniškės Šv. Hiacinto koplyčios dekoracijos – šiandien saugoma Torunėje, Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekoje ir apskrities muziejuje.



6.53. Jerzy Hoppen, *Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios  
Šv. Hiacinto koplyčios dekoracijos projektas*  
Vilnius, 1944 m.  
Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka



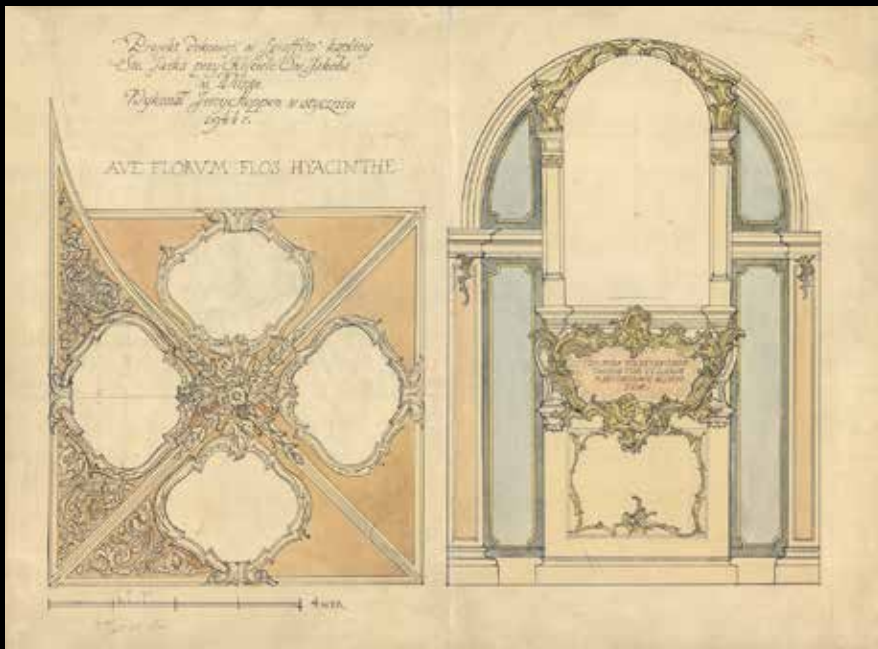


**6.54. Jerzy Hoppen, *Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios***

***Šv. Hiacinto koplyčios dekoracijos projektas***

Vilnius, 1944 m.

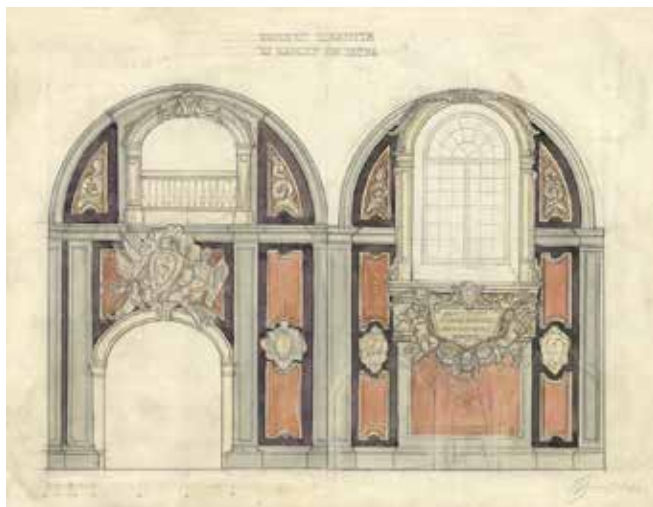
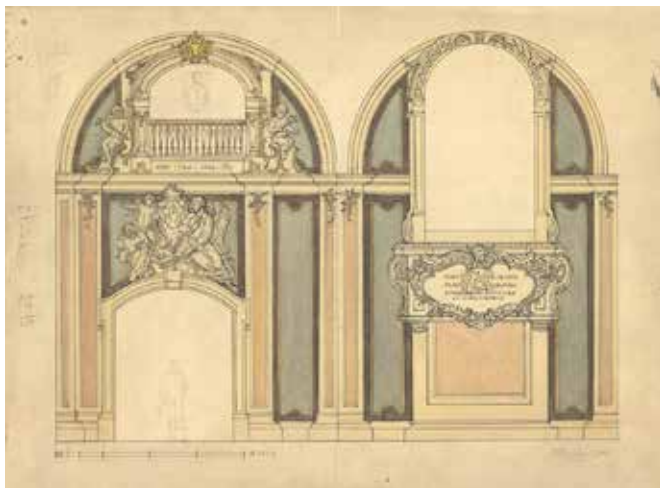
Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka



6.55. Jerzy Hoppen, *Projektas sgrafito dekorui Šv. Jackaus koplyčioje  
 Šv. Jokūbo bažnyčioje Vilniuje*  
 Vilnius, 1944 m.  
 Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka

Šv. Hiacinto koplyčios langų nišas taip pat spėta papuošti sgrafito dekoru. Jų viršuje įkomponuoti šventojo giminės herbai, o šonuose – įrašai lotynų kalba. Šiaurinio lango kairėje pusėje matoma frazė „DIVINI VERBI SEMINE CHRISTO GENVIT POPVLOS / ANT. BREV. III NOCT.“ („Dieviškojo Žodžio sėkla [jis] į Kristų atvedė tautas“), dešinėje – „IN VIRTUTE TVA, DOMINE, MVNDI PVRGAVIT VITIA / ANT. BREV. III NOCT.“ („Tavo galybėje, Viešpatie, nuplovė pasaulio dėmes“). Pietinio lango kairėje išraižyti žodžiai „CONSTITVISTI EVM, DOMINE, SINGVLARITER IN SPE / ANT. BREV. II NOCT.“ („Tu jį įkurdinai, Viešpatie, išskirtinai viltyje“), dešinėje – „INNOCENS MANIBVS ET MVNDO CORDE ASCENDIT IN MONTEM DOMINI / ANT. BREV. III NOCT.“ („Nekaltomis rankomis ir tyra širdimi pakilo į Viešpaties kalną“). Pastarosios citatos pasiskolintos iš psalmių (Ps 8, 10 ir Ps 24, 4), nors trumpiniai kiekvienos frazės pabaigoje nurodo, kad jos paimtos iš brevijoriaus. Citatos išreiškia svarbius pamaldumo šv. Hiacintui aspektus, pabrėžia jo misionierišką ir sielovados veiklą, pasitikėjimą Viešpačiu ir tyrumą.

Sienoje virš įėjimo įkomponuotas kartušas su įrašu „DOMINE DILEXI DECOREM DOMVS TVÆ“ („Viešpatie, aš pamilau tavo namų grožį“). Viename iš projektų [il. 6.55] tą pačią citatą planuota įrašyti po langu, tik frazė pratęsta: „[...] ET LOCUM HABITATIONIS GLORIÆ TUÆ“ („Ir vietą, kurioje gyvena tavo garbė“ (Ps 26,8). Kitame eskize [il. 6.56] numatytas įrašas, atskleidžiantis karo metų nerimą ir viltį: „LIBERA NOS QVÆSVMVS DOMINE AB OMNIBVS MALIS PRÆTERITIS PRÆSENTIBVS ET FVTVRIS: INTERCEDENTE MARIA VIRG. ET S. HYACINTHVS“ („Gelbėk mus, meldžiame, Viešpatie, nuo visokio esamo, buvusio ir būsimo blogio, užtariant Mergelei Marijai ir šv. Hiacintui“). Tai frazė iš maldelės, kalbamos po Viešpaties maldos, tik vietoje šv. Petro, Pauliaus ir visų šventųjų buvo nuspręsta paminėti šv. Hiacintą.



6.56, 6.57. Jerzy Hoppen, *Projektai sgrafito dekorui Šv. Jackaus koplyčioje*  
Vilnius, 1944 m.  
Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka



**6.58. Jerzy Hoppen, Šv. Hiacinto atvykimas į Krokuvą**  
Freskos Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčioje projektas  
Vilnius, 1944 m.  
Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka





**6.59. Jerzy Hoppen, Šv. Hiacinto apoteozė (pal. Bronislavos vizija)**  
Freskos Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčioje projektas  
Vilnius, 1944 m.  
Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka

# Summary

## Introduction

On 6th August 2021, the 800th anniversary of the death of St Dominic (Domingo de Guzmán, de Caleruega 1171/1173–1221), the founder of the Order of Preachers, was celebrated. The beginning of the Dominican missions in Lithuania was eventually linked to the legend of the first Dominican of Polish origin, St. Hyacinth (Jacek Odrowąż, 1183–1257) and his visit to the country. Both saints never came to Lithuania, they reached it only through their followers and their stories, which became the basis of images captured in painting, graphics, sculpture, gold, and textile works.

The book presents an 800 year tradition of memory of Saints Dominic and Hyacinth and its manifestations in Lithuania. The origins of the tradition are the biographies of the saints, supplemented by later stories about visions and miracles. The types of depictions of the two saints, which became common in local art, are presented in six chapters of the book.

Historians and art critics present their research findings related to the memory of St. Dominic and St. Hyacinth and help to delve further into the topics of each chapter. In the first chapter, Dr. Sławomir Brzozowski OP

presents St. Dominic and the extension of his activity in the Guardian Angel province of the Order of Preachers in Lithuania, and Birutė Valečkaitė introduces the representation of the figure of St. Dominic in the surviving works in present day Lithuania. Chapter two is devoted to the legend of the image of St. Dominic in Soriano and its echoes, presented by Dr. Dalia Vasiliūnienė. Dr. Gita Drungilienė in chapter three reviews the significance of Jacob of Voragine's "Golden Legend" in the Grand Duchy of Lithuania and its influence on St. Dominic's depiction together with St. Francis. In the fourth chapter, Dr. Aušra Vasiliauskienė presents a portrayal of St. Dominic being given the rosary by the Blessed Virgin Mary. In chapter five, Dr. Tojana Račiūnaitė and Birutė Valečkaitė discuss works in which the two Dominican saints are depicted together and in chapter six, readers are invited to get to know at a deeper level the patron of Lithuania, St. Hyacinth. Dr. Darius Baronas presents the saint's missionary activities and miracles, Dr. Sigita Maslauskaitė-Mažylienė outlines the formation of iconography and its images in Lithuania, and Prof. Giedrė Jankevičiūtė discusses the decoration of St. Hyacinth's Chapel in the Church of Saints Philip and Jacob in 1944, and the artist Jerzy Hoppen who supervised the works.

It can be seen how strongly the memory of St. Dominic and St. Hyacinth in Lithuania is related to the activities of the Dominican Order. The most valuable images of the two saints that have survived were created during the prosperity of the Lithuanian Guardian Angel province in the 17th and 18th centuries and testify to the living tradition of piety. Although all the monasteries belonging to the province were closed in the 19th century, traces of the activities of the Dominican friars remained. During the 19th and 20th centuries, this piety is visible in folk art, particularly related

### *Summary*

to the activities of the Rosary Brotherhood, and in the former Dominican churches, attention was paid to the saints and to the preservation of their memorials. Images created after the restoration of the Dominican Order in Raseiniai (1932-1940), and Vilnius (from 1992) testify to the revival of the representation of saints alongside the Order's activities.

The staff of the Vilnius Archdiocesan Church Heritage Museum would like to thank all the monasteries, parishes, museums, private collections, libraries, and archives who agreed to lend their preserved valuables to the exhibition, "St. Dominic and St. Hyacinth in Lithuania: eight centuries of memories", for their permission to photograph and use images of the works in the catalogue. Grateful thanks are also extended to the sponsors of the exhibition and catalogue, without whom this publication would not have been possible, and to the Dominican community at the Church of Saints Philip and Jacob for their unending help. We offer particular thanks to the authors of the texts who agreed to present their research in the book and who added new insights that help to better appreciate the significance of St. Dominic and St. Hyacinth's memory. Their articles reveal how the stories about the saints have changed since the origins of piety in the first biographies, and how the people who lived in the current territory of Lithuania thought of St. Dominic and St. Hyacinth. We can also see how their memory has been preserved for eight centuries creating a rich local heritage, and that has revealed connections with other European Christian countries. We hope this publication will help you rediscover and appreciate it.

## **St. Dominic**

SŁAWOMIR BRZOZECKI OP

2021 marked the 800th anniversary of the death of St. Dominic. He was born between 1171 and 1173 in Castile, in the town of Caleruega, which was situated in the Diocese of Osma. After graduating from the cathedral school in Palencia, he became a canon of the cathedral shortly after his priestly ordination in Osma in 1198.

The turning point in his life was a journey in 1203, which showed him the needs and problems of the Church at the time. In 1205, together with Bishop Osma Diego, he began missionary work in the south of France, and in 1208 founded a monastery of nuns in Prouille. In 1215, he and his companions moved to Toulouse. At the end of that year, together with Bishop Fulko, he attended the Fourth Lateran Council, where they presented to Pope Innocent III the idea of establishing the Order of Preachers, for which verbal approval was granted. Dominic chose the rule of St. Augustine and the customs of the Premonstratensian (Norbertine) Order as the basis for this new Order. During another trip to Rome, on 22nd December 1216, Dominic obtained approval for the Order of Preachers from Pope Honorius III. In 1217, Dominic sent his brothers from Toulouse to Paris and Spain, and he went to Rome for the third time. During 1218 and 1219 he travelled through Italy, France, and Spain strengthening the communities that were forming there. In 1220 he convened a general chapter of the Order at which rules for monastic organisation, management, and preaching were adopted.

Dominic died in Bologna on 6th August 1221. His burial place was venerated by the people of Bologna from the very beginning. At the



inspiration of Pope Gregory IX, Dominic's mortal remains were transferred to a new tomb on 24th May 1233, which simultaneously began the process of his canonisation. The canonisation was proclaimed by Gregory IX with the bull dated 3rd July 1233.

### **The Dominican Province in Lithuania**

SŁAWOMIR BRZOZECKI OP

The Dominicans first appeared in Lithuania during the reign of Mindaugas in the middle of the 13th century, and during the reign of Gediminas, there was a temporary monastery in Vilnius. A permanent monastery was not established in the capital until 1501. The rapid development of the Order in Lithuania, however, did not begin until the 17th century. In 1644, the Order's General Chapter in Rome established a congregation of the Lithuanian monasteries under the name of the Guardian Angel, and in 1647, the General Chapter of Valencia, raised it to the rank of province.

By the end of the 18th century, the province had grown and in 1772 it had 679 monks living in 43 monasteries. After the partitions of the Polish-Lithuanian Commonwealth, almost the entire province came under the rule of the Russian Empire, which initially did not interfere much in church affairs. In the 1820s, the Lithuanian province was the largest both in size and number in the entire Order. After a change in Tsarist Russian policy, from 1832 onwards, there was a ruthless process of closing monasteries combined with a ban on accepting new candidates. All this led to the liquidation of the province at the end of the 19th century.

## **Images of St. Dominic in Lithuania**

BIRUTĖ VALEČKAITĖ

This article presents the formation of iconography of St. Dominic and the variety of depictions of his figure as seen in the surviving works in Lithuania. Since the beginning of the formation of iconography of St. Dominic in the 13th century, there has been a noticeable connection between the activities of the Order of Preachers and the memory of its founder. The first images that appeared after Dominic's canonisation present the saint primarily as a member of the Order, and the most detailed description of his appearance remained in the custody of the Order. The attributes that identify St. Dominic in works of art refer to stories about his activities and sanctity, and they often became symbols of the entire Order. In Lithuania, this saint is also depicted as a representative of the Order of Preachers and an example for later generations of Dominicans, especially in monastic art, although this tradition almost stopped in the 19th century. At that time, small-format graphic and folk artists' works ensured the continuity of iconography, and at the turn of the 19th and 20th centuries, copying calendars of saints and other images was supplemented by original and professional paintings. Along with the restoration of Dominican activities in Raseiniai (1932-1940), and in Vilnius (since 1992), the tradition of depicting the founder of the Order was revived. The variety of depictions of St. Dominic across Lithuania shows how, through adapting to the changes of different eras, the iconography expressed stories about his life and sanctity.

## **The Legend and History of Image of St. Dominic in Soriano**

DALIA VASILJŪNIENĖ

Hanging in the Soriano Dominican monastery in Calabria, southern Italy, the painting of St. Dominic, as legend claimed, was of extra-terrestrial origin, for in 1530, it was given to the Dominicans by the Blessed Virgin Mary, St. Mary Magdalene, and St. Catherine of Alexandria. At the beginning of the 17th century, the picture that miraculously appeared and had become renowned for its graces was the most famous image of St. Dominic in the Catholic world. During the 17th and 18th centuries, copies of this painting hung in almost every Dominican monastery in Italy and Spain.

Copies of the Soriano painting reached the Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania in the first half of the 17th century. In 1635, one of the first copies of the painting was brought to the Dominican monastery in Lviv, and in 1637 paintings appeared in Kamin-Kashyrskiy, Ovruch, and Brest. In 1642, another copy of the Soriano painting was brought from Italy to the Dominican monastery in Krakow, and in 1661 – to Pinsk. In 1686, a copy of the famous painting was brought to the Monastery of the Holy Spirit in Vilnius, where it was revered until it was destroyed by fire in 1726. In the middle of the 18th century, while restoring the interior of the church, instead of the famous copy of St. Dominic's image, a painting depicting the miracle in Soriano was hung – the only representation of this theme in Lithuania.

## **The “Golden Legend” of Jacob of Voragine and the Dominicans**

GITA DRUNGILIENĖ

The Italian Dominican, Jacob of Voragine, sometime between 1260 and 1270 compiled a collection of “lives” of saints (also known under the title “Golden Legend”) which became very popular during the Middle Ages. According to H. Delehaye, it is a compilation that summarises the entire work of medieval hagiography.

The “Golden Legend” is the earliest known (first mentioned in 1398) and one of the most common works of Catholic hagiography in Lithuania. The spread of the “Golden Legend” is evident in messages found in various sources and old prints from the 15th and 16th centuries, which mostly belonged to the libraries of religious institutions and clergy. Among the owners, the Dominican friars and their convents (in Vilnius, Lukiškės, Grodno, and other places) stand out, having preserved the work of their brother in their libraries.

For the Dominicans, the “Golden Legend” was also important because of the inclusion of one of the few contemporary saints, St. Dominic. According to J. Le Goff, it is very similar to a historical narrative. The legends (for example, about the meeting of St. Francis and St. Dominic) spread widely and gave rise to new artistic themes. The “Golden Legend” not only influenced the depiction of the saints, but gives understanding to many representations in religious art.

**The Image of St. Dominic in the Iconography of  
Our Lady of the Rosary**

AUŠRA VASILIAUSKIENĖ

The text analyses the images of Our Lady of the Rosary from the 17th to the 19th centuries (visual and applied art works) from various Lithuanian churches, museums and libraries, emphasising St. Dominic's image in the iconography of this subject. The figure of the saint is very important in this context. It is related to the legend about St. Dominic experiencing a vision in which the Mother of God gave him the rosary as an effective tool in the fight against the Albigensian heresy. This legend in the second half of the 15th century was consolidated by the theologian Alan de la Roche (c. 1428-1475). The image of St. Dominic is found in the vast majority of the different depictions of the Rosary prayer, and always with the Mother of God, to whom this prayer is exclusively dedicated. In some works, the saint is depicted as a direct participant in the legend's events (often together with the Dominican, St. Catherine of Siena), in other works, he complements and emphasises the symbolism of the Rosary. In Lithuania, the pictures of *Our Lady of the Rosary with St. Dominic and St. Catherine of Siena* and of *St. Dominic's vision*, illustrating the narrative of the legend, were the most common, but the artistic context of this theme is complemented by incredibly interesting, inventive, symbolic interpretations.

## **Meetings of St. Dominic and St. Hyacinth in the Lithuanian Iconographic Tradition**

TOJANA RAČIŪNAITĖ, BIRUTĖ VALEČKAITĖ

In 1594, after the canonisation of Hyacinth, the saint began to be depicted together with the founder of the Order of Preachers, St. Dominic. Common images of these two Dominicans became very popular in the Grand Duchy of Lithuania during the 17th century, following the legend about St. Hyacinth's visit to Lithuania and declaring him as patron of Lithuania and Poland in 1686. The article reveals the specificity of the iconography St. Dominic and St. Hyacinth based on examples that have survived in Lithuania – works created in various periods and in different art forms: paintings, sculpture, goldsmith's art, and textiles. The iconography inspired by the historical meetings of the saints often expresses both their fellowship in activities and their hierarchical relationship, and in many cases indicates the nature of their piety: the relationship with the Holy Trinity and the Blessed Virgin Mary. The saints are also depicted as representatives of the Order of Preachers and symbolic figures of the different periods of its history, surrounded by other accounts (for example, the story of the Gidle statuette, the presentation of the Rosary) or illuminated by other representations. In the iconographic tradition, the two historical figures have become stable and timeless representatives and patrons of the Order, reminiscent of the beginning and settlement of the Order of Preachers in Poland and Lithuania, showing respect for the Holy Trinity and the Mother of God, and an example to the brothers of later generations.



## **The Dominican Missions and St Hyacinth**

DARIUS BARONAS

The example of the founder of the Order of Preachers, St. Dominic, attracted the future Saint Hyacinth, the first Polish Dominican (c. 1183-1257). He was actively engaged in missionary activity in the Baltic Sea region from Kyiv in the south to Wroclaw in the west and Gdansk in the north. St. Hyacinth's companion Wit was ordained as a bishop of Lithuania around 1253. His territory was Southern Lithuania. At that time, the Dominican mission had not been successful: Bishop Wit had suffered persecution, and had to retreat from the inhospitable land after gaining no support from the secular authorities. However, it is known that in the period of the Kingdom of Lithuania (1253-1263) there were both Franciscans and Dominicans in the Mindaugas estate. Judging by their names, they must have come from Germany and came to Lithuania through Riga. We can date their presence, as well as foreign Christians, in the Mindaugas estate until around 1261, when the military confrontation between Mindaugas Lithuania and Livonian Christians was renewed. After the assassination of Mindaugas, the geopolitical situation of Lithuania changed radically. However, the monasteries in Poland, Prussia, Livonia, and Russia, established under the auspices of St. Hyacinth, other Dominicans, and their supporters, made it possible to nurture and support the memory of the first missions in the vastness of Eastern Europe as an example for future Dominicans. With renewed zeal, the Dominican apostolate across Lithuanian lands began in a completely different era, the starting point of which was the

founding of the Dominican monastery in Vilnius near the church of the Holy Spirit in 1501. St Hyacinth had fulfilled the mission first dreamt of by St. Dominic.

### **Features of the History of Iconography of St. Hyacinth and His Images in Lithuanian Church Art**

SIGITA MASLAUSKAITĖ-MAŽYLIENĖ

For medieval Christians, St. Hyacinth embodied the very recognisable image of a zealous missionary, and preacher of the Gospel. This article presents the history of St. Hyacinth's image from the iconography of the canonisation celebrations and Ludovico Caracci's painting "St. Hyacinth's vision" in 1594, until the spread of images in Lithuania. According to the works presented in the exhibition, "St. Dominic and St. Hyacinth in Lithuania: eight centuries of memories", the types of iconography depicting St. Hyacinth are distinguishable. However, the preserved art heritage in Lithuania is not abundant or diverse. In Lithuanian churches, St. Hyacinth is usually shown with a monstrance containing the Blessed Sacrament and an image of the Blessed Virgin Mary in his hands. These attributes became standard at the beginning of the 17th century and are reminiscent of St. Hyacinth's miraculous escape from Kyiv while under attack from the Tatars. The article ends with a discussion of the brightest St. Hyacinth monument – the Chapel of St. Jacek (Hyacinth) in Vilnius. The chapel at the intersection of J. Basanavičiaus and Jovaro streets houses a sculpture that was cast in bronze in 1901 by Bolesław Stanisław Bałzukiewicz (1879–1935). This statue was most probably based

on an earlier woodcarving by the same sculptor, placed on the altar of St. Hyacinth's Chapel in the Church of Saints Philip and Jacob. When the church was closed by the Soviets in 1948, the statue was moved to the exterior niche of the Church of Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary in the Žvėrynas district of Vilnius.

On 26th March 2022, a procession from the Chapel of St. Jacek (Hyacinth) took place ending at Sts. Philip and Jacob's Church, praying to the Apostle of Ukraine to save the lands of St. Hyacinth's missions.

### **St. Hyacinth's Chapel in the Church of Saints Philip and Jacob and its Creator**

GIEDRĖ JANKEVIČIŪTĖ

St. Hyacinth's Chapel in the Church of Sts. Philip and Jacob is commemorative in nature. Its decor was created in the first half of 1944 in preparation for the commemoration of the 350th anniversary of the saint's canonisation. The ribbed vault segments are richly ornamented, and four medallions in each of them present the most important scenes from St. Hyacinth's life: St. Dominic sending St. Hyacinth to the missions, St. Hyacinth arriving in Krakow, St. Hyacinth rescuing the monstrance and statue of the Blessed Virgin Mary, and St. Hyacinth's apotheosis. The cycle was created by Jerzy Hoppen (1891–1969), who was a famous artist, photographer, restorer, and pedagogue in interwar Vilnius, during the Nazi occupation, as the front was rapidly approaching the city.

Hoppen had already worked in the Church of St. Philip and Jacob earlier in the 1940s: he had renovated various parts of its wall decoration.

This church was particularly important and close to the artist, because he used to visit it as an ordinary parishioner when he lived on Kaštonų Street. In 1924, the artist rendered his admiration of the architecture of the sanctuary in a copper engraving from the cycle “Old Vilnius” (1924-1927). Later he repeatedly photographed his beloved church both as an exceptional monument of Vilnius architecture and as a permanent background of the “Kaziukas Fair”, which is held annually in and around Lukiškių Square.

# Iliustracijų sąrašas

1. Parodos „Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje: aštuoni atminties šimtmečiai“ fragmentas.  
Fotografė Evgenia Levin

## Šv. Dominykas. Vaizdavimo įvairovė

- 1.1 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XVIII a. II p., pertapytas XIX a. pab. – XX a. pr. (?). Drobė, aliejinė tapyba; 230×122 cm. Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.2 Motiejus Sluščianskis (?), *Popiežiaus Inocento III sapnas: šv. Dominykas ir šv. Pranciškus remia Laterano baziliką*. Vilnius, apie 1756–1770 m. Freska Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios prieangyje, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.3 Motiejus Sluščianskis (?), *Pamokslininkų ordino patvirtinimas*. Vilnius, apie 1756–1770 m. Freska Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų vienuolyno koridoriuje, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.4 Gediminas Mykolas Pačkauskas, *Šv. Dominykas*. Vilnius, 2016 m. Gipsas; h 20 cm. Bažnytinio paveldo muziejuje, inv. Nr. BP-1730. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.5 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Trakai, XIX a. I p. Freska buvusiam Trakų dominikonų vienuolyne (dab. Trakų istorijos muziejus). Trakų pusiasalio pilies liekanų ir kitų statinių komplekso dominikonų vienuolyno pastatas, Uk 22720. Trakų istorijos muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.6 Pranciškus Ignotas Hoferis (?), *Šv. Dominykas*. Vilnius, XVIII a. II p. Lipdiny Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčioje, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.7 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Mažeikių r., XIX a. vid. Drobė, aliejinė tapyba; 77×62 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM LM 1379. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas

- 1.8 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Skulptūra, pastatyta prie Raseinių dominikonų vienuolyno 1934 m. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 3687, l. 20
- 1.9 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XVIII–XIX a. Drobė, aliejinė tapyba; 165,5×100 cm. Rykantų Švč. Trejybės bažnyčia, inv. Nr. B 2036, Uk 14338. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.10 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Skulptūrėlė iš Paparčių dominikonų vienuolyno bažnyčios (?). Lietuva, XVIII a. Medis, drožyba, polichromija; h 82 cm. Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės parapijos muziejus, Uk 31369. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.11 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Altoriaus skulptūrėlė iš Paparčių dominikonų vienuolyno bažnyčios. Lietuva, XVIII a. Medis, drožyba, polichromija; h 68 cm. Kaišiadorių vyskupijos kurija. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.12 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriaus skulptūra. Lietuva, XVIII a. Medis, drožyba, polichromija. Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, Uk 27869. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.13 Petras Rozelinas, *Šv. Dominykas*. Lietuva, apie 1795 m. Drobė, aliejinė tapyba. Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčia, Uk 20175. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.14 Jurgis Koštovnas (?), *Šv. Dominykas*. Lietuva, XVIII a. IV ketv. – XIX a. pr. Drobė, aliejinė tapyba; 90×59,5 cm. Dotnuvos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčia, Uk 15002. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.15 Monogramistas N. C., *Šv. Dominykas (Sanct. Dominicus Primo Canonicus Regularis Ord. Proedic.)*. Raižinio plokštelė – XVIII a., atspaudas – XIX a. Popierius, vario raižinys; 18×12 cm. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS G1-567. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 1.16 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Vilnius, Juozapo Ozemblovskio litografijos spaustuvė (1833–1863). Popierius, litografija; 8,6×6,4 (19×13) cm. Lietuvos nacionalinis muziejus, inv. Nr. IMik 1301. Lietuvos nacionalinio muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.17 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Vilnius, Juozapo Ozemblovskio litografijos spaustuvė (1833–1863). Popierius, spalvinta litografija; 7,5×4,3 (11,9×8) cm. Lietuvos nacionalinis muziejus, inv. Nr. IMik 1322. Lietuvos nacionalinio muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.18 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas. Pagal Gardino Rožinio Švč. Mergelės Marijos dominikonų bažnyčios paveikslą*. Jonas Kazimieras Vilčinskis, „Vilniaus albumas“, 1854 m. Estampas; popierius, plieno raižinys; 11,6×8 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. G 10759. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas



## *Iliustracijų sąrašas*

- 1.19 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XIX–XX a. pr. Drobė, aliejinė tapyba. Palėvenės Šv. Dominyko bažnyčia, Uk 23621. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.20 Nežinomas autorius, procesijų altorėlis su paveikslais *Šv. Dominykas* ir *Šv. Cecilija*. Lietuva, XIX a. II p. Paveikslai – drobė, aliejinė tapyba; altorėlis – medis, drožyba, polichromija; retabulas 97×159 cm, stalėlis 87×57×39 cm. Plungės Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.21 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XIX a. II p. Medis, drožyba, polichromija; h 41,4 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM LM 145. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.22. Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Rietavo r., XIX a. I p. Medis, drožyba, polichromija; h 51 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM LM 556. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.23 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XIX a. Medis, drožyba; h 43 cm. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, inv. Nr. ČDM Lv 3874. Lietuvos Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.24 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Plungės r., Drūkščiai, XIX a. pab. – XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 29 cm. Žemaičių muziejus „Alka“, inv. Nr. ŽAM LM-666. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.25 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XIX a. Medis, drožyba, polichromija; h 39 cm. Trakų istorijos muziejus, inv. Nr. TIM GEK 45486. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.26 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Skuodo r., XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 47 cm. Lietuvos nacionalinis muziejus, inv. Nr. EMM 97. Lietuvos nacionalinio muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.27 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Skuodo r., XIX a. II p. Medis, drožyba, polichromija; h 47,5 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. Lv 481. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.28 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Telšių r., Kegai, XIX a. pab. – XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 47,7 cm. Žemaičių muziejus „Alka“, inv. Nr. ŽAM LM-692. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.29 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Žemaitija, XIX a. pab. – XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 43 cm. Lietuvos nacionalinis muziejus, inv. Nr. EMM 1818. Lietuvos nacionalinio muziejaus skaitmeninis archyvas

- 1.30 Hipolitas Burneika, *Šv. Dominykas*. Skulptūra iš Kristaus kančios kopolytėlės. Lietuva, Akmenės r., Sablauskiai, 1911 m. Medis, drožyba, polichromija; h 38 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM LM 2557. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.31 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XX a. I p. Medis, drožyba, polichromija; h 44 cm. Šiaulių „Aušros“ muziejus, inv. Nr. ŠAM D-LS 1141. Šiaulių „Aušros“ muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.32 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 45 cm. Lietuvos nacionalinis muziejus, inv. Nr. EMM 1000. Lietuvos nacionalinio muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.33 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XIX a. pab. – XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 49 cm. Lietuvos nacionalinis muziejus, inv. Nr. EMM 1001. Lietuvos nacionalinio muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.34 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Telšių r., Nevarėnai, XIX a. pab. – XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 40 cm. Lietuvos nacionalinis muziejus, inv. Nr. EMM 5368. Lietuvos nacionalinio muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.35 Adolfas Ivanauskas, *Šv. Dominykas*. Skulptūra iš kryžiaus. Lietuva, Utenos r., Kaboriškės, XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 50 cm. Utenos kraštotyros muziejus, inv. Nr. UKM D 450. Fotografas Adolfas Sinkevičius. Utenos kraštotyros muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.36 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, Skuodo r., Barstyčiai, XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 22,5 cm. Žemaičių muziejus „Alka“, inv. Nr. ŽAM LM-572. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.37 Fridolin (?) Leiber, *Šv. Dominykas*. Limburgo vyskupija, Vokietija, XIX a. pab. – XX a. pr. (iki 1912 m.). Popierius; 42×33 cm. Trakų istorijos muziejus, inv. Nr. TIM GEK 41538. Trakų istorijos muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.38 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Gardinas (?), XX a. pr. Drobė, aliejinė tapyba. Rudnios Švč. Mergelės Marijos Nuolatinės Globėjos bažnyčia, inv. Nr. B-4894, Uk 35222. Fotografė Rita Pauliukevičiūtė. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.39 Knygos „Trečiasis šv. Dominyko ordinas“ titulinis atvartas. Marijampolė, „Šešupės“ spaustuvė, 1938 m. (*Trečiasis šv. Dominyko ordinas: regula, ritualas ir Mažosios Švenč. P. Marijos valandos*. Raseiniai: Tėvai dominikonai. Marijampolė: „Šešupės“ spaustuvė, 1938, 146 p.). Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS M-431. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 1.40 Juozapas Balzukevičius, *Šv. Dominykas*. Vilnius, 1898 m. Drobė, aliejinė tapyba; 173×143 cm. Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“. Lietuvos meno pažinimo centro „Tartle“ skaitmeninis archyvas
- 1.41 Stanislovas Jarockis, *Šv. Dominykas*. Vilnius, 1905 m. Drobė, aliejinė tapyba; 192×92 cm. Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Iliustracijų sąrašas

- 1.42 Vladislovas Pšibitnioviskis, *Šv. Dominykas*. Atvirukas su Vabalninko Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios vitražo nuotrauka. Varšuva, Boleslovo Viežbickio spaustuvė, apie 1905–1914 m. Popierius; 9×14 cm. (*Šv. Dominikas: vitražas padirbtas dėl Vabalninkų parapijos bažnyčios*. [Varšuva]: zahład fotochem. B. Wierzbicki i S-ka, [1905–1914]). Kitoje pusėje – Tado Daugirdo laiškas Petruui Rimšai, 1909 m. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, inv. Nr. ČDM M 1-4-109. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.43 Vladislovas Pšibitnioviskis, *Šv. Dominykas*. Kaunas, vitražo dirbtuvės „Marija“, 1904 m., restauruotas po 1944 m. Vabalninko Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 1.44 Sigita Maslauskaitė-Mažylienė, *Šv. Dominykas*. Vilnius, 2020 m. Drobė, aliejinė tapyba; 90×70 cm. Privatus rinkinys. Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės skaitmeninis archyvas

## Soriano atvaizdas. Legenda ir jos atgarsiai Lietuvoje

- 2.1 Šv. Dominyko šventovės didysis altorius. Altorius – XVIII a. pab. (po 1783 m.), auksuotas bronzinis reljefas – Alessandro Monteleone, 1958 m. Sorianas, Italija. Fotografas Francesco Schiavello. Svetainės *Turismo Soriano Calabro* skaitmeninis archyvas (<https://turismosorianoalabro.org/>)
- 2.2 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Neapolio tapybos mokykla, XV–XVI a. (?). Šv. Dominyko šventovė, Sorianas, Italija. Šv. Dominyko šventovės archyvas
- 2.3 Nežinomas autorius (inicialai M. S.), *Soriano stebuklas*. Raižinys iš Jono Damaskiečio Sokolovskio knygos „Dangiškų spalvų pasveikinimas žemiškosioms arba dangiškasis Soriano šv. Dominyko atvaizdas“. Vilnius, 1639 m. (Jan Damascen, „Niebieskich Farb z Ziemskimi przywitanie albo obraz niebieski Dominika S.Svryanski. Od Najswiętszey Bogarodzicy darowany z zupełną Historią, z Włoskiego ma Polskie przetłumaczona“, 1639, [39]). Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskų biblioteka, inv. Nr. MNK 16-5188-II. Lenkijos nacionalinio muziejaus Krokuvoje skaitmeninis archyvas
- 2.4 Nežinomas autorius, *Soriano šv. Dominykas*. XVII a. Priklausė dominikonų Dievo Kūno bažnyčiai Lvive, Ukrainoje. Šv. Mikalojaus bažnyčia, Gdanskas, Lenkija. Fotografė Cátia Viegas Wesołowska. Gdansko dominikonų vienuolyno skaitmeninis archyvas
- 2.5 Nežinomas autorius, *Soriano šv. Dominykas*. Roma, 1642 m. Šv. Dominyko (Miškovskių) koplyčia, Švč. Trejybės bazilika, Krokua, Lenkija. Krokuvos dominikonų vienuolyno skaitmeninis archyvas
- 2.6 Leonas Tarasevičius, *Soriano stebuklas*. Vilnius, apie 1680 m. Lenkijos Nacionalinė biblioteka Varšuvoje, inv. Nr. G. 2240. Lenkijos Nacionalinės bibliotekos Varšuvoje skaitmeninis archyvas
- 2.7 Nežinomas autorius, *Soriano stebuklas*. Lietuva (?), XVIII a. II p. Drobė, aliejinė tapyba. Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Šv. Dominykas ir šv. Pranciškus: legendos ir atvaizdai

- 3.1 Nežinomas autorius, graviūra „Aukso legendos“ pasakojimo apie šv. Dominyką pradžioje. Lionas, Jokūbo Saccono leidykla, Jokūbo Huguetano spaustuvė, 1512 m. (Jacobus de Voragine, [*Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia*]. Lyon per Iacobum Saccon: impensis Jacobi Huguetan, 1512, l.lxxxiv.). Vilniaus universiteto biblioteka, inv. Nr. VUB RSS, sign. II-3015. Vilniaus universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 3.2 Paparčių dominikonų vienuolynui priklausiusi „Aukso legenda“. Niurnbergas, Antano Kobergerio spaustuvė, 1496 m. ([Jacobus de Voragine], *Lombardica historia que a pleris[que] Aurea legenda sanctor[um] appellatur*. Nuremberg [Nürnberg]: [Anton Koberger], 1496 04 02. [216] lap. ; 2<sup>o</sup>). Vilniaus universiteto biblioteka, inv. Nr. VUB RSS Ink. 153. Vilniaus universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 3.3 „Aukso legendos“ priešlapis su proveniencijomis: nuosavybės įrašų, kuriuo dominikonas J. T. G. Šimakas knygą iš asmeninės bibliotekos dovanojo pagrindinei Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų vienuolyno bibliotekai; Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų vienuolyno bibliotekos lipde, Vilniaus viešosios bibliotekos lipde ir Vilniaus universiteto bibliotekos lipde. Hagno, Henriko Grano spaustuvė, 1497 m. ([Jacobus de Voragine], *Lombardica Historia quae a plerisque Aurea legenda sanctorum appellatur*, [Hagenau : Heinrich Gran], 1497). Vilniaus universiteto biblioteka, inv. Nr. VUB RSS Ink. 121. Vilniaus universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 3.4 „Aukso legendos“ pasakojimas apie šv. Dominyką su marginalijomis. Hagno, Henriko Grano spaustuvė, 1497 m. ([Jacobus de Voragine], *Lombardica Historia quae a plerisque Aurea legenda sanctorum appellatur*, [Hagenau : Heinrich Gran], 1497, l. 135v.). Vilniaus universiteto biblioteka, inv. Nr. VUB RSS Ink. 121. Vilniaus universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 3.5 Nežinomas autorius, Šv. Pranciškus ir šv. Dominykas – Viešpaties rūstybės permaldautojai. Vilnius, XVI a. pr. Freska Vilniaus Šv. Pranciškaus Asyžiečio ir šv. Bernardino Sieniečio bažnyčioje, Uk 17311. Fotografas Daumantas Pilipavičius
- 3.6 Gottfried Bernhard Göz, Johann Baptist Klauber, Joseph Sebastian Klauber, Šv. Dominykas (Šv. Dominyko vizija). Augsburgas, apie 1737–1742 m. Popierius, vario graviūra; 9,8×15 cm. Trakų istorijos muziejus, inv. Nr. TIM GEK 41585. Trakų istorijos muziejaus skaitmeninis archyvas
- 3.7 Motiejus Sluščianskis (?), Šv. Dominykas (Šv. Dominyko vizija). Vilnius, apie 1756–1770 m. Freska Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios skliaute, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 3.8. Nežinomas autorius, Šv. Dominykas (Šv. Dominyko vizija). Lietuva, 1804 m. Drobė, aliejinė tapyba; 55,8×34,8 cm. Paberžės Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia, Uk 14754. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 3.9 Motiejus Sluščianskis (?), Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas. Vilnius, apie 1756–1770 m. Freska Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios prieangyje, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Iliustracijų sąrašas

- 3.10 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas*. Lietuva, XVII a. II p. Drobė, aliejinė tapyba; 186×121,5 cm. Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia, inv. Nr. B-3179, Uk 8064. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 3.11 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas*. Lietuva, XVIII a. II p. Drobė, aliejinė tapyba; 315×158 cm. Priklausė Trakų dominikonų Šv. arkangelo Mykolo koplyčiai. Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BPM BP-382. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 3.12 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko ir šv. Pranciškaus susitikimas*. Palėvenė, XVIII a. II p. Stiuko lipdiny Palėvenės Šv. Domininko bažnyčioje, Uk 20229. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 3.13 Motiejus Sluščianskis (?), *Šv. Dominykas ir šv. Pranciškus*. Vilnius, apie 1756–1770 m. Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios kupolo freskos *Šventosios Dvasios apoteozė* fragmentas, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 3.14 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Lietuva, XVII a. II p. Medis, drožyba; h 151. Skulptūra iš Kauno bernardinų vienuolyno varpinės bokšto nišos. Kauno arkivyskupijos muziejus, inv. Nr. BMs 90. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 3.15 Nežinomas autorius, *Šv. Pranciškus*. Lietuva, XVII a. II p. Medis, drožyba; h 148,5. Skulptūra iš Kauno bernardinų vienuolyno varpinės bokšto nišos. Kauno arkivyskupijos muziejus, inv. Nr. BMs 354. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Rožinio Švč. Mergelė Marija ir šv. Dominykas

- 4.1 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko vizija*. Raižinys iš Mikalojaus Jansenijaus knygos „Šv. Dominyko, Pamokslininkų ordino įkūrėjo, gyvenimas“. Krokva, Andriejaus Piotrkovčiko spaustuvė, 1626 m. (*Zywoł wyznawce świętego Dominika, zakonu kaznodziejskiego fundatora / przez Mikolaia Ianseniusza, lacińskim językiem napisany; a przez Fabiana Birkowskiego na polskie przełożony*, W Krakowie: w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1626. [6] lap., 166 p.). Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, inv. Nr. R.XVII:B.1302. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 4.2 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko vizija*. Lietuva, XVIII a. Drobė, aliejinė tapyba; 169×116 cm. Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilika. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centro archyvas
- 4.3 Giovanni Battista Salvi da Sassoferrato, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Roma, 1643 m. Drobė, aliejinė tapyba; 170×110 cm. Šv. Sabinos bazilika, Roma, Italija. Fotografas Philipp J. Wagner OP. Šv. Sabinos bazilikos skaitmeninis archyvas

- 4.4 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, XVIII a. II p. Medis, aliejinė tapyba; 148,8×99,5 cm. Maišiagalos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, Uk 10282. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.5 Nežinomas autorius, *Švč. Mergelė Marija Rožinio Karalienė*. XVII a. 7 deš. Drobė, aliejinė tapyba; 185×125 cm. Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčia. Aušros Vasiliauskienės skaitmeninis archyvas
- 4.6 Nežinomas autorius, *Trakų Švč. Mergelė Marija Lietuvos Globėja*. XV a. I p. – XVII a. pr. Drobė, aliejinė tapyba; 128×110 cm. Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika, Uk 10174. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.7 Aleksandras Tarasevičius, graviūra iš Aleksandro Hiliario Palubinskio knygos „Rožinis ir Švč. Mergelės Marijos valandos“. Vilnius, Vilniaus akademijos spaustuvė, apie 1678 m. (*ROSARIVM ET OFFICIVM B. MARLÆ Virginis, aliæq[ue] variæ deuotiones combinatæ in honorem S[ANCTIS]S[II]mæ Trinitatis, Augustissimæq[ue] Regiæ cælorū[m] cultum*). Sudarytojas Aleksandras Hilarijus Palubinskis, graveris Aleksandras Tarasevičius. [Vilnius: Akademijos spaustuvė, apie 1678]. [32], 542, XLV, [I] p.: frontisp., iliustr., inc., lent., vinj.; 2° (31 cm)). Vilniaus universiteto biblioteka, inv. Nr. BAV 8.1.9t. Vilniaus universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 4.8 Nežinomas autorius, *Švč. Mergelė Marija teikia škaplierių šv. Simonui Stokui ir rožinį šv. Dominykui*. Dvipusis procesijų altorėlio paveikslas, kitoje pusėje – *Trakų Dievo Motina*. Vilnius, XVIII a. I p. Medis, aliejinė tapyba; 81×62,5 cm. Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BPM BP-338. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.9 Nežinomas autorius, monstrancija. Lietuva, XVII a. III ketv. Sidabras, auksas: kalimas, liejimas, kalstymas, puncavimas, auksavimas; h 83 cm. Manoma, priklausė Seinų dominikonų vienuolyno Švč. Mergelės Marijos bažnyčiai. Pakuonio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia. Vilkaviškio vyskupijos istorijos ir bažnytinio meno muziejus. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.10 Kristijonas Juozapas Štapeleris, monstrancija. Lietuva, 1778 m. Sidabras, žalvaris, stiklas; liejimas, kalimas, kalstymas, karpymas, cizeliavimas, puncavimas, graviravimas, sidabravimas, auksavimas; h 64,5 cm. Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika, Uk 4944. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.11 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko vizija*. Lietuva, XVII a. Drobė, aliejinė tapyba. Vandžiolgos Švč. Trejybės bažnyčia. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.12 Motiejus Sluščianskis (?), *Šv. Dominyko vizija*. Vilnius, apie 1756–1770 m. Freska Vilniaus dominikonų Šventosios Dvasios vienuolyno koridoriuje, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.13 Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios Rožinio Švč. Mergelės Marijos altorius, Uk 27302. Viršuje – Pranciškus Ignotas Hoferis, lipdinys *Šv. Dominyko vizija*. Vilnius, XVIII a. II p. Apačioje – nežinomas autorius, paveikslas *Šv. Dominyko vizija*. XVIII a. II p. Drobė, aliejinė tapyba. Fotografas Raimondas Paknys.



## Iliustracijų sąrašas

- 4.14 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko vizija*. Lietuva, XVIII a. II p. – XIX a. pr. Drobė, aliejinė tapyba; 148,5×99,2 cm. Karvio Šv. Juozapo bažnyčia, inv. Nr. B-747, Uk 14610. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.15 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko vizija*. Lietuva, 1771 m. (?); aptaisai – XVIII a. pr. Drobė, aliejinė tapyba; 135×90 cm; aptaisai – sidabras, bronzos (?); kalstymas, sidabravimas, auksavimas. Kantaučių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia, Uk 4947. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.16 Nežinomas autorius, *Šv. Dominyko vizija*. Lietuva, XVII a. II p.; pertapytas ir papuoštas aptaisu XIX a. (?). Drobė, aliejinė tapyba. Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia, inv. Nr. B-2969, Uk 8053. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.17 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Dvipusis procesijų vėliavos paveikslas, kitoje pusėje – *Prisikėlęs Kristus nugali nuodėmę ir mirtį*. 1659 m. Drobė, aliejinė tapyba; 70×63 cm. Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“. Lietuvos meno pažinimo centro „Tartle“ skaitmeninis archyvas
- 4.18 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, XVII a. (po 1630 m.); aptaisai – XVII a. pab. – XVIII a. Drobė, aliejinė tapyba. Manoma, iš Aukštadvario dominikonų vienuolyno šv. Dominyko bažnyčios, vėliau perkeltas į Trakų dominikonų vienuolyno koplyčią. Vievio Šv. Onos bažnyčia, Uk 10214. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.19 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, apie 1668 m. Drobė, aliejinė tapyba. Veliuonos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, Uk 7794. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.20 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, XVII a.; aptaisai – Vilnius, XVIII a. Drobė, aliejinė tapyba. Užuguosčio Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčia. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.21 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, XVII a. II p.; aptaisai ir karūnos – XVIII a. pab.–XIX a. pr. Drobė, aliejinė tapyba; 158×127 cm; aptaisai – varis, sidabravimas, kalstymas. Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, Uk 27869. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.22 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, XVIII a. Drobė, aliejinė tapyba; 250×90 cm; aptaisai – metalas, kalstymas. Kėdainių Šv. Jurgio bažnyčia. Aušros Vasiliauskiėnės skaitmeninis archyvas
- 4.23 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, XVII a. (?), XIX a.; aptaisai – XVIII a. pr., pritaikyti XIX a. Drobė, aliejinė tapyba; 210×105 cm; aptaisai – sidabras, vario lydinys: kalimas, kalstymas, graviravimas, sidabravimas, karpymas; 50,5×55,5 cm. Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika, inv. Nr. BP-383. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

- 4.24 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, apie 1772 m. Drobė, aliejinė tapyba; 180×115 cm. Vievio Šv. Onos bažnyčia, Uk 10214. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.25 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Altoriaus retabulo paveikslas, antrame tarpsnyje – Šv. Juozapas. Lietuva, XVIII a. vid. Medis, aliejinė tapyba, drožyba, polichromija; retabulas – 384×133 cm; paveikslas *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei* – 86×60 cm. Šilėnų Švč. Mergelės Marijos bažnyčia, inv. Nr. B 2257, Uk 14653. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.26 Francesco Solimena, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. XVII a. pab. – XVIII a. pr. Drobė, aliejinė tapyba; 40,4×32 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM T 4000. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.27 Nežinomas autorius (inicialai D. S.), *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. 1716 m. Drobė, aliejinė tapyba. Buvęs Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Rožinio Švč. Mergelės Marijos altoriaus paveikslas. Vilniaus (Žvėryno) Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia, inv. Nr. B 3449. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.28 Nežinomas autorius, procesijų altorėlis su paveikslais *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei ir Švč. Jėzaus Vardas*. Paveikslai – Vilnius, 1771 m.; altorėlis – Vilnius, 1819–1830 m.; žvakidės (angelai) – Vilnius, XVII a. pab. – XVIII a. pr. Paveikslai – skarda, aliejinė tapyba; 55×35,5 cm; altorėlis – medis, metalas: kalimas, kalstymas, štam pavimas, graviravimas, sidabravimas; h 145 cm, retabulas 97×87 cm, stalelis 47×91×16 cm. Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BPM BP-339. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.29 Nežinomas autorius, procesijų altorėlis su paveikslais *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei ir Švč. Jėzaus Vardas*. Lietuva, XVIII a. II p. Paveikslai – drobė, aliejinė tapyba; 68×51 cm; altorėlis – medis, drožyba, polichromija; retabulas 115×104,5 cm. Pavoverės Šv. Kazimiero bažnyčia, inv. Nr. B-1433, Uk 38994. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.30 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Lietuva, XVII a. vid.; aptaisai – Kristijonas Juozapas Štapeleris (?), Lietuva, XVIII a. II p. Drobė, aliejinė tapyba; aptaisai – žalvaris, sidabravimas, auksavimas. Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.31 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Dvipusis procesijų vėliavos atvaizdas, kitoje pusėje – Šv. Marcijona. Lietuva, 1897 m. Vilnonis damastas, brokatas, spalvoti vilnoniai siūlai, metalo siūlai, pinikai, cekinai: siuvinėjimas, tekstilės aplikacija; 137×175 cm. Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Iliustracijų sąrašas

- 4.32 Kristijonas Juozapas Štapeleris, procesijų altorėlis su reljefais *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei ir Švč. Jėzaus Vardas*. Lietuva, XVIII a. IV ketv. Medis, metalo skarda: kalimas, kalstymas, karpymas, graviravimas, puncavimas; dažymas sidabro ir bronzos pudrų dažais; auksavimo ir sidabravimo likučiai; retabulas – 68×95 cm, stalis 74×49×51 cm. Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika, Uk 37714. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.33 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Dvipusis procesijų vėliavos paveikslas, kitoje pusėje – *Nukryžiuotasis su Švč. Mergele Marija ir šv. Marija Magdaliute*. Lietuva, XVIII–XX a. Drobė, aliejinė tapyba; 101,5×75 cm. Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“. Lietuvos meno pažinimo centro „Tartle“ skaitmeninis archyvas
- 4.34 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Raižinys iš Jurgio Kasakauskio knygos „Rozancius Szwęciausios Maryos Pannos, yr Saldziausy Warda Jezus“. Vilnius, Vilniaus akademijos spaustuvė, 1791 m. (*ROZANCIUS SZWĘNCIAUSIOS MARYOS PANNOS, YR SALDZIAUSY WARDĄ JEZUS: TEYPOGI Spasabas apwayksiojima Kałnu KAŁWORIJOS ZIAMAYCIU...* / [parengė Jurgis Kasakauskis]. Wilniuy [Vilnius] : Drukarniey J. K. M. Akademios, 1791. [16], 219, [3] p. : iliustr., orn. rėmelis, vinj. ; 12° (13 cm). Vilniaus universiteto biblioteka, inv. Nr. Lr 1291. Vilniaus universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 4.35 Nežinomas autorius, medalionas su Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos ir šv. Dominyko atvaizdais. Po 1887 m. Metalas. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM TM 1390. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.36 Mauricijus Družyna (piešinys), C. Šulcas (litografija), Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio panorama su šv. Dominyko, Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos paveikslu ir šv. Kotrynos Sienietės atvaizdais ir dedikacija vyskupui Motiejui Valančiui. Lemersjė litografijos spaustuvė, Paryžius, XIX a. 6–8 deš. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM G 9827. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.37 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Rozalijai (šv. Kotrynai Sienietei)*. Lietuva, XIX a. Medžio raižinys; popierius, dažai, spalvinimas; 76×58,5 cm. Šiaulių „Aušros“ muziejus, inv. Nr. ŠAM D-T 53. Šiaulių „Aušros“ muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.38 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Dvipusis procesijų vėliavos paveikslas, kitoje pusėje – *Kristaus krikštas*. Lietuva, Telšių r., 1861 m. Drobė, aliejinė tapyba; 67,5×64,5 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM LM 3775/a-b. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.39 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Dvipusis procesijų vėliavos paveikslas, kitoje pusėje – *Dievas Tėvas laimina šventąją Šeimą*. Lietuva, XIX a. pr. Medis, aliejinė tapyba; 135×98,5 cm. Šiaulių „Aušros“ muziejus, inv. Nr. ŠAM D-T 7343. Šiaulių „Aušros“ muziejaus skaitmeninis archyvas

- 4.40 Luigi Banzo, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui ir šv. Kotrynai Sienietei*. Roma, apie 1840 m. 19×14 cm (23,5×19,5 cm su rėmu). Lietuvos liaudies buities muziejus Rumšiškėse, inv. Nr. LBM 2651 M 1010. Lietuvos liaudies buities muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.41 Nežinomas autorius, *Rožinio įteikimas šv. Dominykui* (originalus pavadinimas *St. Dominique. Faites-nous aimer la pratique su St. Rosaire*). L. Turgis ir sūnaus dirbtuvė, Paryžius, XIX a. I p. Plieno raizyns, perforacija; 11,5×7,5 cm. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS G1-568. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 4.42 Rožinio arkibrolijos nario knygelė. Vilnius, Abelio Syrkino spaustuvė, 1861 m. Priklausė Katažinai Kozlovskai, įstojusiai į arkibroliją 1866 m. (*Patent Różańcowy zawierający odpusty i przywileje od Stolicy Apostolskiej Arcybactwu Różańcowemu nadane*. Wilno: w Drukarni A. Syrkina, 1861). Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS A-9145/ 846. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 4.43 Rožinio arkibrolijos nario knygelė. Lietuva (?), 1878 m. (?) Popierius, poligrafiniai dažai, rašalas; 11,3×18,2 cm. Kretingos muziejus, inv. Nr. KM GEK31908:D574. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.44 Nežinomas autorius, medalionas su šv. Dominyko ir Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizdais. Italija, XIX a. II p. Žalvaris, kalimas; h 3,1 cm. Kretingos muziejus, inv. Nr. KM GEK4559:F72. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 4.45 Nežinomas autorius, medalionas su šv. Dominyko ir Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizdais. Trakų Dievo Motinos paveikslui padovanotas votas. Italija, XIX a. pab. – XX a. pr. Žalvaris: liejimas, graviravimas, litavimas; h 3,7 cm. Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BP-1500. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas:

### Pamokslininkų ordino įkūrėjas ir Lietuvos globėjas

- 5.1 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas priima abitą iš šv. Dominyko ir yra išsiunčiamas į Lenkiją*. Raižinio *Šv. Hiacintas ir dvylika jo gyvenimo scenų* fragmentas. Teksto autorius Marcinas Baronijus, leidėjas Peteris Overradtas, Kelnas, 1605 m. Pagal Giacomo Lauro raižinį, išleista 1601 m. Romoje. Lenkijos Menų ir mokslų akademijos (PAU) ir Lenkijos mokslų akademijos (PAN) mokslinės bibliotekos Spaudinių kabinetas Krokuvoje, inv. Nr. BGR.035006.03. Lenkijos Menų ir mokslų akademijos skaitmeninis archyvas, projektas *PAUart* ([www.pauart.pl](http://www.pauart.pl))
- 5.2 Jerzy Hoppen, *Šv. Dominykas išsiunčia šv. Hiacintą į misiją*. Vilnius, 1944 m. Freska Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčioje, Uk 37604. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Iliustracijų sąrašas

- 5.3 Nežinomas autorius, *Gidlių Švč. Mergelės Marijos stebuklingasis atvaizdas*. XVIII a. I p. Drobė, aliejinė tapyba; 134×105 cm. Traupio Šv. Onos bažnyčia, Uk 20167. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.4 *Gidlių Švč. Mergelės Marijos skulptūrėlė* (gerbiama šv. Dominyko ir šv. Hiacinto). Švč. Mergelės Marijos koplyčios altorius, 1796 m. Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bazilika, Gidliai, Lenkija. *Gidlių dominikonų vienuolyno skaitmeninis archyvas*
- 5.5 Nežinomas autorius, *Gidlių Švč. Mergelė Marija*. XVIII a. II p. Popierius, vario ražinys; 14×9 cm. Varšuvos arkivyskupijos muziejus, inv. Nr. 04736. Varšuvos arkivyskupijos muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.6 Nežinomas autorius, *Gidlių Švč. Mergelės Marijos stebuklingasis atvaizdas*. XIX a. (?). Popierius; 45×34,5 cm. Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės parapijos muziejus. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.7 Skulptūra *Šv. Dominykas* Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios fasado nišoje. Fotografas J. Gramba, 1970 m. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 7394, l. 70
- 5.8 Skulptūra *Šv. Hiacintas (Šv. Jackus)* Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios fasado nišoje. Fotografas J. Gramba, 1970 m. Vilniaus regioninis valstybės archyvas, f. 1019, ap. 11, b. 7394, l. 67
- 5.9 Nežinomas autorius, *Šv. Dominykas*. Liškiava, XVIII a. Kupolo skliauto freska Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčioje, Uk 27780. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.10 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacinto vizija*. Liškiava, XVIII a. Kupolo skliauto freska Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčioje, Uk 27778. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.11 Jonas Frydrichas Šemnikas (?), monstrencija. Vilnius, XVIII a. I ketv. (iki 1726 m.). Sidabras: kalimas, kalstymas, liejimas, cizeliavimas, graviravimas, puncavimas, auksavimas; h 59,5 cm. 1726 m. padovanota Liškiavos (?) Švč. Trejybės dominikonų vienuolynui. Ukmergės Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčia, Uk 14389. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.12 Nežinomas autorius, dalmatika. Siuvinėtos puošmenos, tapyba – Lietuva, XVII a. II p.; audiniai, pasiuvimas – XIX a. Šilkinis damastas, šilkinis atlasas, auksuoto sidabro ir sidabro siūlai, auksuoto sidabro virvelė: siuvinėjimas, tekstilės aplikacija; tapyba ant drobės. Vilniaus arkikatedra bazilika. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BPM BT-2143/2-3, Uk 39569. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.13 Nežinomas autorius, *Rožinio Švč. Mergelė Marija*. Lietuva, XIX a. vid. Drobė, aliejinė tapyba; 142×93 cm. Jauniaus Gumbio kolekcija. Jauniaus Gumbio skaitmeninis archyvas
- 5.14 Nežinomas autorius, relikvijorius su Švč. Mergelės Marijos, šv. Dominyko ir šv. Hiacinto atvaizdais. Lietuva, XIX a. Rėmas – medis, dažymas; 30×23 cm; ornamentai – sidabrinė viela; atvaizdai – popierius, metalo ražiniai, iškirpti iš XVIII a. leidinių. Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčia. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BPM BP-936. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

- 5.15 Nežinomas autorius, Šv. Dominykas. Lietuva, XVIII a. Medis, drožyba, polichromija; h 200 cm. Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia, Uk 37604. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.16 Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas. Lietuva, XVIII a. Medis, drožyba, polichromija; h 200 cm. Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia, Uk 37604. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.17 Nežinomas autorius, Šv. Dominykas (?). Lietuva, XVII a. IV ketv. Medis, drožyba, polichromija; h 63,5 cm. Alksnėnų koplyčios senojo altoriaus skulptūra. Manoma, anksčiau buvo Virbalio dominikonų vienuolyno bažnyčioje. Alksnėnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, Uk 2471. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 5.18 Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (?). Lietuva, XVII a. IV ketv. Medis, drožyba, polichromija; h 63,5 cm. Alksnėnų koplyčios senojo altoriaus skulptūra. Manoma, anksčiau buvo Virbalio dominikonų vienuolyno bažnyčioje. Alksnėnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, Uk 2470. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Šv. Hiacintas: pamaldumo formavimasis ir sklaida

- 6.1 Baltazaras Fontana, Šv. Hiacinto koplyčios altorius su šventojo sarkofagu. 1695–1703 m. Švč. Trejybės bazilika, Krokua, Lenkija. Krokuvos dominikonų vienuolyno skaitmeninis archyvas
- 6.2 Šv. Hiacinto galvos relikvijorius. Karaliaus Zigmanto III Vazos votas, paaukotas Krokuvos dominikonų vienuolynui po pergalės Smolensko mūšyje. Lenkija, apie 1611 m. Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės vienuolynas. Fotografas Daniel Podosek. Krokuvos dominikonų vienuolyno skaitmeninis archyvas
- 6.3 Šv. Hiacinto rankos relikvijorius. Lenkija, XVII a. Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės vienuolynas. Fotografas Daniel Podosek. Krokuvos dominikonų vienuolyno skaitmeninis archyvas
- 6.4 Pasakojimas apie šv. Hiacintą Petro Skargos knygoje „Senajo ir Naujojo Testamento šventųjų gyvenimai“. Vilnius, Mikalojaus Kristupo Radvilos spaustuvė, 1579 m. („Zywoty świętych Starego i Nowego zakonu na każdy dzień przez cały rok, wybrane z poważnych pisarzy doktorów kościelnych, których imiona wyższej są położone...“: [Cz. 1-2] / przez księdza Piotra Skargę Societatis Iesu przebrane, uczynione y w ięzyk polski przelożone. W Wilnie [Vilnius]: z drukarni Mikołaja Chrysztofa Radziwiła, 1579.). Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS L-16/2-3. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas.
- 6.5 Nežinomas autorius, *Pirmasis Lietuvos vyskupas pal. Vitas*. Lietuva, XVII a. Drobė, aliejinė tapyba; 208×137,5 cm. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BP 566, Uk 37287. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas



## Iliustracijų sąrašas

- 6.6 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas*. Medžio raižinys iš Severino Krokuviečio knygos „Apie šv. Hiacinto gyvenimą, stebuklus ir kanonizaciją“. Roma, 1594 m. (Severinus Cracoviensis, *De vita, miraculis, actis canonizationis Sancti Hyacinthi Confessoris ordinis fratrum Praedicatorum*, Roma, 1594). Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskių biblioteka, inv. Nr. MNK 16-Cim-1166-I. Lenkijos nacionalinio muziejaus Krokuvoje skaitmeninis archyvas
- 6.7 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacinto vizija*. Graviūra iš Inocento Cybo Ghisi knygos „Šv. Hiacinto, Pamokslininkų ordino išpažinėjo, gyvenimas ir stebuklai“. Verona, Girolamo Discepolo spaustuė, 1594 m. (*Vita e miracoli di san Giacinto confessore dell' ordine de predicatori / descritta da F. Innocentio Cybo Ghisi dell'istesso ordine*. In Verona: nella stamperia di Girolamo Discepolo, 1594, 136 p.). Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS XVI/92. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.8 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacinto kanonizacijos vėliava*. Roma, 1594 m. Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės vienuolynas. Krokuvos dominikonų vienuolyno skaitmeninis archyvas
- 6.9 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas ir dvylika jo gyvenimo scenų*. Iš serijos *Lenkijos šventųjų atvaizdai ir stebuklai (Icones et miracula sanctorum Poloniae)*. Teksto autorius Martynas Baronijus, leidėjas Peteris Overradtas, Kelnas, 1605 m. Pagal Giacomo Lauro raižinį, išleistą 1601 m. Romoje. Lenkijos Menų ir mokslų akademijos (PAU) ir Lenkijos mokslų akademijos (PAN) mokslinės bibliotekos Spaudinių kabinetas Krokuvoje, inv. Nr. BGR.035006.03. Lenkijos Menų ir mokslų akademijos skaitmeninis archyvas, projektas *PAUart* ([www.pauart.pl](http://www.pauart.pl))
- 6.10 Raffaello Guidi, *Šv. Hiacintas (S. Iacinctus Polonus S. Domi(n)ci socius et discipulus et ordinis Praedicatorum primus in Septentrione fundator multis clarens miraculis, Cracoviae requievit 1257, aetatis suae an(no) 74.)*. Roma, apie 1594–1595 m. Vario raižinys; 52,2×37,8 cm. Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskių fondas, inv. Nr. FCz MNK, R 3855. Lenkijos nacionalinio muziejaus Krokuvoje skaitmeninis archyvas
- 6.11 Johann Sadeler, *Šv. Hiacintas (S. Iacinctus Polonus S. Dominici socius et discipulus et ordinis Praedicatorum primus in Septentrione fundator multis clarens miraculis, Cracoviae requievit M CC LVII aetatis suae a(nno) LXXIII. A Clemente VIII. Pont(ifice) Opt(imo). Max(imo) M. D. XCIII. XVII Aprilis canonizatus.)*. Venecija, iki 1600 m. Vario raižinys; 32,8×24,5 cm. Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskių fondas, inv. Nr. FCz MNK, R 3828. Lenkijos nacionalinio muziejaus Krokuvoje skaitmeninis archyvas
- 6.12 Lodovico Carracci, *Švč. Mergelė Marija ir Vaikelis Jėzus pasirodo šv. Hiacintui*. Bolonija, 1594 m. Luvro muziejus, Paryžius, Prancūzija, inv. Nr. INV 186. Luvro muziejaus skaitmeninis archyvas: (C) RMN-Grand Palais (musée du Louvre) / Image RMN-GP
- 6.13 *Šv. Hiacinto Dievo Motinos statulėlė*, pasak legendos, 1240 m. šv. Hiacinto išgelbėta iš Kijevo. Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės vienuolynas. Fotografas Daniel Podosek. Krokuvos dominikonų Švč. Trejybės vienuolyno skaitmeninis archyvas

- 6.14 Nežinomas autorius, Šv. *Hiacintas*. Graviūra iš Dominyko Frydrychovičiaus knygos „Šv. Hiacintas Odronožas, pagrindinis, hierarchinis, visuotinis Lenkijos Karalystės globėjas“. Krokva, Krokuvos universiteto spaustuvė, 1688 m. (*S. Hyacinthus Odrovasius, principalis, hierarchicus, universalis Regni Poloniae patronus: a Sede Apostolica datus ab indigenatu natus, ab universis Polonis rogatus* / per P.F. Dominicum Frydrychowicz. Cracoviae: typis universitatis, 1688, 245 p.). Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS XVII/2-153. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.15 Mykolas Frydrichas Griutneris (?), šv. Hiacinto relikvijorius. Vilnius (?), 1684 m.; perdarytas XVIII a. pab. – XIX a. I p. Sidabras: kalimas, liejimas, kalstymas, puncavimas, karpymas; stiklas; aksomas; popierius; h 41 cm. Priklausė Kauno Dievo Kūno dominikonų vienuolynui. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BPM BP-551, Uk 37225. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.16 Jonas Frydrichas Šemnikas (?), šv. Kazimiero relikvijorius (su šv. Hiacinto ir pal. Česlovo figūrėlėmis). Vilnius, XVIII a. pr. Sidabras: kalimas, liejimas, kalstymas, karpymas, cizeliavimas, puncavimas, auksavimas, graviravimas; h 48 cm. Manoma, buvo skirtas saugoti šv. Hiacinto arba šv. Dominyko relikviją. Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika, Uk 37725. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.17 Nežinomas autorius, šv. Kryžiaus relikvijorius (su šv. Hiacinto giminės herbu). Lietuva, XVIII a. II ketv.; kojėlė, kryželis, relikvijų kapsulė – XIX a. Sidabras: kalimas, liejimas, karpymas, kalstymas, puncavimas, graviravimas, auksavimas; juvelyriniai akmenys; h 62,5 cm. Manoma, buvo skirtas saugoti šv. Hiacinto relikviją. Smilgių Šv. Jurgio bažnyčia. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.18 Nežinomas autorius, Šv. *Hiacintas* (*S. Jacek Wyznawca Polak Z. K.*). Raižinio plokštelė – XVIII a., atspaudas – XIX a. Vario raižinys; 17×13 cm. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS G1-251. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.19 Motiejus Sluščianskis (?), Šv. *Hiacintas*. Vilnius, apie 1756–1770 m. Freska Vilniaus Šventosios Dvasios dominikonų vienuolyno koridoriuje, Uk 27302. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.20 Nežinomas autorius, Šv. *Hiacintas*. Lietuva, XVIII a. II p. Drobė, aliejinė tapyba. Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia, Uk 7303. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.21 Nežinomas autorius, Šv. *Hiacintas*. Lietuva, XVIII a. II p. Drobė, aliejinė tapyba; 160×97 cm. Priklausė Trakų dominikonų Šv. arkangelo Mykolo koplyčiai. Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika. Bažnytinio paveldo muziejus, inv. Nr. BPM BP-380. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

## Iliustracijų sąrašas

- 6.22 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas*. Dvipusis paveikslas, kitoje pusėje – *Šv. Jėzaus Širdis*. Lietuva, 1807 m. Drobė, aliejinė tapyba; 80×75 cm. Jauniaus Gumbio kolekcija. Jauniaus Gumbio skaitmeninis archyvas
- 6.23 Antanas Rodzevičius, *Šv. Hiacintas*. Vilnius, apie 1857 m. Drobė, aliejinė tapyba. Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia, inv. Nr. B-2972. Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.24 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas*. Lietuva, XVIII a. vid. – II p.; aptaisas XVIII a. pab. – XIX a. pr. Drobė, aliejinė tapyba; 192×90 cm. Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.25 Nežinomas autorius, procesijų vėliava su paveikslu *Šv. Hiacintas ir šv. Laurynas*, kitoje pusėje – *Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelė Marija*. Lietuva, 1884 m. Paveikslas – vilnonis damastas, spalvoti vilnoniai siūlai, metalo siūlai, cekiniai: siuvinėjimas, tekstilės aplikacija; vėliava – vilnonis damastas, vilnonis dvinytis audinys, spalvoti vilnoniai siūlai, metalo siūlai, cekiniai, biseris, štampuoto metalo žvaigždutės: siuvinėjimas, tekstilės aplikacija; 392,5×254 cm. Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika, Uk 37715 (vėliava), Uk 37732 (paveikslas). Fotografas Gedas Čiuželis. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.26 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas*. Lietuva, XVIII a. II p. (?). Drobė, aliejinė tapyba. Antašavos Šv. Hiacinto bažnyčia. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.27 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas*. Lietuva, XVIII a. II p. (?), aptaisai – XIX a. I p. Drobė, aliejinė tapyba. Skapiškio Šv. Hiacinto bažnyčia, Uk 14825. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.28 Juozapas Balzukevičius, *Šv. Hiacintas*. Vilnius, XIX a. pab. – XX a. pr. Drobė, aliejinė tapyba; 199×107 cm. Vilniaus Šv. Teresės bažnyčia, inv. Nr. B-4814, Uk 37783. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.29 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas*. Lietuva, XX a. pr. Drobė, aliejinė tapyba. Palėvenės Šv. Domyko bažnyčia. Fotografas Gediminas Trečiokas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.30 Antano Strazdo parengtas „Himnas apie šv. Jackų O. P.“ (*Hymnas apei s. Jacku Z. K.* [Vilnius], [1816]. 4 p.). Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, inv. Nr. A6/816. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.31 Nežinomas autorius, *Šv. Hiacintas (šv. Jackus)*. Lietuva, XIX a. pab. – XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 44,7 cm. Žemaičių muziejus „Alka“, inv. Nr. ŽAM LM-915. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.32 Domykas Šideikis, *Šv. Hiacintas (šv. Jackus)*. Lietuva, Skuodo r., Barstyčiai, apie 1881 m. Medis, drožyba, polichromija; h 53 cm. Žemaičių muziejus „Alka“, inv. Nr. ŽAM LM-839. Fotografas Arūnas Baltėnas. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas

- 6.33 Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus). Lietuva, Plungės r., 1892 m. Medis, drožyba, polichromija; h 43,5 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM LM 378. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.34 Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus). Lietuva, Telšių r., XIX a. pab. Medis, drožyba, polichromija; h 44 cm. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM LM 148. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.35 Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus). Lietuva, XIX a. Medis, drožyba, polichromija; h 47,5 cm. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, inv. Nr. ČDM Lv 1670. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.36 Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus). Lietuva, XIX a. Medis, drožyba, polichromija; h 53,5 cm. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, inv. Nr. ČDM Lv 1669. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.37 Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus). Lietuva, XIX a. Medis, drožyba, polichromija; h 52 cm. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, inv. Nr. ČDM Lv 3842. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.38 Nežinomas autorius, Šv. Hiacintas (šv. Jackus). Lietuva, XX a. pr. Medis, drožyba, polichromija; h 81,5 cm. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, inv. Nr. ČDM Lv 1671/1. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.39 Šv. Hiacinto koplytėlės ir statulos Vilniuje pašventinimo 1843 m. rugpjūčio 22 d. atminimo knygelės titulinis puslapis. Varšuva, Misionierių spaustuvė prie Šv. Kryžiaus bazilikos, 1844 m. (*Pamiątką uroczystego poświęcenia pomnika i statui ś. Jacka w Wilnie na przedmieściu Pohulance, 1843 roku 22 dnia miesąca sierpnia*. Warszawa : w Druk. XX. Missyonarzy u Świątego Krzyża, 1844, 32 p.). Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, inv. Nr. B72747. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.40 Nežinomas autorius, Šv. Jackus Odrovonžas. Pagal Vilniaus priemiesčio koplytėlės skulptūrą. Jonas Kazimieras Vilčinskis, „Vilniaus albumas“, 1850 m. Popierius, chromolitografija; 7,4×5 (10,5×7,2) cm. Lietuvos nacionalinis muziejus, inv. Nr. IMik 340. Lietuvos nacionalinio muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.41 Boleslovas Stanislovas Balzukevičius, Šv. Hiacintas. Vilnius, 1901 m. Bronzinė skulptūra virš Šv. Hiacinto koplytėlės Vilniuje, J. Basanavičiaus ir Jovaro gatvių sankryžoje, Uk 287. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.42 Šv. Jackaus skulptūra Vilniuje. E. Novickio nuotrauka iš A. Šutino kolekcijos, Vilnius, 1912 m. (*Figura Św. Jacka w Wilnie: fotografia ze zbiorów A. Szutinas* / [fot.] E. Nowicki. [Vilnius, 1912]). Fotokopija; 14,2×9,1 cm. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS Atv-103/556. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas

### *Iliustracijų sąrašas*

- 6.43 Vilnius. Šv. Jackaus skulptūra. D. Visoune meninė leidykla, Vilnius, 1911–1912 m. (*Wilno. Figura Św. Jacka*. Vilna: edition artistique D. Visoune, 1911–1912). Atvirukas; 13,6×8,8 cm. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS Atv-103/557. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.44 Boleslovas Stanislovas Balzukevičius, Šv. *Hiacintas*. Vilnius, 1901 m. Medinė skulptūra, buvusi Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčios altoriuje. Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.45 Nežinomas autorius, Šv. *Jackus, Rusios apaštalas. Pagal statulą, stovinčią koplyčios altoriuje Šv. Jokūbo bažnyčioje Vilniuje (Šv. Jacek apostoł Rusi: według statuy, stojącej w ołtarzu kaplicy kościota Św. Jakóba w Wilnie)*. Vilnius, XX a. I p. Fotokopija; 14×9,1 cm. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, inv. Nr. LMAVB RSS Atv-103/1421. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.46 Jerzy Hoppeno vadovaujama dailininkų grupė, Šv. Hiacinto koplyčios skliauto freskos. Vilnius, 1944 m. Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia, Uk 37604. Fotografas Kęstutis Stoškus. Bažnytinio paveldo muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.47 Jerzy Hoppen, Šv. *Jokūbo ir Pilypo bažnyčia Lukiškėse*. Vilnius, 1924 m. Raižinys iš ciklo „Senasis Vilnius“, I sąsiuvinis. Popierius, ofortas; 13,5×17,5 cm. Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“. Lietuvos meno pažinimo centro „Tartle“ skaitmeninis archyvas
- 6.48 Jerzy Hoppen, Šv. *Kazimiero mugė Lukiškėse. Prekyba statinėmis*. Vilnius, 1936 m. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, inv. Nr. LNDM Fi 504. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus skaitmeninis archyvas
- 6.49 Jerzy Hoppen, *Autoportretas*. 1920 m. Popierius, akvarelė; 19,2×15,5 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.912. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.50 Jerzy Hoppen, *Moters portretas* (dailininko žmonos Marijos). Apie 1921 m. Popierius, akvarelė; 45×32,5 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.1869. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.51 Jerzy Hoppen, *Autoportretas*. 1945 m. Popierius, akvarelė; 27,7×19,8 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.1433. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.52 Jerzy Hoppen, *Žmonos Liucijos portretas*. 1945 m. Popierius, akvarelė; 25,5×20,5 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.28801. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.53 Jerzy Hoppen, *Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčios dekoracijos projektas*. Vilnius, 1944 m. Popierius, akvarelė, pieštukas; 28,3×22,2 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.932. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas

*Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje*

- 6.54 Jerzy Hoppen, *Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčios dekoracijos projektas*. Vilnius, 1944 m. Popierius, akvarelė, pieštukas; 28,3×22,2 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.931. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.55 Jerzy Hoppen, *Projektas sgrafito dekoracijai Šv. Jackaus koplyčioje Šv. Jokūbo bažnyčioje Vilniuje*. 1944 m. Popierius, akvarelė, pieštukas; 31×42 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.30750. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.56 Jerzy Hoppen, *Projektas sgrafito dekoracijai Šv. Jackaus koplyčioje*. 1944 m. Popierius, akvarelė, pieštukas; 25,8×35,5 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.30749. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.57 Jerzy Hoppen, *Projektas sgrafito dekoracijai Šv. Jackaus koplyčioje*. 1944 m. Popierius, akvarelė, pieštukas; 16,6×24 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.28778. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.58 Jerzy Hoppen, *Šv. Hiacinto atvykimas į Krokuvą*. Freskos Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčioje projektas. Vilnius, 1944 m. Popierius, akvarelė, pieštukas; 18,6×21 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.911. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas
- 6.59 Jerzy Hoppen, *Šv. Hiacinto apoteozė (pal. Bronislavos vizija)*. Freskos Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto koplyčioje projektas. Vilnius, 1944 m. Popierius, akvarelė, pieštukas; 18,6×21 cm. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka, inv. Nr. G.909. Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekos skaitmeninis archyvas



# Bibliografija

## Šaltiniai

Andrzejowicz Walerian, *Ogród różany, abo opisanie porządne dwu szczepów wonney rozey Hierychuńskiey*, Kraków, 1627.

Bzovius Abraham, *Thaumaturgus Polonus seu de vita et miraculis S. Hyacinthi confessoris Ordinis FF. Praedicatorum*, Venetiis, 1606.

*Della vita, miracoli et canonizatione di S. Iacinto pollacco dell'ordine di S. Domenico, quale si celebra alle 17 d'Aprile 1594*, Roma, 1594.

„De vita et miraculis sancti Iacchonis (Hyacinthi) Ordinis Fratrum Praedicatorum auctore Stanislao lectore Cracoviensi“, ed. Ludwik Ćwikliński, *Monumenta Poloniae Historica*, t. 4, Lwów: W Komisie Księgarni Gubrynowicza i Schmidta, 1884, p. 842–891.

*Disquisitio historica de Celeberrima toto orbe Catholico S. Dominici OP fundatoris Imagine apud Sorianum Calabriae ulterioris oppidum religiosissime culta*, Romae, 1746.

*Dokumenty Soborów Powszechnych*, t. 2: (869–1312), układ i opracowanie ks. A. Baron, ks. H. Pietras SJ, Kraków: WAM, 2007.

Grodzicki Antoni, *O żywocie, cudach w postępku kánonizáciej Blagostawionego Hiacincta, fundatora pierwszego w Polsce bráciey zakonu káznodzieyskiego Dominika świętego czworo kšíąg*, Kraków, 1595.

*Icon Thaumaturga, s. p. Dominici ordinis Praedicatorum et Sacratissimi Rosarii Autoris. Quam caeli suis coloribus expressam per magnam Dei Parentem Virginem inde in Sorianum Calabriae magno munere destinarunt [...]*, Coloniae, 1641.

Janssenius Nicolaus, *Zywot wyznawce świętego Dominika, zakonu káznodzieyskiego fundatora*, W Krakowie: w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1626.

J., „Księgarnia św. Wojciecha w odświeżonej szacie“, *Słowo*, 1936 10 01, Nr. 269 (4475).

*Kleynoty stołecznego Miasta Krakowa abo Koscioły, y co w nich iest widzenia godnego y znacznego krotko opisane [...] przez Piotra Hiacyntha Pruszcza [...]* w Krakowie, 1650.

*Litua Militiae Angelico-Praedicatoriae per Magnum Ducatum Lituaniae, Samogitiae, Livoniae clangentia seu Provincia Lituaniae S. Angeli Custodis Sacri Ordinis Praedicatorum per Lituaniam, Samogitiam, Livoniam diffusa [...]* Fratrem Gabrielem Smiotański ad An. 1706 descripta, ab anno autem 1706 ad annum 1770 per Fratrem Gregorium Szymak S. Th. Praesentantum, socium Func. A. R. P. Mgr Provincialis Fratris Domiani Jurkiewicz, Continuata, ad hui ab 1770 per Fratrem Cantium Bagiński S. Th. Mgrum in hoc Libro plurimum [...] Aucta, Archiwum Polskiej Prowincji oo. Dominikanów w Krakowie, Li 581–583, l. 201.

Mas Diego, *Historia della vita, miracoli et canonizatione del B. Padre S. Giacinto di nazione pollacco del Sacro Ordine dei predicatori ripartita in tre libri*, Napoli, 1601.

*Niebieskich farb z ziemskimi przywitanie. Obraz niebieski Dominika S. Suriański od Naświętszey Bogarodzicy darowany [...]* przez W. O. Jana Damascena Zakonu Dominika [...], w Wilnie, 1639.

Piskowski Zygmunt Hilaryon, *Żywoty SS. BB. y WW. Braci, y Siostr zakonu Kaznodziejskiego. Na Każdy dzień całego Roku, z Domowych Kronik, y różnych poważnych Pisarzów zebrane, y na Polski Język przetłumaczone [...]*, Wilno: Drukarnia J. K. M. Akademicka Soc. Jesu, 1760.

*Raccolta de' miracoli et grazie ad operate dall' imagine del Padre S. Domenico di Soriano. Descritte da Silvestro Frangipane [...]*, In Messina: Nella Stamperia di Pietro Brea, 1621.

*Rosarium et officium B. Mariae Virginis aliaequae variae devotiones combinatae in honorem SS. Trinitatis, augustissimaeque Reginae Coelorum cultum*, Vilnae: Typis Academicis, c. 1672, 1678.

Ruszel Paweł, *Tryumph na dzień chwalebny Iacka świętego, wielkiego patrona y apostoła polskiego, księstwa litewskiego, ruskiego, pruskiego, inflanckiego, żmuydzkiego, szerokiego państwa moskiewskiego, tatarskiego y greckiego etc. z przedziwnych y wielce cudownych spraw iego*, Vilnius, 1641.

Schummer E. M., „Z wystawy plastyków wileńskich“, *Świat*, 1928, no. 26, p. 11.

Severinus Cracoviensis, *De vita, miraculis, actis canonizationis Sancti Hyacinthi Confessoris ordinis fratrum Praedicatorum libri quatuor*, Romae, 1594.

Szymak Józef Tomasz Grzegorz, *Prerogatywa zakonu Kaznodziejskiego z Faworów, łask y dobrodziejstw osobliwszych, sobie od swey Matki y Opiekunki, Nieba y Ziemi Królowey SS. Maryi Panny dotąd świadczonych z Kronik domowych zebrana [...]*, Wilno: w druk. J. K. M. WW. XX. Franciszkanow, 1755.

[Tomasz z Pilzna], *Historia y pozytki Skarbu znalezionego w Roley, to iest obrazy cudownego Panny Maryey gidzielskiej [...]*, Kraków, 1645.

[Trebnic Jerzy], *Historia o Cudownym Obrazie Przenajświętszej Panny Mariey, który iest w Gidliach, w kościele Braciy zakonu Kaznodziejskiego świętego Dominika. Pisana przez jednego z braciy tegoż zakonu [...]*, 1635, Kraków, 1636.

*Vita e miracoli di san Giacinto confessore dell' Ordine de Predicatori / descritta da F. Innocentio Cybo Ghisi dell'istesso ordine*, In Verona: nella stamparia di Girolamo Discepolo, 1594.

Volanas Andriejus, „Vilniaus lojolininkų stabmeldystės pasmerkimas“, *Rinkiniai raštai*, sudarė Marcelinas Ročka ir Ingė Lukšaitė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996.

## Bibliografija

Voraginetis Jokūbas, *Aukso legenda, arba šventųjų skaitiniai*, vertė Veronika Gerliakienė, Sigitas Narbutas, Vaidilė Stalioraitytė ir Tomas Veteikis, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2008, I–II knyga.

Zagajowski Ambroży, *Skarb wielki wojewodztwa sieradzkiego na Roli Gidelskiej znalezione, każdemu potrzebującemu wspomnienia otwarty [...]*, Kraków, 1724.

## Literatūra

- Ališauskas Vytautas, Jaszczolt Tomasz, Jovaiša Liudas, Paknys Mindaugas, *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a.*, Vilnius: Aidai, 2009.
- Altaner Berthold, *Die Dominikanermissionen des 13. Jahrhunderts: Forschungen zur Geschichte der kirchlichen Unionen und der Mohammedaner- und Heidenmission des Mittelalters*, Habelschwerdt: Frankes Buchhandlung, 1924.
- Andriulytė Algė, *Ferdynandas Ruzszycas: Civis Vilnensis sum*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2018.
- Baronas Darius, „Lietuvių žemės dominikonų ir pranciškonų misijų į Rytus kontekste XIII a.“, *Šviesa ir šešėliai Lietuvos evangelizacijos istorijoje*, sudarytojai Jonas Boruta, Vacys Vaivada, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2011, p. 88–115.
- Baronas Darius, „Šv. Hiacintas – brangus tikėjimo perlas“, *Naujasis Židinys-Aidai*, 2007, Nr. 8–9, p. 381–384.
- Baronas Darius, *Vilniaus pranciškonų kankiniai ir jų kultas XIV–XX a. (istorinė studija ir šaltiniai)*, Vilnius: Aidai, 2010.
- Baronas Darius, Rowell Stephen C., *The Conversion of Lithuania: From Pagan Barbarians to Late Medieval Christians*, Vilnius: Institute of Lithuanian Literature and Folklore, 2015.
- Belting Hans, *Likeness and Presence: A History of the Image before the Era of Art*, translated by Edmund Jephcott, Chicago: The University of Chicago Press, 1994.
- Biedermann Hans, *Naujasis simbolių žodynas*, vertė Vilius Gibavičius ir kt., Vilnius: Mintis, 2002.
- Boureau Alain, *La légende dorée: Le système narratif de Jacques de Voragine*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1984.
- Brzozecki Sławomir, *Misje ludowe dominikanów prowincji litewskiej 1751–1826*, Lublin: Oficyna wydawnicza EL-Press, 2009.
- Bustos Tomás de, *Santo Domingo de Guzmán: predicador del Evangelio*, Salamanca: Editorial San Esteban, 2000.
- Calcara Giovanni O.P., *San Domenico in Soriano: Un tentativo di lettura in chiave sociologico-Religiosa*, Vibo Valentia: Monteleone, 2004.
- Dangaus miestas: Vilniaus vienuolynų palikimas Bažnytinio paveldo muziejuje*, sudarytoja Dalia Vasiliūnienė, Vilnius: Bažnytinio paveldo muziejus, 2020.

Davolos Nazzareno, „A Restoration and Conservation Project of the „Saint Dominic“ Monastery in Soriano Calabro, Italy“, *Conservation Science in Cultural Heritage*, Vol. 8, 2008, p. 167–186.

Dekański Dariusz A., *Początki zakonu dominikanów prowincji polsko-czeskiej*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 1999.

Delacroix-Besnier Claudine, *Les dominicaines et la Chrétienté grecque aux XIV<sup>e</sup> et XV<sup>e</sup> siècles*, Rome: École Française de Rome, 1997.

Delehaye Hippolyte, *Les légendes hagiographiques*, Bruxelles: Bureaux de la Société des Bollandistes, 1906.

„Dominican Order“, *The Grove Encyclopedia of Medieval Art and Architecture*, vol. I: *Aachen to Cecco di Pietro*, editor in Chief Colum P. Hourihane, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Drungilienė Gita, „Vieno kūrinių istorija: Jokūbo Voraginiečio „Aukso legenda“ senoji Lietuvos kultūroje“, *Senoji Lietuvos literatūra*, 34, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2012, p. 15–58.

Fenelli Laura, „Creating a Cult, Faking Relics. The Case of St Dominic of Soriano“, *Faking, Forging, Counterfeiting: Discredited Practices at the Margins of Mimesis*, Munich: Transcript Verlag, 2017, p. 181–197.

Festa Gianni, Laffay Augustin, *San Domenico, Padre dei Predicatori: La vita, la santità, l'eredità*, Bologna: Edizioni Studio Domenicano, 2021.

Fleith Barbara, „Le classement des quelque 1000 manuscrits de la Legenda aurea latine en vue de l'établissement d'une histoire de la tradition“, „*Legenda aurea*“: sept siècles de diffusion. Actes du colloque international sur la „*Legenda aurea*“: texte latin et branches vernaculaires à l'Université du Québec à Montréal 11–12 mai 1983, ouvrage publié sous la direction de Brenda Dunn-Lardeau, Montréal: Éditions Bellarmin, Paris: Librairie J. Vrin, 1986, p. 19–24.

Fusco Roberto, „Modelli iconografici giacintiani nelle pale d'altare in Italia fra tardo-manierismo e la prima età barocca“, *Seminatore della parola. San Giacinto Odrowąż apostolo del Nord Europa. Atti del Convegno Internazionale. Pontificia Università San Tommaso d'Aquino „Angelicum“, Roma, 16 ottobre 2007*, a cura di Roberto Fusco e Arcadiusz Nocoń, Roma: Tau Editrice, 2009, p. 51–90.

Giniūnienė Asta, „Dotnuvos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčios tapybos kūriniai“, *Menotyra*, t. 25, nr. 1 (2018), p. 12–34.

Griciūtė Liepa, „Plungė. Senasis bažnyčios procesijų inventorius“, *Plungės dekanato sakralinė architektūra ir dailė*, t. 1: *Plungė, Kuliai, Stalgėnai, Pakutuvėnai*, sudarytojas Adomas Butrimas, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2018, p. 85–89.

Gudavičius Edvardas, *Mindaugas*, Vilnius: Žara, 1998.

Janonienė Rūta, *Bernardinų bažnyčia ir konventas Vilniuje: Pranciškoniškojo dvasingumo atspindžiai ansamblio įrangoje ir puošyboje*, Vilnius: Aidai, 2010.

Jurkowlanec Grażyna, „Kult obrazów a kult świętych w nowożytnym Krakowie“, *Barok*, 11 (2004), Nr. 2, p. 69–87.

## Bibliografija

- Kaeppli Thomas, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, vol. 2, Romae: Typis Polyglottis Vaticanis, 1975.
- Kałamajska-Saeed Maria, „Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčios Šv. Dominiko paveikslu ikonografinė kilmė“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 21: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės barokas: formos, įtakos, kryptys*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001, p. 87–94.
- Klajumienė Dalia, *XVIII a. sienų tapyba Lietuvos bažnyčių architektūroje*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2004.
- Klajumienė Dalia, „Liškiavos dominikonų bažnyčios interjero ikonografinė programa“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 25: *Paveikslas ir knyga: LDK dailės tyrimai ir šaltiniai*, sudarytoja Tojana Račiūnaitė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002, p. 115–133.
- Klajumienė Dalia, „[Liškiavos Švč. Trejybės bažnyčios] Sieninė tapyba“, *Lietuvos sakralinės dailės katalogas*, t. 1: *Vilkaviškio vyskupija*, kn. 3: *Lazdijų dekanatas*, Vilnius: Gervė, 1998, p. 206–218.
- Klajumienė Dalia, „Vilniaus Šv. Dvasios dominikonų bažnyčia ir vienuolynas“, *Lietuvos bažnyčios*, sudarytoja Laima Šinkūnaitė, Kaunas: Šviesa, 2009, p. 89–95.
- Klinkhammer Karl Joseph, „Die Entstehung des Rosenkranzes und seine ursprüngliche Geistigkeit“, *500 Jahre Rosenkranz, 1475 Köln 1975. Kunst und Frömmigkeit im Spätmittelalter und ihr Weiterleben*, Köln: Erzbischöfliches Diözesan-Museum Köln, 1975.
- Kłoczowski Jerzy, *Krikščionių bendruomenės besikuriančioje Europoje*, Vilnius: Aidai, 2006.
- Knapieński Ryszard, Witkowska Aleksandra, *Polskie niebo. Ikonografia hagiograficzna u progu XVII wieku*, Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum, 2007.
- Komorowski Waldemar, Kęder Iwona, *Ikonografia kościoła Dominikanów i ulicy Grodzkiej w Krakowie*, Kraków: Muzeum Narodowe w Krakowie, 2005.
- Koszewierski Walery, *Dominikanie klasztorów ruskich: połowa XV–XVI wiek*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2006.
- Koźłowski Jan, *Jerzy Hoppen rytownik*, Toruń: Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Muzeum Okręgowe w Toruniu, 1991.
- Koudelka Vladimir, „Giacinto di Polonia“, *Bibliotheca Sanctorum*, t. 6: *Gale-Giusti*, edita a cura dell'Istituto Giovanni XXIII della Pontificia Università Lateranense, Roma: Città Nuova, 1996, p. 327–332.
- Krikščioniškosios ikonografijos žodynas*, sudarytoja Dalia Ramonienė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997.
- Krikščionybės Lietuvoje istorija*, sudarytojas Vytautas Ališauskas, Vilnius: Aidai, 2006.
- „*Legenda aurea*“: *sept siècles de diffusion*. Actes du colloque international sur la „*Legenda aurea*“: texte latin et branches vernaculaires à l'Université du Québec à Montréal 11–12 mai 1983, ouvrage publié sous la direction de Brenda Dunn-Lardeau, Montréal: Éditions Bellarmin, Paris: Librairie J. Vrin, 1986.
- Le Goff Jacques, *In Search of Sacred Time: Jacobus de Voragine and the Golden Legend*, translated by Lydia G. Cochrane, Princeton, NJ: Princeton University Press, 2014.

- Lentvario bažnyčia ir jos dekoras / Kościół w Landwarowie i jego wystrój / The Lentvaris Church and its Décor: 1905–1945*, sudarytoja Giedrė Jankevičiūtė, Vilnius: Bažnytinio paveldo muziejus, 2012.
- Lietuvos sakralinė dailė. XI–XX a. pradžia*, t. 1: *Tapyba, skulptūra, grafika. XIV–XX a. pradžia*, sudarytoja Dalia Tarandaitė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2003.
- Lietuvos sakralinė dailė. XI–XX a. pradžia*, t. 3: *Bažnytinė tekstilė. XV–XX a. pradžia*, sudarytojos Gražina Marija Martinaitienė, Eglė Pinkutė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2004.
- Lietuvos sakralinė dailė. XI–XX a. pradžia*, t. 4: *Auksakalystė. XIII–XX a.*, kn. 1: *Kolekcijos*, sudarytoja Jolita Liškevičienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2006.
- Lietuvos sakralinė dailė. XI–XX a. pradžia*, t. 4: *Auksakalystė. XIII–XX a.*, kn. 2: *Pavieniai metalo dirbiniai*, sudarytoja Jolita Liškevičienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2007.
- Liškevičienė Jolita, „Aleksandro Tarasevičiaus iliustracijos A. Palubinskio „Rožynui“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 8: *Lietuvos grafikos istorijos šimtmečiai*, sudarytojas Vidmantas Jankauskas, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1996, p. 43–60.
- Lukiškių Dievo Motina. Atvaizdo istorijos studija, stebuklų knyga ir jos vertimas*, sudarytoja Tojana Račiūnaitė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2017.
- Maslauskaitė Sigita, „Šv. Hiacintas. Stebuklai ir atvaizdai XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios hagiografijoje“, *Naujasis Židinys-Aidai*, 2007, Nr. 8–9, p. 385–390.
- Maslauskaitė Sigita, „*Quod vel lapidis virtutem, vel floris pulchritudinem designat. L'iconografia di san Giacinto e i suoi riflessi sull'arte sacra in Lituania*“, *Seminatore della parola. San Giacinto Odrowąz apostoło del Nord Europa. Atti del Convegno Internazionale. Pontificia Università San Tommaso d'Aquino „Angelicum“*, Roma, 16 ottobre 2007, a cura di Roberto Fusco e Arcadiusz Nocoń, Roma: Tau Editrice, 2009, p. 91–106.
- Mažeikienė Ilona, „Miesto motyvai Jurgio Hoppeno fotografijose bei „Senojo Vilniaus“ ciklo ofortuose“, *Vilniaus fotografijos mokykla: tęstinumo ir naujų strategijų problemos. Wileńska szkoła fotograficzna: kwestie ciągłości i nowych strategii*, sudarytoja Margarita Matulytė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2008, p. 128–139.
- Mikėnas Saulius, „Gidlių stebuklingasis Marijos atvaizdas“, *Kultūros paminklų enciklopedija. Rytų Lietuva*, t. 1, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, p. 92.
- Moisan Krystyna S., „Matka Boska Różańcowa“, Krystyna S. Moisan, Beata Szafraniec, *Ikona grafia nowożytnej sztuki kościelnej w Polsce*, t. 2: *Nowy Testament. Maryja orędowniczka wiernych*, Warszawa, 1987, p. 44–94.
- Muziejus ir kolekcininkas*, t. 6: *Jaunius Gumbio Lietuvos dailės kolekcija*, Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2016.
- Nguyen Duc Ha, *Polscy misjonarze na Dalekim Wschodzie w XVII–XVIII wieku*, Warszawa: Wydawnictwo Neriton, 2006.



## Bibliografija

- Nomenclator literarius theologiae catholicae, theologos exhibens aetate, natione, disciplinis distinctos*, edidit et commentariis auxit H. Hurter S. J., t. 2, Oenipotentis: Libreria Academica Wagneriana, 1906.
- Panarello Mario, *La "Santa Casa" di San Domenico in Soriano Calabro*, Soveria Mannelli: Rubbettino, 2001.
- Petkus Viktoras, *Dominikonai Lietuvos kultūroje*, Vilnius: Petro ofsetas, 2004.
- Phillips John R. S., *The Medieval Expansion of Europe*, Oxford: Oxford University Press, 1998 (2nd ed.).
- Piramidowicz Dorota, „Kościół i klasztor dominikanów p.w. św. Dominika w Pińsku“, *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, cz. V: *Kościoty i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa brzeskoliteńskiego*, t. 3, red. Dorota Piramidowicz, Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury, 2016, p. 115–132.
- Pocevičius Darius, *100 istorinių Vilniaus relikvų*, Vilnius: Kitos knygos, 2016.
- Rabikauskas Paulius, *Kriščiūnijos Lietuva: istorija, hagiografija, šaltinių tyra*, sudarytojas Liudas Jovaiša, Vilnius: Aidai, 2002.
- Račiūnaitė Tojana, „Stebuklingas atvaizdas ir stebuklo atvaizdas“, *Acta Academiae Artium Vilnensis*, t. 27: *Vaizdas ir pasakojimas*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002, p. 137–157.
- Reames Sherry L., *The Legenda aurea: A Reexamination of Its Paradoxical History*, Madison-London: The University of Wisconsin Press, 1985.
- Richard Jean, *La Papauté et les missions d'Orient au Moyen Âge (XIII–XV<sup>e</sup> siècles)*, Rome: École Française de Rome, 1998 (2<sup>me</sup> éd.).
- Rissmann Agata, Stenka Szymon Jan, *Jerzy Hoppen (1891–1969): artysta–konserwator–profesor*, Toruń: Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Okręgowego, 2018.
- Rusteikienė Aurelija, „Švč. Mergelė Marija Škaplierinė Lietuvos XVII–XVIII a. bažnytinėje dailėje“, *Logos*, t. 26, 2001, p. 157–174.
- Sanctity Pictured: The Art of the Dominican and Franciscan Orders in Renaissance Italy*, edited by Trinita Kennedy, Nashville: Frist Center for the Visual Arts, 2014.
- Skrinkas Robertas Gedvydas, *Piligrimo vadovas po stebuklingas Marijos vietas*, Kaunas: Judex, 1999.
- Smilingytė-Žeimienė Skirmantė, „Gyvojo Rožinio brolijos vėliava“, *Lietuvos sakralinės dailės katalogas*, t. 2: *Šiaulių vyskupija*, d. 1: *Joniškio dekanatas*, kn. 2: *Juodeikiai–Rudiškiai*, sudarytojos Dalia Vasiliūnienė, Skirmantė Smilingytė-Žeimienė, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2012, p. 266–267.
- Spiazzi Raimondo, *San Domenico di Guzman: Biografia documentata di un uomo riconosciuto dai suoi contemporanei come „Tutto evangelico“*, Bologna: Edizioni Studio Domenicano, 1999.
- Spież Jan Andrzej, *Święty Dominik*, Poznań: W drodze, 2016.
- Staid Ennio, *San Domenico. Il fascino di un profeta attuale*, Cinisello Balsamo: San Paolo Edizioni, 2013.

- Stankevičienė Regimanta, „Alksnėnai: Senojo altoriaus fragmentai ir skulptūros“, *Lietuvos sakralinės dailės katalogas*, t. 1: *Vilkaviškio vyskupija*, kn. 2: *Vilkaviškio dekanatas*, sudarytoja Teresė Jurkuvienė, Vilnius: Gervelė, 1997, p. 30–40.
- Stankevičienė Regimanta, „Alksnėnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios dailės vertybės“, *Lietuvos valsčiai*, t. 41: *Pilviškiai*, sudarytojas Venantas Mačiekus, Vilnius: Versmė, 2020, p. 1072–1096.
- Stefaniak Piotr, *Święty ojciec Dominik de Guzmán. Apostoł prawdy*, Katowice: Księgarnia św. Jacka, 2021.
- Storia del Cristianesimo: Religione–Politica–Cultura*, t. 5: *Apogeo del papato ed espansione della Cristianità (1054–1274)*, a cura di A. Vauchez, Roma: Borla, 1997.
- Stravinskienė Vitalija, *Tarp gimtinės ir Tėvynės: Lietuvos SSR gyventojų repatriacija į Lenkiją (1944–1947, 1955–1959)*, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2011.
- Szweda Adam, „Problem biskupa litewskiego Wita“, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 2002, t. 3, p. 327–343.
- Šinkūnaitė Laima, Kajackas Algimantas, *Lietuvos šventieji globėjai*, Kaunas: Šviesa, 2010.
- Šinkūnaitė Laima, Vasiliauskienė Aušra, „Švč. Mergelės Marijos Rožinio Karalienės paveikslas iš Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčios“, *Logos*, t. 38, 2004, p. 147–156; *Logos*, t. 39, 2004, p. 155–169.
- Temčinas Sergejus, „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos rusėniškoji literatūra kaip kultūrinės integracijos modelis“, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos tradicija ir tautiniai naratyvai*, sudarė Alfredas Bumblauskas, Grigorijus Potašenko, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009, p. 53–85.
- Tioli Eleonora, Festa Giani, „Il dipinto “San Domenico a tavola con i suoi frati”“, Gianni Festa, Augustin Laffay, *San Domenico, Padre dei Predicatori: La vita, la santità, l'eredità*, Bologna: Edizioni Studio Domenicano, 2021, p. 216–222.
- Urbonienė Skaidrė, „Apie retus šventųjų globėjų atvaizdus liaudies skulptūroje“, *Excellentia virtutum: šventieji Lietuvos kultūroje*, sudarytoja Asta Giniūnienė, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2019, p. 313–334.
- Vasiliauskienė Aušra, „Aleksandro Hilarijaus Palubinskio sudarytos knygos „Rosarium et officium B. Mariae Virginis...“ iliustracijos: nauji faktai ir aspektai“, *Logos*, t. 45, 2006, p. 116–134.
- Vasiliauskienė Aušra, „Jericho rožė. Rožinio Švč. Mergelės Marijos atvaizdai XVII–XVIII a. Vilniaus vyskupijoje“, *Sveika, Mergelė! Vilniaus arkivyskupijos marijinės ikonografijos aspektai*, sudarytoja Tojana Račiūnaitė, Vilnius: Bažnytinio paveldo muziejus, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2018, p. 155–182.
- Vasiliauskienė Aušra, „Rožinio Švč. Mergelės Marijos ikonografija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės baroko dailėje“, *Logos*, t. 49, 2007, p. 161–171; *Logos*, t. 51, 2007, p. 143–152; *Logos*, t. 52, 2007, p. 163–173.
- Vasiliūnienė Dalia, „Pamokslininkų ordinas“, *Dangaus miestas: Vilniaus vienuolynų palikimas Bažnytinio paveldo muziejuje*, sudarytoja Dalia Vasiliūnienė, Vilnius: Bažnytinio paveldo muziejus, 2020, p. 55–61.

## Bibliografija

- Vasiliūnienė, Dalia, „Pamokslininkų ordino šventųjų reprezentacija Lietuvos bažnyčiose“, *Excellentia virtutum: šventieji Lietuvos kultūroje*, sudarytoja Asta Giniūnienė, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2019, p. 127–148.
- Vasiliūnienė Dalia, „Sienų tapyba Perlojos bažnyčioje“, *Menotyra*, 2004, Nr. 3(36), p. 41–49.
- Vasiliūnienė Dalia, *Žemaičių Kalvarija: piligriminio centro istorija ir dailė XVII–XIX a.*, Vilnius: Aidai, 2010.
- Vachez André, „Jacques de Voragine et les saints du XIIIe siècle dans la Légende Dorée“, *„Legenda aurea“: sept siècles de diffusion. Actes du colloque international sur la „Legenda aurea“: texte latin et branches vernaculaires à l’Université du Québec à Montréal 11–12 mai 1983*, ouvrage publié sous la direction de Brenda Dunn-Lardeau, Montréal: Éditions Bellarmin, Paris: Librairie J. Vrin, 1986, p. 27–56.
- Vicaire Humbert, *Storia di san Domenico*, Cinisello Balsamo: San Paolo Edizioni, 2012.
- Vicaire Marie-Humbert, *Dominik i jego Bracia Kaznodzieje*, Poznan: W drodze, 1985.
- Viegas Wesołowska Catia, Korzeniowska Anna, *Dokumentacja prac konserwatorskich restauratorskich obrazu Świętego Dominika z bocznego ołtarza Św. Dominika, kościół Św. Mikołaja w Gdańsku*, Gdańsk, 2018.
- Walczak Marek, „Obraz Wizja św. Jacka w Odrowążu, jako *vera effigies* pierwszego polskiego dominikanina“, *Studia i źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 13: *Sztuka w kręgu krakowskich dominikanów*, red. Anna Markiewicz, Marcin Szyma, Marek Walczak, Kraków: Dominikański Instytut Historyczny w Krakowie, 2013, p. 565–591.
- Wołyniak (Giżycki Jan Marek Antoni), *Wiadomości o dominikanach prowincji litewskiej*, Kraków: Nakładem oo. Dominikanów, 1917.

## Internetiniai šaltiniai ir literatūra

- „Albero genealogico dell’Ordine domenicano“, *Catalogo generale dei Beni Culturali*. Žiūrėta 2022 m. birželio 28 d. <https://catalogo.beniculturali.it/detail/HistoricOrArtisticProperty/0900285269>
- Blessed Jordan, *The Libellus of Jordan of Saxony*, Hong Kong: Our Lady of the Holy Rosary Province OP, 2013. Žiūrėta 2022 m. birželio 28 d. <https://web.archive.org/web/20131215104706/http://www.holyrosaryprovince.org/2011/media/essencial/libellus.pdf>
- Dringelytė Ina, „Eksponato byla: ofortas „Rožinio Švč. Mergelė Marija“, *Lietuvos liaudies buities muziejus*. Paskelbta 2020 m. gegužės 6 d. <https://www.llbm.lt/eksponato-byla-ofortas-rozinio-svc-mergele-marija-2/>
- Grabowski Paweł, „Grafika a cykle przedstawieniowe ze św. Jackiem w kościołach dominikańskich w Poznaniu i Klimontowie“, *Czasopisma.pan.pl*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 2 d. <https://journals.pan.pl/Content/113882/PDF/document%20-%202019-09-17T123423.729.pdf>

Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje

„Santo Giacinto, decorazione pittorica, 1594–1600“, *Catalogo generale dei Beni Culturali*.

Žiūrėta 2022 m. birželio 28 d. <https://catalogo.beniculturali.it/detail/HistoricOrArtisticProperty/1200232782>

„The Legend of St Dominic by Blessed Cecilia Cesarini, O.S.B.“, *Lives of the Brethren of the Order of Preachers 1206–1259*, translated by Placid Conway, O. P., edited by Bede Jarrett, O. P., London: Blackfriars Publications, 1955, Part III, *Dominican Central*. Žiūrėta 2022 m. birželio 28 d. <http://www.domcentral.org/trad/brethren/breth03.htm>

Walczak Marek, „Chorągiew kanonizacyjna św. Jacka Odrowąża“, *Kraków.pl*. Paskelbta 2022 m. vasario 8 d. [https://www.krakow.pl/\\_krakowheritage/256925,2135,komunikat,\\_krakowheritage\\_\\_choragiew\\_kanonizacyjna\\_sw\\_\\_jacka\\_odrowaza.html?\\_ga=2.127594825.517127063.1643952977-768685504.1643952977](https://www.krakow.pl/_krakowheritage/256925,2135,komunikat,_krakowheritage__choragiew_kanonizacyjna_sw__jacka_odrowaza.html?_ga=2.127594825.517127063.1643952977-768685504.1643952977)

# Asmenvardžių rodyklė

- Aleksandras**, Lietuvos didysis kunigaikštis  
ir Lenkijos karalius 26, 250
- Aleksandras I, Rusijos imperatorius 35
- Aleksijus, šv. 104
- Alfonzas VIII, Kastilijos karalius 13
- Allori Cristofano 128
- Andriejavičius Valerijonas  
(*Walerian Andrzejowicz*) 134
- Andriejus, Vilniaus vyskupas 104
- Augustinas, šv. 17, 223
- Aurėja, šv. 88
- Balduinus**, Žiemgalos vyskupas 24
- Balzukevičius Boleslovas Stanislovas  
(*Bolesław Stanisław Bałzukiewicz*)  
256, 285, 287
- Balzukevičius Juozapas  
(*Józef Bałzukiewicz*) 49, 76, 252, 275
- Banzo Luigi 184, 185
- Barocci Federico 128
- Baronas Darius 8, 9, 219
- Baronijus Martynas (*Marcin Baroniusz, Baron*)  
193, 242–244, 246
- Belting Hans 198
- Benediktas, dominikonas 229
- Birkovskis Fabianas  
(*Fabian Birkowski, Fabianus Bircovius*)  
128, 129
- Boguslovas 231
- Bonaventūras, šv. 195
- Bononi Carlo 98
- Broel-Pliateris Pranciškus Ksaveras  
žr. Pliateris Pranciškus Ksaveras
- Bronislava, pal. (*Bronislawa Odrowąż*) 306
- Brzozecki Sławomir 7, 13, 24
- Bułhak Jan 296
- Bulotaitė Nijolė 296
- Burneika Hipolitas 68
- Bzovijus Abraomas  
(*Abraham Bzowski, Bzovius*) 250
- Cardisco** Marco 89
- Carracci Lodovico 247–249
- Cecilija Čezarini, pal. (*Cecilia Cesarini*) 42, 192
- Cecilija, šv. 60
- Ciacio di Mileto Paolo di 89
- Cybo Ghisi Inocentas  
(*Innocentio, Innocenzo*) 193, 239
- Coeberchs Cornelis 97
- Correggio Girolamo Bernieri da 192
- Crayer Gaspar de 128

- Černiachovskis** Ivanas 291  
Česlovas, pal. (*Czesław Odrowąż*) 20, 192, 193,  
196, 226, 259
- Daugirdas** Tadas 78  
Delehay Hippolyte 103  
Diegas, Osmos vyskupas (*Diego de Acebo*)  
13, 14, 219  
Diepenbeeck Abraham van 128  
Discepolo Girolamo 239  
Dobrovolskis Algirdas Mykolas  
(Tėvas Stanislovas) 115  
Dominykas iš Prūsijos 127  
Drungilienė Gita 8, 101  
Družyna Mauricijus (*Maurycy Družyna*) 180  
Duccio di Buoninsegna 88
- Falislava** 228  
Felicija 229  
Feliksas, šv. Dominyko tėvas 13  
Ferrandi Pietro 43  
Filipovičius Jonas Juozapas  
(*Jan Józef Filipowicz*) 202  
Florijonas, dominikonas 229  
Fontana Baltazaras  
(*Baldassare, Baldasar, Baltazar*) 222  
Fontana Lavinia 249  
Fossanova Stefano di 20, 192  
Frangipane Silvestre 85, 97  
Frydrychovičius Dominykas  
(*Dominik Frydrychowicz*) 254  
Fulkonas, Gniezno arkivyskupas 250  
Fulkonas, Tulūzos vyskupas 17
- Galamini** Agostino 85  
Gediminas, Lietuvos didysis kunigaikštis 25, 250  
Gerardas Frašietis (*Gerardus de Frachet*) 108, 115  
Germanas, dominikonas 193
- Gidelskis Adomas (*Adam Gidzielski*) 198  
Glaubicus Jonas Kristupas (*Johann Christoph  
Glaubitz*) 294  
Godinas, dominikonas 229  
Goštautas Albertas  
(*Albertus Gastold, Olbracht Gasztold*) 104  
Göz Gottfried Bernhard 114  
Granas Henrikas (*Heinrich Gran*) 106, 109  
Grigaitis Jonas Dominykas 49  
Grigalius IX, popiežius 22  
Griutneris Mykolas Frydrichas  
(*Michael Friedrich Grüttner*) 257  
Grodzickis Antanas (*Anton Grodzicki*)  
237, 239  
Grosas Prudencijus (*Prudencjusz Gross*) 29  
Grotteria Lorenzo da 83, 85, 98  
Guidi Raffaello 245
- Hallé** Daniel 128  
Heidenreichas, Kulmo vyskupas 25, 250  
Henrikas, dominikonas 193  
Hinko 246  
Hoferis Pranciškus Ignotas  
(*Franciszek Ignacy Hoffer*) 45, 153  
Honorijus III, popiežius 19, 20  
Hoppen Eufrozina 292  
Hoppen Jerzy 9, 194, 195, 207, 253, 288–306  
Hoppenowa Łucja 297, 298  
Hoppenowa Marja 295, 298  
Hugolinas, žr. Grigalius IX  
Huguetanas Jokūbas (*Jacques Huguetan*) 102  
Humbertas Romansietis  
(*Humbertus de Romanis*) 108
- Inocentas III**, popiežius 14, 16, 17, 25, 109,  
220, 221  
Inocentas XIII, popiežius 87  
Isane Gumiel de, šv. Dominyko dėdė 13



- Ivanauskas Adolfas 71  
 Ivonas, Krokuvos vyskupas (*Iwo Odrowąż*)  
     20, 191, 224  
 Izaijas, pranašas 224
- Jadvyga**, šv., Lenkijos karalienė 104  
 Jankevičiūtė Giedrė 9, 288  
 Jansenijus Mikalojus (*Nicolaas, Nicolaus Janssenius-Boy*) 128, 129  
 Jarockis Stanislovas (*Stanislaw Jarocki*) 49, 76  
 Joakimas, šv. 139  
 Joana, pal., šv. Domyko motina 13, 43, 129  
 Jogaila, Lietuvos didysis kunigaikštis  
     ir Lenkijos karalius 25, 104  
 Jokūbas Voraginetis (*Jacopo da Varazze, Jacobus de Voragine*) 8, 101, 103, 106, 108–111, 115  
 Jonas XXII, popiežius 25  
 Jonas Gardiniškis 105  
 Jonas Krikštytojas, šv. 43  
 Jordanas Saksonietis, pal. (*Jordanus de Saxonia, de Almania*) 19, 41, 43, 192  
 Jovaiša Liudas 193  
 Judas, apaštalas 104  
 Juozapas, šv. 166  
 Juta 229
- Kałamajška**-Saeed Maria 98  
 Kamienskis Petronijus  
     (*Petroniusz Kamieński*) 28  
 Kasakauskis Jurgis 175, 179  
 Kavoliūnas Adomas 277  
 Kaznovskis Alfonsas (*Alfons Kaznowski*) 28  
 Kazimieras, šv. 236, 239, 253, 255, 259, 291, 292  
 Klauber Johann Baptist 114  
 Klauber Joseph Sebastian 114  
 Klemensas VIII, popiežius 236  
 Kobergeris Antanas (*Anton Koberger*) 105
- Konstantinas Orvietietis  
     (*Constantinus Urbevetanus*) 108  
 Košovnas Jurgis (*Jerzy Kosztown*) 55  
 Kotryna II, Rusijos imperatorė 34  
 Kotryna Aleksandrietė, šv. 85, 98  
 Kotryna Sienietė, šv. 131, 132, 134–137, 142, 143, 145–147, 156–179, 181–185, 187, 203, 251, 255  
 Kozlovskis Simonas (*Szymon Kozłowski*) 40  
 Kristijonas, Lietuvos vyskupas 25, 232  
 Kuczyński Edward 296  
 Kwiatkowski Kazimierz 295, 296
- Laskis** Jonas (*Jan Łaski*) 255  
 Laurynas, šv. 252, 270  
 Lauro Giacomo 244  
 Le Goff Jacques 108  
 Leiber Fridolin 72, 73  
 Leonas X, popiežius 255  
 Leoni Ottavio 249  
 Lipovskis Jonas (*Jan Lipowski*) 104  
 Lukaševičius Domykas  
     (*Lukaszewicz Dominik*) 106
- Manés**, pal., šv. Domyko brolis 13  
 Marchese Domenico Maria 91  
 Marcijona, šv. 174  
 Margarita Grudekietė 246  
 Marija Magdalena, šv. 85, 98, 179  
 Maslauskaitė-Mažylienė Sigita 9, 50, 80, 235  
 Matteis de Salerno Paolo de 98  
 Melloni Giovanni Battista 88  
 Messina Antonello da 89  
 Michałowska-Hoppen Eufrozina,  
     žr. Hoppen Eufrozina  
 Mickevičius Adomas (*Adam Mickiewicz*) 36  
 Mikalojus, dominikonas 25

Mikalojus I, Rusijos imperatorius 38  
Mindaugas, Lietuvos karalius 25, 232, 234, 250  
Monteleone Alessandro 84

**Nojus** 147

Novickis Edmundas (*Edmund Nowicki*) 285

**Obst** Jan 139

Ona, šv. 139  
Orlandi Deodato 88  
Orsini Napoleone 20, 192  
Overradt Peter 193, 243, 244  
Ozemblovskis Juozapas (*Józef Oziębłowski*)  
47, 57

**Pačkauskas** Gediminas Mykolas 21, 50

Paleotti Gabriele 249  
Paltarokas Kazimieras 291  
Palubinskis Aleksandras Hiliaras  
(*Aleksander Hilary Połubiński*) 141  
Paulius, šv., apaštalas 109, 147, 230, 303  
Pelka, arkivyskupas 25  
Petras, šv., apaštalas 109, 303  
Petras Kankinys, šv., dominikonas 115  
Petras, šv. Hiacinto legendos veikėjas  
230, 231

Piastų dinastija 13

Piekarskis Adomas (*Adam Piekarski*) 27

Piekarski Paweł 290

Pijus V, šv., popiežius 251

Pijus XI, popiežius 196

Pilypas IV, Ispanijos karalius 86

Pilypas Neris, šv. 238

Piotrkovčikas Andriejus

(*Andrzej Piotrkowczyk*) 128

Piskovskis Hilarionas

(*Zygmunt Hilaryon Piskowski*) 90

Pliaterienė Marija (*Maria Plater*) 185

Pliateris Mykolas Justinas Ksaveras

(*Michał Justyn Ksawery Plater*) 185

Pliateris Mykolas Tomas

(*Michał Tomasz Plater*) 185

Pliateris Pranciškus Ksaveras

(*Franciszek Ksawery Broel-Plater*) 185

Pliaterytė Emilija (*Emilia Plater, Platerówna*) 185

Pliuščius Ambraziejus (*Ambroży Pluszcz*) 106

Plocharskis Albertas (*Plocharski Albert*) 105

Pranciškus Asyžietis, šv. 8, 16, 17, 47, 49, 109,  
110, 112, 115, 118–124, 139

Presti Bonaventura 86

Protasevičius Valerijonas (*Walerian Protasiewicz*),

Vilniaus vyskupas 104

Pruszcz Piotr Hiacynt 93

Pšibitnioviskis Vladislovas (*Władysław*

*Przybytnowski*) 49, 78

**Rabikauskas** Paulius 253

Raciūnaitė Tojana 8, 191

Radvila Albertas Stanislovas

(*Albrecht Stanisław Radziwiłł*) 28

Radvila Mikalojus Kristupas

(*Mikołaj Krzysztof Radziwiłł*) 230

Reginaldas, dominikonas 43

Rimša Petras 78

Roche Alan de la (*Alanus de Rupe*) 127

Rodzevičius Antanas (*Antoni Rodziewicz*) 252, 265,  
267

Rozalija, šv. 182

Rozelinas Petras 55

Rožė Limietė, šv. 251

Ruseckas Boleslovas Mykolas (*Bolesław Michał*  
*Rusiecki*) 169

Ruszczyc Ferdynand 296

Rušelis Paulius (*Paweł Ruszel*),  
dominikonas 232

Ruževičius Mykolas (*Michał Rużewicz*) 95

## Asmenvardžių rodyklė

- Sacconas** Jokūbas (*Jacques, Jacobus*) 102  
Sadeler Johann 247  
Salimbene Ventura 249  
Sassoferrato Giovanni Battista Salvi da 131, 133  
Samuolytė Rūta 98  
Sapiega Kazimieras Leonas  
(*Kazimierz Leon Sapieha*) 28  
Schummer-Szermentowski Eugenjusz 294  
Sestrencevičius Stanislovas  
(*Stanisław Bohusz Siestrzeńcewicz*)  
34, 36, 38  
Severinas Krokuvietis (*Seweryn Lubomlczyk*)  
236, 237  
Siek Jan 256  
Simonas Stokas, šv. 140, 142  
Sivickis Dominykas (*Dominik Siwicki*) 107  
Syrkin Abel 187  
Skarga Petras (*Piotr Skarga*) 111, 230, 242  
Skvireckas Juozapas Jonas 224  
Sleńdziński Aleksander 293  
Sleńdziński Ludomir 293, 296  
Sleńdziński Wincenty 293  
Sluščianskis Motiejus (*Matthias Słuszczański*)  
16, 18, 116, 119, 122, 150, 262  
Sokolovskis Jonas Damaskietis  
(*Jan Damascen Sokołowski*) 89, 90, 93  
Sokulskis Justinas (*Justyn Sokulski*) 36  
Solimena Francesco 168, 169  
Stanislovas Krokuvietis 20, 224, 226, 231,  
236, 241  
Stanislovas, šv. 231, 245  
Staženskis Hiacintas (*Jacek Starzeński*) 35  
Steckevičius Vincentas  
(*Wincenty Steckiewicz*) 107  
Strazdas Antanas 276, 277  
Stripeika Jonas (*Jan Strypiejka*) 35  
Studziński Adam 241  
Sventoslavas 246
- Šemnikas** Jonas Frydrichas  
(*Johann Friedrich Schömnick*) 195, 209, 259  
Šideikis Dominykas 278  
Šimakas Juozapas Tomas Grigalius  
(*Józef Tomasz Grzegorz Szymak*) 107  
Šlianka Alfonsas (*Alfons Szlanka, Stanka*) 94  
Šmiotanskis Gabrielius (*Gabriel Smiotański*) 95  
Šoluchas Adomas (*Adam Szoluch*) 34  
Štapeleris Kristijonas Juozapas  
(*Christian Joseph Stapeler*) 142, 149, 173,  
175, 176  
Šulcas C. (*C. Schultz*) 180  
Šutinas Antanas (*Antoni Szutinas*) 285
- Tankredis**, dominikonas 192  
Tarasevičius Aleksandras (*Aleksander Tarasewicz*)  
139–141  
Tarasevičius Leonas (*Leon Tarasewicz*) 95, 97  
Tiškevičius Reginaldas (*Reginald Tyszkiewicz*) 29  
Tomas Akviniėtis, šv. 206, 247, 251  
Torwirt Leonard 296  
Turgis Louis Auguste 186
- Urbonas VIII**, popiežius 86
- Vainilavičius** Mykolas (*Michał Woyniłłowicz*) 29  
Vaitiekavičius Lukas (*Łukasz Wojciechowicz*) 107  
Vaitiekavičius Viktorinas  
(*Wiktorin Wojciechowicz*) 107  
Valečkaitė Birutė 7, 8, 41, 129, 134, 191  
Vasiliauskaitė Vaiva 193  
Vasiliauskienė Aušra 8, 127  
Vasiliūnienė Dalia 8, 46, 83  
Vauchez André 108  
Viežbickis Boleslovas (*Bolesław Wierzbicki*) 78  
Vilčinskis Jonas Kazimieras  
(*Jan Kazimierz Wilczyński*) 48, 58, 283  
Vincentas Fereras, šv. 65, 185, 251

*Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje*

Visoune David (*David Visun, Wizun*) 285

Vitas, pal., Lietuvos vyskupas 25, 232–234, 250

Vytautas, Lietuvos didysis kunigaikštis 26

Vladislovas Jogaila, žr. Jogaila

Vladislovas IV Vaza, Lietuvos didysis kunigaikštis

ir Lenkijos karalius 28

Volanas Andriejus (*Andrzej Wolan*) 110

**Zegala** 246

Zigmantas III Vaza, Lietuvos didysis kunigaikštis

ir Lenkijos karalius 225, 236, 242

Zuccari Federico 192, 238

Zurbarán Francisco de 98

**Žygimantas** Senasis, Lietuvos didysis kunigaikštis

ir Lenkijos karalius 255

**Quinones** Balthasar de 35

**Walczak** Marek 241

Waxman Jan 93

Wężyk Mikołaj 25

Wilkanowski Piotr 244

# Vietovardžių rodyklė

- Abiejų Tautų Respublika (ATR)** 30, 33, 34–36,  
90, 94, 202, 246, 251
- Agluona (*Aglona*), dab. Latvija 31, 33, 34, 39, 40
- Akmenė 68
- Akvitanija, Prancūzija 13
- Alksnėnai 205, 216
- Altomontė, Italija 89
- Anglija 22, 223
- Anykščiai 277
- Antakalnis, žr. Vilnius
- Antašava 252, 273
- Antverpenas, Belgija 97, 129
- Astrauna (*Астроўна*), dab. Baltarusija 35
- Astravas (*Астравец*), dab. Baltarusija  
26, 28, 29, 31, 39
- Ašmena (*Ашмяны*), dab. Baltarusija 39
- Augsburgas, Vokietija 114, 115
- Aukštadvaris 26, 28, 31, 39, 158, 159
- Austrija 34, 35, 40
- Austrijos-Vengrijos imperija 293
- Azija 223
- Balstogė** (*Бiałystok*), dab. Lenkija 35
- Baltarusija 31, 34, 35, 93
- Baltijos jūra 24, 235
- Baltijos kraštai 223
- Barstyčiai 65, 71, 278
- Bazelis, Šveicarija 103
- Bezjė (*Béziers*), Prancūzija 14
- Bolonija, Italija 19, 20, 22, 42, 88, 90, 223, 247–249  
Maskarelos Švč. Mergelės Marijos bažnyčia  
ir dominikonų vienuolynas 42  
Šv. Domyko bazilika 247, 249
- Borzas, žr. Krasnobrodas
- Carskoje Selo** (*Царское Село*),  
dab. Puškinas, Rusija 38
- Cešynas (*Cieszyn*), Lenkija 231
- Chalopeničai (*Халопенічы*), dab. Baltarusija 31, 39
- Choroščius (*Choroszcz*), dab. Lenkija 28, 31, 35, 39
- Čenstakava** (*Częstochowa*), Lenkija 196
- Danija** 13, 24
- Daugai 106
- Dauguva 34
- Deguliai 185
- Derečinas (*Дзярэчын*), dab. Baltarusija 26, 28, 29,  
31, 39, 106, 107
- Dnieprąs 236, 245, 265
- Dotnuva 47, 55
- Druja (*Друя*), dab. Baltarusija 31, 39

- Drūkčiai 63  
Dunilovas (*Дунілавічы*), dab. Baltarusija 31, 39
- Elbingas** (*Elbląg*), dab. Lenkija 24  
Estija 24  
Europa 10, 35, 90, 97, 98, 103, 111, 127, 128, 191, 192, 219, 223, 234, 252, 293, 294
- Fanžo** (*Fanjeaux*), Prancūzija 14  
Ferara, Italija 98  
Florencija, Italija 20, 195
- Galicija**, Ispanija 34  
Gardinas (*Гродна*), dab. Baltarusija 26, 28–31, 36, 39, 48, 74, 106, 107  
Gdanskas (*Gdańsk*), dab. Lenkija 24  
Šv. Mikalojaus bažnyčia ir dominikonų vienuolynas 91, 93, 98  
Genuja (*Genova*), Italija 101  
Gidliai (*Gidle*), Lenkija 196–203, 207  
Glitiškės 31  
Gnieznas (*Gniezno*), Lenkija 250, 255  
Grudekas žr. Krokuvą  
Gruzija 38
- Hagno** (*Hagenau*), dab. Prancūzija 106, 109  
Hoščava (*Goshchevo*), dab. Baltarusija 31
- Ispanija** 14, 19, 22, 28, 86, 90, 219, 223  
Italija 20, 83, 84, 86, 87, 90, 93, 94, 97, 101, 133, 184, 185, 188, 249
- Jalovičiai** (*Яловичі*), dab. Ukraina 39  
Jelnia (*Ельня*), dab. Baltarusija 31, 39, 94  
Juodoji jūra 235
- Kaboriškės** 71  
Kaišiadorys 52
- Kalabrija (*Calabria*), Italija 83, 85, 87, 89  
Kaleruega (*Caleruega*), Ispanija 13  
Kaniūkai (*Канюхі*), dab. Baltarusija 31, 39  
Kantaučiai 130, 154  
Karkasonas (*Carcassonne*), Prancūzija 14  
Karvys 130, 153  
Kastilija (*Castilla*), Ispanija 13, 219  
Kašyrų Kaminis (*Камінь-Каширський*), dab. Ukraina 93  
Kaunas 26, 28, 31, 39, 49, 78, 124, 257, 292  
Kegai 67  
Kelnas (*Köln*), Vokietija 193, 243, 244  
Kernavė 52, 202, 203  
Kėdainiai 132, 163  
Kijevas (*Київ*), Ukraina 24, 201, 235, 236, 249–253, 288  
Kijevo Rusia, žr. Rusia  
Klimovka (*Klimówka*), dab. Lenkija 31, 39  
Kniažysai (*Княжыцы*), dab. Baltarusija 31, 34, 39  
Kozlovas, žr. Sochačevas  
Krasniburas (*Krasnybór*), dab. Lenkija 31, 35, 39  
Krasnobrodas (*Krasnobród*), dab. Lenkija 202  
Kretinga 187, 188  
Kriukai 48  
Kryčevas (*Крычаў*), dab. Baltarusija 31, 38  
Krokuvą (*Kraków*), Lenkija 20, 25, 89, 93, 105, 128, 129, 191–193, 223, 224, 226, 228, 235, 237, 238, 242, 243, 245, 247, 251, 254–256, 288, 293, 305  
Grudeko dominikonų vienuolynas 94  
Švč. Trejybės bazilika ir dominikonų vienuolynas 92–94, 98, 191, 222, 223, 225, 227, 228, 233–242, 250, 251, 253  
Kulmas (*Chetmno*), dab. Lenkija 24, 25, 250
- Langedokas**, Prancūzija 14  
Laterano bazilika, žr. Roma  
Latvija 31



- Lenkija 24, 26–28, 30, 31, 35, 89–92, 95, 97,  
191–193, 196, 199, 205, 207, 222–225, 227, 232,  
234, 235, 237, 242–247, 250–252, 254, 255,  
292, 294, 298
- Lentvaris 297
- Liachavičiai (*Ляхавічы*), dab. Baltarusija 39
- Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė (LDK) 8, 25–27,  
30, 33, 90, 94, 104–106, 110, 111, 127, 131, 132, 134,  
139, 140, 191
- Lietuvos Šv. Angelo Sargo dominikonų provincija  
7, 9, 24, 28, 30–40, 46, 90, 147
- Lietuvos Brasta, dab. Brestas, Baltarusija 93
- Limburgas (*Limburg*), Vokietija 49, 72, 73
- Lionas (*Lyon*), Prancūzija 102
- Liškiava 31, 35, 39, 44, 195, 206, 207, 209, 253
- Liubaras (*Любар*), dab. Ukraina 39
- Liublinas (*Lublin*), Lenkija 26
- Livonija 25, 234
- Lombardija, Italija 22, 223
- Londonas, Didžioji Britanija 88, 294
- Luckas (*Луцьк*), dab. Ukraina 25, 39
- Lukiškės, žr. Vilnius
- Lvivas (*Львів*), dab. Ukraina 90, 93, 250  
Dievo Kūno bažnyčia 91, 202
- Madridas**, Ispanija 19, 223, 294
- Maišiagala 132, 134, 135, 137
- Marijampolė 73, 75
- Maskarela, žr. Bolonija
- Maskva, Rusija 29, 30, 255
- Mazovija, Lenkija 229
- Mažeikiai 46
- Merkinė 26, 28, 31, 36, 39
- Meseta, Ispanija 13
- Milanas, Italija 20
- Minskas (*Мінск*), dab. Baltarusija 27
- Mogiliovas (*Магілёў*), dab. Baltarusija 34, 36, 40
- Monpeljė (*Montpellier*), Prancūzija 14
- Mstislavlis (*Мстислав*), dab. Baltarusija 38
- Murafa (*Мурафа*), dab. Ukraina 39
- Naugardukas** (*Наваград*), dab. Baltarusija  
26, 27, 36, 39
- Neapolis (*Napoli*), Italija 86, 87, 89, 91, 169
- Nesvyžius (*Нясвіж*), dab. Baltarusija 31, 36, 39
- Nevarėnai 70
- Niurnbergas (*Nürnberg*), Vokietija 105
- Nyderlandai 127
- Odesa** (*Одеса*), Ukraina 38
- Olomoucas (*Olomouc*), Čekija 234
- Opolė (*Opole*), Lenkija 13
- Orleanas (*Orléans*), Prancūzija 19, 223
- Orša (*Орша*), dab. Baltarusija 28, 29, 31, 34, 36, 39
- Osma, Ispanija 13, 14, 17, 219
- Ovručas (*Овруч*), dab. Ukraina 93
- Paberžė** 115, 117
- Pakuonis 140, 145, 147
- Palenkė, Lenkija 30
- Palensija (*Palencia*), Ispanija 13
- Palėvenė 31, 39, 48, 58, 120, 252, 275
- Pamarys 26
- Paparčiai 28, 30, 31, 35, 39, 44, 95, 105, 106
- Paryžius, Prancūzija 19, 20, 175, 180, 186,  
223, 248, 294  
Šv. Jokūbo bažnyčia 19
- Pasienė (*Pasienne*), dab. Latvija 31, 34, 39
- Pavoverė 132, 134, 169, 171
- Peremislis (*Przemysł*), Lenkija 250
- Perloja 106, 297
- Peterburgas, žr. Sankt Peterburgas
- Piaskai (*Пески*), dab. Baltarusija 31
- Pienionys 277
- Pinskas (*Пінск*), dab. Baltarusija 27, 39, 94
- Piza, Italija 88

- Plockas (*Płock*), Lenkija 24, 35  
Plungė 48, 60, 63, 279  
Podolės Kamenečas (*Кам'янець-Подільський*),  
dab. Ukraina 39  
Polockas (*Полацк*), dab. Baltarusija 31, 34, 39  
Poltava (*Полтава*), dab. Ukraina 38  
Poznanė (*Poznań*), Lenkija 234, 294  
Prancūzija 14, 22, 40, 127, 219–221, 223, 250  
Provansas (*Provence*), Prancūzija 22, 223  
Prujilis (*Prouille*), Prancūzija 14, 19, 20  
Prūsija 19, 24, 26, 34, 35, 48, 127, 232, 234, 235
- Racibužas** (*Racibórz*), Lenkija 13  
Raguva 106, 107  
Raseiniai 9, 26, 28, 29–31, 39, 48, 49, 73  
Rava (*Rawa*), Lenkija 244  
Rietavas 62  
Ryga, Latvija 24, 31, 38, 39, 234  
Sopulingosios Dievo Motinos bažnyčia 38  
Šv. Jono vienuolynas 38  
Rykantai 44, 51  
Rokavalkiai 185  
Rokiškis 104  
Roma, Italija 14, 17, 19, 20, 22, 24, 27, 28, 87, 92,  
95, 98, 109, 133, 184, 185, 192, 220, 223, 224,  
236, 237, 240, 242, 244, 245, 249, 256  
Laterano bazilika 16, 17, 109  
*Santa Maria sopra Minerva* bazilika 98, 249  
Šv. Petro bazilika 236–238  
Šv. Sabinos bazilika 131, 133, 169, 192, 238, 249  
Šv. Siksto bažnyčia 20  
Rudnia 49, 73, 74  
Rumšiškės 184, 185  
Rusija 24, 26–28, 30, 35, 37, 38, 90, 93, 234, 235, 287  
Rusija 34–36, 38, 40, 48, 185, 256, 293  
Rušuona (*Ružona*), dab. Latvija 31, 34, 39  
Ružanistokas (*Różanystok*), dab. Lenkija 29, 31,  
33, 35, 39
- Sablauskiai** 65, 68  
Sandomieras (*Sandomierz*), Lenkija 26  
Sankt Peterburgas, Rusija 31, 36, 39, 40, 293  
Šv. Kotrynos bažnyčia ir dominikonų  
vienuolynas 36, 40  
Saratovas, Rusija 38  
Segovija, Ispanija 19, 223  
Seinai (*Sejny*), Lenkija 26, 28, 30, 31, 33, 35, 36,  
39, 142, 147  
Seradzas (*Sieradz*), Lenkija 26  
Servjanas (*Servian*), Prancūzija 14  
Sevilija (*Sevilla*), Ispanija 98  
Sicilija, Italija 86  
Siena, Italija 20, 131, 249  
Šventosios Dvasios bažnyčia 249  
Silezija, Lenkija 13, 26  
Silezijos Kamenis (*Kamień Śląski*), Lenkija 223  
Simnas 47, 52, 132, 159, 163  
Skapiškis 31, 39, 252, 273  
Skuodas 66, 71, 278  
Slanimas (*Слоним*), dab. Baltarusija 31, 39  
Smilgiai 261  
Sochačėvas (*Sochaczew*), Lenkija 25  
Sorianas (*Soriano Calabro*), Italija 8, 83–98, 129  
Stepono Batoro universitetas,  
žr. Vilniaus universitetas  
Suomija 24
- Šiauliai** 69, 182, 183  
Šilėnai 132, 166  
Šiluva 130, 137  
Šumskas 31, 39, 50
- Talinas**, Estija 24, 38  
Tambovas, Rusija 38  
Tartu, Estija 24  
Telšiai 67, 70, 183, 279  
Tilžė 35

- Tomska, Rusija 38  
 Torunė (*Toruń*), Lenkija 24, 250, 295, 297–306  
 Trakai 64, 65, 72, 73, 114, 137, 138, 140, 142, 159  
     Dominikonų vienuolynas ir Šv. arkangelo  
     Mykolo koplyčia 27, 31, 39, 46, 120, 158, 159,  
     252, 265, 266  
     Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika  
     120, 132, 138, 159, 164, 188, 265, 266  
 Traupis 196–198, 201, 202  
 Troškūnai 47, 55, 134, 136  
 Tulūza (*Toulouse*), Prancūzija 14, 17, 19  
     Šv. Romano bažnyčia 17, 19  
 Turku, Suomija 24
- Ukmergė** 195, 209
- Ukraina 91, 93, 256  
 Uralo kalnai 232  
 Ušačai (*Ушачы*), dab. Baltarusija 31, 36, 39  
 Utena 71, 185  
 Užuguostis 132, 159, 161
- Vabalninkas** 49, 78
- Valensija, Ispanija 28  
 Valeuka (*Валеўка*), dab. Baltarusija 31, 39  
 Vandžiojala 130, 150, 159  
 Varka (*Warka*), Lenkija 26  
 Varšuva (*Warszawa*), Lenkija 78, 95, 200,  
     282, 294  
 Veliuona 132, 159, 161  
 Venecija, Italija 22, 247  
 Vengrija 22, 223, 232  
 Verkiai, Verkių Kalvarijos, žr. Vilnius  
 Verona, Italija 193, 237, 239  
 Vievis 132, 158, 159, 164, 169  
 Vilkaviškis 145  
 Vilniaus akademija, žr. Vilnius  
     (Vilniaus universitetas)  
 Vilnija 298
- Vilnius** *passim*
- Antakalnis 292  
 Katedra 104, 105, 210, 255, 296  
 Lukiškės, Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčia ir  
 vienuolynas 9, 15, 26, 28, 29, 31, 33, 38, 39, 44,  
 50, 106, 107, 134, 169, 170, 204, 205, 207, 214,  
 256, 287–292  
 Šv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios Šv. Hiacinto  
 koplyčia 9, 194, 205, 253, 256, 287–289, 295,  
 299–306  
 Šv. Hiacinto (Jackaus) koplyčia J. Basana-  
 vičiaus ir Jovaro gatvių sankryžoje  
 256, 282–287  
 Šventosios Dvasios bažnyčia ir vienuolynas  
 16, 18, 26, 27, 28, 29–31, 38, 39, 45, 46, 94,  
 96–98, 104, 106, 107, 115, 116, 119, 122, 130, 134,  
 150, 153, 169, 171, 185, 234, 250, 252, 262, 264,  
 265  
 Šv. Pranciškaus Asyžiečio ir Bernardino  
 Sieniečio bažnyčia ir bernardinų vienuolynas  
 44, 104, 105, 112, 115  
 Šv. Teresės bažnyčia 252, 275  
 Šv. Vaitiekaus knygynas 296  
 Verkiai, Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo  
 bažnyčia ir vienuolynas 31, 34, 39, 130, 155,  
 252, 265, 267  
 Vilniaus universitetas 105, 106, 109, 141,  
 179, 293, 295, 296, 299  
 Žvėrynas, Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo  
 Prasidėjimo bažnyčia 134, 170, 256, 287
- Virbalis 27, 28, 30, 31, 35, 36, 39, 205, 216  
 Vitebskas (*Віцебск*), dab. Baltarusija 27, 28, 35  
 Viterbas, Italija 20  
 Vyborgas (*Выборг*), dab. Rusija 38  
 Vysla 228, 229  
 Volodymyras (*Володимир*), dab. Ukraina  
     26, 39  
 Vokietija 22, 24, 49, 72, 73, 223

Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje

Voluinė, Ukraina 25, 26

Vosyliškės (*Baciniuki*), dab. Baltarusija 29, 31, 39

Vroclavas (*Wrocław*), Lenkija 223, 234

**Zabielos**, dab. Baltarusija 31, 34, 36, 39

**Žemaičių** Kalvarija 26–28, 31, 34, 36, 39, 49, 65, 76,

132, 142, 143, 147, 149, 173–181, 252, 259, 269, 270

Žemaitija 24, 25, 67

Žiemgala 24

Žvėrynas, žr. Vilnius

**Bažnytinio paveldo muziejus dėkoja / The Church Heritage Museum would like to thank**

Alksnėnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijai,  
Antašavos Šv. Hiacinto parapijai,  
Dotnuvos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai parapijai,  
Gdansko dominikonų vienuolynui / Dominican Priory in Gdansk,  
Gidlių dominikonų vienuolynui / Dominican Priory in Gidle,  
Jauniui Gumbiui,  
Kaišiadorių vyskupijai,  
Kantaucių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo parapijai,  
Karvio Šv. Juozapo parapijai,  
Kauno arkivyskupijai,  
Kauno arkivyskupijos muziejui,  
Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės parapijai,  
Kėdainių Šv. Jurgio parapijai,  
Kretingos muziejui,  
Krokuvos dominikonų vienuolynui / Dominican Priory in Krakow,  
Lenkijos Menų ir mokslų akademijos (PAU) ir Lenkijos mokslų akademijos (PAN) mokslinės bibliotekos  
Spaudinių kabinetui Krokovoje / The collection of the Print Room of the Scientific Library of Polish  
Academy of Arts and Sciences (PAAS) and Polish Academy of Sciences (PAS) in Krakow,  
Lenkijos Nacionalinei bibliotekai Varšuvoje / National Library of Poland,  
Lenkijos nacionaliniam muziejui Krokovoje, Kunigaikščių Čartoriskių bibliotekai ir fondui / National  
Museum in Krakow, Poland, The Princes Czartoryski Foundation and Library,  
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui,  
Lietuvos liaudies buities muziejui,  
Lietuvos meno pažinimo centrui „Tartle“,  
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekai,  
Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai,  
Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui,  
Lietuvos nacionaliniam muziejui,  
Liškiaivos Švč. Trejybės parapijai,  
Luvro muziejui / Louvre Museum,  
Maišiagalos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijai,  
Musninkų Švč. Trejybės parapijai,  
Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui,  
Paberžės Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo parapijai,  
Palėvenės Šv. Domininko parapijai,  
Panevėžio vyskupijai,

Pavoverės Šv. Kazimiero parapijai,  
Juozui Algirdui Pilipavičiui,  
Plungės Šv. Jono Krikštytojo parapijai,  
Prano Gudyno restauravimo centrai,  
Rykantų Švč. Trejybės parapijai,  
Romos Šv. Sabinos bazilikai / The Basilica of Santa Sabina in Rome,  
Francesco Schiavello,  
Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijai,  
Skapiškio Šv. Hiacinto parapijai,  
Smilgių Šv. Jurgio parapijai,  
Soriano dominikonų vienuolynui / San Domenico Sanctuary in Soriano,  
Šiaulių „Aušros“ muziejui,  
Šiaulių vyskupijai,  
Šilėnų Švč. Mergelės Marijos parapijai,  
Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilikai,  
Telšių vyskupijai,  
Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto bibliotekai / Toruń Nicolaus Copernicus University Library,  
Trakų istorijos muziejui,  
Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo parapijai,  
Traupio Šv. Onos parapijai,  
Troškūnų Švč. Trejybės parapijai,  
Ukmergės Šv. Petro ir Pauliaus parapijai,  
Utenos kraštotyros muziejui,  
Užuguoščio Šv. Petro ir Pauliaus parapijai,  
Vabalninko Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijai,  
Vandžiogalos Švč. Trejybės parapijai,  
Varšuvos arkivyskupijos muziejui / Museum of the Warsaw Archdiocese,  
Veliuonos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijai,  
Vievio Šv. Onos parapijai,  
Vilkaviškio vyskupijai,  
Vilkaviškio vyskupijos istorijos ir bažnytinio meno muziejui,  
Vilniaus arkikatedrai bazilikai,  
Vilniaus (Kalvarijų) Šv. Kryžiaus atradimo parapijai,  
Vilniaus regioniniam valstybės archyvui,  
Vilniaus Šv. Petro ir Povilo parapijai,  
Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo dominikonų vienuolynui,  
Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo parapijai,  
Vilniaus Šventosios Dvasios parapijai,



Vilniaus Šv. Teresės parapijai,  
Vilniaus universiteto bibliotekai,  
Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo parapijai,  
Žemaičių muziejui „Alka“,  
Vilniaus arkivyskupijos Restauracijos ir statybos tresto darbuotojams ir eksponatus padėjusiems  
paruošti restauratoriams Aušrinei Dambrauskaitei, Rimvydui Derkinčiui, Gretai Inkrataitei,  
Gediminui Jesinui, Rūtai Kasiulytei, Dovilei Kokanauskaitei, Martynai Noreikaitei-Jemec,  
Kęstučiui Puodžiukui, Almai Valickienei, Rolandui Vičiui, Gretai Žičkuvienei.

### **Fotografijos / Photos**

#### **Bažnytinio paveldo muziejus / Church Heritage Museum**

Arūnas Baltėnas 1.9, 1.24, 1.28, 1.36, 3.8, 3.10, 3.11, 3.15, 4.4, 4.6, 4.8, 4.25, 4.24, 4.25, 4.28, 4.43, 4.44, 4.45,  
5.6, 5.14, 6.5, 6.15, 6.21, 6.24, 6.28, 6.31, 6.32

Gedas Čiuželis 1.1, 1.4, 1.10, 1.11, 1.14, 1.20, 1.25, 1.41, 3.14, 4.9, 4.10, 4.14, 4.16, 4.29, 4.31, 4.32, 5.3, 5.11,  
5.12, 5.15, 5.16, 6.16, 6.17, 6.23, 6.25

Rita Pauliukevičiūtė 1.38

Kęstutis Stoškus 1.2, 1.3, 1.6, 2.7, 3.7, 3.9, 3.13, 4.12, 4.27, 5.2, 5.9, 5.10, 6.19, 6.20, 6.41, 6.44, 6.46.

Gediminas Trečiokas 1.12, 1.13, 1.19, 1.43, 3.12, 4.11, 4.15, 4.18, 4.19, 4.20, 4.21, 4.30, 5.17, 5.18, 6.26, 6.27, 6.29

#### **Gdanskio dominikonų vienuolynas / Dominican Priory in Gdansk**

Cátia Viegas Wesołowska 2.4

#### **Gidlių dominikonų vienuolynas / Dominican Priory in Gidle 5.4**

Jauniaus Gumbio skaitmeninis archyvas / Digital archive of Jaunius Gumbis 5.13, 6.22

#### **Krokuvo dominikonų vienuolynas / Dominican Priory in Krakow 2.5, 6.1, 6.8**

Daniel Podosek 6.2, 6.3, 6.13

#### **Lenkijos Menų ir mokslų akademijos skaitmeninis archyvas, projektas PAUart /**

Digital archive of the Polish Academy of Arts and Sciences, project PAUart 5.1, 6.9

#### **Lenkijos Nacionalinė biblioteka Varšuvoje / National Library of Poland 2.6**

#### **Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskių biblioteka /**

National Museum in Krakow, Poland, The Princes Czartoryski Library 2.3, 6.6

#### **Lenkijos nacionalinis muziejus Krokuvoje, Kunigaikščių Čartoriskių fondas /**

National Museum in Krakow, Poland, The Princes Czartoryski Foundation 6.10, 6.11

#### **Evgenia Levin 1**

Lietuvos liaudies buities muziejus Rumšiškėse / Open-Air Museum of Lithuania in Rumšiškės 4.40

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“ / Lithuanian Art Centre “Tartle” 1.40, 4.17, 4.33, 6.47

*Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje*

- Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka / The Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences 1.15, 1.39, 4.41, 4.42, 6.4, 6.7, 6.14, 6.18, 6.42, 6.43, 6.45
- Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka / Martynas Mažvydas National Library of Lithuania 4.1, 6.30, 6.39
- Lietuvos nacionalinis dailės muziejus / Lithuanian National Museum of Art 1.7, 1.18, 1.21, 1.22, 1.27, 1.30, 4.2, 4.26, 4.35, 4.36, 4.38, 6.33, 6.34, 6.48
- Lietuvos nacionalinis muziejus / National Museum of Lithuania 1.16, 1.17, 1.26, 1.29, 1.32, 1.33, 1.34, 6.40
- Luvro muziejus / Louvre Museum 6.12
- Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės skaitmeninis archyvas / Digital archive of Sigitas Maslauskaitė-Mažylienė 1.44
- Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus / M. K. Čiurlionis National Museum of Art 1.23, 1.42, 6.35, 6.36, 6.37, 6.38
- Raimondas Paknys 4.13
- Daumantas Pilipavičius 3.5
- Romos Šv. Sabinos bazilika / The Basilica of Santa Sabina in Rome; Philipp J. Wagner OP 4.3
- Francesco Schiavello 2.1
- Soriano Šv. Dominyko šventovė / San Domenico Sanctuary in Soriano 2.2
- Šiaulių „Aušros“ muziejus / Šiauliai „Aušros“ Museum 1.31, 4.37, 4.39
- Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto biblioteka / Library of Nicolaus Copernicus University in Toruń 6.49, 6.50, 6.51, 6.52, 6.53, 6.54, 6.55, 6.56, 6.57, 6.58, 6.59
- Trakų istorijos muziejus / Trakai History Museum 1.5, 1.37, 3.6
- Utenos kraštotyros muziejus / Utena Regional Museum; Adolfas Sinkevičius 1.35
- Varšuvos arkivyskupijos muziejus / Museum of the Warsaw Archdiocese 5.5
- Aušros Vasiliauskienės skaitmeninis archyvas / Digital archive of Aušra Vasiliauskienė 4.5, 4.22
- Vilniaus regioninis valstybės archyvas / Vilnius Regional State Archives 1.8, 5.7, 5.8
- Vilniaus universiteto biblioteka / Vilnius University Library 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.7, 4.34



Išleido Bažnytinio paveldo muziejus  
Šv. Mykolo g. 9, 01124 Vilnius  
[www.bpmuziejus.lt](http://www.bpmuziejus.lt)

Spausdino UAB „Petro ofsetas“  
Naujoji Riovonių g. 25C, 03153 Vilnius  
[www.petroofsetas.lt](http://www.petroofsetas.lt)

Tiražas 400 egz.

Printed in Lithuania